

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2025-2026

**Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet
Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz III**

Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2025-2026

Hazırlayanlar

Gülay Toksöz	Ülker Şener
Emel Memiş	Burça Kızılırmak
İlknur Yüksel-Kaptanoğlu	Hilal Arslan
Aslıhan Kabadayı	Hasan Kürşat Akcan
Meziyet Yıldız	

Ağustos 2026

CEİD YAYINLARI

Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2025-2026

Kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

ISBN: 978-625-7666-48-0

Tel: 0 312 440 04 84

www.ceid.org.tr

www.ceidizler.ceid.org.tr

Kapak/İç Tasarım: Hasan Kürşat Akcan

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. İçeriği yalnızca Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği sorumluluğundadır ve her zaman Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmaz.

İçindekiler

Tablolar	7
Grafikler	8
Kısaltmalar	9
Önsöz	12
Çoklu Krizler Döneminde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzlemek	14
Bölüm I Yoksulluk	19
Yaşlı Nüfusta Artan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski	20
Emeklilik Gelirinde Reel Kayıplar	21
Sosyal Koruma Kapsamı ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	23
Bölüm II İş Cinayetleri	27
Güvencesizlik Krizi: Kadın İşçi Sağlığı ve Güvenliği Alanındaki Sorunlar	27
Kadın İşçi Sağlığı ve Güvenliği	27
İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinde Toplumsal Cinsiyet Farkları	29
Bölüm III Mesleki Eğitim Merkezleri	35
Mesleki Eğitim mi, Çocuk İşçiliği mi?	35
Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM): Geleneksel Çıraklıktan Eğitim-İstihdam Modeline Türkiye'de Mesleki Eğitim	35
Bölüm IV İklim Krizi ve Kadın Emeği	49
Türkiye'nin İklim Politikalarında Toplumsal Cinsiyet	49
Toplumsal Cinsiyet, İklim Krizi ve Emeğin Yeniden Üretimi	50
Kurumsal Düzenlemeler	53
COP31 ve Türkiye'nin Toplumsal Cinsiyet ile İklim Krizine İlişkin İç Politikaları	56
İklim Değişikliği, Kırsal Alanlar ve Toplumsal Cinsiyet Verileri	58
İklim Değişiklikleri	58
Mülkiyet Eşitsizlikleri	61
Ücret Eşitsizlikleri	63
Kayıt dışı istihdam ve sosyal güvencesizlik	65
Bölüm V Kadınlara Yönelik Şiddet	70
Yaşam Krizi: Şiddet ve sağlık	70
Bölüm VI Adalete Erişim	76
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bakımından Adalete Erişim	76
Bölüm VII Sağlık	80
Bölüm VIII Kamu Harcamaları	87
Krizlerle Mücadele: Kamu Harcamalarının Durumu	87

Bölüm IX.Yerel Yönetimlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçevesinde Değerlendirilmesi	95
Belirsizlik Ortamında Hizmet Sunmak	95
Merkez-Yerel İlişkileri	98
Belediyelerin Kurumsal Yapılanmasında Eşitlik	102
Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Değerlendirilmesi	103
Sığınak ve Danışmanlık Hizmetleri	103
Bakım Hizmetleri	105
Bölüm X Göstergelerle İzleme ve Gösterge Verileri	112
Önerilen Göstergelerden Mevcut Göstergelere: Sınırlı ama Anlamlı Kazanımlar	113
Veri ve Metaveri Sorunlarının Haritası	115
Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Geri Tepmenin Hak Temelli İzleme Üzerindeki Etkisi	122
Mevcut Gösterge Verileri - İstihdam	128
Mevcut Gösterge Verileri - Yoksulluk	130
Mevcut Gösterge Verileri - Eğitim	132
Mevcut Gösterge Verileri - STEM	135
Mevcut Gösterge Verileri - Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişim	136
Mevcut Gösterge Verileri - Kadın Mülteciler	137
Mevcut Gösterge Verileri - İnsan/Kadın Ticareti	139
Mevcut Gösterge Verileri - Sağlık	140
Mevcut Gösterge Verileri - Spor	142
Mevcut Gösterge Verileri - Kadınlara Yönelik Şiddet	143
Mevcut Gösterge Verileri - ÇEZE	145
Mevcut Gösterge Verileri - Medya	146
Mevcut Gösterge Verileri - Adalete Erişim	148
Mevcut Gösterge Verileri - Erkeklik	150
Mevcut Gösterge Verileri - Din Hizmetlerine Erişim	153
Mevcut Gösterge Verileri - Siyasete ve Karar Alma Mekanizmalarına Katılım	155
Mevcut Gösterge Verileri - Yaşlılık	158
Mevcut Gösterge Verileri - İşyerinde Şiddet ve Tacizle Mücadele	160
Mevcut Gösterge Verileri - İklim Değişikliği ve Kırsal Alanlar	161
Mevcut Gösterge Verileri - Kamu Harcamaları	162
Mevcut Gösterge Verileri - Sanat	165
Önerilen Göstergeler - İstihdam	168
Önerilen Göstergeler - Yoksulluk	169
Önerilen Göstergeler - Eğitim	170
Önerilen Göstergeler - STEM	171
Önerilen Göstergeler - Kentsel Haklar	172

Önerilen Göstergeler – Kadın Mülteciler	173
Önerilen Göstergeler – İnsan/Kadın Ticareti	174
Önerilen Göstergeler – Sağlık	175
Önerilen Göstergeler – Spor	176
Önerilen Göstergeler – Kadınlara Yönelik Şiddet	177
Önerilen Göstergeler – ÇEZE	178
Önerilen Göstergeler – Medya	179
Önerilen Göstergeler – Adalete Erişim	181
Önerilen Göstergeler – Erkeklik	182
Önerilen Göstergeler – Din	182
Önerilen Göstergeler – Siyasete ve Karar Alma Mekanizmalarına Katılım	183
Önerilen Göstergeler – Yaşlılık	184
Önerilen Göstergeler – İşyerinde Şiddet ve Tacizle Mücadele	185
Önerilen Göstergeler – Afet	186
Önerilen Göstergeler – İklim Değişikliği ve Kırsal Alanlar	188
Önerilen Göstergeler – Kamu Harcamaları	189
Önerilen Göstergeler – Sanat	190
Kaynakça	192
Ek-1 Parti Değiştiren Belediye Başkanları (Mart 2024 - Temmuz 2026)	198
Ek-2 Kayyum Atanan Belediyeler (Mart 2024- Temmuz 2026)	204
Ek-3 Tutuklanan Belediye Başkanları	205
Ek-4 Belediyelerin Engellilere, Yaşlılara ve Çocuklara Yönelik Hizmetleri	212

Tablolar

Tablo 1. Cinsiyete ve yaş gruplarına göre yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olanların oranı, 2015-2025	20
Tablo 2. En Düşük Emekli Maaşı- SGK 4A Ocak Ayı	22
Tablo 3. Özel Kapsamlı TÜFE Göstergeleri	22
Tablo 4. Sosyal koruma kapsamında yardım ve maaş alan kişi sayısı, 2021-2024	24
Tablo 5. Sosyal koruma harcamaları, 2021-2024 (Milyon TL)	25
Tablo 6. İş cinayetlerinde hayatını kaybedenlerin cinsiyete göre dağılımı	29
Tablo 7. 2024/2025 Eğitim Yılı Okul Türüne Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı	38
Tablo 8. Mesleki Eğitim Merkezi Bütün Alanlar İçin Haftalık Temel Dersler	40
Tablo 9. Bütün Alanların Haftalık Toplam Ders Saati	40
Tablo 10. Uygulamalı Eğitim Alan Yiyecek ve İçecek Hizmeti Alanı Öğrencilerinin Yaşayabilecekleri İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Örneği	47
Tablo 11. Tarım işçilerinin ortalama günlük ve aylık ücretleri (2023-2024)	64
Tablo 12. Adalet Bakanlığı, Ceza İnfaz ve İyileştirme Alt Programı Performans Göstergeleri	90
Tablo 13. Adalet Bakanlığı Bütçesinde Kadın Hükümlü ve Tutuklulara Yönelik Eğitim ve İyileştirme Faaliyetleri	91
Tablo 14. Kadının Güçlenmesi Programı (KGP) Bütçe Payı	92
Tablo 15. Eğitime Erişim ve Fırsat Eşitliği Alt Programı Maliyet Dağılımı	93
Tablo 16. Sığınak ve danışmanlık merkezleri sayısı (2025, Büyükşehir Belediyeleri)	105
Tablo 17. Bakım Hizmetleri Sunan Büyükşehir Belediyeleri (2026 Mayıs ayı itibarıyla)	108
Tablo 18. CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Gösterge Sayıları	127

Grafikler

Grafik 1. Mesleki Eğitim Merkezi Öğrenci Sayısının 2016-2025 Yılları Arasındaki Değişimi	37
Grafik 2. Cinsiyete Göre 14-18 Yaş Aralığındaki İş Kazası Geçiren Çocuk Sayısı	45
Grafik 3. 2016-2024 yıllarında 14-18 yaş grubundaki çocuklardan cinsiyete göre iş kazası geçirip ölenlerin sayısı	46
Grafik 4. 1991-2020, 2024 ve 2025 Yılları Ortalama Sıcaklık Karşılaştırması	59
Grafik 5. 2025 Aralık Ayı Alansal Yağışların Normalleri ve 2024 Yılı ile Karşılaştırılması	60
Grafik 6. Türkiye'de Tarımsal Arazi Sahipliği Oranlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (%)	62
Grafik 7. Mevsimlik işçilerin ortalama günlük ücretleri (2023-2024)	64
Grafik 8. Sürekli işçilerin ortalama aylık ücretleri (2023-2024)	64
Grafik 9. Kayıt Dışı İstihdam Oranı (%) - Toplam, Tarım ve Tarım Dışı	65
Grafik 10. Cinsiyete Göre Kayıt Dışı İstihdam Oranı (%)	66
Grafik 11. Erkek ve kadın istihdamında kayıt dışılık oranı (%)	67
Grafik 12. Kadınlarda Kayıt Dışılık ve İstihdam Oranları (%)	67

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
Ar-Ge	Araştırma Geliştirme
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AROEPE	At risk of poverty or social exclusion
BIST	Borsa İstanbul
CEİD	Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
ÇEZE	Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DEM Parti	Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
DİYK	Din İşleri Yüksek Kurulu
DOB	Devlet Opera ve Balesi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
DT	Devlet Tiyatroları
EIGE	European Institute for Gender Equality (Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü)
EDVAW	Platform of Independent Expert Mechanisms on Discrimination and Violence Against Women
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
EUROSTAT	Avrupa İstatistik Ofisi
EŞİK	Eşitlik İçin Kadın Platformu
GM	Genel Müdürlük
GİB	İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HPV	İnsan papilloma virüsü

ILO	International Labor Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
İB	İçişleri Bakanlığı
İDKA	İklim Değişikliği ve Kırsal Alanlar
İHL	İmam Hatip Lisesi
İKSV	İstanbul Kültür Sanat Vakfı
İSİG	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi
İŞTM	İşyerinde Şiddet ve Tacizle Mücadele
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
JGK	Jandarma Genel Komutanlığı
KADES	Kadın Destek Uygulaması
KCDP	Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu
KDM	Kadın Danışma Merkezi
KEFEK	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
KGP	Kadının Güçlenmesi Programı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
KYTCTŞ	Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet
LGBTİ+	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks artı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEB-DÖGM	Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
MESEM	Mesleki Eğitim Merkezi
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü)
ÖSYM	Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
SB	Sağlık Bakanlığı
SBB	Strateji ve Bütçe Başkanlığı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics (Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu

SUMAF	Türkiye'deki Mülteciler Mali Yardım Programı Kapsamında Finanse Edilen Eylemlerin İzlenmesinin Desteklenmesine Yönelik Teknik Yardım Programı
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TAYA	Türkiye Aile Yapısı Araştırması
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCE	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TİM	Türkiye İhracatçıları Meclisi
TİSK	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TMMOB	Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TTB	Türk Tabipleri Birliği
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRMOB	Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
UN Women	Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi
WHO	World Health Organization
ZKA	Zaman Kullanımı Araştırması

Önsöz

“Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, 2025-2026” toplumsal cinsiyet eşitliğini ulusal düzeyde izlemeyi amaçlayan dördüncü raporumuz. Bu raporda, ilk üç raporla benzer biçimde geçen iki yılda toplumsal cinsiyet eşitliğinin ne yönde ilerlediğini ele aldık ve belirlenen tematik alanların göstergeler ile izlenmesine yer verdik.

Üçüncü raporun yayımlanmasından sonra yaşanan siyasi ve ekonomik krizler toplumsal yaşamı derinden etkiledi ve yoksulluk çok daha ağır biçimde yaşanan bir sorun hâline geldi. Özellikle belediyelere yönelik hukuki müdahaleler, görevden almalar ve kayyum atamalar demokratik hakların kullanımı açısından ciddi kayıplara yol açtı. Bu rapora yoksulluğun özellikle yaşlı yoksulluğunun toplumsal cinsiyet boyutunu ele alarak başlıyoruz ve ardından iş yaşamında şiddetin en acımasız biçimi olan iş cinayetlerini toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendiriyor, genç işçi ölümleriyle dikkati çeken MESEM’lerin durumuna bakıyoruz. Gündelik yaşamlarımıza etkisini giderek daha ağır hissettiren iklim krizinin kadın emeğine etkileri, kadına yönelik şiddetteki artış, adalete ve sağlık hizmetlerine erişimdeki sıkıntılar ve kamu harcamalarında kadınlar için ayrılan payların inanılmaz düşüklüğü ele aldığımız diğer konular arasında. Son başlığımız ise belediyelerin çalışmalarının hukuki/politik müdahalelere etkisiz kılındığı koşullarda yürütme çabası içinde oldukları toplumsal cinsiyet eşitliği faaliyetlerinin bir değerlendirmesini içeriyor.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini izlemek için güvenilir ve süreklilik taşıyan verilere ihtiyacımız var. Ancak kamu kurum ve kuruluşlarının cinsiyet temelinde ayrılmış veri toplama yükümlülüklerini daha az yerine getirdiği görülüyor. Göstergelerle izleme bölümünde ne yazık ki artık birçok verinin toplanmadığını veya paylaşılmadığını belirterek, 22 farklı tematik alanın izleme göstergelerinden verilerine ulaşabildiklerimizi sizlerle paylaşıyoruz. Bunun adeta “iğneyle kuyu kazma” işlemine dönüştüğünü söyleyebiliriz.

Bu raporda toplumsal cinsiyet eşitliği için farklı alanlarda çalışmalar yürüten değerli akademisyen ve uzmanlardan katkı aldık. İş cinayetlerini konu alan bölüm Nuran Gülenç, MESEM’leri konu alan bölüm Gözde Gökçe Yalıncaklı, iklim krizi ve kadın emeğini konu alan bölüm Nuray Şahin ve Ezgi Kovancı, adalete erişim Gülriz Uygur ve Nadir Özdemir, sağlık Ayşe Akın ve Ezgi Türkçelik tarafından kaleme alındı. Belediyeler bölümü Ülker Şener tarafından hazırlandı. Gösterge Uzman Grubunun üyeleri olan Emel Memiş yoksulluğu, İlknur Yüksel- Kaptanoğlu kadınlara yönelik şiddeti, Burça Kızılırmak kamu harcamalarını yazdı. Onlarla birlikte grubun diğer üyeleri: Aslıhan Kabadayı, Hilal Arslan, Gülay Toksöz, Hasan Kürşat Akcan, Meziyet Yıldız göstergelerin güncellenmesi için çalıştılar.

Emeği geçen herkese içten teşekkürlerimiz sunarız.

CEİD Yönetim Kurulu

Çoklu Krizler Döneminde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzlemek

Çoklu krizlerin belirleyici olduğu günümüzde, toplumsal cinsiyet eşitliğini izlemek her zamankinden daha kritik bir önem taşıyor. Bu dördüncü izleme raporunda, 2024-2026 yılları arasındaki gelişmelere odaklandık. Son rapordan bu yana hem ayrımcılık yaşanan alanlar arttı hem de krizlerin sayısı çoğaldı. Bu raporda, toplumsal cinsiyet eşitliğini kesişimsel bir perspektiften ele alarak, ekonomik, sosyal, çevresel ve politik krizlerin birbirini nasıl beslediğini ve krizlerin derinleştiğini ortaya koymayı amaçladık. Bir afet ülkesi olduğu bilinen Türkiye’de, 6-7 Şubat 2023 tarihlerinde yaşanan depremlerin ardından iyileşme süreci sınırlı kaldı; yaz aylarındaki orman yangınları ve kuraklık, kışın yaşanan don olayları, sanayi bölgelerindeki işyeri yangınlarıyla birlikte afetlerin etkisi daha da yoğunlaştı. Özellikle depremlerin yarattığı yıkımların ve can kayıplarının ağırlığına rağmen, sorumluların cezalandırılmaması adalet duygusunu zedeledi ve toplumsal güvensizliği artırdı. İklim krizinden de etkilenen afetlerin daha çok fiziksel sonuçları ya da teknik kısmına odaklanan çalışmaların yetersizliğiyle, toplumsal cinsiyet eşitliğini gözlemleyen yaklaşımlar sosyal yaşamda eşitsizlikleri derinleştirdi. Bu toplumsal gerilim, gündelik yaşamın farklı alanlarında görünür hâle geldi.

2024-2026 döneminde, Türkiye’de devam eden ekonomik kriz süreci, yüksek enflasyon ve gelir erozyonu ile birleşerek yoksulluğu toplumun geniş kesimleri için kalıcı bir gerçekliğe dönüştürdü. Ancak yoksulluk, yalnızca yetersiz gelirle açıklanabilecek bir sorun değil, cinsiyet, yaş, bölge, sınıf, engellilik ve göçmen statüsü gibi eksenlerle kesişimsel boyutları olan bir sorun. Yoksulluğun cinsiyetçi boyutu, resmi göstergelerin genellikle hane içinde gelir ve diğer kaynakların eşit bölüşüldüğü varsayımına dayandırılması sebebiyle izlenmesi ve görünür kılınması en güç alanlardan biri. Buna rağmen, son dönemde özellikle yaşlı kadınlara ilişkin oranlar çarpıcı. Yüksek enflasyona karşı emekli maaşlarının reel olarak erimesi, 65 yaş ve üstü nüfus için sosyal dışlanma riskini belirgin biçimde arttırdı. Hayatları boyunca daha düşük ücretlerle, daha güvencesiz koşullarda ve kesintili olarak çalışmış kadınlar, emeklilik sistemine sınırlı erişimleri nedeniyle yaşlılıkta güvenceli gelire en az erişen

kesim olmaya devam ediyor. Dul ve yetim maaşları, kadınlar için hak temelli bir sosyal güvenlik mekanizmasından çok, aile merkezli ve diğer fertlere bağımlı bir sosyal koruma mekanizması işlevi görüyor.

Sosyal koruma harcamalarının gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) içindeki payının uluslararası karşılaştırmalarda oldukça düşük olması, yararlanıcı sayısındaki artışa rağmen kişi başına düşen reel desteğin azalması, sosyal koruma sisteminin koruyucu kapasitesinin zayıfladığını ortaya koyuyor. Kadınların ücretli ve güvenceli işlere sınırlı erişimi, emeklilik gelirinin yanı sıra sabit ücretlerin de yüksek enflasyon karşısında hızla erimesi, güvencesiz ve düşük ücretli istihdamın yaygınlaşmasıyla birleşerek kadınların yoksulluğunu derinleştiriyor.

Yoksulluğa iş yaşamındaki şiddet olayları eşlik ediyor. Çalışma yaşamında şiddetin en çıplak biçimleri, her gün yaşanan ve adına iş kazası denen iş cinayetleri. Hiçbir iş güvenliği tedbiri alınmadan son derece riskli ortamlarda çalışmak zorunda bırakılan kadınlar ve kız çocuklarının Dilovası’ndaki bir parfüm atölyesinde yanarak ölmesi bunun en çarpıcı örneklerinden biri.

Mesleki Eğitim Merkezlerinde (MESEM) çıraklık eğitimi verilen çocukların yeterli iş güvenliği tedbirleri alınmadan çalıştırılması, gerekli denetlemelerin yapılmaması sonucu yaşamlarını yitirmeleri ya da umutsuzluğa düşerek intihar etmeleri çocuk işçiliği, işçi sağlığı, iş güvenliği ile şiddetin ve eğitimin kesiştiği çarpıcı bir tabloyu ortaya koydu. Aile yılı ilan edilen 2025’te ve önümüzdeki 10 yıl içinde, aile içinde çocukların yerine odaklanılması ve çocuk emeğinin ister işgücünde ister ev içindeki durumuna da bakılması gerektiği ortada.

Geleneksel olarak işçi sağlığı ve güvenliği önlemleri, risklerin daha görünür olduğu erkek yoğun sektörlerle göre alındığı için kadın işçilerin maruz kaldığı iş kazaları ve cinayetleri de çarpıcı olaylar dışında pek görünmüyor. Oysa yıllar itibarıyla bu sayılar artıyor ancak kadınların önemli bir kesimi kayıt dışı çalıştığı için Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarına girmiyor.

Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından belirleyici alanlardan biri olan kadınlara yönelik şiddet konusunda artan kadın cinayeti sayıları alarm veriyor. Bu konuda resmi veri olmasa da Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP) ile Bianet’in Erkek Şiddeti Çetelesi kadın ölümlerine ilişkin veri yayımlıyor. Bianet’in verisine göre erkekler 2025 yılında en az 299 kadın öldürdü. KCDP verisi ise, aynı yıl toplam 591 kadının cinayet ya da şüpheli kadın ölümü nedeniyle yaşamını kaybettiğini belirtiyor. Kamu kurumlarında ise kadınlara yönelik şiddete ilişkin kısıtlı veri paylaşımı ve daha çok politika belgesi üretimi söz konusu. Ülke genelindeki şiddet yaygınlığını ölçmek için yapılan araştırmanın ilk sonuçları Temmuz 2025 tarihinde TÜİK bülteninde yayımlandı, ancak mikro veri henüz paylaşılmadı. Yakın zamanda, V. Kadınlara Yönelik Şiddet ile Mücadele Ulusal Eylem Planı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kamuoyuyla paylaşıldı.

Sağlık alanında da ilgili kamu belgelerinde anne sağlığının korunması ve anne ölümlerinin azaltılmasına yönelik hükümler bulunmakla birlikte, cinsel sağlık, gebeliği önleyici yöntemlere erişim, isteyerek düşük hizmetleri gibi konuların adeta göz ardı edildiği görülüyor.

2025 yılı, toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında adalete erişime ilişkin çelişkili bir tabloya işaret ediyor. Bir yandan toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı söylemlerin hukuk alanına yansıtılma çabalarıyla, özellikle 11. Yargı Paketi taslağında Türk Ceza Kanunu’nun 225. Maddesinin kapsamının genişletilmesi ve Medeni Kanun’da cinsiyet uyum sürecine ilişkin hakları sınırlayan düzenlemelerin önerilmesi, hakların tanınması ve korunması ilkesini zayıflatan girişimler olarak öne çıktı. Bu düzenlemelerin geri çekilmesinde sivil toplumun, özellikle Eşitlik İçin Kadın Platformunun (EŞİK) ve LGBTİ+ örgütlerinin yürüttüğü mücadele belirleyici olmakla birlikte konuya ilişkin yeni yasa taslakları hazırlanıyor. Hazırlanan her yeni yargı paketinde bu konuların yeniden yer alacağı söyleniyor ve mücadele yeniden başlıyor. Öte yandan kadına yönelik şiddetle mücadele alanında ŞÖNİM’lerin ve Kadın Tıbbi Destek Hizmetlerinin sayısının artırılması ile 2026-2030 dönemini kapsayan V. Ulusal Eylem Planının

kabul edilmesi, önleme, koruma, müdahale ve güçlendirme eksenlerini içeren bütüncül bir politika çerçevesine işaret ediyor. Ancak planın kadınları büyük ölçüde homojen bir grup olarak ele alması ve farklı toplumsal kesimlere özgü politika araçlarını yeterince somutlaştırmaması, adalete erişim bakımından yapısal sınırlılıkların sürdüğünü gösteriyor.

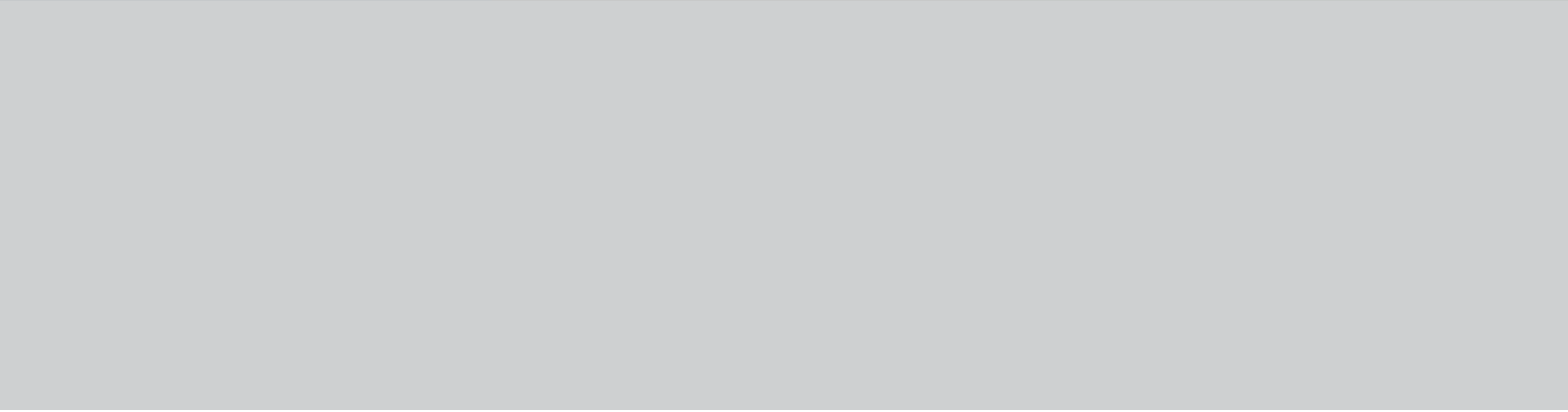
Buna ek olarak, kamu harcamalarının analizi kadınların hakları ve şiddete karşı korunmaları için ayrılan kaynakların politik bir tercihin yansıması olarak son derece kısıtlı kaldığını ortaya koyuyor. Kadının Güçlenmesi Programının payı merkezi yönetim bütçesinde binde 0,4’ün altında, toplam kamu harcamaları içinde ise yaklaşık binde 0,3 düzeyinde. Aynı zamanda 2026 yılı Bütçe Gerekçesi belgesinde toplumsal cinsiyet etki analizlerinin yokluğu, bütçenin eşitsizlikleri azaltma kapasitesinin değerlendirilmesini sınırılıyor.

Bu raporda ele almaya çalıştığımız gelişmeler, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yanı sıra toplumun tüm katmanlarındaki eşitsizliklere dikkat çekmeyi amaçlıyor. Aynı zamanda son iki yıl içinde hep birlikte yaşadıklarımız, anti-demokratik baskıların yanı sıra ataerkilliğin nasıl güçlendiğini ve direnmeyi nasıl zorlaştırdığını ortaya koyuyor. Devletin anayasal bir yükümlülük olan kadın-erkek eşitliğini gerçekleştirmek için tahsis ettiği kaynakların sınırlılığı ise resmi belgelerde dile getirilen niyetlerin hayata geçirilmesine dair bir iradenin söz konusu olmadığını gösteriyor.

Bölüm I

Yoksulluk

Bölüm I Yoksulluk

Hazırlayan: Doç. Dr. Emel Memiş¹

Türkiye’de yoksulluk ve sosyal koruma alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesine ilişkin en temel meselelerden biri, yoksulluğun cinsiyetçi boyutlarını görünür kılacak resmi veri ve göstergelerin eksikliği. Yoksulluk; yalnızca gelir yetersizliğiyle açıklanabilecek ve çözülebilecek bir durum değil, toplumsal cinsiyet, yaş, bölge ve sınıf temelli eşitsizlikleri kesişimsel biçimde derinleştiren çok boyutlu bir yapısal sorun. Buna karşın, istatistikler çoğunlukla hane düzeyinde elde edilen gelir temelli göstergelere dayanıyor ve cinsiyet ayrımında çok kısıtlı bilgi sunuyor (Kaya-Bahçe, S. & Memiş, E., 2025).

2024 yılı itibarıyla Türkiye genelinde gelir esaslı göreceli yoksulluk oranı %18,2 düzeyinde ve bu oran son yıllarda bir iyileşme göstermedi. Kadınlarda yoksulluk oranı %19,1 iken erkeklerde %17,3 düzeyinde². Ancak bu göstergenin kendisi, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini yakalamada önemli metodolojik sınırlılıklar içeriyor. Gelir esaslı yoksulluk ölçümleri, hane içinde gelirin eşit paylaşıldığını varsayıyor; bu varsayım ise hane içi güç ilişkilerini, bakım emeği yükünü ve cinsiyetçi kaynak dağılımını görünmez kılıyor.

Gelir temelli göstergelerin bu sınırlılıkları, yoksulluğun daha bütüncül biçimde izlenmesini sağlayan çok boyutlu ölçümlerin önemini daha da artırıyor. Bu çerçevede Türkiye’de 2015 yılından itibaren hesaplanan yoksulluk veya sosyal dışlanma riski (AROPE) (at risk of poverty or social exclusion) göstergesi, göreceli yoksulluk, maddi ve sosyal yoksunluk ile düşük iş yoğunluğu boyutlarını birlikte ele alarak toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesine imkân sunuyor.

¹ Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat Teorisi Anabilim Dalı

² Eşdeğer hanehalkı gelirinin medyanının %60’ının altında kalanları yoksul olarak tanımlayan resmi ölçümler.

Yaşlı Nüfusta Artan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski

AROPE göstergelerine göre, 2019 yılına kadar özellikle 65 yaş ve üzeri nüfus açısından görece bir iyileşme gözlemlenirken, 2021 sonrasında bu eğilim belirgin biçimde tersine döndü. 2021'de %16,8 olan yaşlı nüfusta yoksulluk ve sosyal dışlanma riski 2023'te %23,1'e yükseldi, 2025 itibarıyla ancak %22,8 düzeyine geriledi. Bu bozulma, yalnızca demografik yaşlanmayla açıklanamayacak yapısal bir dönüşüme işaret ediyor.

Özellikle kadınlar açısından tablo daha da olumsuz. 2025 yılında 65+ yaş grubunda kadınların yoksulluk ve sosyal dışlanma riski %23,6 iken erkeklerde bu oran %21,8 düzeyinde (Tablo 1). Bu fark, yaşam boyu biriken toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin emeklilik dönemine nasıl taşındığını açıkça gösteriyor. Kadınlar, işgücüne daha düşük katılım oranları, kayıt dışı ve güvencesiz çalışma, ücretsiz bakım emeği nedeniyle kesintili iş yaşamları ve daha düşük ücretler nedeniyle erkeklere kıyasla daha düşük emeklilik gelirlerine erişebiliyor. Dolayısıyla yaşlılık yoksulluğu, yalnızca sosyal politika alanında izole bir sorun olarak değil; işgücü piyasasındaki eşitsizlikler, bakım emeği rejimi ve sosyal güvenlik sisteminin toplumsal cinsiyet körlüğü bağlamında ele alınması gereken yapısal bir eşitsizlik alanı olarak karşımıza çıkıyor.

Tablo 1. Cinsiyete ve yaş gruplarına göre yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olanların oranı, 2015-2025

Cinsiyet	Yaş grupları	2021	2022	2023	2024	2025
Toplam		32,9	32,6	30,7	29,3	27,9
0-17		43,7	42,7	40,1	38,9	36,8
18-64		30,7	30,2	28,0	26,3	25,1
65+		16,8	20,5	23,1	23,3	22,8
Erkek						
Toplam		30,8	30,4	28,5	27,1	25,6

Cinsiyet	Yaş grupları	2021	2022	2023	2024	2025
	0-17	42,8	41,9	39,4	38,2	36,0
	18-64	27,5	27,0	24,8	23,1	21,8
	65+	15,5	18,7	21,5	22,3	21,8
Kadın						
	Toplam	35,0	34,8	32,9	31,5	30,1
	0-17	44,7	43,5	40,9	39,8	37,8
	18-64	33,9	33,4	31,1	29,5	28,4
	65+	17,9	21,8	24,3	24,2	23,6
TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, Gelir referans dönemi bir önceki takvim yılıdır.						

Emeklilik Gelirinde Reel Kayıplar

DİSK-AR tarafından 2025 yılı Temmuz ayında yayımlanan *Türkiye’de Emeklilerin Durumu: Emekli Aylıkları, Emekli Sayıları ve Ayrılan Kaynaklar* başlıklı araştırma³, Türkiye’de emeklilerin nüfus içindeki payı artarken emekli aylıklarının hem asgari ücret hem de kişi başına GSYH’ye oranla gerilediğini açık biçimde ortaya koydu. Çalışmaya göre ortalama emekli aylığı 2003 yılında asgari ücretin %36 üzerinde iken, 2025’te asgari ücretin %22 altına düşmüş; ortalama emekli aylığının kişi başına GSYH’ye oranı ise %46,4’ten %29’a gerilemiş durumda. Emekli aylıkları ve hak sahiplerine yapılan ödemelerin GSYH içindeki payı AB-27’de ortalama %9,8 iken Türkiye’de %3,7 düzeyinde kaldı (DİSK-AR, 2025).

Mevcut raporun incelediği yıllar olan 2021-2025 döneminde, Türkiye’de emekli maaşları nominal olarak artmış olsa da bu artışlar yüksek enflasyon karşısında reel satın alma gücünü koruyamadı. Enflasyon oranlarının altında kalan maaş artışları, sabit gelirli yaşlı nüfusun temel tüketim kalemlerine erişimini giderek zorlaştırdı. Gıda, barınma, enerji ve sağlık

³ DİSK-AR (2025). Türkiye’de Emeklilerin Durumu: Emekli Aylıkları, Emekli Sayıları ve Ayrılan Kaynaklar. DİSK Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2794>)

harcamalarındaki hızlı fiyat artışları, özellikle tek gelir kaynağı emekli maaşı olan haneler üzerinde ağır bir yük yarattı. Bu gelişme, 65 yaş ve üzeri nüfusta AROPE göstergelerinde gözlenen kötüleşmenin temel nedenlerinden biri oldu. En düşük emekli maaşı 2021 Ocak ayında 2.327 TL iken 2025 Ocak ayında 14.469 TL'ye yükseltildi. Bu artış nominal olarak yaklaşık 6,2 katlık (Tablo 2) bir artışa karşılık gelse de aynı dönemde gıda fiyatları 6,4 kat, kira endeksi ise 7,5 kat arttı (Tablo 3). Başka bir ifadeyle, nominal maaş artışları yaşlı nüfusun gerçek yaşam maliyetlerindeki artışın gerisinde kaldı.

Tablo 2. En Düşük Emekli Maaşı- SGK 4A Ocak Ayı

Yıl	Nominal düzey	Nominal Endeks (2003 fiyatlarıyla)	Reel düzey (2003 fiyatlarıyla)	Reel Endeks (2003 fiyatlarıyla)
2021	2.327	100,00	454,57	100,00
2022	2.500	107,43	328,16	72,19
2023	5.500	236,36	458,90	100,95
2024	10.000	429,74	507,06	111,55
2025	14.469	621,79	517,50	113,84
Not: Nominal endeks her yılın Ocak Ayı itibarıyla SGK maaş düzenlemeleri esas alınarak reel endeks ise Tüketici Fiyatları Endeksi genel göstergeleri kullanılarak hesaplanmıştır				

Tablo 3. Özel Kapsamlı TÜFE Göstergeleri

Yıl	TÜFE GENEL (2003 fiyatlarıyla)	TÜFE Kapsamı Enerji (2003 fiyatlarıyla)	TÜFE Kapsamı: Gıda (2003 fiyatlarıyla)	TÜFE Kapsamı: Kira (2003 fiyatlarıyla)
2021	100,00	100,00	100,00	100,00
2022	148,82	176,38	155,63	113,71
2023	234,13	273,44	266,74	178,03
2024	385,26	363,38	451,54	376,05
2025	546,18	519,83	639,69	754,28
Kaynak: TÜİK Özel Kapsamlı TÜFE Göstergeleri kullanılarak hesaplanmıştır. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Aralik-2025-58294				

Emekli maaşlarının reel olarak erimesi, sosyal koruma sisteminin koruyucu işlevinin zayıfladığını gösteriyor. Bu nedenle sosyal koruma harcamalarının hem düzeyi hem de bileşimi kritik bir izleme alanı hâline geldi. Türkiye’de sosyal koruma harcamalarının GSYH içindeki payı 2024 itibarıyla yaklaşık %10,4 düzeyinde ve OECD ortalamasının (%21 civarı) belirgin biçimde altında kalıyor. Harcamaların yaklaşık yarısı emeklilik ve yaşlılık ödemelerinden oluşmasına rağmen, bu kalemlerin reel değerindeki gerileme, sistemin gelir güvencesi sağlama kapasitesini zayıflatıyor. Yardım alan kişi sayısı artarken kişi başına düşen reel destek miktarının azalması, sosyal korumanın yoksulluğu telafi edici etkisini sınırılıyor. Kadınlar açısından tablo daha da çarpıcı. Emekliler içindeki kadın oranı hâlen çok düşük düzeyde (%22) ve dul-yetim aylıkları ile yaşlılık desteklerinin hem reel değeri hem de sosyal koruma harcamaları içindeki payı geriliyor. Yüksek enflasyon koşullarında hane içi kaynak dağılımındaki eşitsizlikler dikkate alındığında, bu süreç kadınlar için daha düşük fiili alım gücü ve artan ekonomik risk anlamına geliyor.

Sosyal Koruma Kapsamı ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

TÜİK Sosyal Koruma İstatistiklerine göre, sosyal koruma kapsamında maaş veya yardım alan kişi sayısı 2021-2024 döneminde belirgin bir artış gösterdi. 2021 yılında toplam 14,6 milyon kişi maaş alırken, bu sayı 2024 itibarıyla 17,5 milyona yükseldi. 2021 yılında kadınların payı yüzde 43 iken 2024’te bu oran yüzde 40’a geriledi. Aynı dönemde toplam maaş ve yardım sayısı ise 15,4 milyondan 18,3 milyona yükseldi. Bu artış, sosyal koruma sisteminin kapsadığı nüfusun genişlediğine işaret ediyor olsa da artışın niteliği ve toplumsal cinsiyet boyutu dikkatle değerlendirilmeli. Emekli ve yaşlı maaşı alan kişi sayısı 2021 yılında 10,25 milyon iken, 2024’te 12,94 milyona ulaştı. Bu artış, emekli/yaşlı maaşı alan nüfusun yaklaşık yüzde 20 arttığını gösteriyor. Ancak bu grubun cinsiyet dağılımı oldukça dengesiz. 2024 itibarıyla emekli/yaşlı maaşı alanların 9,7 milyonu erkek, yalnızca 3,24 milyonu kadın. Bu durum, kadınların istihdamdan dışlanması, kayıt dışı çalışma ve kesintili iş yaşamı nedeniyle emeklilik sistemine sınırlı erişimlerinin bir sonucu. Yaşlılıkta gelir güvencesi, kadınlar açısından büyük ölçüde dolaylı bir yapıya sahip.

Dul ve yetim maaşı alan kişi sayısı 2021 yılında 3,95 milyon iken, 2024'te 4,22 milyona yükseldi. Bu grubun en çarpıcı özelliği, neredeyse tamamının kadınlardan oluşması. 2024 verilerine göre dul ve yetim maaşı alanların 3,92 milyonu kadın, yalnızca 298 bini erkektir. Bu rakam da sosyal koruma sisteminin kadınları büyük ölçüde aileyi merkeze alan bir refah mekanizması üzerinden kapsadığını gösteriyor.

2021-2024 döneminde emekli ve yaşlı maaşı alan kişi sayısı hızla artarken, emekli maaşlarının reel değeri aynı ölçüde artmadı. Sosyal koruma kapsamı genişlemesine rağmen, sistemin hak temelli ve cinsiyet eşitliğini gözeten bir yapıya kavuştuğunu söylemek güç. Maaş ve yardım alan kişi sayısındaki artış, yoksulluğun azaldığını değil; aksine, düşük gelirli, yaşlı ve bakım yükü taşıyan hanelerin sosyal transferlere daha fazla bağımlı hâle geldiğini gösteriyor. Kadınların sosyal koruma sistemine kendi elde ettiği gelir itibarıyla doğrudan katılımının sınırlı olması, yoksulluğun cinsiyetli biçimde yeniden üretildiğine işaret ediyor.

Tablo 4. Sosyal koruma kapsamında yardım ve maaş alan kişi sayısı, 2021-2024

(Bin Kişi)	2021			2022		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam maaş alan kişi sayısı ⁽¹⁾	14 624	8 287	6 338	14 851	8 386	6 466
Toplam engelli/malul maaşı alan kişi sayısı	854	521	333	858	520	338
Şartsız engelli/malul maaşı alan kişi sayısı	139	118	21	141	19	22
Şartlı engelli/malul maaşı alan kişi sayısı	715	403	312	717	402	316
Toplam emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı	10 253	7 551	2 702	10 403	7 647	2 756
Şartsız emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı	9 416	7 254	2 162	9 575	7 351	2 224
Şartlı emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı	837	297	539	828	296	532
Toplam dul/yetim maaşı alan kişi sayısı	3 956	279	3 677	4 054	287	3 768
Şartsız dul/yetim maaşı alan kişi sayısı	3 804	266	3 537	3 915	274	3 641
Şartlı dul/yetim maaşı alan kişi sayısı	152	12	140	139	12	127
Toplam emekli/yaşlı ve dul/yetim maaşı alan kişi sayısı	13 774	7 766	6 008	13 997	7 866	6 131
Toplam maaş yardımı sayısı	15 362	8 361	7 000	15 630	8 465	7 165

(Bin Kişi)	2023 ^(r)			2024		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam maaş alan kişi sayısı ⁽¹⁾	16 893	10 008	6 885	17 477	10 421	7 056
Toplam engelli/malul maaşı alan kişi sayısı	859	517	343	851	508	344
Şartsız engelli/malul maaşı alan kişi sayısı	141	118	23	142	118	23
Şartlı engelli/malul maaşı alan kişi sayısı	719	399	320	710	390	320
Toplam emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı	12 414	9 277	3 137	12 935	9 696	3 238
Şartsız emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı	11 602	8 985	2 617	12 129	9 406	2 723
Şartlı emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı	813	292	521	806	291	515
Toplam dul/yetim maaşı alan kişi sayısı	4 120	290	3 830	4 221	298	3 923
Şartsız dul/yetim maaşı alan kişi sayısı	3 991	278	3 713	4 103	286	3 817
Şartlı dul/yetim maaşı alan kişi sayısı	129	12	117	118	12	106
Toplam emekli/yaşlı ve dul/yetim maaşı alan kişi sayısı ⁽¹⁾	16 038	9 492	6 545	16 629	9 914	6 715
Toplam maaş yardımı sayısı	17 719	10 094	7 624	18 344	10 513	7 831

Kaynak: TÜİK, Sosyal Koruma İstatistikleri.
Not: Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.
^(r) İlgili yıllar revize edilmiştir.

Tablo 5. Sosyal koruma harcamaları, 2021-2024 (Milyon TL)

	2021	2022	2023 ^(r)	2024
Sosyal koruma harcamaları toplamı	805.843	1.291.155	2.696.611	4.964.532
İdari masraflar ve diğer harcamalar	13.249	23.160	48.273	88.782
Sosyal koruma yardımları toplamı	792.594	1.267.995	2.648.338	4.875.751
Hastalık/sağlık bakımı	248.111	397.020	809.752	1.528.756
Engelli/malul	25.292	42.333	77.376	134.506
Emekli/yaşlı	355.068	567.453	1.177.476	2.276.594
Dul/yetim	90.478	150.219	265.953	501.446
Aile/çocuk	40.417	83.903	190.710	309.805
İşsizlik	26.912	14.412	24.186	48.651
Sosyal dışlanma b.y.s	6.315	12.656	102.885	75.992

Kaynak: TÜİK, Sosyal Koruma İstatistikleri.
Not: Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.
^(r) İlgili yıllar revize edilmiştir.

Bölüm II

İş Cinayetleri

Bölüm II İş Cinayetleri

Güvencesizlik Krizi: Kadın İşçi Sağlığı ve Güvenliği Alanındaki Sorunlar

Yoksulluk koşullarında kadınlar ve erkekler güvencesiz çalışma biçimlerine razı geliyor, işçi sağlığı ve güvenliği için yeterli önlemleri almayan işyerlerinde sigortaları yapılmadan çalışmak zorunda kalıyorlar. Çok sayıda işçi önlem alındığında önlenebilecek ama alınmadığı için cinayet olarak görülebilecek iş kazalarında yaralanıyor, hayatını kaybediyor. SGK istatistikleri bu konuda bilgi verse de bu alanda gönüllü çalışmalar yürüten İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisinin (İSİG) verileri bize sorunun boyutları hakkında gerçeği daha çok yansıtıyor. Burada dikkat çekici bir gelişme her ne kadar iş cinayetlerinde hayatını yitiren erkeklerin sayısı çok daha yüksek olsa da kadın işçilerin sayılarının da giderek artması. Oysa herkes için çalışma hakkının insan onuruna uygun, güvenceli koşullarda olması bir zorunluluk.

Kadın İşçi Sağlığı ve Güvenliği

Hazırlayan: Nuran Gülenç⁴

Patriarkal kapitalizmde çalışma yaşamı erkek işçileri esas alacak şekilde örgütlenir. Çalışma yaşamının bu patriarkal yapısının ve toplumsal cinsiyet rollerinin, kadın işçilerin istihdama erişiminden yaptıkları işlere, aldıkları ücretlere, uğradıkları ayrımcılıklara kadar pek çok olumsuz etkileri söz konusu. Bu durum işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında da benzer. Kadın işçilerin yaptıkları işlerin çoğu zaman tehlikesiz olduğu algısı, kadın işçilerin biyolojik, fizyolojik farklılıklarının dikkate alınmaması, kadın olmaktan kaynaklı maruz bırakıldıkları şiddet, taciz ve ayrımcılıkların göz ardı edilmesi, çalışma yaşamında kadın işçilerin sağlığını

⁴ Birleşik Metal-İş Sendikası Eşitlik Dairesi ve İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Uzmanı

ve güvenliğini tehdit ediyor. Bu durum, kadınların çalışma yaşamında maruz bırakıldığı ikincil konuma işaret ediyor.

Geleneksel olarak işçi sağlığı ve güvenliği önlemleri, risklerin daha görünür ve ölçülebilir olduğu sektörlerde yoğunlaşır. Çalışanların ezici çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu ve iş kazası yaşanma riskinin yüksek olduğu maden, inşaat ve metal gibi sektörlerde erkek işçilerin deneyimleri işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin gelişmesinde belirleyici bir rol oynar. Bu nedenle çalışma yaşamına ilişkin sağlık ve güvenlik politikaları, büyük ölçüde erkek işçilerin ihtiyaçları üzerinden şekillenir. Politikaların oluşturulmasından işyeri mekânlarının, araçlarının kurgulanmasına, makinaların, koruyucu ekipmanların tasarım ve üretimine, gözle görülmeyen ama zamanla etkisi ortaya çıkan risklerin varlığına rağmen cinsiyetlerin farklı ihtiyaçları çoğu zaman göz ardı edilir.

Kadın işçiler iş cinayetlerinden de paylarını alıyorlar. İSİG Meclisinin verilerine göre kadın işçi ölümü 2024 yılında 106 kadın iken 2025 yılında 138 kadın olarak kayıtlara geçti. Bu iş cinayetlerinin yaşandığı işkolları tarım, gıda, kimya, tekstil, eğitim, büro, ticaret, cam, metal, inşaat, taşımacılık, sağlık, konaklama, güvenlik, belediye ve genel işler iş kolları olarak belirtildi.⁵ 2024 yılında SGK kayıtlarına göre 54 kadın işçi ölümü gerçekleşmiş olup, bu sayı İSİG Meclisi verilerinin belirgin biçimde altında.⁶ Buna karşılık SGK ve İSİG Meclisi erkek işçi ölüm verileri arasındaki fark birbirine yakın, 2024’de SGK’ya göre 1.843 erkek, İSİG Meclisine göre en az 1.791 erkek iş cinayetlerinde hayatını kaybetti. Kadın işçi ölüm sayılarında SGK ile İSİG Meclisi arasındaki fark ise iki buçuk kat. Bu durum kadın işçilerin kayıt dışı çalışma oranlarının erkek işçilerden daha yüksek olduğunun bir diğer kanıtı. Çünkü SGK, İSİG Meclisi verilerinin aksine kayıt dışı çalışan işçilerin ölümlerini istatistiklerine yansıtmıyor. Aynı zamanda İSİG Meclisi ölüm nedenleri arasında trafik/servis kazalarına da yer veriyor. Özellikle kadınların yoğun çalıştığı tarım sektöründe traktör kasası, uygun olmayan servis

⁵ İSİG Meclisi 2025 İş Cinayetleri Raporu; <https://www.isigmeclisi.org/21536-is-cinayetlerine-ve-cocuk-isciligine-karsi-mucadeleye-2025-yilind>

⁶ SGK İstatistikleri, 2024.

minibüsleri gibi araçlarla taşınırlarken yaşanan trafik kazalarındaki ölümler de sayılara yansıtılıyor. Bu da SGK ile arasındaki farkın büyümesine yol açan nedenlerden biri oluyor.

Tablo 6. İş cinayetlerinde hayatını kaybedenlerin cinsiyete göre dağılımı

	SGK (4-1/a+4-1/b)			İSİG meclisi (en az)	
Yıl	Kadın	Erkek		Kadın	Erkek
2025	67	1.944		138	1.967
2024	54	1.843		106	1.791
2023	59	1.913		147	1.785
2022	39	1.481		108	1.735
2021	32	1.362		165	2.005
2020	34	1.197		148	2.279
2019	21	1.206		115	1.621
2018	46	1.496		119	1.804
2017	29	1.607		116	1.890
2016	36	1.369		110	1.860
2015	33	1.219		120	1.610
Toplam	450	16.637		1.254	18.380

Kaynak: SGK istatistikleri ve İSİG Meclisi Raporları

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinde Toplumsal Cinsiyet Farkları

Kadınların ağırlıklı olarak toplumsal cinsiyet rollerinin uzantısı olarak görülen işlerde ücretli istihdama katılması, bu işlerin doğaları gereği “kadına uygun” ve dolayısıyla “tehlikesiz” olduğu yönünde bir algıyı öne çıkartıyor. Bu algı ise alınabilecek iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini doğrudan etkiliyor.

Kadın işçilerin korunmasına yönelik düzenlemeler, büyük ölçüde yalnızca hamilelik sürecinde, doğacak bebeğin korunmasına odaklanacak şekilde geliştirilir. Bu nedenle uygulamada, neredeyse, gebelik ve süt verme dönemi koruması dışında kayda değer bir adım da atılmadığını görüyoruz. Hamilelik gibi, regl ve menopoz dönemleri de kadın bedeninde birçok değişimin ortaya çıktığı dönemlerdir. Ancak işçi sağlığı ve iş güvenliği alanı kadın işçilerin bu durumunu çalışmalarına dahil etmez.

Kadınlar ücretli emekle birlikte ev içi işler, çocuk ve yaşlı bakımı işleri üstlenirler. Bu “çifte yük”, kadınların bedensel ve zihinsel olarak daha fazla yıpranmasına, daha fazla hastalanmasına ve iş kazalarına daha açık hale gelmesine neden olur. Kadınlarda kas-iskelet sistemi hastalıkları, kronik ağrılar, nörolojik ve psikolojik sorunlar daha yaygın. Kadınların tüm şikâyetlerini hormonlara ve bedensel yapılarının güçsüzlüğüne bağlayıp göz ardı etmek yaygın bir durum.

Cinsiyet rollerinin kadınların sağlığı üzerinde önemli etkileri var. Bu konuda yapılmış bir araştırma Birleşik Metal-İş Sendikası tarafından Aralık 2020 tarihinde yayımlandı. “Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Kadın İşçiler Üzerindeki Etkileri” başlığını taşıyan bu çalışmada sunulan bulgular toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların sağlığını ve hastalıklarını nasıl belirlediğini gösterir nitelikte. Araştırmada öne çıkan veriler şöyle sıralanabilir:

Evli olan kadın işçilerin üçte ikisi işlerin planlanmasına tek başına karar veriyor, kadın işçilerin tamamı iş günlerinde evde yemek temizlik çocuk bakımı ev toplama bulaşık, çamaşır, ütü gibi ev işlerinden en az birini yaptığını ifade ediyor. Kadın işçilerin yarısı ev içi yüklerin paylaşılmadığını söylüyor. Ev içi yüklerin paylaşıldığını söyleyenler toplamın yarısı iken, evli olanlarda bu oran dörtte bire gerilemektedir. Kadınların çoğu anne ve kayınvalide desteği alıyor. Yani başka kadınlarla yüklerini paylaşıyorlar. Altı saatin altında uyku uyuyan kadın işçilerin sağlıkları daha kötü. Kadın işçilerin üçte ikisi kas iskelet sorunu yaşıyor. Bunu nörolojik sorunlar izliyor. Kadın işçiler yüzde 78 boyun, yüzde 76’sı bel, yüzde 61,5’i sırt ve yüzde 69’u baş ağrısı yaşıyor. Fazla mesai yapan

kadın işçilerde kas iskelet hastalığı oranı yüzde 38 iken yapmayanlarda yüzde 14'tür. Evli olanlarda kas iskelet hastalığı yaşayanların oranı yüzde 39, evli olmayanlarda yüzde 14'tür (Birleşik Metal-İş Sendikası, 2020).

Ayrıca, toplumsal cinsiyet rollerinin yükü, kadınların düzenli ve güvenceli işlere erişimdeki zorluğu, maruz bırakıldıkları ayrımcılık, ekonomik zorluklar kadınların daha fazla esnek, güvencesiz ve kayıt dışı işlere yönelmelerine neden oluyor. Tehlikeli, çok tehlikeli sınıfta yer alsalar da bu tip işlerde sağlık ve güvenlik önlemleri alınmıyor. Tıpkı altı kadın işçinin hayatını kaybettiği Dilovası katliamında olduğu gibi göz göre göre ölümüne çalıştırıldıklarını görüyoruz.

Ağırlıklı olarak yoksul Kürt ailelerin yerleşim bölgesi olan Dilovası'nda Ravive Kozmetik'te çalışan işçilerden yaşları 15-65 arasında değişen 3'ü çocuk 6 kadın işçi ve 1 erkek (vardiya amiri), 8 Kasım 2025 tarihindeki patlamada hayatlarını kaybetti. Kimya işkolunda çok tehlikeli iş kolları arasında sayılabilecek işyerinde işçi sağlığı önlemlerinin hiç olmadığını, hatta işçilerin öldükleri gün sigortalı yapıldığı bilgisi mevcut. İşçilerin tamamı kadın işçi ve çoğunluğunu 18 yaş altı ve 50 yaş üstü kadınlar oluşturuyor. Yoksulluğun alabildiğince derin olduğu bölgede ailelere yaptığımız taziye ziyaretinde, 65 yaşında hayatını kaybeden Hanım Gülek adlı kadın işçinin kızı, çalışmasına karşı çıktıklarında annesinin verdiği yanıtı aktarıyor. "Annem bana bu yaşta kim sigortalı iş verir, burada üç kuruş kazanıyoruz, bir eksiğimizi gideriyoruz" dediğini aktardı. Ardından "kimin annesi yanarak ölüyor ki, benim annem ölsün", diyerek iş cinayetlerine tepkisini dile getirdi. Esmâ Dikan'ın eşi "çalışmasına izin vermedim, çünkü ben metal işçisiyim, iş sağlığı önlemlerinin ne kadar sıkı olduğunu işyerimden biliyorum. Ama bu işyerinde hiçbir şey yoktu. Acil çıkış yoktu. Yangın tüplerinin bile boş olduğunu söylüyordu eşim. Ben de gitmesini istemedim. Sonra iş arkadaşı geldi, bana kızdı, sen neden göndermiyorsun diye, ben de tamam, dedim. Biz yoksulduk makarna çorba yiyorduk ama mutluyduk. Bunu bize niye yaptılar" diyerek acısını dile getirdi. Tuğba Taşdemir'in babası, "Her akşam işten geldiğinde başım ağrıyor diyor ve geçsin diye erkenden yatmaya gidiyordu.

Nereden bileyim kimyasallardan olabileceğini” diyerek çalışma koşullarını dile getirdi.⁷

Ravive Kozmetik’te işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden hiçbir önlemin alınmaması, devlet kurumlarının denetlememesi, işverenin sorumluluklarını yerine getirmemesinin altında yatan nedenlerden biri, çalışmak zorunda kalan kadın işçilerden oluşan bir işgücü oluşturulmuş olması. Çalışma yaşamında zaten ikincil konumda olan kadınlar için yaş, etnik köken, örgütsüzlük çalışma yaşamında güvencesizliği ve kötü çalışma koşullarını daha da katmerleştiriyor.

Tehlike sınıfına bakılmaksızın kadın işçilerin çalıştığı işlerde önlemlerin daha esnek olduğu ve kişisel koruyucu donanım (KKD) sağlanmasında ciddi ihmallerin olduğunu kendi deneyimlerimden de aktarabilirim. Uzman olarak görev yaptığım Birleşik Metal-İş Sendikası’nda kadın ağırlıklı işyerlerinde örgütlendikten sonra yaptığım işçi sağlığı ve iş güvenliği alanına yönelik denetimlerde, kişisel koruyucu donanımların sağlanmasında erkek ağırlıklı işyerlerine göre daha sorunlu yerler olduğunun altını çizmeliyim. Örneğin tehlikeli sınıfta yer alan kadın ağırlıklı dört fabrikada kadın işçiler sendikal örgütlenmenin çatısı altına girdikten sonra iş ayakkabısı kullanmaya başladı.

Kadın işçilerin sağlığını ve istihdamdaki varlığını tehdit eden bir diğer başlık, işyerlerinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve taciz. Erkek şiddeti ve tacizi bir işçi sağlığı ve güvenliği sorunu olmasına rağmen, ülkemizde bu alanda önleyici politikalar yeterince geliştirilmemiş. ILO 190 sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesi ile 206 sayılı Tavsiye Kararı ülkemiz tarafından onaylanmadı. Yine ev içi şiddet, kadın işçilerin yaşamını ve sağlığını tehdit eden bir gerçek. Bu nedenle kadınlar, çalışma yaşamında ve ev içi alan dâhil olmak üzere fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet ile tacize maruz bırakılıyor. Bu durum kadınların sağlıklarını, istihdamda varlıklarını, toplumsal statülerini, gelirlerini, verimliliklerini etkiliyor. Şiddetin

⁷ 19 Aralık 2025 Birleşik Metal-İş Sendikası Kadın Komisyonunun Dilovası ailelerine taziye ziyareti sırasında ailelerin aktardıklarından.

çalışma yaşamında da etkilerini azaltacak, işçiye destek mekanizmalarının geliştirildiği önlemler hayata geçirilmeli.

Erkek egemen işyerlerinde kurulu patriarkal ağlar nedeniyle ve çoğu zaman kadın olmaktan kaynaklanan hamilelik, regl ve menopoz dönemlerinde, kadın işçilerin erkeklere göre çok daha fazla mobbinge maruz kaldıkları biliniyor. Yine, müşterilerle birebir ilişki kurulan işlerde kadınların sarf etmek zorunda kaldıkları “duygusal emek” de onların sağlığını etkileyen olumsuz bir durum. Hizmet verdikleri süre içinde, kendilerinden beklenen duyguları sergilemek -sözgelimi sürekli gülümsemek, şefkatli davranmak- zorunda bırakılmaları çalışanların üzerinde ağır bir yüke dönüşüyor.

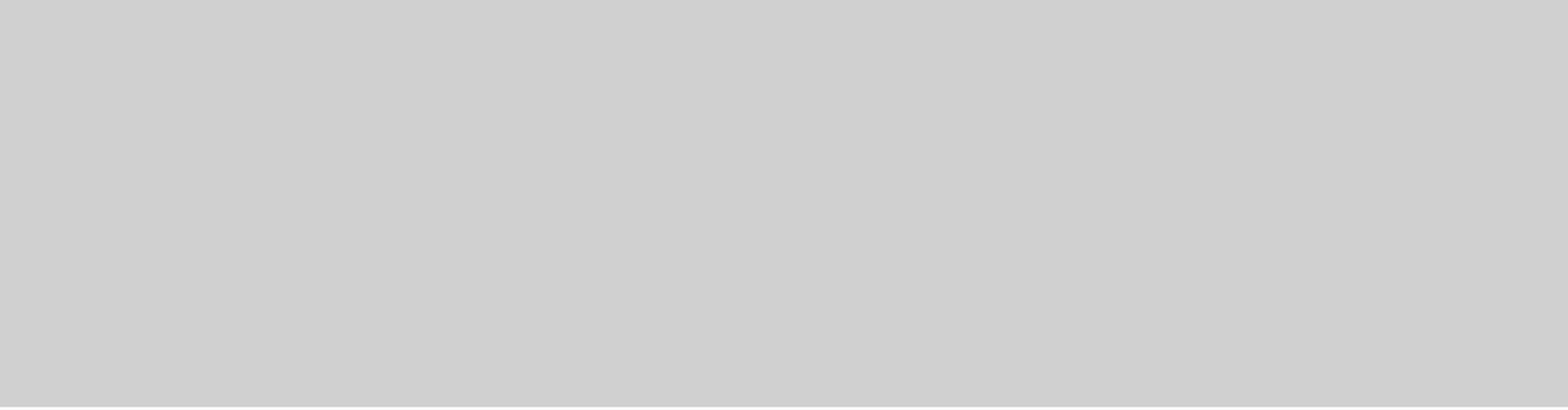
Kadınlar gibi çalışma hayatında ayrımcılığa maruz kalan, hatta daha dezavantajlı durumda olan LGBTİ+ bireyler de işyerlerinde sağlık ve güvenlik çalışmalarının yok saydığı çalışanlar. Nefret söylemine maruz kalmamak, istihdam dışına itilmemek ve dışlanmamak için kendilerini saklamak zorunda kalan LGBTİ+ bireylere yönelik şiddet, çalışma hayatında sıklıkla görülen bir durum. Özellikle işyerlerinde soyunma odaları ve tuvaletler gibi toplu kullanım alanları, kadın-erkek olarak ikili cinsiyet normları üzerinden tanımlayamayacağımız trans ve interseks bireyler için ciddi sorun alanları.

Küresel işgücünün yaklaşık yüzde 40’nı kadınlar oluşturuyor. Uzun bir süredir, işçi sağlığı ve güvenliği alanında yok sayılan kadın ve LGBTİ+ işçilerin işyerlerinde karşı karşıya olduğu riskleri dikkate alan toplumsal cinsiyete duyarlı bir işçi sağlığı ve güvenliği talebi yükseliyor. Birçok ülkede bu alanda çalışmalar çeşitliliği görerek ve kapsayıcılık temelli artarak devam ediyor. Bu da işçi sağlığı ve güvenliği alanının feminist bir perspektif ile yeniden ele alınması anlamına geliyor. Ancak ülkemizde işçi sağlığı ve güvenliği alanı politikalarının cinsiyetçi yaklaşımı hala devam ediyor.

Bölüm III

Mesleki Eğitim Merkezleri

Bölüm III

Mesleki Eğitim Merkezleri

Mesleki Eğitim mi, Çocuk İşçiliği mi?

Son yıllarda sayıları giderek artan iş cinayetlerinde daha çok çocuğun hayatını kaybettiği görülüyor. Yoksulluk birçok aileyi çocuklarını Mesleki Eğitim Merkezlerine göndermek zorunda bırakıyor ve yıllar itibarıyla bu kapsamda eğitim gören çocukların sayısı artıyor. Ancak çocuklar buralarda çok sınırlı bir eğitim alırken aslında ucuz işgücü olarak çalıştırılıyor. İşçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmadığı ve yeterli düzeyde denetlenmeyen bu kurumlarda sayıları giderek artan çocuk iş kazalarına uğruyor ve gencecik insanlar hayatını kaybediyor.

Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM): Geleneksel Çıraklıktan Eğitim-İstihdam Modeline Türkiye’de Mesleki Eğitim

Hazırlayan: Gözde Gökçe Yalıncaklı⁸

Ülkemizde eğitim ve istihdam işbirliğinin güçlendirilmesi 1970 yılının sonlarına doğru başladı. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile Ankara Üniversitesi’nin ortaklaşa yürüttükleri ve 1977-1978 eğitim yılında pilot bölgelerde uygulamaya konulan “Okul Sanayi Ortaklaşa Eğitim Projesi (OSANOR)” eğitim ve istihdamın birleştirildiği bir modeldi. Bu proje ile okul-sanayi işbirliğinin artırılması ve meslekî ve teknik eğitime ilişkin verilecek olan kararlarda istihdam kesimlerinin de görüşlerinin alınması ve sürece dâhil edilmesi hedeflendi⁹. Eğitim istihdam işbirliğine dayanan, çıraklık eğitimi olarak da bilinen bu okullardan biri ise günümüzde Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM).

⁸ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Doktora Öğrencisi

⁹ MEB. “Tarihçemiz”. Milli Eğitim Bakanlığı: <https://mtegm.meb.gov.tr/www/tarihcemiz/icerik/20>, (erişim tarihi:25.01.2026).

1. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Mevcut Durumu

MESEM'lere kaydolmak için ortaokul mezunu olmak ve 14 yaşını doldurmuş olmak yeterli. Öğrencinin kayıt yaptırmak istediği meslek dalıyla alakalı bir işyeri ile sözleşme imzalanması, sağlık raporu alması ve bunu okula bildirmesi gerekmektedir. 9. sınıftan itibaren uygulamalı eğitime dahil olan öğrenci 11. sınıfın sonunda yapılan kalfalık sınavından başarılı olursa "Kalfalık Belgesi" alır. 12. sınıf ustalık eğitiminin verildiği sınıftır ve öğrenci sene sonunda yapılan sınavda başarılı olursa "Ustalık Belgesi" alır.¹⁰ Sistemin yoğun bir şekilde uygulamalı eğitim odaklı olması sebebiyle genel liselerden farklı işleyişi bulunduğundan, öğrencilerin meslek lisesi diplomasını alabilmeleri için MEB tarafından belirlenen fark derslerinden başarılı olması gerekmektedir.

Eğitimden istihdama geçiş modeli olan MESEM'lerin ülkemizdeki işleyişine ilişkin iki önemli dönüm noktası var. İlk dönüm noktası MESEM'leri zorunlu eğitim kapsamına alan ve bir örgün eğitim kurumu (lise) olarak düzenleyen 9 Aralık 2016 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan 6764 sayılı Kanun.¹¹ İkinci önemli gelişme ise MESEM'lere 2021 yılında getirilen devlet desteği. Özellikle 2021 yılından sonra 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda yapılan düzenleme ile öğrencilerin öğrenim hayatı boyunca aldığı çıraklık ücreti ve sigorta primleri devlet tarafından karşılanmakta. Ayrıca kanunda yer alan düzenlemeye göre çırak öğrencilere ödenecek ücretler için işveren her türlü vergiden müstesna.¹² Bu düzenleme ile birlikte öğrencilerin işverenler için maliyetsiz işgücü olduğu tartışmaları gündeme geldi.¹³ İşverenlerin bu düzenlemeden sonra sisteme katılmaya daha istekli olup olmadığı

¹⁰ Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. (2022). *Sanayi Bölgelerinde Kurulan Mesleki Eğitim Merkezleri/İrtibat Büroları*. Ankara: T.C. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, s.9.

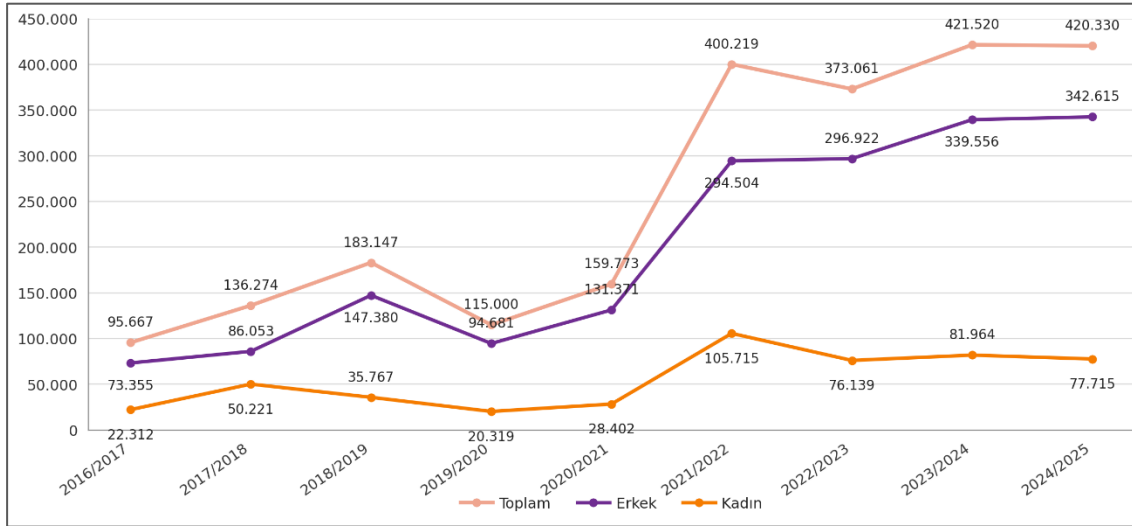
¹¹ Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. (2022). *Sanayi Bölgelerinde Kurulan Mesleki Eğitim Merkezleri/İrtibat Büroları*, s.5.

¹² 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, Resmî Gazete, 19 Haziran 1986, Sayı: 19139, md.25.

¹³ Korkut Lordoğlu ve Sema Erder, *Geleneksel Çıraklıktan Çocuk Emeğine: Bir Alan Araştırması* (İstanbul: Friedrich Ebert Vakfı, 1993): 58-80; FİSA Çocuk Hakları Merkezi, *İşten Eve Evden İşe... Hep İş, İş, İş: Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencileri Raporu* (Ankara: FİSA, 2024).

tartışılmakla birlikte sistemdeki işveren sayısının yıllara göre gelişiminin izlenebileceği istatistik paylaşılmıyor. Ancak MEB konuya ilişkin yaptığı son açıklamada; 2025/2026 eğitim yılına başlayan MESEM öğrenci sayısının 509.085'e yükseldiğini ve MESEM öğrencilerinin 224.346 işletmede beceri eğitimi aldığını paylaştı.¹⁴ Bu açıklamadan hareketle 2025/2026 eğitim yılı için MESEM sistemine dahil olan işyeri sayısı toplam öğrenci sayısının yarısı kadar.

Grafik 1. Mesleki Eğitim Merkezi Öğrenci Sayısının 2016-2025 Yılları Arasındaki Değişimi

Kaynak: MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri (2016-2025) verilerinden araştırmacı tarafından derlenmiştir.

Grafik 1 incelendiğinde MESEM'lerin zorunlu eğitime alınmasının ardından toplam öğrenci sayısının yıllar içerisinde sürekli arttığı görülür. Cinsiyete göre fark incelendiğinde 2017/2018 eğitim yılında kız öğrenci sayısı bir önceki yıla oranla yaklaşık 4 kat artarak

¹⁴ Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, (27 Kasım 2025). Yazılı Soru Önergesi Bilgileri. <https://www.tbmm.gov.tr/Denetim/Yazili-Soru-Onergesi-Detay/8d052c37-4ea2-498d-8685-0199dc807a68> , (erişim tarihi: 06.02.2026).

86.053'e yükseldi. Bu eğitim yılında sisteme katılan kız öğrenci sayısının ilk defa erkek öğrenci sayısını aştığı görüldü. Ancak kız öğrencilerin sayısı bir sonraki eğitim yılında düşüşe geçti. Genellikle MESEM sisteminde erkek öğrenci sayısı kız öğrencilerden daha fazla. Örneğin; 2024/2025 eğitim yılında erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısının yaklaşık 5 katı. 2021 yılında devlet desteğinin uygulanmaya başlaması ile birlikte 2021/2022 eğitim yılında çırak öğrencilerin sayısı bir önceki yıla oranla 2,5 kat arttı. Aynı yıl cinsiyete göre artış incelendiğinde; kız öğrenci sayısında yaşanan artış yaklaşık 2,2 kat, erkek öğrenci sayısında yaşanan artış 3,7 kat. Ancak kız öğrenci sayısı izleyen yıllarda tekrar düşüşe geçti. Özetle; MESEM'lerin zorunlu eğitime alındığı ve devlet desteğinin geldiği dönemlerde kız öğrencilerin sayısının arttığı ancak bir sonraki eğitim döneminde kız öğrenci sayısının tekrar düştüğün görüldü.¹⁵ Bu durum mesleki eğitimde uygulanan devlet politikalarının öğrenci sayısı üzerindeki pozitif etkisiyle ilişkili

Tablo 7. 2024/2025 Eğitim Yılı Okul Türüne Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı

Okul türü (Resmi kurum)	Okul Sayısı	Öğrenci Toplam	Öğrenci Erkek	Öğrenci Kadın	Öğretmen Toplam	Öğretmen Erkek	Öğretmen Kadın	Derslik Sayısı
Mesleki ve teknik ortaöğretim	3.954	1.536.242	979.632	556.610	143.020	71.818	71.202	63.032
MESEM	408	420.330	342.615	77.715	10.008	6.859	3.149	2.750

Kaynak: MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2024/2025* verilerinden araştırmacı tarafından derlenmiştir.

¹⁵ Kız ve erkek öğrencilerin hangi işkollarında mesleki eğitim gördüklerine dair bilgi MEB tarafından paylaşılmamaktadır.

Tablo 7’de 2024/2025 yılı için mesleki ve teknik ortaöğretim ile MESEM’lerin mevcut verileri karşılaştırılıyor. Tablo 7 yorumlandığında mesleki ve teknik ortaöğretimdeki toplam öğrencilerin içerisindeki MESEM öğrenci oranı yaklaşık yüzde 28. Bir başka ifadeyle mesleki eğitim gören yaklaşık her üç öğrenciden biri MESEM öğrencisi. Ortalama okul başına düşen öğrenci sayısı mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında 388 öğrenciyken, MESEM’lerde bu sayı 1.030’a yükseldi. Mesleki ve teknik öğretim kurumlarında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 10. MESEM’de öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 41 öğrenciye yükseldi. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında derslik başına 24 öğrenci düşerken, MESEM’lerde derslik başına 152 öğrenci düştü. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında kız öğrenci oranı yüzde 36. MESEM’de kız öğrenci oranı ise yüzde 18’e düştü. Veriler incelendiğinde meslek liseleri içerisinde en dezavantajlı grubun MESEM öğrencileri olduğu dikkat çekiyor. Bu dezavantajlılığın yanı sıra okullarda alınan teknik ve temel derslerin kısıtlı olması söz konusu. Bu durum MESEM öğrencileri için ele alınması gereken ciddi bir sorun.

2. Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin Okulda Aldığı Eğitim

MESEM’lerde teknik dersler ve temel dersler birlikte okutuluyor.¹⁶ MESEM’lerde verilen temel dersler Türk dili ve edebiyatı, din kültürü ve ahlak bilgisi, matematik ve tarih. Tablo 8’de MESEM öğrencilerinin haftalık bir ya da iki gün eğitim almak için gittikleri okulda gördükleri temel dersler veriliyor. Temel derslerde 9. sınıf için verilen ders saati 6 saat, 10. sınıf için 6 saat, 11. sınıf için 3 saat ve 12. sınıf için 2 saat. Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi her sınıfta zorunlu olarak verilmekte olup diğer derslerin seçmeli olması dikkat çeken bir detay. Temel dersler içerisinde tarih dersinin sadece 9. sınıfta seçmeli ders olması söz konusu.

¹⁶ Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. (2022). *Sanayi Bölgelerinde Kurulan Mesleki Eğitim Merkezleri/İrtibat Büroları*, s.9.

Tablo 8. Mesleki Eğitim Merkezi Bütün Alanlar İçin Haftalık Temel Dersler

Temel Dersler	9. sınıf	10. sınıf	11. sınıf	12. sınıf
Türk Dili ve Edebiyatı	2	2	0-(2)	0-(3)
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2	2	2	2
Matematik	2	2	1-(3)	0-(3)
Tarih	0-(2)	-	-	-
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	0-(2)	-	-
Toplam	6	6	3	2

Kaynak: MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, *Mesleki Eğitim Merkezi Çerçeve Öğretim Programı*, 2024, (erişim: 01.02.2026).

Tablo 9. Bütün Alanların Haftalık Toplam Ders Saati

	9. sınıf	10. sınıf	11. sınıf	12. sınıf
Alan/Dal Ders Saatleri Toplam	2	4	7	8
Temel Ders Saatleri Toplam	6	6	3	2
Seçmeli Ders Saati	2	-	-	-
İşletmelerdeki Mesleki Eğitim	32	32	32	32
Toplam Ders Saatleri	42	42	42	42

Kaynak: MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, *Mesleki Eğitim Merkezi Çerçeve Öğretim Programı*, 2024, (erişim: 01.02.2026).

Tablo 8’de bütün alanlar için geçerli olan temel derslerin haftalık ders saati veriliyor. Tablo 9’da haftalık alan/dal derslerinin toplamı 9. sınıf için 2 saat, 10. sınıf için 4 saat, 11. sınıf için 7 saat ve 12. sınıf için 8 saattir. Tablo 9’da öğrenciye işletmelerde verilen uygulamalı eğitimin süresi 32 saat. Özetle; MEB tarafından belirlenen müfredata göre MESEM öğrencilerinin uygulamalı eğitim aldıkları işyerlerinde geçirdikleri süre haftalık 32 saatken ve okulda

aldıkları eğitim süresi (temel ve alan dersleri) sınıfına göre değişmekle birlikte ortalama 10 saat.

Sonuç olarak MEB tarafından paylaşılan müfredat incelendiğinde; MESEM öğrencilerinin gördükleri ders saatlerinin toplamı 6.048 saat. Ders saatlerinin dağılımı; temel akademik ders saatleri 684 saat (yüzde 11), meslek ders saatleri 756 saat (yüzde 13), işletmelerde mesleki eğitim ders saatleri 4.608 saat (yüzde 76).¹⁷ İşletmelerde alınan uygulamalı eğitim süresi toplam ders süresinin yüzde 76’sını oluşturuyor. Bu sebeple de MESEM’lerde verilen eğitimin uygulamalı eğitim ağırlıklı olduğu sonucuna ulaşıyor.

3. Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin İşletmelerde Aldıkları Uygulamalı Eğitim

MESEM öğrencilerinin işyerlerinde gördükleri uygulamalı eğitim ile okulda gördükleri teknik eğitim paralel.¹⁸ Öğrenci sınıfına göre aldığı uygulamalı eğitimde 11. sınıfa kadar bir kalfanın yapabileceği işleri yapar. 12. sınıfa geçtiğinde ise ustalık eğitimi görmeye başlar ve bir ustanın yaptığı işleri yapabilecek seviyeye gelir. 11. sınıfın sonunda ve 12. sınıfın sonunda yapılan sınavda öğrendiği beceriler test edilir.

Uygulamalı eğitim haftalık 32 saat veriliyor. Öğrencilerin çalışma süresi günlük 8 saat ve haftalık çalışabilecekleri gün sayısı maksimum 4 gün. Ancak uygulamada MESEM öğrencilerinin günlük çalışma süresinin 12 saate kadar çıktığı ve haftada 4 günden fazla çalıştırıldıkları araştırmacılar tarafından tespit edildi. Ayrıca uygulamalı eğitim sırasında çocukların sömürülmesine yol açabilecek düzeyde yaşanan hak ihlalleri sıklıkla eleştiriliyor¹⁹.

¹⁷ Millî Eğitim Bakanlığı, *Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesi* (Ankara: MEB, 2024), s.17-20.

¹⁸ Millî Eğitim Bakanlığı, *Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesi*, s.18.

¹⁹ İçli ve Bağış, "Çocuk Emeline ve Çıraklık Eğitimine Sosyolojik Bir Yaklaşım: Denizli Örneği," s. 145-152; Kösesoy ve Oğuzöncül, "Çocuk İşçiliği Üzerine Bir Değerlendirme: Elazığ Mesleki Eğitim Merkezi Örneği," s. 96-103; Zeynep Başbakkal, Nuran Şen ve Zehra Conk, "İzmir Mesleki Eğitim Merkezinde Eğitim Gören Çocuk İşçilerin Sağlık, Sosyal ve Kültürel Durumlarının Belirlenmesi," *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* (2005), s. 91-101.

Öğrenciler uygulamalı eğitim karşılığında çıraklık ücreti alıyor. MESEM öğrencilerinin uygulamalı eğitim karşılığı aldıkları taban ücret 9. sınıftan 11. sınıfın sonuna kadar 8.422,65 TL (güncel asgari ücret olan 28.075,50 TL’nin yüzde 30’u) ve 12. sınıf öğrencileri için 14.037,75 TL (asgari ücretin yüzde 50’si) olarak belirlendi. İşveren çırağın banka hesabına ücretini yatırdıktan sonra dekontu okula teslim eder ve ödediği taban ücretin tamamını geri alır. İşletmeler her ayın 8. gününe kadar çırağın banka hesabına ücretini öder, çırak için belirlenen asgari tutar devlet tarafından ilgili ayın 20’sinden sonra Mal Müdürlüğüne ve 25’inden sonra işletme hesabına yatırılır.²⁰ Öğrencinin ücretinden yaptığı her devamsızlık günü karşılığında 9, 10 ve 11. sınıf öğrencileri için günlük 280,76 TL ve 12. sınıf öğrencileri için 467,93 TL kesinti yapılır.²¹ Devlet çırakların ücretini işverene geri ödemesinin yanı sıra her öğrenciye sigorta yapmakta ve primini de ödemekte.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu madde 25’e göre “Aday çırak, çıraklar, işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumlarında okumakta iken staja, tamamlayıcı eğitime veya alan eğitimine tabi tutulan öğrencilerin sigorta primleri asgari ücretin yüzde ellisi üzerinden, Bakanlık ile mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumlarının bağlı olduğu üniversitelerin bütçesine konulan ödenekten karşılanır” ifadesi yer almakta.²² Bu kanuna göre, MESEM öğrencileri iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortasına tabi (4a çıraklık sigortası) ve primleri devlet tarafından ödenmekte. Bu sigortalılık türü işgücü piyasasında normal bir çalışan kadar üretim süreçlerine dahil olan MESEM öğrencileri için kısmi koruma sağlıyor. Ayrıca MESEM öğrencilerinin işyerlerinde çocuk işçi olarak karşılaştıkları iş sağlığı ve güvenliği riskleri ise ele alınması gereken bir diğer sorun.

²⁰ Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (27 Kasım 2025). *Yazılı Soru Önergesi Bilgileri*.

²¹ MEB. (14 Ocak 2026). “Çırak ve Kalfa Öğrenci Maaşları Arttı.” T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Giresun/Tirebolu-Tirebolu Mesleki Eğitim Merkezi: https://tirebolumesem.meb.k12.tr/icerikler/cirakvekalfaogrencimaaslariartti_14156048.html, (erişim tarihi: 01.02.2026).

²² 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, Resmî Gazete, 19 Haziran 1986, Sayı: 19139, md. 25.

4. Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencileri İçin İş Sağlığı ve Güvenliği

MESEM öğrencilerin uygulamalı eğitim aldıkları işyerlerinde uyulması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemleri için Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü’nün 02.02.2024 tarihli ve 2024/36 sayılı “Mesleki Eğitimde İş Sağlığı ve Güvenliği” genelgesi dikkate alınmakta. Ayrıca çırak öğrenciler için işletmelerin “6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” hükümlerine göre iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alması gerekmektedir.²³ MESEM’ler ile işbirliği içinde olan ve uygulamalı eğitim verilen işyerlerinde düzenli denetim yapılması ve iş sağlığı ile güvenliği önlemlerinin yeterliliğinin değerlendirilmesi, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçmek ve çocukların emek sömürsüne karşı korunmasını güçlendirebilecek bir mekanizma niteliği taşıyor. Ancak uygulamalı eğitim verilen işyerlerinin kaçının denetime tabi tutulduğuna ilişkin veri seti Bakanlık tarafından paylaşılmamakta. Denetim yapılan okullar için yapılan açıklama ise, MEB 2025 Ocak, Şubat ve Mart aylarında 230 Mesleki Eğitim Merkezinin denetimi yapıldığı yönünde.²⁴ İşyerlerinin koordinatör öğretmenler tarafından ziyaret edildiği ve bu öğretmenlerin öğrencinin durumunu ve taraflar arasındaki koordinasyonu sağladığı bilinmekte.²⁵ Ancak öğretmenlerin gerçekleştirdikleri bu ziyaret bir denetim faaliyeti olmamakla birlikte öğretmen sayısının sınırlı olması ve öğretmenlerin uygulamalı eğitim verilen işyerlerinin sayısı fazla olduğundan yetişmekte zorlanması söz konusu. Bakanlık tarafından denetimlerin yeterli sıklıkta yapılmaması sebebiyle iş kazası geçiren çocuk işçilerin sayısının arttığı, uygulamayı kötüye kullanan işverenlerin mevcut olduğu ve çocukların mesleki beceri geliştirmelerine katkı sunacak eğitimin verilmediğine ilişkin eleştiriler mevcut.²⁶ Bu eleştirilerden hareketle çırak çocukların yaşadıkları iş kazaları gündeme geliyor.

²³ Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (27 Kasım 2025). *Yazılı Soru Önergesi Bilgileri*.

²⁴ Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, *Yazılı Soru Önergesi Bilgileri*,

²⁵ MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, *Koordinatör Öğretmen El Kitabı* (Ankara: MEB ve UNICEF, 2019), <https://mtegm.meb.gov.tr> (erişim: 01.02.2026).

²⁶ FİSA Çocuk Hakları Merkezi, *İşten Eve Evden İşe...*, s:2-4; Birleşik Metal-İş Sendikası, “MESEM Mesleki Eğitim Değil, Çocuk Emegi Sömürsüdü!” <https://www.birlesikmetal.is.org> (erişim: 10.01.2026).

Medya tarama yöntemiyle elde edilen bulgulardan oluşan bir araştırmada iş kazasında yaşamını kaybeden çocukların sayısı 2025 yılının ilk beş ayı için en az 26 çocuk. Bu çocuklardan 4’ünün çırak ya da stajyer olarak çalıştığı, 2’sinin moto kurye olarak çalıştığı ve 7 çocuğun çalışmadığı halde işyerinde bulunduğu bulgusuna ulaşıldı.²⁷ İSİG verilerine göre; 2024 yılında 71 çocuk işçi, 2025 yılının Kasım ayı sonuna kadar ise 85 çocuk işçi hayatını kaybetti.²⁸

Çırak çocukların iş sağlığı ve güvenliğini konu alan araştırmacılar tarafından elde edilen bulgularda, çocukların iş sağlığı ve güvenliği önlemleri yeterli düzeyde olmayan işyerlerinde uygulamalı eğitim aldığı ve iş kazası geçirme risklerinin yüksek olduğu tespit edildi.²⁹ Örneğin; Kösesoy ve Oğuzöncül, yaptıkları alan çalışmasında görüştükleri MESEM öğrencileri içerisinde iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alanların oranı yüzde 23,2 ve en az bir kere iş kazası geçirenlerin oranı yaklaşık yüzde 35 .³⁰

Sosyal Güvenlik Kurumu MESEM öğrencileri hakkında ayrı bir veri seti paylaşmamakta. Bu sebeple Grafik 2’de 2016-2024 yılları arasında iş kazası geçiren 14-18 yaş grubu çocuk işçilerin toplam sayısı veriliyor. 2024 yılında 2016 yılına oranla iş kazası geçiren çocuk işçi sayısı yaklaşık 3,5 kat arttı. Cinsiyete göre fark incelendiğinde iş kazası geçiren çocukların içerisinde erkek çocukların sayısı daha fazla. 2024 yılında iş kazası geçiren kız çocukların sayısı bir önceki yıla oranla yüzde 30 artarken erkek çocuklarda yüzde 15 arttı.

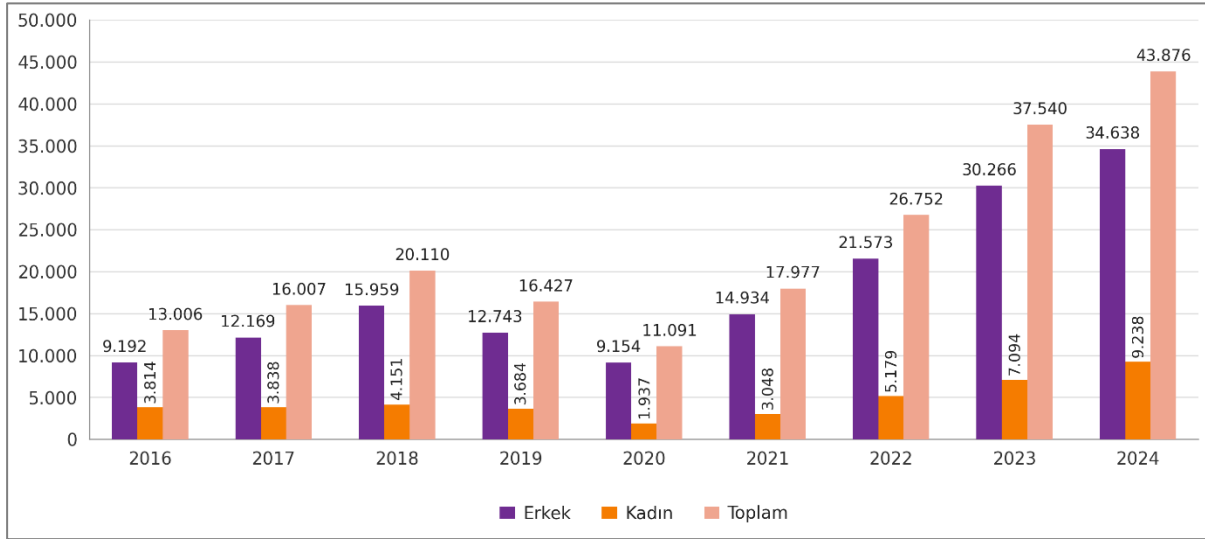
²⁷ FİSA Çocuk Hakları Merkezi, *İşten Eve Evden İşe...*, s.2-4.

²⁸ İSİG. (2025, Aralık 4). *İş Cinayetlerine ve Çocuk İşçiliğine Karşı Mücadeleye...* İSİG Meclis: <https://www.isigmeclisi.org/21492-is-cinayetlerine-ve-cocuk-isciligine-karsi-mucadeleye-kasim-ayind>, (erişim tarihi: 10.01.2026).

²⁹ İçli ve Bağış, “Çocuk Emeğine ve Çıraklık Eğitimine Sosyolojik Bir Yaklaşım: Denizli Örneği”, s.145-152; Kösesoy ve Oğuzöncül, “Çocuk İşçiliği Üzerine Bir Değerlendirme: Elazığ Mesleki Eğitim Merkezi Örneği”, s. 96-103; FİSA Çocuk Hakları Merkezi, *İşten Eve Evden İşe...*, s.2-4.

³⁰ Kösesoy ve Oğuzöncül, “Çocuk İşçiliği Üzerine Bir Değerlendirme: Elazığ Mesleki Eğitim Merkezi Örneği”, s. 96-103.

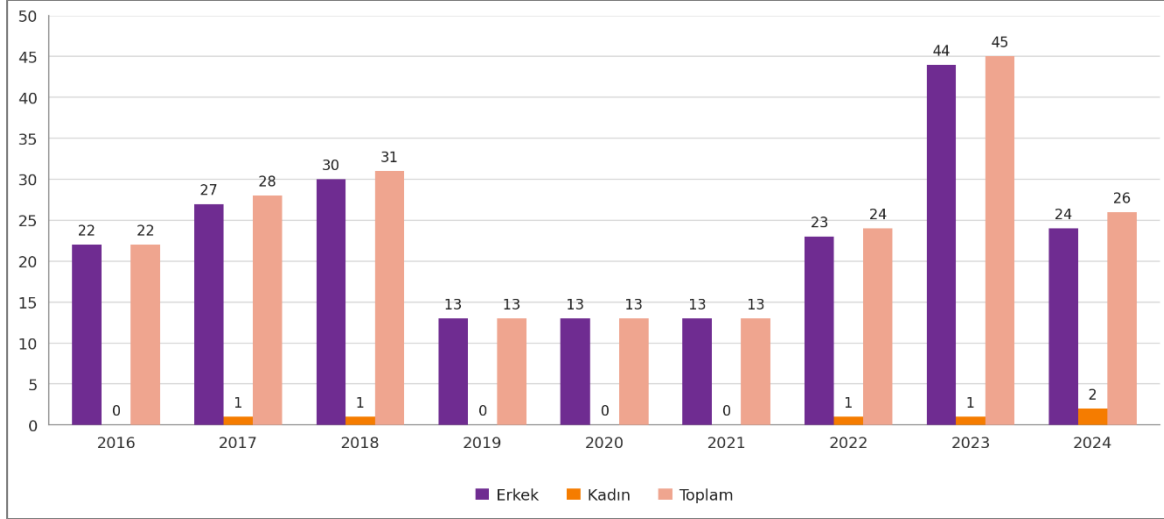
Grafik 2. Cinsiyete Göre 14-18 Yaş Aralığındaki İş Kazası Geçiren Çocuk Sayısı

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı İstatistikleri* (2016-2024) verilerinden araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3'te 2016-2024 yılları arasında SGK verilerine göre 14-18 yaş aralığındaki çocuk işçiler içerisinde iş kazası geçirip hayatını kaybedenlerin sayısı veriliyor. 2016 yılı ile 2023 yılı karşılaştırıldığında çocuk işçi ölümlerinin yaklaşık iki kat arttığı görülüyor. Ölen çocukların sayısı içerisinde erkek çocukların sayısı fazla. İş kazası geçiren çocuk sayısı ve iş kazası geçirip ölen çocukların sayısındaki artıştan, çocuk işçiler için işyerlerinde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşıyor. Erkek çırak çalıştırma pratiği hem MESEM öğrencileri için hem de çocuk işçiler için yaygın bir pratik. Yaşanan çocuk işçi ölümleri MESEM öğrencilerinin uygulamalı eğitim aldıkları işyerlerindeki karşılaştıkları risklerin ele alınması gerektiğini gösteriyor.

Grafik 3. 2016-2024 yıllarında 14-18 yaş grubundaki çocuklardan cinsiyete göre iş kazası geçirip ölenlerin sayısı

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı İstatistikleri (2016-2024)* verilerinden araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

MESEM öğrencilerinin uygulamalı eğitim aldıkları işyerlerinde karşılaşılabilecekleri risklere ilişkin araştırma bulunmamakla birlikte örnek verilmek amacıyla Tablo 10 oluşturuldu. MESEM’lerde yer alan yiyecek ve içecek bölümü öğrencileri genellikle işletmelerin mutfaklarında yiyeceğin hazırlanmasından servisine kadar geçen tüm aşamalarda çalışıyor. Bu alanın dalları aşçılık, pastacılık, fırıncılık, servis, kantin işletmeciliği ve kasaplık.³¹ MESEM öğrencilerin mutfakta çalışırken yaşayabilecekleri iş kazası risklerine; kesikler, yanıklar, egzama, fiziksel yorgunluk, stres, bel ağrısı, eklem ağrıları gibi örnekler verilebilir. Sonuç olarak MESEM öğrencileri meslek lisesi öğrencileri içerisinde işgücü piyasasında aktif olarak

³¹ MEB. "Tarihçemiz".

en çok çalışan 18 yaş altı çırak çocuklar ve literatürde bu çocukların mevcut durumu, yaşanan hak ihlalleri ve emek sömürüsüne ilişkin sınırlı çalışma bulunuyor.

Tablo 10. Uygulamalı Eğitim Alan Yiyecek ve İçecek Hizmeti Alanı Öğrencilerinin Yaşayabilecekleri İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Örneği

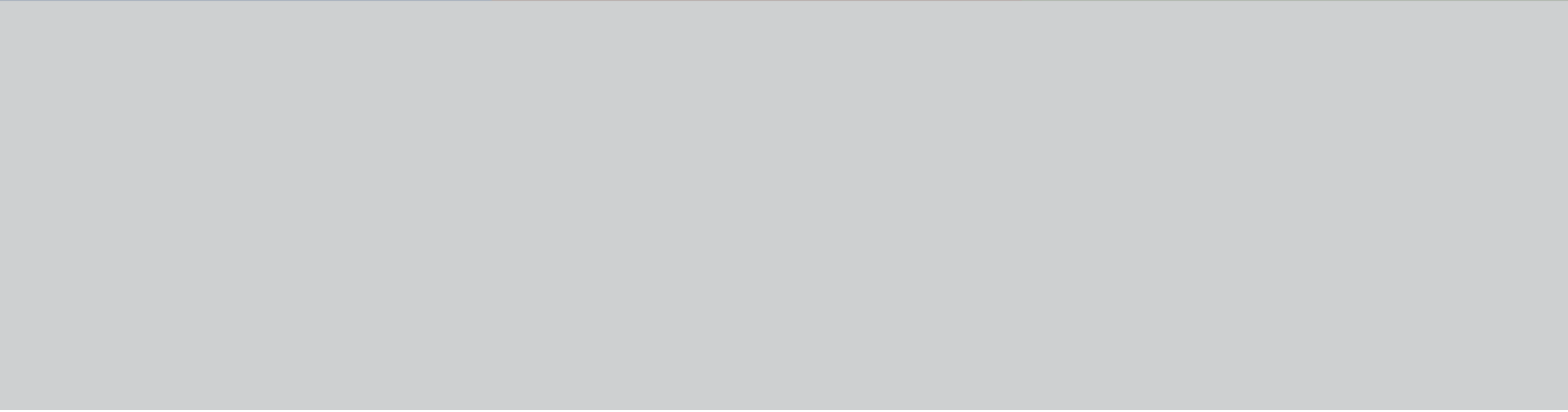
İş Aşaması	Risk Faktörü	Risk
Yiyeceğin hazırlanması aşamasında	Kesici aletlerle temas	Kesikler
Yemeğin ya da tatlının pişirilmesi	Yüksek ısıya maruz kalma (Ocak, mangal gibi yüksek ısılı mutfak aletleri ve sıcak yiyeceklerle temas)	Yanık
Mutfak gereçlerinin ve mutfağın temizliği	Temizlik ürünleri gibi kimyasal maddelere maruz kalma	Düşme, çarpma, Egzama, alerji ve astım
Yemeğin hazırlık aşamasından, son sipariş bitene kadar işyerinde bulunma, çalışma sürelerinin uzun olması	Bedensel gelişimine uygun olmayan uzun çalışma sürelerine maruz kalma ve uzun süre ayakta kalma	Fiziksel yorgunluk, stres, bel ağrısı gibi eklem ağrıları

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturuldu.

Bölüm IV

İklim Krizi ve Kadın Emeği

Bölüm IV İklim Krizi ve Kadın Emeği

İnsanlar doğal veya doğal olmayan afetlerde yaşamlarını yitiriyorlar. 2023 yılında yaşadığımız deprem doğal bir afetti ama ölümlere yol açan denetimsiz, çürük yapılan binalar, çöken köprüler ve yollardı. Aynı şekilde kuraklık, sel baskınları, aşırı sıcaklar gibi doğal afetler insan yaşamına mal oluyor, çevreyi ve yaşam koşullarını olumsuz etkiliyor. Bunların giderek artan kısmının iklim krizine bağlı olduğu, kapitalizmin sınırsız büyüme ve kar elde hırsından ileri geldiği biliniyor. Kuşkusuz iklime bağlı olumsuz koşullar kadın emeğini de yakından etkiliyor, mülkiyet dağılımının özellikle kırsal kesimde kadınlar aleyhine eşitsiz olduğu koşullarda küçük üretici, ücretsiz aile işçisi veya ücretli işçi olarak çalışan kadınların koşullarını daha da zorlaştırıyor. CEİD’in 2024 yılında yayımlanan İklim Değişikliği, Kırsal Alanlar ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması bu konuya ilişkin kapsamlı bir kaynak sunmuştu³². Bu izleme raporunda önce Türkiye’nin iklim politikalarının toplumsal cinsiyet boyutuna dair bir bölüm ardından iklim krizinin tarımda kadın emeğine yansımalarına dair güncel veriler yer alıyor.

Türkiye'nin İklim Politikalarında Toplumsal Cinsiyet

Hazırlayan: Dr. Nuray Şahin³³

İklim krizi, nedenleri, etkileri veya yönetimi bakımından toplumsal cinsiyet açısından tarafsız değil. Erkekler ve kadınlar sera gazı emisyonlarına farklı düzeylerde katkıda bulunmalarına karşın kuraklık, sel ve sıcak hava dalgalarından farklı biçimlerde etkileniyor. Buna rağmen, ulusal iklim çerçeveleri çoğu zaman nüfusu homojen bir bütün olarak ele aldı. Türkiye bu

³² Kovancı, E. (2024). İklim Değişikliği, Kırsal Alanlar ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması. CEİD Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2599>)

³³ Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı

açıdan öğretici bir örnek sunar. Akdeniz Havzası'nda yer alan Türkiye, iklim değişikliğinin etkilerine karşı en kırılgan ülkelerden biri olup artan sıcak hava dalgaları, kuraklık, su stresi ve orman yangınları gibi aşırı iklim olaylarına giderek daha fazla maruz kalıyor. Dünya Meteoroloji Örgütü'nün (World Meteorological Organization, WMO) Avrupa İklim Durumu 2025 Raporu, Akdeniz Havzası'nda sıcak hava dalgaları, kuraklık ve orman yangını riskinin iklim değişikliğiyle birlikte belirgin biçimde arttığını ortaya koyuyor³⁴. Ayrıca, 2025 yılında Türkiye'de yaşanan büyük orman yangınlarına ilişkin olay atfı çalışmaları, iklim değişikliğinin yangınları besleyen sıcak ve kurak koşulların oluşma olasılığını önemli ölçüde artırdığını gösterdi³⁵.

Bununla birlikte, iklim krizinin toplumsal cinsiyet üzerindeki etkileri yalnızca kadın ve erkeklerin iklim risklerine farklı düzeylerde maruz kalmalarıyla sınırlı değildir. İklim krizinin derinleşmesi, çocuk ve yaşlı bakımı, hane içi yeniden üretim faaliyetleri ile su ve gıda temini gibi büyük ölçüde kadınlar tarafından üstlenilen ücretsiz bakım emeğinin yükünü artırarak emeğin toplumsal yeniden üretim süreçlerini de dönüştürür. Bu durum, kadınların ücretli istihdama katılım olanaklarını sınırlandırırken, iklim krizinin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini emek piyasasının ötesinde bakım ekonomisi ve toplumsal yeniden üretim alanında da yeniden ürettiğini gösteriyor.

Toplumsal Cinsiyet, İklim Krizi ve Emeğin Yeniden Üretimi

Toplumsal yeniden üretim perspektifi farklı bir boyutu görünür kılar: İklim krizi sadece ücretli ve üretken emeği etkilememekte; yanı sıra emek gücünün yeniden üretimini sağlayan, büyük ölçüde hâlâ kadınlar tarafından yerine getirilen ücretsiz emeği de etkiler. Bu

³⁴ World Meteorological Organization, & European Centre for Medium-Range Weather Forecasts. (2025). European State of the Climate 2025. <https://wmo.int/resources/publication-series/state-of-climate-europe/european-state-of-climate-2025>

³⁵ World Weather Attribution. (2025, August 28). Weather conditions leading to deadly wildfires in Türkiye, Cyprus and Greece made 10 times more likely due to climate change. <https://www.worldweatherattribution.org/weather-conditions-leading-to-deadly-wildfires-in-turkiye-cyprus-and-greece-made-10-times-more-likely-due-to-climate-change/>

kapsamda çocuk bakımı, yaşlı bakımı, yemek hazırlama, su ve yakacak temini ile hanehalkının diğer üyelerinin ücretli istihdama katılabilmesini mümkün kılan ev yaşamının genel olarak sürdürülmesine yönelik faaliyetler yer alır. İklim kaynaklı baskılar arttıkça, ekonominin bu "gizli" katmanı yaşanan sarsıntının önemli bir bölümünü üstleniyor.

Türkiye, bu örüntüyü iklim krizinden bağımsız olarak yapısal düzeyde açık biçimde ortaya koymaktadır: Bakım emeği büyük ölçüde toplumsal cinsiyete dayalı olmaya devam etmekte ve yeterli kaynaklarla desteklenmekte. Türkiye'deki bakım hizmetlerine ilişkin veriler, beş yaşın altındaki çocukların bakımının büyük çoğunluğunun anneler tarafından üstlenildiğini, kamu kreşleri ve anaokullarının ise talebin yalnızca küçük bir bölümünü karşılayabildiğini gösteriyor³⁶. Benzer bir durum yaşlı bakımında da görülür; 65 yaş ve üzerindeki hızla büyüyen nüfusun bakımının çok büyük bir kısmı hâlen aile üyeleri, ağırlıklı olarak da kadınlar tarafından sağlanmaktadır³⁷. Profesyonel bakım altyapısının bu denli sınırlı olması nedeniyle, Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranı OECD ve dünya ortalamalarının belirgin biçimde gerisinde kalmaktadır. Araştırmacılar bu durumu, kadınların çalışma isteğinin yetersiz olmasından ziyade çocuk bakım hizmetleri ile uzun dönemli bakım hizmetlerinin yetersizliğiyle doğrudan ilişkilendiriyorlar³⁸.

İklim krizi, toplumsal cinsiyete dayalı bakım yükünü ve emeğin yeniden üretimine ilişkin eşitsizlikleri en az üç temel mekanizma üzerinden derinleştiriyor. İlk olarak, kaynaklar üzerindeki baskı yeniden üretim emeğinin fiziksel yükünü artırıyor. Su kıtlığı ve arazi bozulması ilerledikçe, hanehalkı için su, yakacak ve gıda temin etmek amacıyla harcanan

³⁶ Gültekin, D., Ilkcaracan, I., Bayar, A. A., & Ozcanlı-Baran, P. (2025). Investing in the care services sectors for employment generation and gender-inclusive growth: The case of Turkey. *New Perspectives on Turkey*, 72, 90-114.

³⁷ Özar, Ş. ve Memiş, E. (2024). Feministler İçin Yeni Bir Mücadele Alanı: Yaşlı Kadın Yoksulluğu. *Kültür ve Sanatta Feminist Yaklaşımlar Sayı:25*. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2590>)

³⁸ Gültekin, D., Ilkcaracan, I., Bayar, A. A., & Ozcanlı-Baran, P. (2025). Investing in the care services sectors for employment generation and gender-inclusive growth: The case of Turkey. *New Perspectives on Turkey*, 72, 90-114.

zaman artıyor; bu yük ise özellikle kırsal alanlarda kadınların omuzlarına biniyor³⁹. İkinci olarak, afetler ve aşırı sıcaklıklar bakım gereksinimini doğrudan artırıyor. Yerinden edilme, yaralanmalar, hastalıklar ve psikolojik stresin tümü, kamu hizmetlerinin yanıt verme kapasitesinin en düşük olduğu dönemlerde bakım ihtiyacını yükseltiyor; kuraklık, sel veya aşırı sıcaklık gibi acil durumlarda ilk bakım sorumluluğunu üstlenenler çoğunlukla kadınlar oluyor⁴⁰. Üçüncü olarak ise bu ücretsiz bakım yükü ile ücretli istihdam arasında bir geri besleme mekanizması oluşuyor. İklim değişikliği hem ücretsiz bakım emeğinin hacmini hem de nüfusun yaşlanması ve aile yapılarındaki dönüşüm nedeniyle bakım talebini artırdığından, bakım hizmetleri özel hanelerin sorumluluğu olarak değil kamusal bir altyapı hizmeti olarak ele alınmadığı sürece, kadınların işgücü piyasasına katılım kapasitesini daha da sınırlandırması bekleniyor⁴¹.

Tam da burada, Türkiye'nin bakım hizmetlerindeki yetersizliği, iklim politikaları açısından özellikle önemli hâle gelmektedir. ILO-UN Women maliyetlendirme metodolojisini Türkiye verilerine uygulayan araştırmalar, erken çocukluk eğitimi, okul eğitimi, sağlık hizmetleri ve uzun dönemli bakım hizmetlerini kapsayan kapsamlı bir kamusal bakım yatırımı yapılması hâlinde, yaklaşık üçte ikisi kadınlara yönelik olmak üzere 1,7 milyonun üzerinde yeni istihdam yaratılabileceğini; bununla birlikte hâlihazırda kadınların emek arzını sınırlandıran ücretsiz bakım yükünün de azaltılabileceğini ortaya koydu⁴². Bu anlamda bakım altyapısının genişletilmesi bir iklim uyum önlemi işlevi görür. Bakım altyapısının güçlendirilmesi, bir yandan haneler tarafından üstlenilen ücretsiz bakım faaliyetlerinin profesyonel hizmetlerle

³⁹ International Development Research Centre (IDRC). (2024). Recognizing women's unpaid care work for food security and climate resilience. <https://idrc-crdd.ca/en/research-in-action/recognizing-womens-unpaid-care-work-food-security-and-climate-resilience>

⁴⁰ Prevention Web. (2026). Who cares for the climate? Women's unpaid labor is holding up the world. <https://www.preventionweb.net/news/who-cares-climate-womens-unpaid-labor-holding-world>

⁴¹ International Labour Organization (ILO) (2024). Unpaid care work prevents 708 million women from participating in the labour market. <https://www.ilo.org/resource/news/unpaid-care-work-prevents-708-million-women-participating-labour-market>

⁴² Gültekin, D., İlkaracan, I., Bayar, A. A., & Özcanlı-Baran, P. (2025). Investing in the care services sectors for employment generation and gender-inclusive growth: The case of Turkey. *New Perspectives on Turkey*, 72, 90-114.

desteklenmesi yoluyla emek gücünün yeniden üretimini iklim kaynaklı şoklara karşı daha dirençli hâle getirirken, diğer yandan kadınların ücretsiz bakım yükünü hafifleterek ücretli istihdama katılım olanaklarını genişletmekte ve yükselen sıcaklıkların emek verimliliğini azaltmasının beklendiği bir ekonomide üretim kapasitesinin korunmasına katkı sağlamaktadır. Buna karşın, Türkiye'nin iklim stratejileri, bakım altyapısını hâlen bir iklim uyum önlemi olarak değerlendirmemekte; bu nedenle toplumsal yeniden üretim ile iklim direnci arasındaki ilişki resmî politika belgelerinde büyük ölçüde ele alınmadan bırakılmakta.

Kurumsal Düzenlemeler

Türkiye'de iklim değişikliği yönetiminin koordinasyonundan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bünyesindeki İklim Değişikliği Başkanlığı sorumludur. Başkanlık tarafından hazırlanan 2024-2030 İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı ile 2024-2030 İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı, Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon hedefi, Ulusal Katkı Beyanı (NDC) ve On İkinci Kalkınma Planı doğrultusunda hazırlanmış olup tarım, su kaynakları, afet risklerinin azaltılması ve sosyal kalkınma gibi alanlarda toplam 40 strateji ve 129 eylem öngörür⁴³. Bununla birlikte, iklim yönetiminin kurumsal yapısı karar alma süreçleri bakımından belirgin bir toplumsal cinsiyet dengesizliği sergiliyor. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı başta olmak üzere ilgili kamu kurumlarının üst yönetiminde kadınların temsili sınırlı kalmakta; benzer biçimde Türkiye Büyük Millet Meclisi ve ilgili ihtisas komisyonlarında da kadınların karar alma süreçlerine katılımı düşük düzeyde seyretmektedir⁴⁴. Bu durum, iklim politikalarının şekillendirilmesinde hangi toplumsal deneyimlerin ve önceliklerin temsil edildiği açısından önem taşır.

⁴³ Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2024). İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030), Ankara.

⁴⁴ Külcür, R., Buckingham, S., ve Ansell, N. (2019). Exposing the lack of gender in climate change campaigns: Evidence from the UK and Turkey. Dokuz Eylül University Journal of Graduate School of Social Sciences, 21(3), 923-942.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/deusosbil/article/471017>

Kurumsal düzeydeki bu temsil sorunu, politika belgelerine de yansıyor. Türkiye'nin üst düzey planlama belgesi olan On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılmasını tüm plan, program ve politika uygulama süreçlerine yaygınlaştırmayı hedefleyen en kapsamlı politika belgesi niteliğinde. Plan, kadınlar için fırsat eşitliğinin güçlendirilmesini ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin yaygınlaştırılmasını öngörmekte; bu yaklaşım, daha sonra Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda, UN Women Türkiye tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği ile Birleşmiş Milletler tarafından finanse edilen proje kapsamında hazırlanan Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028) ile kurumsal bir çerçeveye kavuşturuldu⁴⁵.

Bununla birlikte, bağımsız değerlendirmeler bu ilerlemenin büyük ölçüde söylemsel düzeyde kaldığını ortaya koyuyor. On İkinci Kalkınma Planı yeşil ve dijital dönüşümün "adil ve kapsayıcı" olması gerektiğini vurgulasa da kadınları daha çok özel politika gerektiren gruplardan biri olarak ele almakta; toplumsal cinsiyet eşitliğini iklim politikalarının kurucu ilkelerinden biri hâline getirmemekte⁴⁶. Nitekim 2028 yılı için öngörülen %40,1 kadın işgücüne katılım oranı ile %36,8 kadın istihdam oranı hedefi, Türkiye'deki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini gidermekten uzak görünüyor⁴⁷. Benzer biçimde, güncellenmiş Ulusal Katkı Beyanı ile İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı uyum politikalarını farklı sektörlere yaygınlaştırmasına rağmen, toplumsal cinsiyete ilişkin özel bir bölüm, cinsiyete göre ayrıştırılmış hedefler veya toplumsal cinsiyete duyarlı izleme mekanizmaları içermiyor. Bu nedenle toplumsal cinsiyet, iklim yönetiminin bütüncül bir bileşeni olmaktan çok, farklı politika belgeleri arasında dolaylı biçimde ilişkilendirilen ikincil bir konu olarak kalıyor.

⁴⁵ UN Women Türkiye. (2024). Türkiye'de kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçelemenin uygulanması: Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028). <https://turkiye.unwomen.org/tr/digital-library/publications/2024/09/turkiyede-kadin-erkek-esitligine-duyarli-planlama-ve-butcelemenin-uygulanmasi-strateji-belgesi-ve-eylem-planı>

⁴⁶ Toksöz, G., Memiş, E., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Kızılırmak, B., Şener, Ü., Arslan, H., Kabadayı, A., Akcan, H. K., Tuncer, S. & İnanç, B. (2025). Gender Equality Monitoring Report of Türkiye 2023-2024. CEiD Publications. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2597>)

⁴⁷ İzdeş Terkoğlu, Ö. (2025). Gender Equality and Green Transformation in Türkiye (Project Paper No. 9). United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD).

Bu eksiklik, iklim değişikliğine ilişkin temel politika ve mevzuat belgeleri kronolojik olarak incelendiğinde daha belirgin hâle geliyor. 2021 tarihli Yeşil Mutabakat Eylem Planı, dokuz ana başlık altında 32 hedef ve 81 eylem belirlemesine rağmen, yönetim yapısında emek örgütlerine yer vermiyor; böylece iklim politikalarını ağırlıklı olarak ekonomik rekabet gücü ve ihracat ekseninde kurgulanıyor. Emek boyutunun karar alma süreçlerinden dışlanması, kadın emeğinin ve bakım ekonomisinin de politika tasarımıyla görünmez kalmasına yol açıyor.

Bu yaklaşım, 2024-2030 İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı'nda da sürer. Belgede kadınlar yalnızca, "özel politika gerektiren gruplar" kapsamında mesleki eğitim ve beceri geliştirme olanaklarından yararlanması gereken bir kesim olarak anılıyor⁴⁸. Dolayısıyla kadınlar, iklim değişikliğinin farklı etkilerine maruz kalan hak özneleri bireyler ya da iklim yönetişiminin aktif paydaşları olarak değil, istihdam politikalarının hedef kitlesi olarak konumlandırılıyor.

Bu örüntü, 7552 sayılı İklim Kanunu ile hukuki düzeyde de devam ediyor. Kanunun hazırlık sürecinde katılımcılık ve şeffaflık eksikliği ile adil geçiş kavramının içeriksiz bırakılması yönündeki eleştiriler, kabul edilen metinde de büyük ölçüde giderilmemiş durumda. Kanunda "kadın" ifadesi yalnızca bir kez, adil geçiş tanımı içerisinde çocuklar, yaşlılar ve engellilerle birlikte kırılgan gruplardan biri olarak yer alıyor⁴⁹ (7552 sayılı İklim Kanunu, m. 2/a). Buna karşılık bu yaklaşım, sektörel kırılganlık analizlerine, yerel iklim eylem planlarına veya Karbon Piyasası Kurulu'nun kurumsal yapısına yansıtılmıyor. Özellikle toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme politikalarının koordinasyonundan sorumlu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Karbon Piyasası Kurulu'nda temsil edilmemesi, toplumsal cinsiyet perspektifinin iklim yönetiminin kurumsal mimarisine dâhil edilmediğini gösterir.

⁴⁸ Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2024). İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030), Ankara.

⁴⁹ Türkiye Cumhuriyeti. (2025, 9 Temmuz). İklim Kanunu (Kanun No. 7552). Resmî Gazete (Sayı: 32951).
<https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7552&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Sonuç olarak Türkiye'de iklim yönetimi, toplumsal cinsiyeti son yıllarda politika belgelerinde daha görünür hâle getirmiş olsa da bu görünürlük büyük ölçüde söylemsel düzeyde kalmakta. Yeşil Mutabakat Eylem Planı'ndan İklim Kanunu'na uzanan politika ve mevzuat süreci birlikte değerlendirildiğinde, toplumsal cinsiyetin karar alma mekanizmalarına, kurumsal yapılara ve bağlayıcı hukuki düzenlemelere sistematik biçimde entegre edilemediği görülüyor. Bu nedenle kadınlar, iklim politikalarının şekillendirilmesinde hak temelli aktörler olarak değil, çoğunlukla korunması veya desteklenmesi gereken kırılgan gruplardan biri olarak tanımlanmaya devam ediyor.

COP31 ve Türkiye'nin Toplumsal Cinsiyet ile İklim Krizine İlişkin İç Politikaları

Türkiye, 9-20 Kasım 2026 tarihleri arasında Antalya'da COP31'e ev sahipliği yapacaktır. Bu, ülkenin Birleşmiş Milletler iklim zirvesine ilk kez başkanlık edeceği anlamına geliyor. Ev sahipliği ve lojistik yönetiminin Türkiye tarafından yürütüldüğü, müzakerelere ise Avustralya'dan Chris Bowen'in başkanlık ettiği ortak bir liderlik düzenlemesi benimsedi. Toplumsal cinsiyetin, COP31'e giden süreçte en fazla tartışma yaratması beklenen başlıklardan biri olması öngörülüyor. COP30'da Taraflar, Belém Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı'nı (Gender Action Plan - GAP) kabul etmiş; böylece on yıllık Lima Toplumsal Cinsiyet Çalışma Programı'nı (Lima Work Programme on Gender) uzatmış ve önümüzdeki dokuz yıl boyunca iklim finansmanı, uyum ve azaltım politikalarının tümüne toplumsal cinsiyet eşitliğinin entegre edilmesini taahhüt etmiş durumda. Bu plan, özellikle sağlık, şiddetin önlenmesi ve çevreyi savunan kadınların korunmasına özel önem verir⁵⁰. UN Women, hesap verebilirlik, insan hakları ve kadınların – özellikle iklim krizinin etkilerini en yoğun biçimde yaşayan yerli ve kırsal kesimdeki kadınların – karar alma süreçlerine anlamlı katılımı temelinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile iklim kırılganlığının temel nedenlerini ele alan

⁵⁰ WaterAid Netherlands. (2026). COP31 in Antalya, Turkey: What is it and what will happen?

<https://www.wateraid.org/nl/en/news-and-stories/cop31-in-antalya-turkiye-what-is-it-and-what-will-happen>

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2025). Gender and climate change: The Gender Action Plan at COP30. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/events/cop30-gender-action-plan-brief-cop30.pdf>

"dönüştürücü" bir eylem planını savunur⁵¹. Bu iddialı yaklaşımın uygulama aşamasında korunup korunamayacağı ise artık COP31'in temel sorularından biri hâline geldi. Nitekim UN Women, planın başarısının, henüz güvence altına alınmamış finansman, teknik kaynaklar ve kapasite geliştirme olanaklarına bağlı olduğu konusunda uyarıda bulundu⁵².

COP31 toplumsal cinsiyet taahhütlerinin nasıl uygulanabileceği açısından Türkiye'nin iç siyasal bağlamı tam da burada doğrudan önem kazanıyor. Türkiye'de bu gündemin ilerletilmesine yönelik sivil toplum alanı dikkate değer ölçüde sınırlı. Türkiye'de hâlihazırda yalnızca 19 sivil toplum kuruluşu konferansa akredite edilmiş olup, sivil toplum temsilcileri bu durumun "katılımı", müzakere metinleri üzerinde gerçek ve güçlü bir etki yaratmaktan ziyade, biçimsel bir süreç hâline getirme riski taşıdığı konusunda uyarıda bulunmakta⁵³. Bu durum, özellikle toplumsal cinsiyet açısından önemlidir. Çünkü kadın hakları örgütleri ve kadınlar tarafından yürütülen sivil toplum kuruluşları, iklim adaleti ve toplumsal cinsiyete duyarlı politika dilinin ulusal delegasyonların müzakere pozisyonlarına yansıtılmasını sağlamada en etkili aktörler arasında yer almaktadır. Akredite kuruluş sayısının sınırlı olması ise bu etki kanalını önemli ölçüde daraltıyor.

Daha genel olarak, Türkiye'nin toplumsal cinsiyet politikaları, iklim diplomasisine ilişkin hedefleriyle karşılaştırıldığında çelişkili bir doğrultuda ilerlemekte. Hükûmet, On İkinci Kalkınma Planı kapsamında toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme gibi teknik toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma araçlarını hayata geçirmiş olsa da, İstanbul Sözleşmesi'nden (kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi) çekilmiş olması, bu kararın geri alınmasına yönelik ulusal ve uluslararası savunuculuk faaliyetlerinin devam

⁵¹ UN Women. (2025). UN Women calls for a strong Gender Action Plan at COP30 to keep gender equality as a central pillar for climate action. <https://www.unwomen.org/en/news-stories/media-advisory/2025/11/un-women-calls-for-a-strong-gender-action-plan-at-cop30-to-keep-gender-equality-as-a-central-pillar-for-climate-action>

⁵² WaterAid Netherlands. (2026). COP31 in Antalya, Turkey: What is it and what will happen? <https://www.wateraid.org/nl/en/news-and-stories/cop31-in-antalya-turkiye-what-is-it-and-what-will-happen>

⁵³ STGM (Sivil Toplum Geliştirme Merkezi-Civil Society Development Center). (2026). Towards COP31 climate summit: How will civil society be able to participate in the conference? <https://www.stgm.org.tr/en/towards-cop31-climate-summit-how-will-civil-society-be-able-participate-conference>

etmesine neden oluyor. Bunun yanı sıra kadın örgütleri ve sendikalar, Türkiye'nin henüz taraf olmadığı, çalışma yaşamında şiddet ve tacizin önlenmesini amaçlayan ILO'nun 190 Sayılı Sözleşmesi'nin onaylanması yönünde de çağrıda bulunmakta⁵⁴. Bir yandan kadın haklarının ve kadınların güvenliğinin korunmasını vurgulayan Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı etrafında şekillenen bir zirveye ev sahipliği yapan, diğer yandan ise ülke içinde kadın haklarına ilişkin bağlayıcı uluslararası sözleşmelere yönelik tutumu nedeniyle sürekli eleştirilen bir hükûmetten kaynaklanan bu gerilim, Türkiye'nin COP31 kapsamında toplumsal cinsiyete ilişkin taahhütlerinin uluslararası gözlemciler ve kendi sivil toplumu nezdinde ne ölçüde inandırıcı bulunacağını belirleyen önemli unsurlardan biri olmaya aday.

İklim Değişikliği, Kırsal Alanlar ve Toplumsal Cinsiyet Verileri

Hazırlayan: Doç. Dr. Ezgi Kovancı⁵⁵

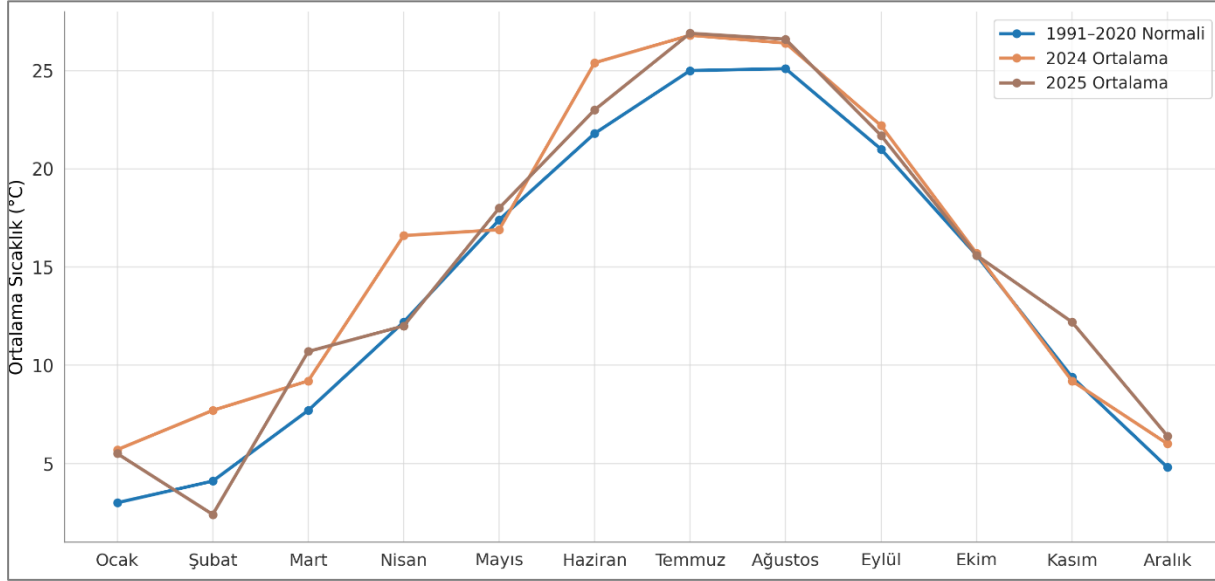
İklim Değişiklikleri

1991-2020 iklim normalleriyle karşılaştırıldığında Türkiye genelinde 2024 ve 2025 yıllarında aylık ortalama sıcaklıkların genel olarak daha yüksek seyrettiği görülüyor. Grafik 1'de görüldüğü üzere özellikle yaz döneminde (Haziran-Ağustos) normallerin üzerinde bir ısınmanın belirginleştiği, 2024 Haziran ayında normallere göre daha güçlü bir artışın öne çıktığı izleniyor. 2025 Mart ayı itibarıyla sıcaklıkların normalleri aşmaya başladığı, Temmuz-Ağustos döneminde zirve değerlerin korunduğu dikkat çekmekte. Sonbahar aylarında (Eylül-Ekim) değerler normallere yaklaşıırken, 2025 yılının Kasım ayında yeniden normallerin üzerine çıktığı görülmekte. Bu bağlamda mevsimsel dalgalanmalar büyük ölçüde sürmesine rağmen yıllar içinde sıcaklıkların normallerin üzerine çıktığı ve ısınma eğiliminin özellikle sıcak aylarda daha belirginleştiği görülmekte.

⁵⁴ Toksöz, G., Memiş, E., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Kızılırmak, B., Şener, Ü., Arslan, H., Kabadayı, A., Akcan, H. K., Tuncer, S. & İnanç, B. (2025). Gender Equality Monitoring Report of Türkiye 2023-2024. CEİD Publications. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2597>)

⁵⁵ Adıyaman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Grafik 4 1991-2020, 2024 ve 2025 Yılları Ortalama Sıcaklık Karşılaştırması

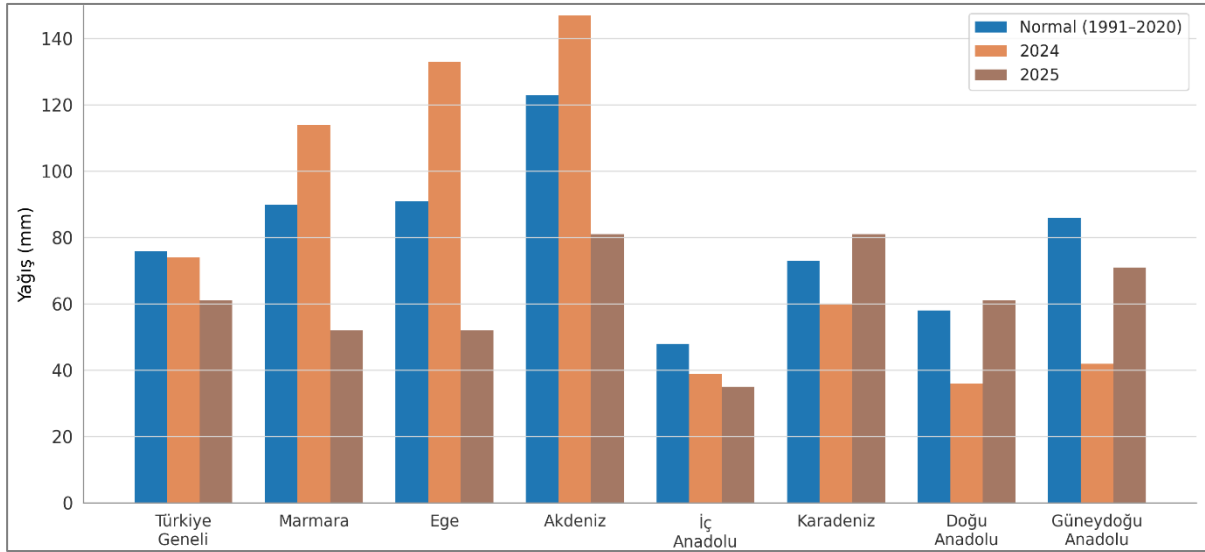

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM) ([Bağlantı](#))

Türkiye genelinde 2025 Aralık ayı alansal yağışları, 1991-2020 normalleri ve 2024 yılı ile karşılaştırıldığında bölgeler arasında belirgin bir farklılaşma görülmekte. Türkiye geneli yağış miktarı 2025'te hem normallerin hem de 2024'ün altında kalarak ülke ölçeğinde görece daha kuru bir Aralık ayına işaret etti. Marmara ve Ege'de 2024'te normallerin oldukça üzerinde seyreden yağışlar 2025'te keskin biçimde düştü ve normallerin belirgin şekilde altına indi. Akdeniz Bölgesi'nde ise 2024'te yüksek yağışlar öne çıkarken, 2025'te yağışlarda azalma meydana geldi ve genel olarak normallerin yakınında ya da altında bir seviyede gerçekleşti. İç Anadolu'da 2025 yağışları hem normallerin hem de 2024'ün altında kalarak kuraklık eğiliminin sürdüğünü gösterdi. Buna karşılık Karadeniz'de 2025 yağışlarının normallerin üzerine çıktığı, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da ise 2024'e kıyasla

belirgin bir toparlanma olmakla birlikte normallerin altında kalan bir seyir izlediği görüldü. Grafik 5'te görüldüğü üzere genel tablo, 2025 Aralık ayında yağışların özellikle batı bölgelerinde azalırken kuzeyde (Karadeniz) artış gösterdiğini, mekânsal dağılımın dengesizleşmesinin ise su yönetimi, tarım ve kırsal geçim üzerinde bölgeye özgü riskler yaratabileceğini ortaya koymakta.

Grafik 5. 2025 Aralık Ayı Alansal Yağışların Normalleri ve 2024 Yılı ile Karşılaştırılması

Kaynak: MGM, ([Bağlantı](#))

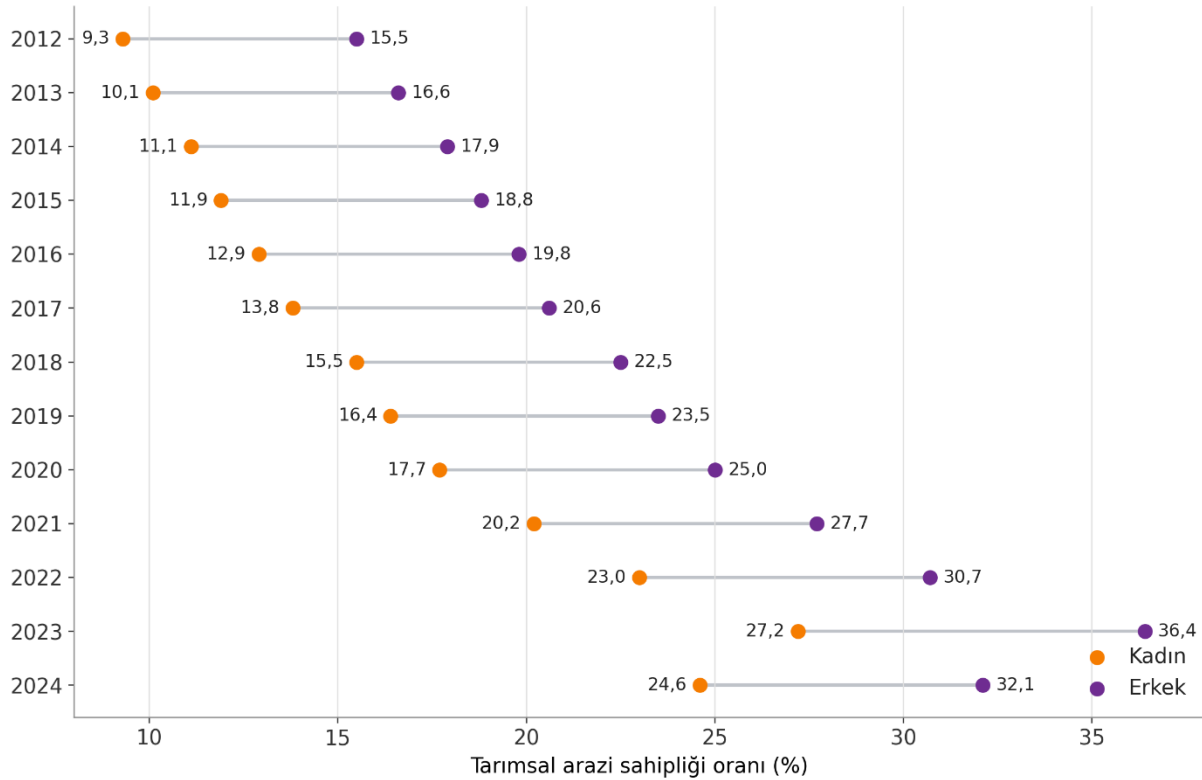
Sıcaklık artışlarının yanı sıra yağışların azalmasına bağlı kuraklık tarımdaki emek ve istihdam biçimleri üzerinde etkili. Aynı şekilde kış aylarındaki don vb. iklim olayları ürünlere hasar vermekte ve çiftçileri gelirden yoksun bırakmakta. İklim krizine bağlı bu gelişmeler kadın ve erkek tarımsal işgücünü farklı biçimde etkilemekte, iş yoğunluğunu artırmakta ve eşitsizlikleri derinleştirmekte. Bu konuda kapsamlı araştırmalara ihtiyaç olduğunu vurgulamakla birlikte kırsal kesimde ve tarımsal faaliyetlerdeki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine ışık tutmak bu doğrultuda bir ilk adım olarak görülebilir.

Mülkiyet Eşitsizlikleri

Kadınlar sürdürülebilir tarımın kritik aktörleri olarak aile tarımında toprağın işlenmesi, ürün seçimi, bitki bakımı ve su yönetimi gibi süreçlerde belirleyici rol üstlenmekte; münavebe, koruyucu bitkiler ve su tasarrufu gibi uygulamalarda da yerel/kuşaklar arası bilginin taşıyıcısı konumunda bulunmakta. Ancak iklim krizinin derinleştirdiği kuraklık, su kıtlığı ve üretim kayıpları, tarımsal gelirleri daraltarak göç baskısını artırmakta; bu süreçler kadınların geçim kaynaklarını zayıflatıp ekonomik kırılganlığını büyütüyor. Mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle kadın emeği ve bilgisi tarım politikalarında yeterince görünür olmazken, destek mekanizmalarının çoğu hala “aile reisi” kabul edilen erkekler üzerinden kurgulanmakta. Oysa agroekoloji literatürü, kadınların tohum seçimi ve çeşitlilik odaklı üretim pratiklerinin ekosistem direncini güçlendirdiğini; kadınların dışlanmasının bilgi ağlarını zayıflatarak iklim değişikliğine uyum kapasitesini düşürdüğünü gösteriyor. Türkiye’de hukuki çerçeve (Anayasa, Medeni Kanun; miras ve edinilmiş mallarda eşitlik) eşitliği güvence altına alsa da fiiliyatta kadınların toprak mülkiyetine erişimi sınırlı kalmakta: 2012-2024 döneminde hem kadınlarda hem erkeklerde tarımsal arazi sahipliği oranları artmış olsa da fark kapanmadı; örneğin 2012’de erkeklerin sahiplik oranı %15,5 iken kadınlarda bu oran %9,3, 2024’te ise erkeklerde %32,1, kadınlarda %24,6 oldu. Bu, kadınların sahiplik oranında ciddi artışa rağmen aradaki farkın hâlâ sürdüğüne (hatta 2012’de yaklaşık 6,2 yüzde puan iken 2024’te yaklaşık 7,5 yüzde puan) işaret etmekte (Bkz. Grafik 6). Dahası, mülkiyetin kadın üzerinde görünmesi toprağın fiilen kim tarafından

işletildiğini, arazi büyüklüğü/verimliliği gibi eşitliği belirleyen nitelikleri göstermediğinden, mirastan feragat ettirme, pay devri ve ataerkil hane içi güç ilişkileri gibi mekanizmalar fiili eşitsizliği yeniden üretmekte. Bu nedenle sürdürülebilirlik ve iklim uyumu açısından, kadınların mülkiyet ve karar alma süreçlerine erişimini güçlendiren; veriyi arazi büyüklüğü, kullanım hakkı ve fiili işletmecilik boyutlarıyla ayarıştıran politikalar kritik derecede önemli.

Grafik 6. Türkiye’de Tarımsal Arazi Sahipliği Oranlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (%)

Kaynak: Heinrich Böll Stiftung, ([Bağlantı](#))

Ücret Eşitsizlikleri

2024 yılına ait “Tarımsal İşletme İşgücü Ücret Yapısı” verileri, tarımda işgücü maliyetlerinin çok hızlı arttığını ve bu artışın cinsiyete göre ücret farkını ortadan kaldırmadığını göstermekte. Buna göre, tarımsal işletmelerde mevsimlik tarım işçilerinin ortalama günlük ücreti bir önceki yıla göre %84,2 artarak 943 TL’ye yükseldi; sürekli tarım işçilerinin ortalama aylık ücreti ise %95,5 artışla 26.259 TL oldu. Cinsiyet kırılımında mevsimlik erkek işçilerin günlük ücreti %84,8 artarak 1.007 TL’ye çıkarken, kadın işçilerin günlük ücreti %85,9 artışla 890 TL’de kaldı. Sürekli istihdamda da benzer bir tablo görülmekte. Erkek işçilerin aylık ücreti %94,8 artışla 27.788 TL’ye yükselirken, kadın işçilerin aylık ücreti %90,5 artışla 19.328 TL. oldu. Genel olarak bu veriler, ücretlerdeki güçlü artışa rağmen tarım sektöründe kadın emeğinin daha düşük ücretlendirildiğini ve ücret eşitsizliğinin özellikle sürekli istihdamda daha belirgin seyrettiğini ortaya koydu (Bkz. Tablo 11 ve Grafik 7-8).

2024 yılı verileri, tarım işçiliğinde ücretlerin iller arasında belirgin biçimde farklılaştığını göstermekte. Mevsimlik tarım işçilerine ödenen günlük ücretlerde en yüksek seviyeler Rize’de görüldü ve erkek işçiler için 2.032 TL, kadın işçiler için 1.960 TL ile en yüksek günlük ödeme bu ilde gerçekleşti. Mevsimlik işçilerde en düşük günlük ücret ise erkeklerde 753 TL ile Adana’da, kadınlarda 569 TL ile Hatay’da kaydedildi. Sürekli tarım işçilerinin aylık ücretlerinde ise erkek işçiler için en yüksek ödeme 39.133 TL ile Ardahan’da gerçekleşirken, kadın işçilerde en yüksek aylık ücret 18.152 TL ile İzmir’de görüldü. En düşük aylık ücretler her iki cinsiyet için de Antalya’da kaydedildi buna göre erkek işçiler için 18.267 TL, kadın işçiler için 17.637 TL oldu.

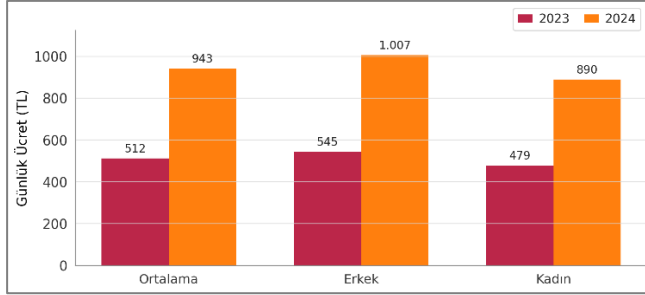
Bu bulgular, tarım işgücünde hem cinsiyete dayalı ücret farklarının hem de bölgesel ve iller arası ücret eşitsizliklerinin birlikte seyrettiğine işaret etmekte.

Tablo 11. Tarım işçilerinin ortalama günlük ve aylık ücretleri (2023-2024)

Cinsiyet	Mevsimlik işçilerin günlük ücretleri 2023 (TL)	2024 (TL)	Değişim (%)	Sürekli işçilerin aylık ücretleri 2023 (TL)	2024 (TL)	Değişim (%)
Ortalama	512	943	84,2	13.435	26.259	95,5
Erkek	545	1.007	84,8	14.266	27.788	94,8
Kadın	479	890	85,9	10.146	19.328	90,5

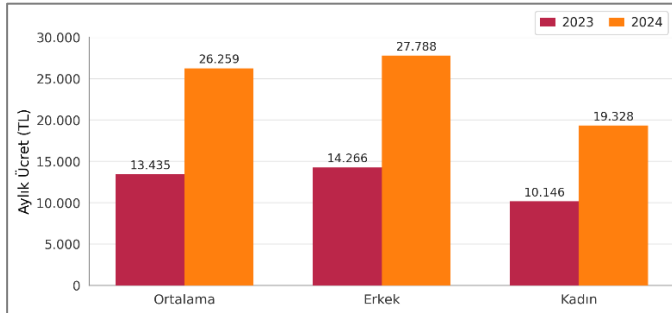
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, ([Bağlantı](#))

Grafik 7. Mevsimlik işçilerin ortalama günlük ücretleri (2023-2024)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, ([Bağlantı](#))

Grafik 8. Sürekli işçilerin ortalama aylık ücretleri (2023-2024)

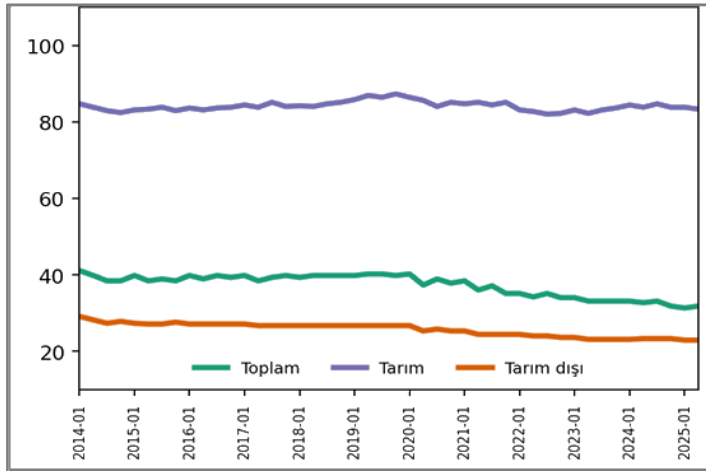

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, ([Bağlantı](#))

Kayıt dışı istihdam ve sosyal güvencesizlik

Türkiye’de sektörel dağılımlara bakıldığında 2025 yılı ikinci çeyreği itibarıyla kayıt dışı istihdam edilen yaklaşık 8,5 milyon çalışanın yarısından fazlası tarım sektöründe yer aldı. Sektörel ayrışma, kayıt dışılığın tarımda son derece yüksek bir düzeyde seyrettiğini gösterdi: 2025 ikinci çeyreğinde tarım sektöründe kayıt dışı istihdam oranı %81,7 iken tarım dışı sektörlerde bu oran %16,8 oldu. Yıllar itibarıyla tarımdaki yüksek kayıt dışılık düzeyi büyük ölçüde korundu. Nitekim tarımda kayıt dışı oranı 2019 üçüncü çeyreğinde %87,6 ile en yüksek seviyesine ulaşmışken 2025 ikinci çeyreğinde %81,7’ye geriledi. Yine aynı dönemde tarım dışı sektörlerde ise %24’ten %16,8’e düşüş gerçekleşti (Bkz. Grafik 9)

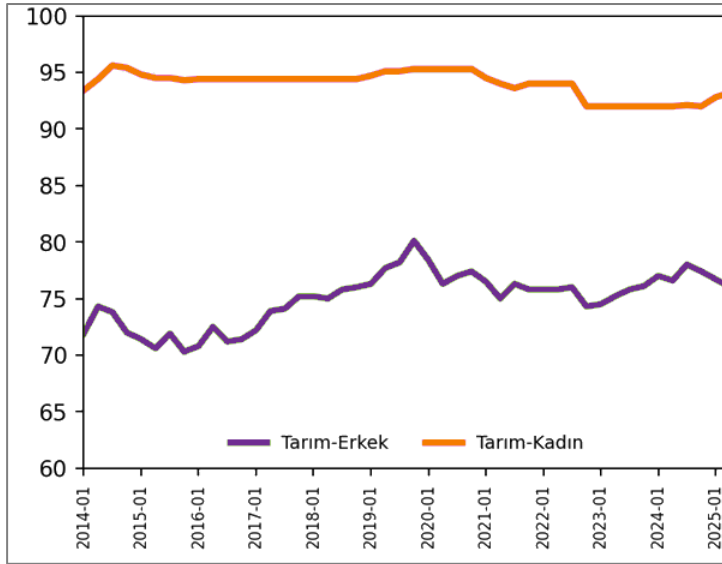
Grafik 9. Kayıt Dışı İstihdam Oranı (%) - Toplam, Tarım ve Tarım Dışı

Kayıt dışılık, cinsiyete göre de belirgin farklılıklar gösteriyor. 2025 ikinci çeyrek verilerine göre kayıt dışı istihdam oranı erkeklerde %23,4 iken kadınlarda %31,1 oldu. Son on yılda kadınlarda kayıt dışı istihdam oranında daha güçlü bir gerileme yaşandı; oran %49,7’den %29,4’e düştü. Erkeklerdeki iyileşme ise %30,3’ten %22,4’e gerileyerek yaklaşık 7,9 yüzde

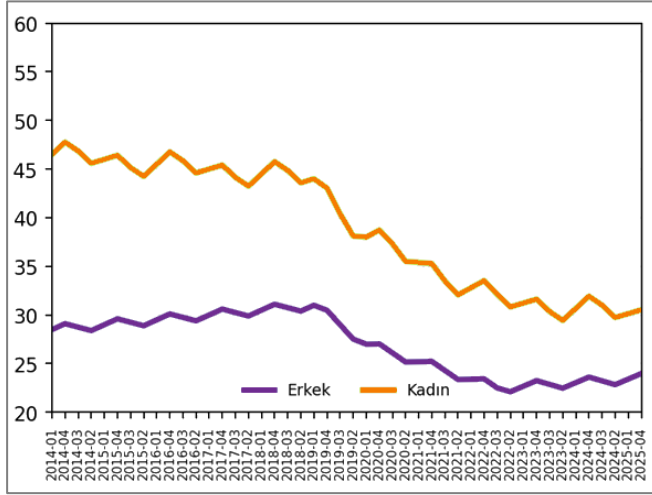
puanla daha sınırlı kalmıştır. Buna rağmen kadın istihdamının toplam istihdam içindeki payının hala %33'te kaldığı ve kadınların yaklaşık üçte birinin kayıt dışı çalıştırıldığı anlaşıyor. Tarım sektöründe tablo daha da çarpıcı. Kadınların tarımdaki istihdamında kayıt dışılık oranı %90'ın üzerine çıkıyor (Bkz. Grafik 10).

Grafik 10. Cinsiyete Göre Kayıt Dışı İstihdam Oranı (%)

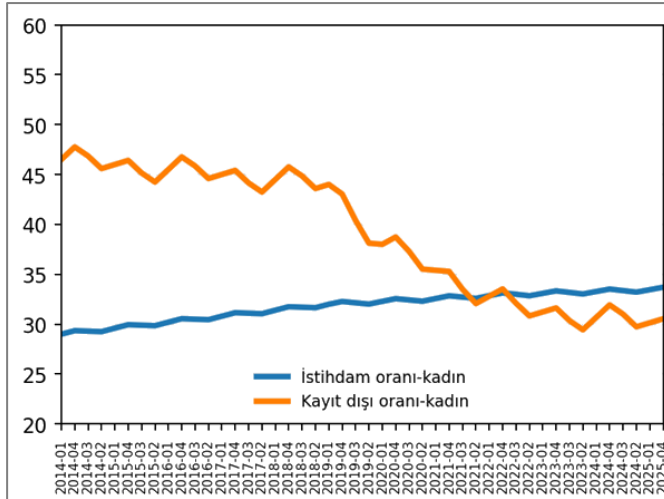

Cinsiyet ayrımıyla tarımdaki kayıt dışılık incelendiğinde, kadınların oranının erkeklerden belirgin biçimde yüksek olduğu görülüyor. Tarımda kadınların kayıt dışılık oranı tüm dönem boyunca %90'ın üzerinde seyretti, bazı dönemlerde sınırlı düşüşler olsa da genel olarak yüksek düzeyini korudu. Erkeklerde ise oran daha düşük bir bandta, yaklaşık %70-%80 aralığında dalgalandı, 2019-2020 döneminde artış gözlenirken 2021-2022 döneminde düştü, 2023-2025 döneminde ise yeniden sınırlı toparlanma dikkat çekti. Genel olarak Grafik 11 ve 12, tarımda kayıt dışılığın hem düzey hem de cinsiyet eşitsizliği açısından en kritik alan olduğunu gösterdi.

Grafik 11. Erkek ve kadın istihdamında kayıt dışılık oranı (%)

Grafik 12. Kadınlarda Kayıt Dışılık ve İstihdam Oranları (%)

Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) ve BAĞ-KUR verilerine bakıldığında, ÇKS’ye kayıtlı kadın çiftçi sayısı 2015’te 286.481 iken 2024’te %6,6 artışla 305.527’ye yükseldi; ancak kadınların toplam ÇKS kayıtları içindeki payı yalnızca %13’te kaldı. Bölgesel dağılımda kadın kayıtlarının Karadeniz’de yoğunlaştığı (2022’de 94.114; %32,6) ve bunun miras rejimi ve arazi parçalanmasıyla ilişkili olduğu, buna karşılık Güneydoğu Anadolu’da tapu ya da mülkiyetin erkekler üzerinde yoğunlaşması nedeniyle kadınların desteklere erişimde yapısal engeller yaşadığı vurgulandı.

Genç kadın çiftçi sayısındaki artış (40 yaş altı kadınlar 2015’te 9.256’dan 2024’te 41.370’e) önemli olmakla birlikte, genç kadınların toplam kadın çiftçiler içindeki payının %14 düzeyinde kalması, kuşak yenilenmesi açısından sınırlı bir iyileşmeye işaret etmekte. Sosyal güvence boyutunda ise 2024’te Tarım Bağ-Kur’lular içinde kadınların payı %25 (104.894/425.484) olup, kadın çiftçilerin güvenceli istihdama erişiminin hala yetersiz olduğu ortaya çıkmakta. Bu nedenle, özellikle 40 yaş altı kadın çiftçilere yönelik prim teşvikleri ve pozitif ayrımcı politika araçlarıyla sigortalılık oranlarının yükseltilmesi, ayrıca kamu kurumlarının düzenli ve şeffaf veri paylaşımının kırsal kalkınma ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından kritik bir öncelik olarak görülmesi gerekmektedir.

Bölüm V

Kadınlara Yönelik Şiddet

Bölüm V

Kadınlara Yönelik Şiddet

Hazırlayan: Doç. Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu⁵⁶

Yaşam Krizi: Şiddet ve sağlık

Son iki yıllık dönemde (2024-2025), kadınlara yönelik şiddet alanında Türkiye’de yaşanan gelişmeler, daha önceki yıllarda yaşanan durumların devamı niteliğini koruyor. Özellikle veri üretimi ve politika belgeleri, kullanılan dil ve şeffaflık açısından yapılan çalışmaları değerlendirdiğimizde, yeni politika belgelerinin yayımlanmasına, mekanizmaların kurulmasına rağmen bu çalışmaların şiddetle mücadelede sınırlı düzeyde katkıda bulunduğunu söylemek çok da yanlış olmaz. Bu durum, kadınlara yönelik şiddetle mücadele için yapılanlarda nicel artış olsa da nitel bir dönüşümün gerçekleşmesine uzak olduğunu da gösteriyor. Bu tablo, son iki yıl içinde bu alandaki olumsuzlukların sürekliliğine ve sınırlı yeniliğin olduğuna işaret ediyor. Bu bölümde, kamu kurumları açısından değerlendirmenin yanı sıra kadın örgütleri, LGBTİ+ örgütler ile sivil toplum örgütlerinin özellikle de kadın örgütlerinin kendi dayanışma ağlarını örme, kendi verisini üretme ve mücadele etme zemininde yola devam ettiği söylenebilir.

Kamu politikaları ve kurumsal mekanizmalar açısından bakıldığında, öncelikli olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının (ASHB) faaliyetlerine odaklanmak önemli. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün 2007 yılından itibaren hazırladığı Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planlarına bir yenisi eklendi. 2026-2030 yıllarını kapsayacak Beşinci Ulusal Eylem Planı 2025/19 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile 25 Kasım 2025 tarihinde duyuruldu ve tüm kurumların bu alanda üzerine düşenleri gerçekleştirmesi gerektiği vurgulandı. 2025 yılının

⁵⁶ Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sosyal Araştırma Yöntemleri Anabilim Dalı

Aralık ayında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı 2026-2030⁵⁷ yayımlandı.

Önceki yılların planlarından farklılıklar içeren bu Eylem Planında yatay ve dikey eksenleri içeren “eksen bazlı kesişimsel model” kullanıldığı belirtiliyor. Temel politika alanlarından oluşan Dikey Eksenler, şiddetsiz yaşam ve saygı kültürü, etkin hukuki koruma ve adalete erişim, risk odaklı ve uzmanlaşmış müdahale, psikolojik iyi oluş ve sosyo-ekonomik güçlenme ile davranışsal dönüşüm ve toplumsal katılım başlıklarını içeriyor. Kesişimsel politika alanları olarak tanımlanan Yatay Eksenler kapsamında ise bütüncül politika, dijitalleşme ve yapay zekâ, afet ve acil durumlar, bilimsel bilgi ekosistemi ile kültür, sanat, spor ve medya başlıkları var.

Beşinci Eylem Planı, önceki planlar ile karşılaştırıldığında oldukça kapsamlı bir çerçevede, ayrıntılı ve kesişimsel düzeyde hazırlanmış. Göstergelerin yıllara göre takip edilmesine de olanak veren bu yapı, izlemeyi kolaylaştıran önemli bir gelişme. Ancak, bu göstergelerin, Planın toplumsal dönüşüm yaratma kapasitesini ölçüp ölçmediği ayrıca düşünülmesi gereken bir konu. Örneğin, performans göstergeleri büyük oranda çıktı ve sonuç odaklı olarak hazırlanmış. Performans göstergelerinin yoğun biçimde “toplantı sayısı”, “eğitime katılan kişi sayısı” ya da “oluşturulacak mekanizma ve belge”lere odaklandığı dikkate alınırsa, seçilen göstergelerin planın başarısını gösterme hedefini ön plana aldığı görülüyor. Özellikle davranışsal değişimin ölçümü, sonuç ve etkinin nasıl izleneceğine dair yeterli bir bağ kurulmamış. Öte yandan, kesişimsellik açısından önemli olan farklı yaş grupları, göçmenlik statüsü, engellilik ya da bölgesel farklılıklar gibi ayrımların göz önünde bulundurulmaması da Planın hedeflediği ilkelere önemli bir uyumsuzluk içeriyor. Bu eylem planında bazı yapısal yenilikler bulunmakla birlikte, önceki yıllarda olduğu gibi bir önceki eylem planının ne ölçüde uygulandığına ve hedeflere ne kadar ulaşıldığına dair kapsamlı bir değerlendirmenin yapılmaması önemli bir sorun olarak varlığını sürdürüyor.

⁵⁷ KSGM (2025). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı (2026- 2030). T. C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2691>)

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün yayınlarından “Türkiye’de Kadın”, en son 2023 yılında yayımlandı⁵⁸. Türkiye’de kadınların statüsüne ilişkin durumu ve istatistikleri özetleyen önemli bir çalışma olması nedeniyle eksikliği hissediliyor. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın istatistikleri kamuoyuyla paylaştığı ASHB İstatistik Bülteni sadece 2024 yılı bilgileri ile sınırlı kaldı; 2025 yılı için yayımlanmadı. Bu durum, kadınların toplumsal konumu ve maruz bırakıldıkları şiddet ile bilginin yanı sıra mevcut hizmetlere ilişkin güncel ve bütünlüklü bir kamusal veri çerçevesinin olmadığını gösteriyor.

Son iki yıl içinde, kadınlara yönelik şiddet biçimlerinden biri olan dijital şiddet alanında hem ulusal hem de uluslararası düzeyde farkındalık artışı söz konusu oldu. Kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşlar başta olmak üzere, internete erişimin arttığı bir ülkede dijital şiddete ilişkin farkındalığın artmasına ilişkin bir duyarlılık söz konusu. Bu duyarlılık uluslararası norm ve standartlar ile paralellik içeriyor. Ancak, dijital şiddet politika belgelerinde daha çok yatay bir başlık olarak ele alınıyor, ki bu alanda yapısal düzenlemeler, özgül izleme ve müdahale mekanizmaları alanındaki çalışmalar daha sınırlı. Dijital şiddet alanında özellikle Birleşmiş Milletler kuruluşları UN Women ve UNFPA hem farkındalık artırma, hem sivil toplumu bu alanda güçlendirme açısından önemli çalışmalar yürütüyor. 25 Kasım-1 Aralık 2025 tarihleri arasındaki 16 günlük aktivizm kampanyasının⁵⁹ teması, Türkiye’deki uluslararası kuruluşlar tarafından “Dijital Şiddete Noktayı Koy” olarak belirlendi. Özellikle genç kadınları daha çok etkileyen ve dijital platformların giderek merkezi bir rol oynadığı şiddet biçimlerinde gözlenen artış da dikkate alındığında, bu alanın öneminin giderek arttığı ve daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulduğuna işaret ediyor.

Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması, TÜBİTAK 1007 Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini destekleme programı kapsamında Marmara Üniversitesi ile TÜİK iş

⁵⁸ KSGM (2023). Türkiye’de Kadın 2023. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2150>)

⁵⁹ <https://turkiye.unfpa.org/tr/news/dijital-siddete-noktayi-koy>

birliği içinde gerçekleştirildi. Saha çalışmasının Kasım 2024-Ocak 2025 tarihleri arasında TÜİK tarafından gerçekleştirildiği araştırmanın ilk sonuçları 7 Ekim 2025 tarihinde TÜİK’in Haber Bülteninde yayımlandı. Daha önceki araştırmalar ve uluslararası çalışmalar ile karşılaştırma imkânı olmadığı belirtilen araştırmada, fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik şiddet, ısrarlı takip, dijital şiddet biçimlerine yönelik sorular yer alıyor. Araştırma sonuçlarının fiziksel şiddet odağında verildiği, Türkiye genelinde kadınların yaşamları boyunca, eş, anne, baba, arkadaş, akraba, öğretmen, iş yerinden biri ve tanımadığı kişi gibi bir grup tarafından maruz bırakıldığı şiddet oranının 15-59 yaş grubu için yüzde 12,8 olarak verildiği görülüyor. Araştırma analizinin tamamı ve mikro veri seti henüz yayınlanmadı⁶⁰. Kadınlara yönelik şiddet konusundaki politikalar için veri üreten araştırma sonuçlarının hem geç kalması hem de daha önceki araştırmalar ile karşılaştırma imkânı içermemesi, bu alandaki veri eksikliğine ilişkin önemli sorunlardan biridir. Araştırma dışında, idari kayıtlara dayalı verinin kamuoyuyla paylaşılmaması da izleme faaliyetlerini sınırlayan önemli faktörler arasında.

Bir önceki izleme raporunda olduğu gibi, bu rapor öncesinde de 2021-2025 Ulusal Eylem Planı’nda yer alan faaliyetlerin göstergelerine ilişkin bilgi talebinde bulunduk. Sınırlı kurumdan gelen yanıtlar kurumun web sayfasındaki bilgiler ile yetinilmesi gerektiği ve ayrıntılı bilgi verilmeyeceği yönünde. Bilgi verilmemesinin gerekçesi ise 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 7’nci maddesine dayanıyor: “kurum ve kuruluşların ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek nitelikteki bilgi veya belgeler için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebileceği”. Bu durumda araştırmacıların yapacakları çalışmalar var olan bilginin ötesine geçmeyi teşvik etmeyecek düzeyde görünüyor.

Kamunun veri paylaşmamasına karşılık olarak kadın örgütleri veri üretmeye ve paylaşmaya devam ediyorlar. Özellikle kadın cinayetlerine ilişkin istatistikler konusunda Bianet’in Erkek Şiddeti Çetelesi ve Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP), son iki yıl içinde veri paylaştı. Bianet’in verisine göre, 2024 yılında en az 378 kadın, 2025 yılında ise en az 299

⁶⁰ <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/57940>

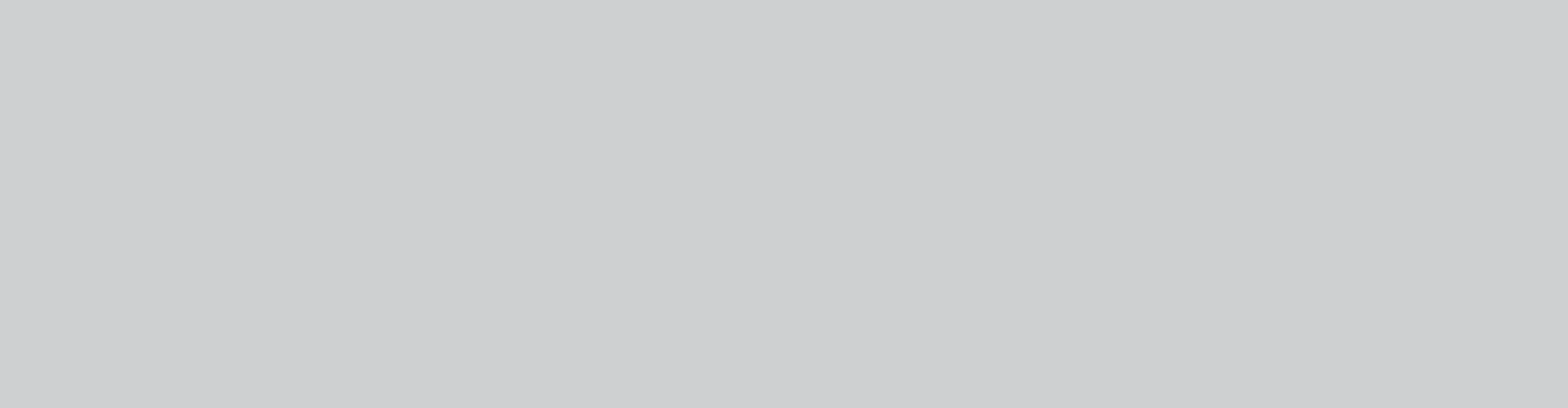
kadın öldürüldü. KCDP verisi ise, 2024 yılında 394 kadın cinayeti ve 259 şüpheli kadın ölümü olmak üzere toplam 653 kadının öldürüldüğünü belirtiyor. 2025 yılı için KCDP’nin verisi toplam 591 (294 kadın cinayeti ve 297 şüpheli kadın ölümü) kadın ölümüne dikkat çekti (KCDP, 2026; Bianet, 2026).⁶¹ 2024-2025 döneminin ayırt edici özelliklerinden biri de “Aile Yılı” vurgusunun politika söylemlerinde belirginleşmesi oldu. Bu dönemde Aile Enstitüsü ve Nüfus Politika Kurulu gibi yeni kurumsal yapılar oluşturulsa da, bu yapıların çalışmaları ve ürettikleri veriye ilişkin şeffaf bir sürecin işletilmemesi önemli sorunlar arasında. Kadınlara yönelik şiddetin aile ve nüfus politikalarıyla nasıl bir çerçevede ele alındığı açık olmadığı gibi, kadınların aile ile sınırlı bir çerçevede ele alınması ve bireysel haklarının zayıflaması riskini taşıyor. Bu dönemde, kadınlara yönelik şiddet alanında izleme açısından öne çıkan en net tablo, kamusal veri üretiminin ve paylaşımının giderek azalması, buna karşılık sivil toplumun izleme ve belgeleme konusunda kapasitesinin genişlemesi oldu.

⁶¹ Bianet’in Erkek Şiddetine ilişkin Veritabanı, CEİD’in ‘Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz III LOT I ’kapsamında verilen hibe ile hayata geçirildi ve detaylı aramaya imkan sağlıyor. Veritabanına <https://erkeksiddeti.org/adresinden> ulaşabilirsiniz.

Bölüm VI

Adalet Erişim

Bölüm VI Adalete Erişim

Hazırlayanlar: Prof. Dr. Gülriz Uygur ve Doç. Dr. Nadire Özdemir⁶²

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bakımından Adalete Erişim

Toplumsal cinsiyet bakımından adalete erişimle ilgili olarak 2025 yılında, toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı söylemlerin artmasıyla birlikte adalete erişimin daha da zorlaştırılmasıyla ilgili bir tablo çıktı. Politik düzeyde ortaya çıkan bu tutum, hukuk kurallarına yansıtılma çabasında kendini gösterdi. Oysa adalete erişimin başlıca gereği, hakların hukuk kurallarında tanınıp korunmasıdır. Oysa getirilmeye çalışan öneriler bu hakları tanımadığı gibi, cezalandırılmaya da yol açmakta. Bunun başlıca örneğini Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan 11.yargı paketi taslağı oluşturuyor. Bu taslakta yer alıp daha sonra geri çekilen öneri Türk Ceza Kanunu’nun 225. Maddesinin kapsamının “doğuştan gelen biyolojik cinsiyete ve genel ahlaka aykırı tutum ve davranışta bulunan ya da bulunmayı teşvik eden, öven veya özendiren kişiler” ile “aynı cinsiyetteki kişilerin nişan veya evlenme töreni yapmasını” kapsayacak şekilde genişletilip, bir yıldan üç ve dört yıla kadar ağır cezalar getirilmesini amaçlamıştı. Bu şekilde LGTBİ+ bireylerin adalete erişim haklarının ortadan kaldırılması gibi bir durum söz konusu olabileceği gibi, genel ahlaka aykırılık gibi içeriği belirli olmayan ve genellikle de toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı bir söylemle doldurulabilme tehlikesini taşıyan son derece belirsiz bir terime yer verilmesi de adalete erişim bakımından tehdit edici nitelikte.

Diğer yandan hakların korunmamasıyla ilgili yine aynı yargı paketinde yer alıp, Türk Medeni Kanunu’nda yapılması istenen değişiklikler de söz konusu olmuştu. Bu değişiklik cinsiyet değiştirmeye ilgili maddede yapılmak istenmiş, cinsiyet değiştirme yaşının yükseltilmesi ve cinsiyet değişikliği için üreme yeteneğinden sürekli yoksun olma ön şartı gibi düzenlemeler

⁶² Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Kamu Hukuku Bölümü, Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Anabilim Dalı

getirilmek istenmişti⁶³. Ancak bu öneriler gerçekleşmedi. Bu çerçevede başta EŞİK olmak üzere ilgili STK'ların getirilmek istenen değişikliklere karşı çıkışları ve yaptıkları sosyal medya kampanyalarını da belirtmek gerekir.

Öte yandan, yasal düzenleme yoluyla değil yargısal denetim yoluyla hayata geçen ve Türk Medeni Kanunu'nu doğrudan etkileyen bir başka kritik gelişme de 2026 yılında yaşandı: Anayasa Mahkemesi, 4 Haziran 2026 tarihinde Türk Medeni Kanunu'nun 175. Maddesinde yer alan yoksulluk nafakasının "süresiz olarak" istenebilmesine imkân tanıyan ibarenin iptaline oyçokluğuyla hükmetti.⁶⁴ Kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren dokuz ay içinde yürürlüğe gireceği öngörüldü; Adalet Bakanı ise nafaka düzenlemesinin 12. Yargı Paketi kapsamında yeniden ele alınacağını açıklamakla birlikte pakette bu düzenleme yer almadı. EŞİK, bu gelişmeye karşı çıkarak yoksulluk nafakasının "bir lütuf değil, evlilik süresince karşılıksız bırakılan bakım emeğinin, çalışma yaşamındaki yapısal eşitsizliklerin ve boşanmanın kadınlar üzerinde yarattığı ekonomik sonuçların kısmen telafi edilmesini sağlayan bir hak" olduğunu vurguladı.⁶⁵

Öte yandan, 2025 yılında politika düzeyinde kadına yönelik şiddetle mücadelenin savunulduğu da görülmekte. Bu bağlamda ŞÖNİM'lerin sayıları ülke düzeyinde 86'ya çıkarıldı, özellikle cinsel şiddet mağdurları için önemli olan Kadın Tıbbi Destek Hizmetlerinin sayıları da 77'ye ulaştı. Cumhurbaşkanlığı, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı (2026-2030) konulu Genelge⁶⁶, 2026-2030 dönemini kapsayan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı'nı resmî politika çerçevesi olarak ilan ederek tüm kamu kurumlarına ve ilgili paydaşlara koordineli çalışma sorumluluğu yüklemekte. Genelge,

⁶³ <https://esik.org.tr/kategori/11-yargi-paketi-basin-aciklamalari/74666/11.-yargi-paketi-ahlak-bekciligi-mi-geliyor/>

⁶⁴ Kararın gerekçesi henüz yayımlanmamıştır.

⁶⁵ EŞİK, "Anayasa Mahkemesi'nin Nafaka Kararı Kadınlara Yönelik Ekonomik Şiddeti Artıracak", <https://esikplatform.net/kategori/basin-aciklamalari/74770/anayasa-mahkemesi-nin-nafaka-karari-kadinlara-yonelik-ekonomik-siddeti-artiracak/> (9.6.2026).

⁶⁶ Cumhurbaşkanlığı (2025). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı (2026-2030) GENELGE 2025/19. T.C. Cumhurbaşkanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2659>)

şiddetle mücadelenin çok taraflı ve disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirdiğini vurgulamakta ve planın uygulanmasında kurumlar arası eşgüdümü temel ilke olarak belirlemekte.

Genelgede işaret edilen Ulusal Eylem Planı⁶⁷ ise kadına yönelik şiddeti temel bir insan hakları ihlali ve ciddi bir toplumsal sorun olarak ele alarak 2026-2030 dönemine yönelik bütüncül bir mücadele çerçevesine işaret etti. Plan, şiddetin fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik ve dijital boyutlarını tanımlamakta; risk faktörlerini bireysel, ilişkisel, topluluk ve toplum düzeylerinde incelemekte. Şiddetin kadınlar, çocuklar ve toplum üzerindeki sağlık, psikolojik ve sosyoekonomik etkileri ortaya konulmakta; uluslararası ve Türkiye verileriyle sorunun yaygınlığı gösterilmekte.

Eylem planının temel yaklaşımı; önleme, koruma, müdahale ve güçlendirme boyutlarını bir arada ele alan eksen bazlı kesişimsel bir model olarak nitelendirilmekte. Hukuk, sağlık, sosyal hizmet, eğitim, güvenlik ve medya alanları arasında koordinasyon hedeflenmekte; dijitalleşme, afet durumları ve toplumsal farkındalık gibi yeni risk alanları da mücadele stratejilerine entegre edilmekte. Plan, kadınların psikolojik iyilik hâlini ve sosyoekonomik güçlenmesini desteklemeyi, adalete erişimi artırmayı ve toplumsal davranış dönüşümünü teşvik etmeyi amaçlamakta. Bu doğrultuda, izleme ve değerlendirme sistemiyle ölçülebilir hedefler belirlendi; kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum ve akademinin ortak sorumluluğuna dayanan sürdürülebilir bir uygulama çerçevesi öngörüldü. Bunun dışında planda 6284 sayılı Kanun’un etkin uygulanmasıyla ilgili Yönetmelik bazında değişiklikler yapılacağı ve bu değişikliklerin AB) 2024/1385 sayılı Kadınlara Karşı Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Hakkında AB Direktifi çerçevesinde olacağı belirtilmekte.

Öte yandan Plan, şiddeti önlemeye yönelik kapsamlı hedefler ortaya koymakla birlikte, kadınları büyük ölçüde tek tip bir politika öznesi olarak ele alma eğilimi göstermekte, farklı gruplara özgü ayrıştırılmış politika araçları, uygulama modelleri ve kurumsal yükümlülükler yeterince somutlaştırılmamış görünmekte.

⁶⁷ KSGM (2025). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı (2026- 2030). T. C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2691>)

Bölüm VII

Sağlık

Bölüm VII
Sağlık

Hazırlayanlar: Prof. Dr. Ayşe Akın ve Dr. Ezgi Türkçelik⁶⁸

Türkiye’de sağlık alanındaki politika belgeleri incelendiğinde, Kalkınma Planı ve Sağlık Bakanlığı (SB) Stratejik Planı’nda anne sağlığının korunması ve anne ölümlerinin azaltılmasına yönelik hedefler yer almakla birlikte, cinsiyet eşitsizliklerini sağlık boyutuyla ele alan ayrı ve bütüncül bir hedef bulunmamakta. Anne ve bebek ölümleri ile gebe izlemi temel konular olmakla birlikte; cinsel sağlık, gebeliği önleyici yöntemlere erişim, isteyerek düşük hizmetleri ve sağlıkta evrensel kapsayıcılık (UHC) gibi giderek artan hizmet ihtiyaçlarının stratejik düzeyde yeterince ele alınmadığı görülmekte.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadınların Güçlendirilmesi Stratejik Planı’nda cinsel sağlık ve isteyerek düşük hizmetlerinin erişilebilir olması gerekliliğine sınırlı olsa da değinilmekte; genç dostu sağlık birimleri, HPV aşısının ulusal aşı takvimine dâhil edilmesi gibi hedefler yer almakta. Ancak bu başlıkların önemli bir kısmı performans göstergelerine yansıtılmamış, ayrıca bu hedeflerin icracısı olan Sağlık Bakanlığı’nın planlarında söz konusu hedeflere yer verilmemiş. Genel olarak değerlendirildiğinde stratejik planlarda, üreme sağlığına ilişkin koruyucu hizmetlerin büyük ölçüde doğurganlığı teşvik edici bir çerçevede ele alındığı; istenmeyen gebeliklerin önlenmesine yönelik hizmetlerin dolaylı biçimde sınırlandırıldığı görülmekte.⁶⁹

Türkiye’de beş yılda bir yapılması planlanan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması’nın (TNSA) 2023 yılında yapılamamış olması ve bu nedenle hâlen 2018 verilerinin kullanılması, mevcut duruma ilişkin değerlendirmeleri güçleştirmekte. Ancak sağlık sisteminin uygulamalarına

⁶⁸ Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

⁶⁹ Türkçelik-Türkel, E. & Akın, A. (2024). Sağlık Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması: 2021-2023 Güncellemesi. CEİD Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2606>)

yönelik gözlemler, sağlık kuruluşlarından ve toplumdan edinilen genel izlenimler, doğurganlığın düzenlenmesine yönelik hizmetlerin yetersiz sunulduğuna işaret etmekte.

25 Aralık 2024 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde “Aile Enstitüsü” ve “Nüfus Politikaları Kurulu” kurulmuş; 2025 yılı “Aile Yılı”, 2026-2035 dönemi ise “Aile ve Nüfus On Yılı” ilan edildi.⁷⁰ Bu çerçevede yayımlanan düzenlemelerde, doğurganlığın artırılması ve nüfusun yenilenme düzeyinin üzerinde tutulması temel amaç olarak belirlendi. Ancak bu yaklaşım, cinsel ve üreme sağlığı ve haklarını merkeze alan 1994 ICPD Kahire ve 1995 Pekin Dünya 4. Kadın Konferansı Eylem Programları ilkeleriyle ve bireylerin doğurganlık konusunda özgürce karar verme hakkıyla çelişmekte.

Cinsel ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimde süregelen eksiklikler, yüksek karşılanmamış aile planlaması ihtiyacı ve isteyerek düşük hizmetlerine yönelik uygulamalar düzeyindeki kısıtlılıklar dikkate alındığında, mevcut politika yöneliminin kadın sağlığı açısından önemli riskler barındırdığı değerlendirilmekte. Sosyal bakım hizmetlerinin sınırlı olduğu ve bakım yükünün ağırlıklı olarak kadınlar üzerinde kaldığı bir bağlamda, bu politikaların kadınların sağlık, eğitim ve çalışma hakları üzerinde olumsuz etkiler yaratma potansiyeli bulunmakta.

Yaşam Beklentisi, Sağlıklı Yaşam Beklentisi, Algılanan Sağlık: Doğuşta beklenen yaşam süresi 2021-2023 döneminde Türkiye geneli için 77,3 yıl iken; 2022-2024 döneminde 78,1 yıl oldu. 2022-2024 döneminde yaşam beklentisi kadınlarda 80,5 yıl, erkeklerde 75,5 yıl olarak hesaplandı.⁷¹ Doğuşta beklenen yaşam süresi yaşamın toplam süresini, sağlıklı yaşam beklentisi ise bu sürenin sağlık sorunu olmadan geçirilen kısmını göstermekte. Türkiye’de kadınlar erkeklerden daha uzun yaşamakta ancak daha kısa süre sağlıklı kalmakta. Kadınların sağlıklı yaşam süreleri erkeklerden 2,6 yıl daha kısa (kadınlarda 56,3 yıl, erkeklerde ise 58,9

⁷⁰ ASHB (2026). 2024-2028 Stratejik Planı - Güncellenmiş Versiyon (2026). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2797>)

⁷¹ TÜİK Hayat Tabloları 2021-2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayat-Tabloları-2021-2023-53678> TÜİK Hayat Tabloları 2022-2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayat-Tabloları-2022-2024-54081> (Erişim tarihi: 20.01.2026).

yıl). Bununla birlikte her yaş grubundan kadınlar sağlık durumlarını erkeklere kıyasla daha olumsuz değerlendirmekte. 2022 yılında erkeklerin %6,1’i sağlık durumunu kötü ve çok kötü olarak değerlendirirken bu yüzde kadınlarda %10,1’e yükseliyor.⁷² AB ülkeleri ortalamalarına bakıldığında; 2023 yılında yaşam beklentisi kadınlarda 84 yıl, erkeklerde 78,7 yıl; sağlıklı yaşam süresi kadınlarda 63,3 yıl, erkeklerde ise 62,8 yıl oldu.⁷³

Başlıca Hastalık ve Sağlık Sorunları. Türkiye Sağlık Araştırması, 2022 yılı verileri, kadınların erkeklere kıyasla birçok kronik hastalık ve sağlık sorununu daha yüksek oranda bildirdiğini göstermektedir. Özellikle bel ve boyun problemleri, hipertansiyon, diyabet, artroz ve depresyon gibi hem fiziksel hem de ruhsal sağlık sorunlarının yaygınlığı kadınlarda belirgin biçimde daha yüksektir.⁷⁴

Doğum, Doğum Öncesi Bakım ve Gebe İzlemleri: Sağlık Bakanlığı istatistiklerine göre Türkiye genelinde, gebelik süresince önerilen en az dört izlemi tamamlayan gebelerin oranı 2023 yılında %95,9 iken 2024 yılında %96,8’e yükselmiştir.⁷⁵ Ancak bu izlemlerin niteliğini değerlendiren bir araştırma sonucu mevcut değil. Doğum öncesi bakım/gebe tam izlem oranı ile sağlık kuruluşunda doğum ve doğum sonrası bakım alma oranlarının yüksekliği önemli olmakla birlikte, özel politika gerektiren gruplara ilişkin veri ve bilgi eksikliği (18 yaşından önce evlendirilenler, mevsimlik tarım işçileri, deprem bölgesinde yaşayan ve mülteci kadınlar gibi) bulunuyor. Önlenebilir anne ölüm oranları dikkate alındığında, sunulan hizmetlerin niteliğini değerlendiren çalışmalara ve verilere ihtiyaç bulunmakta. Anne Ölüm Oranı: ICPD Nairobi Zirvesinde önlenebilir anne ölümlerinin 2030 yılına dek sıfıra indirilmesi hedeflenmiş. Türkiye’de yaklaşık 10 yıl azalmadan plato çizen anne ölüm oranı 2023-2024 arası yüz bin canlı doğumda 13,5’ten 11,5’e düştü.⁷⁶ Anne ölüm oranlarında

⁷² TÜİK Türkiye Sağlık Araştırması 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Saglik-Arastirmasi-2022-49747> (Erişim tarihi: 21.01.2026)

⁷³ Eurostat Life Expectancy Statistics 2023 https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Mortality_and_life_expectancy_statistics (Erişim tarihi: 01.02.2026)

⁷⁴ TÜİK Türkiye Sağlık Araştırması 2022.

⁷⁵ Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2024. Sağlık Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2707>)

⁷⁶ Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2024.

önemli bölgesel farklılıklar mevcut. Anne ölümlerinin önlenabilirliği ise 2005 yılında %62 iken, Sağlık Bakanlığı 2015-2019 Anne Ölümleri Raporuna göre %44,8 olarak hesaplanmakta.⁷⁷ Düşüşler önemli olmakla birlikte halen neredeyse 2 anne ölümünden biri önlenabilir ölümdür.

Karşılanmamış Gebeliği Önleyici Yöntem/Aile Planlaması İhtiyacı. ICPD Nairobi Zirvesi’nde, gebeliği önleyici yöntemlere yönelik karşılanmamış gereksinimin 2030 yılına kadar sıfırlanması hedeflenmiş ve bu hedefe ulaşılmadan önlenabilir anne ölümlerinin ortadan kaldırılamayacağı vurgulanmıştı. 2024 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması verileri henüz yayımlanmadığından güncel durum bilinmemekte. Ancak 2018 verilerine göre, halen evli kadınların %12’si çocuk istemediği hâlde hiçbir yöntem kullanmamakta, %21’i ise artık çocuk istemediği ya da ara vermek istediği halde etkisiz/geleneksel aile planlaması yöntemlerini kullanmakta⁷⁸. Karşılanmayan aile planlaması ihtiyacı, demografik çalışmalarda genellikle artık çocuk istemediği hâlde hiçbir yöntem kullanmayan kadınların yüzdesi olarak hesaplanmakta, yani modern ya da geleneksel hiçbir yöntem kullanmayan kadınlar bu kapsama alınmaktadır. Ancak sağlık perspektifinden daha geniş bir değerlendirmeye etkisiz/geleneksel yöntem kullanan kadınlar da bu hesaplama dahil edildiğinde karşılanmayan aile planlaması ihtiyacının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu nedenle, artık çocuk istemeyen veya doğumu ertelemek isteyen ancak modern yöntem kullanmayan kadınların oranı (%12) ile etkisiz/geleneksel yöntem kullanan kadınların oranı (%21) birlikte ele alındığında her üç kadından birinin karşılanmamış aile planlaması gereksinimi olduğunu söyleyebiliriz.⁷⁹ Buna karşın, demografik kaygılarla birinci basamakta etkili/modern yöntem hizmetlerinin sınırlandırıldığı bilinmekte; bu yaklaşım hak temelli sağlık hizmeti anlayışı ve mevcut mevzuatla çelişmekte.

⁷⁷ HSGM (2021). Türkiye Anne Ölümleri Raporu (2015-2019). Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (<https://dSPACE.ceid.org.tr/handle/1/2798>)

⁷⁸ HÜNEE (2019). 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (<https://dSPACE.ceid.org.tr/handle/1/323>)

⁷⁹ Akın, A. ve Türkçelik, E. (2020). Sağlık Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2017-2020 Güncellemesi. CEİD Yayınları. <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1080>

Doğurganlık Hızı: Toplam doğurganlık hızı, 15-49 yaş grubundaki bir kadının üreme dönemi sonuna (50 yaş) geldiğinde sahip olacağı çocuk sayısını ifade etmekte. Toplam doğurganlık hızı 2001 yılında 2,38 çocuk iken 2014 yılından itibaren aralıksız düşüş eğilimine girerek 2024 yılında 1,48 çocuk oldu.⁸⁰ Bu düşüşle birlikte, nüfus politikaları giderek daha belirgin biçimde demografik hedefler çerçevesinde şekillendirilmeye başlandı. Doğurganlık hızındaki azalma, kadınların üreme hakları ve sağlık gereksinimleri temelinde değil; nüfusun niceliksel sürdürülebilirliği odağında ele alınmakta, bu durum nüfusla ilgili kurumsal yapılanmalar ve politika önceliklerinde belirleyici olmakta.

Adölesan Doğurganlık Hızı: 15-19 yaş grubunda bin kadın başına düşen ortalama canlı doğan çocuk sayısını ifade eden adölesan doğurganlık hızı önemli bir gösterge. Adölesan doğurganlık hızı, 2017 yılından bu yana düzenli bir düşüş göstererek binde 21,8’den, 2024 yılında binde 10,1’e düştü.⁸¹ 2023 yılı verilerine göre Avrupa Birliği üye ülkelerinde adölesan doğurganlık hızı ortalaması binde 7’dir.⁸²

Kanser Tarama ve Önleme: 2023 yılı itibarıyla sayıları 381’i bulan Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezlerinin (KETEM) sayısı 417’ye yükselmiştir.⁸³ DSÖ’nün de önerdiği meme kanseri, kolorektal ve serviks kanserine yönelik taramalar hedef grubu içinde yer alanlara ücretsiz olarak yapılmaktadır. Ancak taramalara erişim büyük ölçüde bireysel başvuruya bağlı. Ayrıca, DSÖ tarama ve erken teşhis ile tedavisi yüzde yüz mümkün olan bir kanser türü olan rahim ağzı kanserinin tüm ülkelerde ülke çapında taranmasını önermekte. Ulusal programlarında HPV aşısı bulunan ülkelerin 10 yıllık verisine göre rahim ağzı kanseri vakalarında %90 oranında azalma mevcut.⁸⁴ Türkiye’de HPV aşısının ulusal aşı takvimine

⁸⁰ TÜİK Doğum İstatistikleri 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2024-54196>

⁸¹ Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2024

⁸² World Bank Group. Adolescent Fertility Rate.

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.ADO.TFRT?contextual=region&locations=EU> (Erişim tarihi: 20.01.2026)

⁸³ Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2024

⁸⁴ CİSÜ Platformu, 2022. HPV Politika Belgesi. https://cisuplatform.org.tr/wp-content/uploads/2022/06/HPV-Politika-belgesi_Son.pdf (Erişim tarihi: 16.01.2026).

alınacağı Sağlık Bakanı tarafından son iki yıldır üç kez belirtilmiş ve Haziran 2025'teki açıklamasında 15 yaş üstündekiler için ücretsiz olacağı duyurulmuş olmasına rağmen henüz konuyla ilgili herhangi bir gelişme kaydedilmedi.⁸⁵ Türkiye Sağlık Araştırması 2022 verilerine göre; son 1 yıl içinde smear testi yaptıran 15 yaş ve üzeri kadınların oranı 2019 yılında %11,7; 2022 yılında %7,2'dir. Hiç smear testi yaptırmayan 15 yaş ve üzeri kadınların oranı 2019 yılında %61,2, 2022 yılında %64,4'tür.

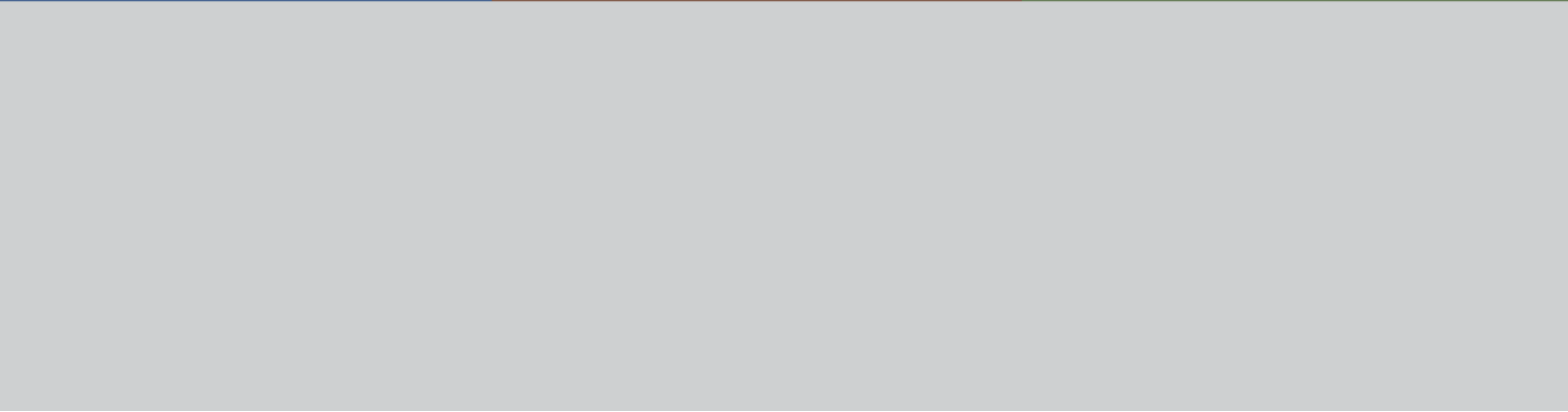
Sonuç olarak Türkiye’de Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı (CSÜS) bağlantılı gelişmelerin ve mevcut durumun değerlendirilmesinde ciddi düzeyde güncel veri kısıtlılığı söz konusu. Diğer taraftan sağlık pek çok psikososyal faktörden (eğitim, gelir dağılımı, yoksulluk, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, sağlık sisteminin biçimi vb. gibi) etkilenen bir sonuç olup sözü edilen faktörlerin ülke düzeyindeki olumsuzluğu ve özellikle kadın sağlığını olumsuz etkileme potansiyeli göz ardı edilmemeli. Mevcut gözlemlere göre özellikle son on yılda politik atmosferde kadını geri plana atan, aileye vurgu yapan, kadının sağlık yükünü ağırlaştıran doğurganlığı hak olarak görmek yerine demografik bir konu ve kadını da demografik bir araç gibi gören bir bakış açısı giderek hâkim olmakta ve uygulamalara da yansımakta. Bu konunun yakın ve uzak gelecekteki sonuçlarının gerek rutin güvenilir kayıt-bildirimlerle gerekse niceliksel ve niteliksel araştırmalarla değerlendirilmesi gerekmektedir.

⁸⁵ Anadolu Ajansı. Bakan Memişoğlu: HPV aşısını 2025 sonu itibarıyla insanlarımıza ücretsiz ulaştıracamız. 13.06.2025.
<https://www.aa.com.tr/tr/saglik/bakan-memisoglu-hpv-asisini-2025-sonu-itibariyla-insanlarimiza-uccretsiz-ulaistiracagiz/3595753> (Erişim tarihi: 16.01.2026)

Bölüm VIII

Kamu Harcamaları

Bölüm VIII

Kamu Harcamaları

Hazırlayan: Prof. Dr. Burça Kızılırmak⁸⁶

Krizlerle Mücadele: Kamu Harcamalarının Durumu

2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerekçesinde “kadın” kavramına çok sayıda atıf yapılmakla birlikte, bu atıfların toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin gerektirdiği bütüncül ve dönüştürücü bir eşitlik perspektifini yansıttığını söylemek güçtür. “Yüzde 49,1’ini kadınların oluşturduğu işgücündeki 837 bin kişilik artış, işgücüne katılım oranını yüzde 54,2 seviyesine taşımış. Bu doğrultuda işgücüne katılım ve istihdam oranları, serinin güncellendiği 2005 yılından bu yana en yüksek seviyelerine ulaşmıştır (2026 Bütçe Gerekçesi s.43)” deniyor. Kadınların işgücüne katılımı sayesinde istihdam oranlarının ve büyümenin olumlu etkilendiğine dair bir not düşülmüş. Yine sayfa 60’da aşağıdaki ifadeler yer almakta:

“İşgücüne katılımda güçlük yaşayan kesimlerin istihdamının desteklenmesi

Kadınlar, gençler ve engelliler başta olmak üzere işgücüne katılımda güçlük yaşayan kesimlerin istihdama katılımını artırmak amacıyla aktif işgücü politikalarının kapsamı genişletilecek ve etkinliği artırılacaktır.

- Başta kadınlar, gençler ve engelliler olmak üzere işgücü piyasasına daha etkin katılımı sağlamak ve istihdamı artırmak amacıyla aktif işgücü politikaları yürütülecektir.
- Kadınların, dönüşen işgücü piyasasının gerektirdiği yeni beceri ve yetkinliklerle donatılmasını teminen mesleki eğitim ve destek programları hayata geçirilecektir.

⁸⁶ Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat Bölümü, İktisat Politikası Anabilim Dalı

- Kadın istihdamının artırılması amacıyla ekonomik ve erişilebilir çocuk bakım hizmetleri artırılabilecek, bu hizmetlerin kapsamı yaşlı ve engelli bakım hizmetleri gibi diğer bakım alanlarını da içerecek şekilde genişletilecektir.
- İşgücü Uyum Programı, ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin mesleki eğitim, yetkinlik ve becerilerini dikkate alacak ve daha fazla faydalanmalarını sağlayacak şekilde uygulanacaktır.
- Girişimlerin nitelikli personel istihdam etmeleri kolaylaştırılacak, başta kadınlara yönelik olmak üzere girişimcilik programları yaygınlaştırılacaktır.
- Engellilerin işgücüne katılımını artırmak için hedeflenmiş istihdam destek programları ve kapsayıcılığı güçlendirici politikalar uygulanacaktır.”

Ancak bütçe gerekçesinde yukarıda örneklerde de görülebileceği gibi kadınlar ağırlıklı olarak işgücüne katılım oranları, istihdam göstergeleri ve belirli programlara ilişkin performans hedefleri üzerinden ele alınmakta; ancak bu göstergelerin arkasında yatan toplumsal cinsiyet temelli yapısal eşitsizlikler bütçe politikalarının tasarımına sistematik biçimde yansıtılmamakta. Özellikle hızla demografik yapısı değişen bir ülkede alarm veren bakım hizmetleri açığına yönelik hane içi bakım emeğinin toplumsal cinsiyet boyutuna dair bir saptama yoktur. İleri yaşlardaki kadınları gelirden mahrum bırakan, ağırlıklı olarak kadınları sosyal yardımlara mecbur bırakan ve yoksullaştıran bakım emeği yüküne dair cevap veren somut bir adım ne yazık ki yine yoktur.

Kamusal bakım hizmetlerine yönelik yatırımlar bütçe gerekçesinde görünmüyor; kadınların işgücüne katılımını sınırlayan temel faktörler bütçe politikalarının doğrudan konusu hâline getirilmiyor. Kadınlara ilişkin hedef ve göstergelerin büyük ölçüde “Kadının Güçlenmesi” başlıklı ayrı bir program altında toplanması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin bütçenin tamamına yatay olarak entegre edilmesi ilkesinden uzak bir yaklaşımı yansıtıyor. Bu programa ayrılan bütçenin merkezi bütçedeki payının yok denecek boyutlarda olduğunu da vurgulamak yerinde olacak.

Bununla birlikte performans göstergelerinde yer alan hedeflere bakıldığında mevcut düşük işgücüne katılım oranında ya da kadın işveren oranlarında kayda değer değişimler de hedeflenmiyor. Bu durum, bütçenin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini dönüştürmekten ziyade, sınırlı ve parçalı bir politika çerçevesi sunduğunu gösteriyor.

Dolayısıyla 2026 yılı Bütçe Gerekçesi, kadınlara yapılan sayısal referanslara rağmen, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin temel unsurları olan cinsiyet temelli etki analizi, harcama önceliklerinin yeniden yapılandırılması ve bakım ekonomisini merkeze alan kamusal yatırım yaklaşımını içermiyor.

Program bütçeleme mantığına uygun olacak biçimde kurumlar arası eşgüdüm gerektirirken ne yazık ki yine bütçe belgelerinde söz konusu kurumlar arası işbirliği de görülmüyor. Bütçe kalemlerinin cinsiyet eşit(siz)liği etkilerine dair herhangi bir değerlendirme yer almıyor.

Harcama kalemlerinin yanı sıra vergi gelirlerinin cinsiyet etki analizlerinin yapılmamış olması, vergi adaletsizliklerinin eşitsizliğe nasıl yansıdığının izlenmesini mümkün kılmıyor. Eşitliği benimsemiş gelişkin bütçe gerekçesi belgelerinde bu bilgilerin yer alması beklenir.

1. Adalet Bakanlığı

CEİD Kamu Harcamaları raporunda⁸⁷ Adalet Bakanlığı’nın 2024 yılı Performans Programı ile ilgili olarak belirtilen sorunlar, 2026 Performans programında da devam etmekte. “Ceza İnfaz ve İyileştirme” alt programına ait 22 performans göstergesinden cinsiyet eşitliğine duyarlı olan ikisi ile ilgili göstergeler aşağıdaki tabloda veriliyor. “Hassas gruplara yönelik davranış eğitimi alan personel sayısı” doğrudan toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili olmamakla beraber hassas gruplar arasında kadın ve çocukların da olabileceği düşüncesiyle burada ele alınmakta.

⁸⁷ Günlük-Şenesen, G. ve Karababa, R. (2025). Kamu Harcamaları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması. CEİD Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2618>)

Tablo 12. Adalet Bakanlığı, Ceza İnfaz ve İyileştirme Alt Programı Performans Göstergeleri

	2024	2025 Planlanan	2025 Gerç. Tahmini	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
Hassas gruplara yönelik davranış eğitimi alan personel sayısı	2.385	1.700	2.200	2.100	2.100	2.100
Meslek edindirme kurslarına katılan kadın hükümlü ve tutuklu sayısı	2.614	2.800	3.000	3.000	3.250	3.500

Tablo göstermektedir ki hassas gruplara yönelik davranış eğitimi alan personel sayısının zaman içinde artması yerine azalması yönünde öngörü yapılmakta. Bu sayı 2024 yılında 2385 iken 2028 yılında 2100’e düşürülmesi hedeflenmekte. Meslek edindirme kurslarına katılan kadın hükümlü ve tutuklu sayısı ise birinci göstergenin aksine artması öngörülen bir gösterge. Bu sayı 2024 yılında 2614’tür ve 2028 yılına kadar kademeli olarak 3500’e çıkması hedeflenmekte. Bu, ortalamada yıllık yüzde 8,5’lik bir artış anlamına gelmekte. Ancak tabloda yer alan iki gösterge için de bağlı oldukları faaliyet maliyetlerine yer verilmemiş. Bu nedenle bu amacı yerine getirmeye yeterli bir bütçe ayrılıp ayrılmadığını görmek mümkün değil.

Ceza İnfaz ve İyileştirme Alt Programı’nda yer alan ve maliyetlerine yer verilen bir kalem “Kadın Hükümlü ve Tutuklulara Yönelik Eğitim ve İyileştirme Faaliyetleri”dir. Bu faaliyet için 2025 yılında ayrılan kaynak 871.145.000 TL’dir ve Ceza İnfaz ve İyileştirme Alt programı bütçesinin yaklaşık olarak binde 8,8’ine denk düşmekte. 2026 yılı için söz konusu faaliyet kapsamında öngörülen bütçe ise 1.079.805.000 TL olarak planlanmıştır. Bu harcamanın Ceza İnfaz ve İyileştirme Alt Programı bütçesindeki payı yaklaşık binde 7,4, Adalet Bakanlığı’nın toplam bütçesi içindeki payı ise yaklaşık binde 2,8’dir. Kadınlarla ilişkin bu faaliyetin bütçe içindeki payında gözlenen düşüş eğilimi sonraki yıllar için de öngörülmekte. Sırasıyla alt

program ve bakanlık bütçesi içindeki payı 2027 yılında binde 7,2 ve binde 2,7 iken 2028 yılında binde 7,1 ve binde 2,6'dır.

Tablo 13. Adalet Bakanlığı Bütçesinde Kadın Hükümlü ve Tutuklulara Yönelik Eğitim ve İyileştirme Faaliyetleri

	2025	2026	2027	2028
	Bütçe	Bütçe	Tahmin	Tahmin
Kadın Hükümlü ve Tutuklulara Yönelik Eğitim ve İyileştirme Faaliyetleri (TL)	871.145.000	1.079.805.000	1.197.901.000	1.294.100.000
Ceza İnfaz ve İyileştirme Alt Programı (TL)	99.355.992.000	145.792.747.000	165.915.505.000	183.376.059.000
Pay (%)	0,88	0,74	0,72	0,71
Adalet Bakanlığı (TL)	280.275.802.000	389.560.443.000	444.519.473.000	495.683.617.000
Pay (%)	0,31	0,28	0,27	0,26

2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

2026 Bütçe Gerekçesi, Kadının Güçlenmesi Programına ayrılan harcamalara yer vermektedir. 2025 yılı bütçesinde bu programa yaklaşık 5,9 Milyar TL ayrıldığı görülmekte. Yıllar itibarıyla harcama miktarı artış gösteriyor olsa da bütçe içindeki payında bir değişim gözlenmiyor olması programın öncelikli görülmediğine dair bir işaret sunmakta. Bu harcamanın Merkezi yönetim bütçesi içindeki payı yaklaşık binde 0,37'dir. ASHB bütçesi içindeki payı ise yüzde 1,46'dır. Oldukça düşük olan bu payın gelecek yıllarda da devam edeceği anlaşılmakta. Kadının Güçlenmesi Programının Merkezi Yönetim bütçesi içindeki payında 2028 yılında herhangi bir artış görülmemekte. ASHB bütçesi içindeki payının daha da düşerek, 2028 yılında yüzde 0,952 olması beklenmekte. Kamu harcamaları içindeki payı hesaplandığında

Kadının Güçlenmesi Programının genel devlet harcamaları içindeki payının sadece yüzde 0,028 olduğu görülmekte.

Tablo 14. Kadının Güçlenmesi Programı (KGP) Bütçe Payı

	Kadının Güçlenmesi Programı (KGP) (Milyar TL)	Genel Devlet Harcaması (Milyar TL)	KGP Pay (%)	Merkezi Yönetim Bütçesi (Milyar TL)	KGP Pay (%)	ASHB bütçesi (Milyar TL)	KGP Pay (%)
2025	5,941	21.505,20	0,028	16.034,40	0,037	407,01	1,460
2026	7,998	27.987,70	0,029	20.525,99	0,039	531,91	1,504
2027	8,901	32.053,20	0,028	23.325,93	0,038	919,47	0,968
2028	9,672	36.235,90	0,027	26.117,87	0,037	1.016,47	0,952

Kaynak: Orta Vadeli Program, 2026-2028 ve 2026 Yılı Bütçe Gerekçesi. ([Bağlantı](#))

ASHB 2026 Performans Programına göre Kadının Güçlenmesi Programının Alt programları olan “Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele Edilmesi” ve “Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi Ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması” programlarına 2026 Yılı için ayrılan bütçe sırasıyla 6.412.186.000 TL ve 325.705.000TL’dir. Bu değerler, toplam program maliyetlerinin (716.626.972.221 TL) sırasıyla binde 9 ve binde 0.5’ünü oluşturmaktadır. Kadının güçlenmesi, geçen yıllarda olduğu gibi 2026 yılında da bakanlığın öncelikli alanlarında yer almamakta.

3. Millî Eğitim Bakanlığı

Millî Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) Performans Programlarında yer alan “Eğitime Erişim ve Fırsat Eşitliği” ile “Yaygın Eğitim” alt programları kız çocuklarına yönelik faaliyetler de içeren programlardır. Bakanlık bütçesinde bu alt program maliyetlerinin ne kadarının kız

çocuklarına yönelik olduğu ayrıntısı verilmemekte. Ancak bu alt programların bütçe içindeki payları, MEB bütçesinin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılığı konusunda bir fikir verebilmektedir. Söz konusu alt programlara ayrılan bütçe Tablo’da yer almakta.

Tablo 15. Eğitime Erişim ve Fırsat Eşitliği Alt Programı Maliyet Dağılımı

Program	Ortaöğretim	Temel Eğitim	Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim	Hayat Boyu Öğrenme	Toplam
Alt Program	Eğitime Erişim ve Fırsat Eşitliği	Eğitime Erişim ve Fırsat Eşitliği	Eğitime Erişim ve Fırsat Eşitliği	Yaygın Eğitim	
Alt Program Maliyeti, Milyon TL	37.591,538	20.051,378	61,084	42.161,983	99.865,983
Toplam Maliyet, Milyon TL					1.943.965,746
Bütçe Payı, %	1,93	1,03	0,003	2,17	5,14

Tabloda görüldüğü gibi “Eğitime Erişim ve Fırsat Eşitliği” ve “Yaygın Eğitim” alt programlarının toplam maliyeti yaklaşık 100 milyon TL’dir. Bunun toplam program maliyetleri içindeki payı yaklaşık yüzde 5,14’tür. 2024 yılında yüzde 5,7 olan bu oran zaman içinde ilerleme olmadığını, aksine bir miktar gerileme olduğunu göstermekte.

Bölüm IX

Yerel Yönetimlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Bölüm IX.

Yerel Yönetimlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Hazırlayan: Ülker Şener⁸⁸

Belirsizlik Ortamında Hizmet Sunmak

Belirsizlik her şeyi etkiliyor. Hem kurumsal yapılanmalar hem de tek tek bireyler belirsizlikten etkileniyor, ona göre şekil alıyor ya da ona uyum sağlıyor. Mart 2024 yerel seçimlerinden sonra belediyelerde hâkim olan duygu da bu sanki. Belediyelere yönelik müdahaleler; görevden almalar, tutuklamalar ve dava süreçleri ile “Ne olacak? Nerede duracak? Nasıl yol alınacak?” soruları gündeme geldi. Müdahale, yalnızca hukuki tasarruflar olarak değil, yerel siyaset alanının yeniden yapılandırılması için kullanılan araçlar olduğu algısı güçlendi. Süreç, yerel yönetimler üzerinde sürekli bir “askıda kalma” hali yaratıp; “Sıradaki kim?”, “Yetki sınırı nerede başlar, nerede biter?”, “Hangi adım yaptırıma konu olur?” sorularını gündelik kurumsal pratiklerin parçası haline getirdi. Bu sorular sadece belediye hiyerarşinin üst mercilerinde yer alanların değil, aynı zamanda çalışanların gündemini de işgal ediyor.

Belirsizlik, kendiliğinden ortaya çıkmıyor; çoğu zaman siyasal iktidar ilişkileri içinde üretiliyor. Kurumsal-siyasal belirsizlik yalnızca geleceğe dair öngörülemezlik değil; normatif çerçevenin bilinçli biçimde muğlaklaştırılması da aynı zamanda; hukukun uygulanmasında ortaya çıkan seçicilik algısı, kuralların herkese eşit ve öngörülebilir biçimde işletilmediği yönündeki kanaatin güçlenmesi. Böyle bir zeminde kurumlar, hukuki güvencelere dayanarak hareket etmek yerine, olası siyasal sonuçları hesaplayarak pozisyon alıyor. Bu durum, hukukun düzenleyici bir çerçeve olmaktan ziyade, siyasal müdahalenin bir aracına dönüşmesini, böylesi bir ihtimalin taşıyıcısı olarak algılanmasına yol açıyor.

⁸⁸ CEİDizler Projesi, Proje Direktörü

Belirsizlik durumu çoğu zaman riskten kaçınma ve görünürlüğü azaltma stratejileriyle karşılık bulur. Yerel yönetimlere bakıldığında tartışmalı ya da merkezi düzeyde hassas kabul edilen alanlardan bilinçli olarak uzak durma eğilimi güçlenir. Örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı açık biçimde telaffuz edilmez; LGBTİ+’lara yönelik hizmetler görünür politika başlıkları arasında yer almaz. Bunu, bir tür “görünmezlik stratejisi” olarak değerlendirebiliriz. Söylem ve faaliyetler, merkezi eğilimlerle daha uyumlu ve daha az dikkat çekici bir çerçeveye çekilir. Kısa vadeli uyum mekanizmaları ön plana çıkarılırken, uzun vadeli stratejik hedefler ve yapısal dönüşüm iddiaları ertelenir ya da revize edilir. Özcesi, dönüştürücü politik hedefler yerlerini kısa vadeli, uyum odaklı ve çatışmadan kaçınan yaklaşımlara bırakır. Çalışanlar düzeyinde ise belirsizlik, yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımlardan uzak durmayı beraberinde getirir. Literatür de, bireylerin belirsizlik karşısında artan kaygı ve tehdit algısı geliştirdiğini; karar alma süreçlerinde kestirme yolları tercih ettiğini ve risk algısının yükseldiğini gösteriyor.

Belirsizlik ortamlarının bir diğer sonucu ise öz-disiplin, ön-denetim ve oto-sansür mekanizmalarının yaygınlaşmasıdır. Bu yalnızca yerel yönetim bürokrasisiyle sınırlı değil; bireysel aktörlerden sivil toplum örgütlerine kadar geniş bir alanda hissediliyor. Harekete geçmeden önce riskleri uzun uzun tartmak, olası yaptırımları hesaba katmak ve buna göre pozisyon almak sıradanlaşıyor. Böylesi süreçlerde açık yasaklardan ziyade, kural belirsizliği düzenleyici bir işlev üstlenir. Belirsizlik böylece yalnızca “olan bir durum değil”, hizaya getirici bir araç haline gelir. Açık müdahale gerektirmeden, aktörlerin kendi sınırlarını kendilerinin daraltmasını sağlar. Ve çoğu zaman bu işlevini son derece etkili biçimde yerine getirir.

Belirsizlik ortamlarında, yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği mekanizmalarının kurumsallaşması daha kırılgan hale gelir. Eşitlik politikaları ikincil plana itilir ya da açık biçimde ifade edilmek yerine daha nötr ve muğlak politika çerçeveleri içinde yeniden formüle edilir. Stratejik planlarda eşitlik hedefleri yer alsa bile güçlü bir biçimde ifade edilmez. Böylece “eşitlik nasıl daha ileri taşınabilir?” sorusu yerini, açıkça dile getirilmese

de, “daha az görünür ve daha az tartışmalı bir çerçeveye nasıl uyarlanabilir?” sorusuna bırakır. Bu dönüşüm, resmi söylemde ifade edilmese dahi, pratik düzeyde belirginleşir.

Söylemsel kaymayı en somut biçimde politika başlıklarında görebiliriz. Örneğin “kadın politikaları” ifadesi yerini giderek “aile destek hizmetleri” söylemine bırakır; “toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramı ise “sosyal kapsayıcılık” gibi daha geniş, daha nötr ve daha az siyasal çağrışım taşıyan bir dile tercüme edilir. Kuşkusuz bu kavramların her birinin yerel yönetim pratiğinde karşılığı ve meşruiyeti var. Ancak burada belirleyici olan, kavramların bir arada kullanılması değil, birinin diğerinin yerine ikame edilmesi.

Bu tür söylem dönüşümleri çoğu zaman politik içeriğin tamamen ortadan kalkması şeklinde gerçekleşmez; daha ziyade normatif alanın yeniden yapılandırılması yoluyla ilerler. Eşitlik perspektifi doğrudan reddedilmese de, daha az görünür, daha az iddialı ve daha az çatışmalı çerçeveler içine çekilir. Risk tam da burada ortaya çıkıyor: eşitliğe dair normların açık biçimde savunulması yerini, bu normların sessizce aşındırılmasına ve daha muğlak referanslara bırakır. Böylece hak temelli yaklaşım, teknik bir hizmet sunum dili içinde eritilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları aynı zamanda katılımcı yerel demokrasi pratikleriyle doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle belirsizlik ortamı, katılım mekanizmalarının işleyişini de çift yönlü etkiler.

Bir yandan, güven eksikliği ve riskten kaçınma eğilimleri katılım süreçlerini daraltır: “Hangi örgütlerle yan yana gelmek güvenilir olur?”, “Hangi başlıklar sorun yaratır?” soruları belirleyici hale gelir. LGBTİ+ örgütlenmelerinin, hak temelli çalışan yapıların projelerden hatta kimi zaman eşitlik mekanizmaları kurmayı hedefleyen projelerden dışlanması bu daralmanın somut göstergelerinden biri olarak düşünülebilir. Böylelikle katılım, kapsayıcı bir demokratik pratik olmaktan ziyade, risk hesapları üzerinden filtrelenen bir sürece dönüşür. Öte yandan, aynı belirsizlik zemini, yerel düzeyde sivil toplum ağlarının önemini de artırabilir. Merkezileşen baskı ya da müdahale ihtimali karşısında yerel aktörler arasında dayanışma,

yakınlaşma ve birlikte hareket etme eğilimleri güçlenebilir; yerel demokrasi için yeni dayanışma biçimlerinin ortaya çıkmasına da olanak sağlayabilir. Dolayısıyla belirsizlik yalnızca daraltıcı değil, aynı zamanda yeniden örgütleyici sonuçlar üretir.

2025 yılı itibarıyla geldiğimiz nokta biraz daha burası gibi görünüyor. Belirsizliğin yaratmış olduğu ilk şokun bırakmış olduğu etkilerin hafiflediği, bireylerin ve belediyelerin kendine yer açtığı, hatta çalışmanın ve iş yapmanın kendisine tutunduğu bir dönemden bahsediyoruz. Eşitlik normunun ve mekanizmalarının tamamen terk edilmediği, katılım kanallarının açık tutulduğu kamusal alanda olmakta ısrarcı olan bir yaklaşımdır bu. Elbette bunun anlamı güven duygusunun yeniden oluştuğu ya da suların durulduğu değil ama durulmayan suyun içinde de yüzmenin mümkün olduğu.

Merkez-Yerel İlişkileri

Türkiye’de 2024 yerel seçimlerden sonraki gelişmelere bakıldığında belediye başkanlarının parti değiştirmesi, görevden alınmaları, tutuklama ve kayyum atamaları gündemde önemli bir yer tuttu. Seçimlerden Haziran 2026 sonuna kadar geçen zamanda 75 belediye başkanı seçime girdiği partiden istifa etti, bu belediye başkanlarının 72’si AKP’ye geçerken, üçü bağımsız olarak devam ediyor (EK 1). Kayyum atanan belediye sayısı ise 2024 Mart seçimlerinden itibaren 13’tür (EK 2). Şişli Belediyesi’nde hem belediye başkanı “kent uzlaşısı” nedeniyle tutuklanıp belediye başkanlığına kayyum atanmış, hem de belediye meclisi askıya alınmıştır. Aynı dönemde 32’si yolsuzluk, 5’i silahlı terör örgütüne üye olma, 1’i cinsel taciz gerekçesiyle 38 belediye başkanı tutuklandı. (EK 3). Gözaltına alınıp bırakılan belediye başkanları bu sayıya dahil değildir. Ayrıca bir önceki dönemde belediye başkanlığı yapan Tunç Soyer (İzmir BB) ve Turgay Erdem (Nilüfer B) de tutuklandılar. Yerel yönetimlere yönelik görevden alma, kayyum atama ve soruşturma süreçleri; belediyelerin hizmet sunumunda belirsizlik ve kurumsal kaygı ortamı yaratmaktadır. Öte yandan, bu dönem artan parti değiştirme eğilimleri üzerinde de durmak gerekir. Nedeni her ne olursa olsun, kamuoyunda

genel kanı belediye başkanlarının soruşturmalardan kaçmak, soruşturmaların hedefi olmamak için parti değiştirdiği yönünde.

Türkiye’de politik belirsizlik, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki yetki, kaynak ve politika alanı etkileşimi üzerinden görünürlük kazanıyor. Merkezi yönetimin temel kurumsal aktörü Cumhurbaşkanlığı, bağlı kurullar ve ofisler, bakanlıklar iken, yerel düzeyde özellikle büyükşehir belediyeleri politika uygulama kapasitesinin önemli taşıyıcıları olarak öne çıkıyor (elbette Vali ve il müdürlükleri ile birlikte). Büyükşehir belediyelerinde hangi partilerin başarılı olduğu, belediyeyi yönetmeye hak kazandığı merkez-yerel arasındaki çatışmaların kaynağına dönüşebiliyor.

CEİD tarafından hazırlanan Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi 2023-2024 raporunda ifade edildiği üzere Türkiye’de merkez-yerel ilişkileri, idari işleyiş, hizmet sunumu ve finansman mekanizmaları çerçevesinde şekilleniyor. Özellikle İçişleri Bakanlığı’nın belediyeler üzerindeki yetkileri, hizmet çerçevesinin belirlenmesi ve norm kadro uygulamaları, yerel yönetimlerin özerkliği açısından önemli tartışma alanları. Burada bu vesayet biçimleri kısaca hatırlatıldıktan sonra Büyükşehir Belediyeleri tarafından verilen hizmetlere değinilecek.

1. İdari İşleyiş ve İdari Vesayet

Merkezi hükümetin yerel yönetimler üzerindeki idari vesayetinin temel dayanak noktalarını Anayasa ve 5393 sayılı Belediye Kanunu oluşturur.
5393 sayılı Kanun’un:

- **44. ve 45. maddeleri**, belediye başkanlığının boşalması durumunda sürecin yürütülmesi ve yeni belediye başkanının belediye meclisi içinden seçilmesinin sağlanması konularında İçişleri Bakanlığı’na,

- **46. maddesi**, belediye başkanının geçici olarak görevlendirilmesini düzenliyor; büyükşehir ve il belediyelerinde İçişleri Bakanlığı’na, diğer belediyelerde ise valiliğe bu yetkileri veriyor.
- **47. maddesi** ise hakkında soruşturma yürütülen belediye organları veya bu organların üyelerinin görevden uzaklaştırılması yetkisini İçişleri Bakanlığı’na tanıyor.

Bu hükümler, merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki müdahale kapasitesini artırıyor ve seçilmiş yerel organların görevden alınması, kayyum atanması ya da vekil belediye başkanı görevlendirilmesi gibi uygulamalara dayanak oluşturuyor. 19 Mart 2024 seçimlerinden 10 Şubat 2026 tarihleri arasında 13 belediyeye kayyum atandı (EK 3). Belediye kanununun bu maddeleri katılımcı demokrasinin ve yerel demokratik iradenin güçlenmesi önünde engel teşkil ediyor.

2. Hizmet Sunumu ve Yerellik İlkesinin Aşınması

Yerellik ilkesi gereği belediyelerin yürütmesi gereken hizmetlerin merkezi idare tarafından üstlenilmesi, önemli bir diğer tartışma alanı.

2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ve **648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname** uyarınca;

- Kentsel dönüşüm,
- Gecekondu alanlarının dönüşümü,
- Yenileme alanlarına ilişkin imar planları ve uygulamaları,
- Arsa ve arazi düzenlemeleri,
- İmar hakkı transferi,
- Kamulaştırma,
- Yapı ruhsatı verme

gibi yerel nitelikli pek çok yetki Bakanlığa verilmiş durumda.

Bu düzenlemelerle birlikte belediyeler, hizmet sundukları mekâna ilişkin karar süreçlerinin dışında bırakılmakta ve yetkileri daraltılmaktadır. Ayrıca söz konusu mevzuatta, mekâna müdahalenin toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeterek gerçekleştirilmesine dair herhangi bir düzenleme de bulunmuyor. Bu eksiklik, planlama ve dönüşüm süreçlerinde eşitlik perspektifinin kurumsallaşmasını zorlaştırıyor.

Merkezi hükümet ve belediyeler tarafından sunulan hizmetlerin çerçevesi de çoğu zaman ilgili bakanlıklar tarafından tek taraflı olarak belirleniyor. Örneğin, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir yere sahip olan sığınma evlerinin işleyişi, **“Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik”** kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından düzenleniyor.

Planlama, kentsel dönüşüm, altyapı yatırımları ve sosyal politikalar gibi alanlarda yetki paylaşımının esnek veya yorumlanabilir olması, yerel aktörlerin karar alma kapasitesini etkiliyor. Bu tür kurumsal belirsizlikler, yerel düzeyde “politik risk algısı” üretiyor.

3. Finansman ve Norm Kadro Uygulamaları

Türkiye’de belediyeler; nüfus, sanayi, ticaret ve turizm özelliklerine göre sınıflandırılmakta ve her sınıf için ayrıntılı bir personel yapısı merkezi düzeyde belirleniyor. Norm kadro, belediyeler arasında tutarlılık, eşitlik ve personel harcamalarının öngörülür olmasını sağlarken; yerel farklılıkları sadece dört kriter üzerinden değerlendirir. Nüfus büyüklüğü bütçe tahsisinde önemli bir kriter ancak yaş kırılımı göz önünde bulundurulmuyor, ki yaş kırımının ihtiyaçları tamamen farklılaştırdığını biliyoruz. Yaşlı nüfusun yoğun olduğu bir belediye ile çocuk nüfusun yoğun olduğu bir belediyenin hizmetleri, bu hizmetlerde istihdam edilecek personelin niteliği ve uzmanlığı farklılaşacaktır. Norm kadro uygulaması, belediyelerin kendi ihtiyaçlarına göre personel istihdam etmesini sınırlandırmakta.

Toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde bakıldığında ise, belediyeler kurumsallaşmış eşitlik mekanizmaları oluşturmak istese dahi norm kadro kısıtlamaları nedeniyle bu birimi şube müdürlüğü ve benzeri bir ad altında kuramıyor ve resmi olarak personel görevlendiremiyor. Daire başkanlıklarının isimleri Belediye ve Bağlı Kuruluşları İle Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke Ve Standartlarına Dair Yönetmelikte ifade edilmiştir. Bunun dışında bir başkanlık kurmak mümkün değildir. Şube müdürlüğü kurulması-adlandırmasında ise İklim, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görüşünün alınması şart koşulmuştur. Kısacası, halihazırda başka görevler üstlenen personel eşitlik biriminin işleri ile de ilgilenmek zorunda kalıyor. Bu durum, yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarını sekteye uğrattıyor. Özetle Türkiye’de eğilim, yerel yönetimler üzerindeki merkezi denetimin sıkılaşması yönünde ilerlemekte.

Belediyelerin Kurumsal Yapılanmasında Eşitlik

30 büyükşehir belediyesinden sadece üçü – Bursa, Eskişehir ve İzmir– stratejik eylem planlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine açık biçimde yer vermiştir. Ancak buna rağmen, son dönemde Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlayan ve eşitlik birimi kuran belediyelerin sayısı arttı. Bu olumlu bir gelişmedir. Belediyelerden elde edilen verilere göre (2025 yılı itibarıyla) 30 büyükşehir belediyesinden 10’u YEPP hazırladı. Bunlar; Ankara, Adana, Antalya, Bursa, Denizli, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Mersin ve Muğla’dır.

Eşitlik birimi sayısı 2025 yılı itibarıyla 40 olarak gerçekleşti. Adana’da iki, İzmir’de bir eşitlik birimi atıl hale gelirken, yani artık yok iken, İstanbul’da dört yeni eşitlik birimi kuruldu. Böylelikle toplam sayı 39’dan 40’a yükseldi. Maalesef eşitlik birimlerinin var olmaları etkin oldukları anlamına gelmiyor. Norm kadro uygulamaları, belediye içi koordinasyon mekanizmalarının etkin olmaması ya da klasik koordinasyon biçimleri ve hizmet verme anlayışının baskın doğası (hiyerarşik ve arz yönlü) bu birimlerin kurumsallaşmasını ve etkin yapılara dönüşmesini engelliyor (EK 4).

Belediye Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Değerlendirilmesi

Belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle değerlendirilmesi, yalnızca sosyal hizmetler alanında değil; imar, ulaşım, kentsel dönüşüm ve bütçe planlaması gibi tüm alanlarda bütüncül bir yaklaşım gerektiriyor. Cinsiyet temelli veri, cinsiyete duyarlı etki analizleri ve bütçeleme, hak temelli izleme çalışmalarının bir arada yürütülmesi ile eşitlik politikaları anaakımlaştırılabilir. Burada bu geniş bağlam sınırlandırarak, sığınak, danışmanlık ve bakım hizmetlerine bakacağız. Sığınak ve danışmanlık hizmetleri kadınların güçlenmesi için elzem iken, bakım hizmetleri kadınların özgürleşmesi, elbette bakımı sağlayan erkeklerin de, zaman yoksulluğunun azalması ve bakıma ihtiyaç duyanın refahı, insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesi açısından önemli.

Sığınak ve Danışmanlık Hizmetleri

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadelenin temel dayanak noktası olan 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, sığınak ve danışmanlık hizmetlerinin de dayanak noktası. Bu yasa:

- Şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan kadınlara koruyucu ve önleyici tedbirler sağlar.
- Barınma, geçici maddi yardım, kimlik değişikliği gibi koruma araçlarını düzenler.
- Kolluğa, mülki amirliklere ve aile mahkemelerine hızlı tedbir kararı verme yetkisi tanır.

Türkiye’de sığınakların yürütülmesinde sorumlu ana aktörler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile belediyeler. Sivil toplum örgütleri de sığınak hizmeti verebiliyor. 2025 itibarıyla 112’si ASHB’ye, 25’i belediyelere, 3’ü Göç İdaresi’ne ve 1’i STK’ya bağlı olmak üzere 141 sığınak(konukevi) hizmet veriyor. 2022 yılı ile karşılaştırıldığında, o dönem 149’dur, sığınak sayısı artacağına azaldı. Bu dönem içinde ASHB tarafından yeni bir sığınak açılmazken,

sığınak hizmetini sonlandıran belediyeler oldu. Büyükşehirlere bakıldığında, 30 belediyeden 10’unun bu hizmeti sağladığı görülüyor.

5393 sayılı Belediye Kanunu nüfusu 100.000’i aşan belediyelere kadın konukevi açma yükümlülüğü getirdi. Ancak uygulamada belediyeler bunu gözetmiyor. Bu durum, yerel yönetim kapasitesi, bütçe tahsisi, siyasi irade ve kurumsal önceliklerle doğrudan ilişkilidir. Öte yandan sığınakların işleyişinin tek elden ŞÖNİM tarafından belirlenmesi, yerel yönetimlerin bu alana müdahalesini ve hizmet üretmesini gereksiz kılmakta.

Sığınaklara ilişkin tek sorun sayısal yetersizlik değildir. Engelli kadınların erişim güçlükleri, 12 yaşından büyük oğlan çocuğu olan kadınların sığınaklardan yararlanamaması, LGBTİ+ bireylerin barınma hizmetlerine erişimlerindeki belirsizlikler, sığınak sonrası destek mekanizmalarının yetersizliği bu çerçevede sayılabilir.

Danışmanlık hizmetlerine bakıldığında ise bu alanda birkaç mekanizma ile karşılaşılıyor. Şiddet mağduru ve faili ile çalışmalar yapmak üzere yapılandırılmış ve sığınakların işleyişini belirleyen, sığınaklara yönlendiren ŞÖNİM; belediyelere bağlı olarak faaliyet gösteren şiddetle mücadeleyle önceliklendirmekle birlikte genel olarak kadınların güçlenmesi için çalışmalar yürüten Kadın Danışma Merkezleri ve aile odaklı çalışmalar yapmak üzere kurulmuş olan Aile Danışma Merkezleri. Ancak son dönemlerde bu iki hizmeti bir arada yürütmeyi hedefleyen *melez hizmet birimleri* olarak tanımlanabilecek Kadın ve Aile Yaşam/Dayanışma/Destek Merkezleri adıyla açılmaya başlandı.

Tablo 16. Sığınak ve danışmanlık merkezleri sayısı (2025, Büyükşehir Belediyeleri)

Sığınak	12	Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin, Muğla, Van.
Kadın Danışma/Dayanışma/Yaşam Merkezi	19	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Aile Danışma/Destek /Rehberlik Merkezi	15	Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, Kayseri, Konya, Mersin, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Van
Kadın ve Aile Yaşam/Dayanışma/Destek Merkezleri	7	Kocaeli, Malatya, Manisa, Mardin, Muğla, Şanlıurfa, Trabzon

2025 yılı itibarıyla 12 büyükşehir belediyesi kadın danışma merkezi; 7’si ise kadın ve aile yaşam/dayanışma/destek merkezlerinde hizmet veriyor. Bir anlamda kadınlara danışmanlık hizmeti veren belediye sayısının 19’a yükseldiği söylenebilir. ŞÖNİM sayısı ise İstanbul, İzmir ve Mersin’de ikiye tane olmak üzere toplamda 84’dür.

Bakım Hizmetleri

Yaşlanan nüfus ile birlikte bir bakım krizi ile mi karşılaşacağız? Belki de halihazırda böylesi bir krizin içindeyiz. Kriz olarak tanımlanıp tanımlanmamasından bağımsız olarak çocuk, engelli ve yaşlı bakımı üzerine düşünmemiz gerekiyor. Bakımın salt aile içinde çözülemeyeceği açıkça görülmekle birlikte, buna uygun politikalar üretildiği söylenemez. Doğurganlık hızının 2025 yılında 1,42’ye gerilemesi ve gerilemenin devam edeceğine dair öngörü, kamusal çocuk bakımı ihtiyacını zaman içinde kendiliğinden azaltacaktır. Ancak,

projeksiyonlara göre, yaşlı ve engelli nüfusun bakım ihtiyacı önümüzdeki yıllarda daha da artacak. Belediyelerin engellilere, yaşlılara ve çocuklara yönelik hizmetleri aşağıdaki tabloda özetleniyor. Bu hizmetlerin büyükşehir belediyelerine göre dağılımları EK 4’te verildi.

Hedef Grup	Verilen hizmetler
Engelli	Eğitim, meslek ve hobi kursları Danışmanlık ve rehabilitasyon Mola evleri Ulaşım destekleri
Yaşlı	Evde sağlık hizmetleri Evde bakım/destek hizmetleri Huzurevi hizmeti Boş vakit değerlendirme hizmetleri Alzheimer/demens hastalarına destek
Çocuk	Gündüz bakım evi (Kreş) Etüt merkezleri

Belediyelerde engellilere yönelik hizmetler farklı adlandırmalar altında sunuluyor. Ancak bu farklılığa rağmen hizmetlerin kapsamı genel olarak dar, mekânsal olarak sınırlı ve sayıca yetersiz. Çoğu büyükşehir belediyesinde hizmetler birkaç merkezle sınırlı kalmakta olup; coğrafi büyüklük, nüfus yoğunluğu ve kentsel eşitsizlikler dikkate alındığında bu kapasite ihtiyacı karşılamaktan uzak.

Özellikle “Mola Evi” (kısa süreli bakım/dinlenme hizmeti) uygulamaları bu sınırlılığı açık biçimde gösteriyor. Büyükşehir belediyeleri içinde yalnızca Ankara, Antalya, Diyarbakır, İstanbul ve Mersin bu hizmeti sunuyor; ancak bu kentlerde dahi mevcut merkez sayısı nüfus düzeyi düşünüldüğünde oldukça yetersiz. Örneğin, Ankara Büyükşehir Belediyesi bünyesinde toplam dört merkez bulunuyor. Bunların ikisi çocuklara yönelik bakım evi niteliğindeyken (Engelsiz Çocuk Bakım Evi ve Otizm Yaşam Merkezi), diğer ikisi kısa süreli

bakım hizmeti sunan Mola Evleridir. Hizmetler esas olarak engelli çocuklar ve onların bakımından sorumlu kişilerle sınırlı kalıyor; yetişkin engellilere yönelik kısa süreli bakım modelleri ise henüz gündeme giremedi.

Yaşlılara ve engellilere yönelik evde bakım hizmetleri büyükşehir belediyelerinin sunduğu en yaygın hizmettir. Türkiye’de 30 büyükşehir belediyesinin 27’si tarafından farklı düzeylerde evde sağlık ve/veya bakım hizmetleri sunuluyor. Mardin, Ordu ve Şanlıurfa Büyükşehir Belediyeleri bu hizmetlerden herhangi birini sağlamayan belediyeler. Tüm belediyeler tarafından kabul edilen, yapılandırılmış standartlar hizmet sunumunun parçasına dönüşmediği için; hizmetin kapsamı, yararlanma kriterleri ve hizmet çeşitliliği belediyeden belediyeye önemli ölçüde farklılaşıyor. Bazı belediyeler hizmetlerini evde temizlik ile sınırlandırırken; bazıları sağlık desteği, küçük onarım-tadilat, kişisel bakım ve sosyal destek gibi daha bütüncül bir hizmet çerçevesi geliştirebiliyor. Hizmetlerin minimum standartlar çerçevesinde verilmesi için CEİD tarafından Evde Bakım Hizmeti Minimum Standartlar Rehberi hazırlandı ve belediyelerle paylaşıldı.

Belediyelerin evde bakım hizmetlerinin sunumunda temel aldıkları kriterler şunlar:

- Yaşlı olma (65 yaş ve üstü, kimi belediyelerde 60 yaş)
- Engelli olma
- Temel ihtiyaçlarını karşılayamama
- Yalnız veya eşiyle yaşıyor olma
- Ekonomik yoksunluk içinde olma

Yoksulluğun temel kriter olarak belirlenmesi hizmetten yararlanma önündeki en önemli engeldir. Yoksulluğun dar ve gelir temelli tanımlanması; örneğin konut sahipliği ya da emeklilik maaşı gibi göstergelerin bireyi otomatik olarak “yoksul” kategorisinin dışına çıkarması, gerçek bakım ihtiyacının görünmezleşmesine yol açıyor. Bu durum bakımın bir hak olarak değil, sosyal yardım mantığı içinde değerlendirilmesinin bir sonucu.

Hem merkezi yönetim düzeyinde hem de belediyeler nezdinde yaşlılara ve engellilere yönelik hizmetler çoğu zaman iç içe kurgulanıyor. Yaşlı nüfus içinde engellilik oranının yüksek olması bu yaklaşımı kısmen açıklasa da, engellilik ile yaşlılığın özdeş olmadığı açıktır. Engellilik; yaş, cinsiyet, engel türü, engellilik düzeyi ve sosyo-ekonomik koşullara göre farklılaşan çok katmanlı bir deneyimdir. Her bir farklılık bakım ihtiyaçlarını da çeşitlendiriyor. Dolayısıyla yaşlılık ve engelliliğin tekil ve homojen kategoriler olarak ele alınması, bakım hizmetlerinin kapsayıcılığını ve etkinliğini sınırlandıran bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Tablo 17. Bakım Hizmetleri Sunan Büyükşehir Belediyeleri (2026 Mayıs ayı itibarıyla)

Hizmet	Hizmeti sunan belediyeler
Kreş	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Hatay, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun Trabzon, Van.
Engellilere yönelik gündüzlü bakım	Adana (Otizm), Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri Kocaeli, Konya, Malatya, Mersin, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon.

Çocuklara yönelik kamusal hizmetler de ASHB ve belediyeler tarafından sunuluyor. Bakanlığın önceliğini çocuk koruma, dezavantajlı konumda bulunan ailelerin desteklenmesi, kurum bakımı ve suça sürüklenen çocuklara yönelik çalışmalar oluşturuyor. Gündelik yaşamdaki bakım ve destek süreçleri Bakanlığın faaliyetleri içinde yer almıyor. Çocuklara yönelik gündüzlü bakım merkezleri fiiliyatta belediyelere bırakılmış durumda.

Belediyelerin çocuklara yönelik hizmetleri kreş ve gündüz bakımı, eğitim destekleri (etüt merkezleri) ve psiko-sosyal destek hizmetleri olarak sınıflandırılabilir. Büyükşehir belediyelerinde bu hizmetler daha kurumsal bir yapıya kavuştuğunu söylemek mümkün.

Elbette diğer sosyal hizmet uygulamalarında olduğu gibi bakım hizmetlerinde de sorumluluğun Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında olduğunu, savunuculuk çalışmalarının Bakanlık nezdinde daha güçlü yapılması gerektiği gözden kaçırılmamalı.

Bitirirken;

- **Türkiye'de eğilim merkezi denetimin artması yönünde.** Yerel yönetimlere yönelik görevden almalar, kayyum uygulamaları, soruşturmalar ve idari vesayet mekanizmalarının genişleyen etkisi, belediyelerin yalnızca siyasal hareket alanını değil, kurumsal karar alma süreçlerini de doğrudan etkiliyor. Hizmet sunumundan personel istihdamına, mekânsal planlamadan bütçe kullanımına kadar birçok alanda merkezi idarenin belirleyiciliği güçlenirken, yerel yönetimlerin özerk politika üretme kapasitesi daralıyor. Bu durum yalnızca hukuki yetki paylaşımına ilişkin bir mesele değil; aynı zamanda belediyelerin risk algısını şekillendiren, belirsizliği kalıcılaştıran ve yerel demokrasinin işleyişini etkileyen yapısal bir dönüşüme işaret ediyor.
- **Toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ortadan kalkmadı; ancak daha temkinli bir çerçevede yürütülüyor.** Araştırma bulguları, eşitlik politikalarının tamamen terk edilmediğini; ancak söylem, kurumsallaşma ve uygulama düzeyinde daha dikkatli ve görünürlüğü azaltılmış biçimlerde sürdürüldüğünü gösteriyor. "Toplumsal cinsiyet eşitliği" yerine "aile", "kapsayıcılık" ya da "sosyal destek" gibi daha nötr kavramların tercih edilmesi, hak temelli yaklaşımın yerini tamamen almamakla birlikte onun görünürlüğünü azaltıyor. Benzer biçimde eşitlik birimlerinin ve Yerel Eşitlik Eylem Planlarının sayısında artış yaşansa da, norm kadro kısıtları, kurumsal koordinasyon eksiklikleri ve belirsizlik ortamı bu mekanizmaların etkinliğini sınırlandırıyor. Böylece eşitlik politikaları devam ediyor; ancak daha düşük profilli, daha ihtiyatlı ve daha savunmacı bir zeminde ilerliyor.
- **Ama aynı zamanda belirsizliğin içinde çalışmaya devam eden, eşitlik mekanizmalarını ayakta tutmaya çalışan, sivil toplum örgütleriyle işbirliklerini**

güçlendiren bir yerel pratik de var. Belirsizlik yalnızca geri çekilmeyi değil, yeni dayanışma biçimlerini de beraberinde getiriyor. İlk dönemde baskın olan riskten kaçınma eğiliminin ardından birçok belediye mevcut eşitlik mekanizmalarını korumaya, yeni eylem planları hazırlamaya ve sivil toplumla ilişkilerini sürdürmeye çalışıyor. Özellikle yerel düzeyde kurulan işbirlikleri, eşitlik politikalarının tamamen ortadan kalkmasını engelleyen önemli bir dayanıklılık kaynağı oluşturuyor. Bu nedenle mevcut tabloyu yalnızca daralma üzerinden okumak eksik kalacaktır. Aynı zamanda belirsizlik içinde üretmeye, hizmet sunmaya ve kamusal alanda kalmaya çalışan yerel aktörlerin geliştirdiği uyum ve direnç pratikleri de bu dönemin belirleyici özelliklerinden biri haline geliyor.

- **Hizmet sunumunda ise yıllar itibarıyla radikal bir değişim yok.** Belediyelerin kadınlara, çocuklara, yaşlılara ve engellilere yönelik hizmetleri incelendiğinde, temel hizmet başlıklarının büyük ölçüde korunduğu görülüyor. Kadın danışma merkezleri, sığınaklar, evde bakım hizmetleri, kreşler ve engellilere yönelik destekler varlığını sürdürmekle birlikte, hizmetlerin kapsamı ve yaygınlığı belediyeler arasında önemli farklılıklar gösteriyor. Son dönemde bazı alanlarda niceliksel artışlar yaşansa da bunlar hizmet modelinde köklü bir dönüşüme işaret etmiyor. Asıl ihtiyaç, mevcut hizmetlerin hak temelli, erişilebilir ve eşitlik perspektifiyle güçlendirilmesi; özellikle bakım hizmetlerinin sosyal yardım mantığının ötesine geçirilerek kamusal bir hak olarak yeniden yapılandırılması.

Bölüm X

Göstergelerle İzleme ve Gösterge Verileri

Bölüm X

Göstergelerle İzleme ve Gösterge Verileri

“Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, 2025-2026”ın son bölümünde, daha önceki raporlarda olduğu gibi toplumsal cinsiyet eşitliğinin göstergeler aracılığıyla izlenmesi amaçlandı. Daha önceki izleme raporlarında kapsamlı bir şekilde incelenmiş olan 22 tematik alan, bu raporda da yeniden ele alındı. İstihdam, Yoksulluğun Önlenmesi, Sosyal Koruma ve Sosyal Yardımlar, Eğitim, Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik (STEM) alanları, Kentsel Hizmetler, Kadın Mülteciler, İnsan/Kadın Ticareti, Sağlık Hizmetleri, Spor, Medya, Kadınlara Yönelik Şiddet, Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler, Adalete Erişim, Siyasal Kararlara Katılım, Din Hizmetleri, Yaşlılık, İşyerinde Şiddet ve Tacizle Mücadele, İklim Değişikliği ve Kırsal Alanlar, Kamu Harcamaları, Sanat alanlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı başlıklarından oluşan bu tematik alanların güncellenen göstergeler aracılığıyla izlenmesine devam edildi. Raporun bu bölümünde 21 tematik alan kapsamında, mevcut göstergelerin güncellenmiş verileri sunuldu ve izleme sürecine katkı sağlayacak önerilen göstergelere yer verildi. Ancak Afet yönetiminde cinsiyet kırılımlı veri mevcut olmadığı için sadece önerilen göstergelere yer verildi. İzleme raporu için seçilen göstergeler, aşağıda belirtilen iki ana başlık altında gruplandırıldı:

1. Mevcut göstergeler: Verileri ulusal düzeyde üretilen ve erişilebilir durumda olan göstergeler bu kategoride değerlendirildi. Raporda, söz konusu göstergelerin bir önceki izleme raporunda sunulan en güncel verileri ile bu raporun hazırlandığı tarih itibarıyla yayımlanan en güncel değerleri karşılaştırmalı olarak ele alındı. Bu karşılaştırmalı yaklaşım, yıllar içindeki değişim eğilimlerinin değerlendirilmesi açısından kritik bir önem taşımakta. Ayrıca, bu göstergelerin farklı yıllardaki değişimlerinin izlenmesinin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik kanıta dayalı politika üretimine katkı sunacağı ve bu alandaki stratejik karar alma süreçlerine yön vereceği öngörülüyor.

2. Önerilen göstergeler: Bu kategoride yer alan göstergeler, iki ana grupta değerlendirildi: veriye erişimin mümkün olduğu ancak halihazırda göstergeye dönüştürülmeyenler ve ilgili verilerin toplanması/derlenmesi için özel saha araştırmaları yapılmasını veya farklı kurumlar arasındaki veri entegrasyonunu gerektiren göstergeler. Bu bağlamda, önerilen göstergeler hem mevcut ikincil veri kaynaklarının daha etkin kullanımına dikkat çekiyor hem de birincil veri üretimini gerektiren alanlar hakkında veri savunuculuğu yapmayı amaçlıyor.

Önerilen Göstergelerden Mevcut Göstergelere: Sınırlı ama Anlamlı Kazanımlar

Önceki raporda önerilen bazı göstergelerin, bu izleme raporunda veriye erişimleri sağlandığı için mevcut göstergelere dönüştüğü gözlemlendi. Bu bakımdan en olumlu örneği spor alanı sunuyor. 2025-2026 döneminde spor alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesine yönelik veri elde etmede önemli bir ilerleme kaydedilmiştir. Önceki izleme raporlarında veri eksikliği nedeniyle “önerilen gösterge” olarak yer alan bazı göstergelerin Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından kadın ve erkek ayrımında düzenli olarak yayımlanmaya başlanması, spor alanında toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin görünür kılınması ve kanıta dayalı politika geliştirme süreçlerinin güçlendirilmesi açısından önemli bir gelişmedir. Örneklendirilecek olursak, 2021-2022 İzleme Raporu’nda önerilen “Cinsiyete göre antrenörlük sertifikasına sahip antrenör oranı (%)” göstergesi, 2023-2024 döneminde yayımlanmaya başlanmıştır. Benzer şekilde, 2023-2024 İzleme Raporu’nda önerilen “Cinsiyete göre uluslararası spor organizasyonlarına katılım sağlayanların oranı (%)” ve “Cinsiyete göre hakem sayısı/oranı” göstergelerinin de Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanması, sporda kadın ve erkeklerin farklı rollerdeki temsiline ilişkin veriye erişimi artırmıştır. Sporcuların yanı sıra antrenörlük, hakemlik ve uluslararası temsile ilişkin göstergelerin cinsiyet kırılımında izlenebilir hale gelmesi, spor alanındaki yatay ve dikey cinsiyet eşitsizliklerinin daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesine olanak sağlamakta; aynı zamanda ulusal düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı spor politikalarının geliştirilmesi, uygulanması ve izlenmesi açısından önemli bir veri altyapısı oluşturmaktadır.

Benzer biçimde TÜİK’in cinsiyete göre çok boyutlu yoksulluk oranını üretmeye başlaması, yoksulluğun gelir dışı boyutlarının cinsiyet perspektifiyle ele alınmasını mümkün kıldı. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu’nun (TİHEK) insan ticareti mağdurlarının cinsiyeti, yaşı ve suçun türü gibi göstergelere dair veri paylaşmaya başlaması ise uzun süre yalnızca toplam sayılarla izlenebilen bir alanda kırılımlı veriye kapı açtı. Veri kaynağı mevcut olmasına rağmen daha önce üretil(e)meyen bu göstergeler, toplumsal cinsiyete duyarlı gösterge üretimine yönelik farkındalığın artması ve bu alanda sürdürülen çabalar sayesinde erişilebilir hâle geldi. Bu dönüşümün, toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenebilirliğini güçlendirdiğini ve veri temelli politika geliştirme süreçlerine önemli bir katkı sağladığını düşünüyoruz.

Bu kazanımların iki yönlü bir anlamı var. Bir yandan veri savunuculuğunun sonuç ürettiğini, talep edilen kırılımların “üretilemez” değil yalnızca “üretilmemiş” olduğunu gösteriyorlar. Öte yandan kazanımların kurumların tek tek iradesine bağlı kalması, yani bir veri yükümlülüğü ya da standardı olarak tanımlanmaması, bunları kırılğan ve geri alınabilir kılıyor. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın faaliyet raporlarında bir dönem yayımladığı aile dini rehberlik bürolarında çalışanların cinsiyet dağılımına ilişkin verinin güncel faaliyet raporlarında yer almaması ya da Kur’an kurslarına giden 4-6 yaş grubu öğrencilere ilişkin verinin artık paylaşılmaması, bir kez elde edilmiş bir kırılımın kalıcı olduğunu varsaymanın mümkün olmadığını gösteriyor. Dolayısıyla mevcut göstergeler ile önerilen göstergeler arasındaki sınır tek yönlü değil; göstergeler her iki yönde de yer değiştiriyor ve bu raporda birkaç gösterge, verisi artık yayımlanmadığı için fiilen önerilen gösterge konumuna geri düştü.

Raporda yer verilen göstergelerin kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayacak ve uluslararası karşılaştırmalara olanak tanıyacak şekilde belirlenmesi hedeflendi. Göstergeler, uluslararası standartlar ve iyi uygulamalar doğrultusunda her bir tematik alanın uzmanlarının da değerlendirmeleri alınarak titizlikle seçildi. Göstergelerin, uluslararası kuruluşların tanımları ve revizyonlarıyla uyumlu olmasına, ulusal tanımlarla tutarlılık göstermesine, istatistiki bölgeler düzeyinde üretilebilirliğine ve erişilebilir veri kaynaklarına dayanmasına dikkat edildi. Ayrıca, göstergelerin gerçeği ve değişimi güvenilir biçimde yansıtması, zaman içinde

ve bölgeler arasında karşılaştırılabilir olması ve açık, anlaşılır bir şekilde yayımlanması temel kriterler olarak benimsendi.

Burada bir hatırlatma yapmak gerekiyor: toplumsal cinsiyete duyarlı veri, yalnızca cinsiyete göre ayrıştırılmış veri anlamına gelmiyor. Cinsiyet ayrımında veri üretmek toplumsal cinsiyete duyarlı analizler için zorunlu, ancak tek başına yeterli değil. Duyarlılık, verinin kadınların ve LGBTİ+’ların eşitsizliğe en çok maruz kaldıkları alanları kapsayan kavram ve tanımlara dayanmasını, kalıp yargılara yol açmayan yöntemlerle üretilmesini ve kesişimsel farklılıkları – yaş, eğitim, gelir düzeyi, engellilik, göçmenlik ve mültecilik durumu, etnik köken, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, yerleşim yeri – görünür kılmasını da gerektiriyor. Örneğin kadın cinayetlerine ilişkin yalnızca cinsiyet ayrımındaki sayılar, faile, fail ile kadın arasındaki ilişkiye ve öldürme gerekçelerine dair bilgi içermediğinde eşitsizliği açıklama gücü taşıyor. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi’nin (CEDAW) 9 sayılı Genel Tavsiye Kararı, 1989’dan bu yana taraf devletlere istatistiklerin toplumsal cinsiyete göre hem sayısal hem de yüzdesel olarak ayrıştırılabilir ve kullanıcıların kolayca erişebileceği biçimde yayımlanmasını tavsiye ediyor. Bu raporun güncelleme sürecinde karşılaşılan sorunlar, aradan geçen otuz yılı aşkın sürede bu tavsiyenin hâlâ karşılanmadığını, hatta bazı alanlarda geriye gidildiğini gösteriyor.

Veri ve Metaveri Sorunlarının Haritası

Bu raporun gösterge seti oluşturulurken daha önceki izleme raporlarında yer alan göstergeler esas alındı. Ancak, verilerin güncellenmesi sürecinde karşılaşılan zorluklar, izleme çalışmasının sürekliliği ve kapsamlılığı açısından önemli sınırlamalara neden oldu. Bu zorlukları sekiz başlık altında toplamak mümkün. Her biri gösterge tablolarında somut bir iz bıraktı: boş hücreler, “-” işaretleri, güncellenemeyen yıllar ve tablo dipnotları, aslında Türkiye’de toplumsal cinsiyet verisinin durumuna ilişkin ayrı bir bulgu niteliğinde.

1. Periyodik araştırmaların yapılmaması, gecikmesi ya da takvime bağlanmaması.

Özellikle belirli periyotlarla yapılan ve resmi istatistik programı kapsamında yürütülen hanehalkı örneklem araştırmalarından (örneğin TNSA, Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA) vb.) elde edilen veriler, veri güncelleme çalışmasının dışında kaldı. TNSA’nın planlanan dönemde gerçekleştirilememesi ve 2025 verilerinin henüz kullanıma açılmaması nedeniyle doğum öncesi ve doğum sonrası bakım ile karşılanmamış doğum kontrolü gereksinimine ilişkin göstergeler (Sağlık 12, 13 ve 14) hâlâ 2018 verisiyle sunuluyor; çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere ilişkin göstergelerin (ÇEZE 1, 5-11) önemli bir bölümü ile geçici koruma kapsamındaki kadınların eğitim düzeyi ve sağlık hizmetlerine erişimine ilişkin gösterge (Mülteci 3) de aynı nedenle 2018’de kaldı. TAYA’nın 2021’den bu yana yenilenmemesi, hanede karar alıcı olma ve ev içi iş bölümüne katılım göstergelerini (Erkeklik 2 ve 3); Türkiye Yaşlılık Araştırması’nın güncellenmemesi ise yaşlı nüfusun kişisel bakım faaliyetlerinde zorlanması gibi bu araştırmadan üretilen göstergelerin verilerini sabit bıraktı. Dünya Değerler Araştırması’nın 8. dalgasına ait Türkiye verisinin yayımlanmaması Erkeklik 1’i; AÇEV tarafından yürütülen Babalık Araştırması ile Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi’nin birkaç kez gerçekleştirdiği Toplumsal Cinsiyet Algısı Araştırması’nın tekrarlanmaması Erkeklik 6 ve 8’i güncellenemez kıldı. PISA’nın yeni döngüsüne ait sonuçların bu rapor hazırlanırken erişilebilir olmaması nedeniyle matematik, fen ve okuma becerilerine ilişkin göstergeler (STEM 1, 2 ve 3) 2022 değerleriyle korundu. TÜİK tarafından yapılan 2025 yılı Zaman Kullanım Araştırması’nın verisi ise bu raporun veri güncelleme çalışmaları tamamlandıktan sonra yayımlandı; mikro veriye dayanan göstergeler bu nedenle güncellenemedi.⁸⁹ Bu tablo, toplumsal cinsiyet göstergelerinin önemli bir bölümünün, düzenli takvimi güvence altına alınmamış araştırmalara bağımlı olduğunu gösteriyor. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması da bir önceki 2008 ve 2014 yılı araştırmalarından hem metodolojik olarak farkları hem de araştırmanın tamamının verisinin yayımlanmamış olması nedeniyle yıllık izleme raporu kapsamında

⁸⁹ Bu raporun analizleri ve veri güncelleme çalışmaları tamamlandıktan sonra, TÜİK tarafından 26 Haziran 2026 tarihinde yeni Zaman Kullanım Araştırması verileri yayımlanmıştır. Bu nedenle raporda yer alan bulgular, söz konusu veri güncellemesini ancak Haber Bülteni verisine dayanarak içermektedir. Araştırmanın mikro verisinin 2026 yılı Kasım ayında kullanıma açılması beklendiği için mikro veriden hesaplanan göstergeler de güncellenememiştir.

güncelleme çalışmasına dahil edilemedi. Bu gibi durumlar raporda yer alan tematik alanların gösterge setinin sürekliliğini engelledi. Veri güncellemelerinin eksikliği hem politika yapıcılar hem de araştırmacılar/kullanıcılar için güvenilir ve karşılaştırılabilir veriler sağlayamadığı gibi, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yapılacak müdahalelerin etkili ve zamanında değerlendirilmesini de zorlaştırmakta. Bu da toplumsal cinsiyet eşitliği hedefine yönelik atılacak adımların gecikmesine ve yanlış yönlendirilmesine yol açabilir.

2. Mikro verinin kamuya açılmaması ya da gecikmeli açılması.

Bir gösterge yayımlanmadığında onu üretmenin tek yolu mikro veriye erişmek olduğu için, mikro veri takviminin belirsizliği doğrudan izleme kapasitesini daraltıyor. Kadınlara yönelik şiddet alanında bu sorun en görünür durumda: 2025 yılında ilk sonuçları bir haber bülteniyle paylaşılan yeni araştırmanın analizinin tamamı ve mikro veri seti henüz yayımlanmadığı için şiddet faili erkeklerin çalışma statüsü ve eğitim düzeyine ilişkin göstergeler (Erkeklik 4 ve 5) ile kadınların maruz bırakıldığı şiddet biçimlerinin yaygınlığına, ısrarlı takibe ve kurumlara başvuru oranına ilişkin göstergeler (KYŞ 1, 2 ve 3) 2014 verisiyle sunulmak durumunda kaldı. Aynı biçimde Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması’nın 2025 henüz mikro verisinin paylaşılmaması, ilgili birçok göstergenin verisinin hesaplanmasını engelledi. Mikro verinin gecikmesi yalnızca teknik bir gecikme değil; hak temelli izlemeye konu olan söz konusu politika döngüsünde kanıta dayalı kararların veri kamuya açılmadan alınması anlamına da geliyor.

3. Cinsiyet kırımının hiç üretilmemesi ya da yayından kaldırılması.

Veri güncelleme sürecimizde, kurum ve kuruluşların web sayfası aracılığıyla daha önce cinsiyete göre ayrıştırılmış biçimde detaylı olarak sunulan verilerin zaman içinde değişmesi veya verinin tamamen kaldırılması, izleme süreçlerinde yaşanan bir diğer zorluk oldu. Takip ettiğimiz göstergenin kapsamının hiçbir açıklama olmadan değiştirilmesi, cinsiyet kırımının kaldırılması ve önceki yıllarda elde edilen daha ayrıntılı verilerin artık mevcut olmaması sıklıkla yaşadığımız bir sorun hâline geldi. Örneğin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan uluslararası koruma başvurularına dair istatistiklerde

cinsiyet kırılımı artık verilmiyor; geçici koruma kapsamındaki nüfus içinde okul öncesi, ilkokul ve ortaokul düzeyindeki öğrenci sayıları yalnızca toplam olarak paylaşıyor (Mülteci 2 ve 5). Milli Eğitim Bakanlığı, mesleki eğitim merkezlerinde kız ve erkek öğrencilerin hangi işkollarında mesleki eğitim gördüğüne ilişkin bilgiyi paylaşmıyor; oysa bu kırılım olmadan çocuk emeğinin cinsiyete göre nasıl ayrıştığını, kız çocuklarının hangi riskli sektörlerde yoğunlaştığını izlemek mümkün değil. İlk kez gerçekleştirilen ve 2026 yılında sonuçları yayımlanan Türkiye Suç Mağduriyeti Araştırması, adalete erişim ve şiddet alanlarında yeni bir veri kaynağı olma potansiyeli taşımaya karşın yayımlanan tabloların hiçbirinde cinsiyet kırılımı bulunmuyor.⁹⁰ Yükseköğretim mezunlarının beyin göçü oranı cinsiyet ayrımında yayımlanırken, eğitim alanlarına göre beyin göçü yalnızca toplam düzeyde veriliyor; böylece STEM alanlarında kadınların ülkeden ayrılma eğilimi izlenemiyor. Kadınların eşit kullanımına uygun cami ve ibadet yerlerinin oranı (Din Hizmetleri 10) için ise sürekliliği olan bir veri kaynağı bulunmuyor. Bir kırılımın yayından kaldırılması, o alandaki eşitsizliğin ortadan kalktığı anlamına gelmiyor; yalnızca eşitsizliğin ölçülemez hâle geldiği anlamına geliyor.

4. Yalnızca toplam ya da hane düzeyinde yayımlama.

İzleme göstergelerinin temel veri kaynakları arasında TÜİK tarafından üretilen resmi istatistikler önemli bir yer tutmakta. Ancak, TÜİK tarafından yayımlanan verilerin tümünün cinsiyet, yaş ve bölgesel kırılımlar açısından ayrıştırılamaması, tiyatro seyirci sayısı, görece yoksul nüfus gibi bazı göstergelerin sadece toplam seviyede ya da hane düzeyinde verisinin olması, raporda izleme sürecinde önemli bir engel teşkil etti. Cinsiyete göre görece yoksulluk oranı ile eğitim düzeyine göre yoksulluk oranı (Yoksulluk 1 ve 3) bu nedenle güncellenemedi. Bunun ötesinde, yoksulluğun hane düzeyinde ölçülmesi ve hane içinde gelirin ve diğer kaynakların eşit bölüşüldüğü varsayımına dayanması, yoksulluğun cinsiyetçi boyutunu yöntemsel olarak görünmez kılıyor; bu, veri eksikliğinden farklı ve daha derin bir sorun. Karar alma mekanizmalarında da benzer bir kısıtla karşılaşıldı: bürokrasinin

⁹⁰ Türkiye Suç Mağduriyeti Araştırması, 2025 sonuçları TÜİK tarafından 20 Mayıs 2026 tarihinde yayımlanmıştır. İlk kez gerçekleştirilen bu hanehalkı araştırması izleme açısından önemli bir potansiyel taşımakla birlikte, yayımlanan tabloların hiçbirinde cinsiyet kırılımı bulunmamaktadır; göstergelerin üretilebilmesi için mikro veriye erişim gerekmektedir.

yönetiminde cinsiyet dağılımı göstergesinde (Siyaset 8) üst düzey yöneticiler için yalnızca oranlar paylaşıyor, sayılar verilmiyor; kaymakamlar için de yalnızca yüzdeler yayımlanıyor (Siyaset 7). Genel müdür ve genel müdür yardımcılara ilişkin güncel veriler bu dönemde hiç paylaşılmadı; bir önceki raporda yer alan cinsiyete göre başkonsolos sayılarına erişilemediği için bu satır tablodan çıkarıldı. Böylece karar alma mekanizmalarının en üst kademesi, tam da temsil eşitsizliğinin en keskin olduğu yerde izleme dışında kalıyor.

5. Geriye dönük revizyonlar, kapsam ve sınıflama değişiklikleri.

Zaman zaman idari kayıtlarda, sınıflama sisteminde, hesaplama yönteminde veya göstergenin kapsamı gibi süreçlerde yapılan değişikliklerin, yayımlanan verilerin geriye dönük revize edilmesine yol açtığı ve bu durumun önceki raporlarımızda sunulan göstergelerin tutarlılığını olumsuz etkilediği gözlemlendi. Eğitim istatistikleri, kazanç yapısı istatistikleri, Ar-Ge istatistikleri gibi alanlarda yapılan bu revizyonlar, belirli göstergeler için önceki raporlarda sunulan verilerin geçerliliğini kaybetmesine veya değişmesine yol açarak izleme çalışmalarının sürekliliğini ve veri güvenilirliğini zayıflattı. Daha önceki verilere dayalı analizlerin doğruluğunu etkileyerek sonuçların karşılaştırılabilirliğine olumsuz etki etti. Yaşlı nüfusun okuma yazma durumu ve eğitim düzeyine ilişkin göstergelerin (Yaşlılık 1 ve 2) 2019 değerleri Ulusal Eğitim Veri Tabanı üzerinden kontrol edilerek revize edildi; ayrıca bir önceki raporda “okuma yazma bilenler” olarak yer alan kategorinin “okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen” olarak yeniden tanımlanması, iki rapor arasındaki karşılaştırmayı doğrudan geçersiz kıldı. TAYA’da ev içi iş bölümüne ilişkin sorulara “hanehalkı ferdi değil” kategorisinin eklenmesi, 2016 ve 2021 değerlerinin birebir karşılaştırılmasını engelliyor. TÜİK’in 2025 yılında ulusal hesaplar sisteminde gerçekleştirdiği ana revizyon kapsamında il bazında gayrisafi yurt içi hasılanın da revize edilmesi, bölgesel karşılaştırmaya dayanan göstergeleri etkiledi. Sorun revizyonların yapılması değil; revizyon notlarının, geriye doğru yeniden hesaplanmış serilerin ve meta verinin eşzamanlı olarak yayımlanmaması. Meta verisi olmayan bir revizyon, kullanıcı açısından verinin sessizce değişmesi anlamına geliyor.

6. İdari kayıtların toplumsal cinsiyete duyarlılığı ve kurumsal yayın kesintileri.

İzleme göstergelerinin veri kaynakları arasında yer alan Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi devlet kurumları ile belediyeler gibi diğer kurumların tutmuş olduğu idari kayıtların, büyük ölçüde toplumsal cinsiyet duyarlılığından yoksun olduğu tespit edildi. Bu kurumlar, veri derleme süreçlerinde genellikle idari amaçlar güttükleri için, yayımladıkları verilerde cinsiyet, yaş ve bölgesel kırımlar gibi demografik açıdan önemli olan bilgilerin eksik olduğu gözlemlendi. Oysa idari kayıtlar, düzenli tutulduğunda ve cinsiyet kırılımı standart hale getirildiğinde, örneklem araştırmalarına kıyasla daha sık, daha düşük maliyetli ve daha ayrıntılı veri sağlama potansiyeli taşıyor. Bu dönemde soruna kurumsal yayın kesintileri de eklendi. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın istatistik bülteninin 2025 yılı için yayımlanmaması ve “Türkiye’de Kadın” yayınının en son 2023 yılında çıkması nedeniyle kadın konukevleri ile ŞÖNİM’lerden yararlananların sayısına ilişkin göstergeler (KYŞ 5 ve 7) güncellenemedi. Aile içi şiddet suçları soruşturma bürosu, aile içi ve kadına karşı şiddetle mücadele büro amirliği ve adli görüşme odası sayıları, il eylem planı hazırlayan il sayısı ile üniversitelerdeki cinsel taciz ve saldırı merkezi sayısı (KYŞ 8, 9 ve 10) bu raporda boş kaldı. 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen kararların sayısına ilişkin gösterge (Adalet Erişim 3) için güncel veri elde edilemedi. Cinsiyete göre sendikalaşma oranı (İstihdam 5), İŞKUR’a kayıtlı işsizlerden işe yerleştirilenler (İstihdam 9), spor federasyonlarının karar alma organlarında ve yönetim kurullarında cinsiyet dağılımı (Spor 5 ve 6) ile il ve ilçe belediyelerindeki eşitlik birimi sayısı (Kentsel 2) da benzer biçimde güncellenemedi. İnsan/kadın ticareti alanında 2023 yılına ait kırımların bir kısmı üretilmekle birlikte sığınak sayısı ve yatak kapasitesi, iyileşme süresi tanınan mağdur sayısı, ikamet izni verilen mağdur sayısı ve gönüllü geri dönüş desteğinden yararlananların sayısı gibi göstergeler için son iki yılın verisi bulunmuyor. Verinin varlığı kadar zamanlılığı da belirleyici: kanser insidansına ilişkin göstergede (Sağlık 6) erişilebilen en güncel yılın 2020 olması, beş yıllık bir gecikmeyle izleme yapmak zorunda kalındığına işaret ediyor.

7. Bilgi edinme hakkının daralması.

Bir önceki izleme raporunda olduğu gibi, bu rapor öncesinde de ulusal eylem planında yer alan faaliyetlerin göstergelerine ilişkin kurumlardan bilgi talebinde bulunuldu. Sınırlı sayıda kurumdan gelen yanıtlar, kurumun web sayfasındaki bilgilerle yetinilmesi gerektiği ve ayrıntılı bilgi verilmeyeceği yönünde oldu. Bilgi verilmemesinin gerekçesi ise 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 7. maddesine, yani kurum ve kuruluşların “ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek nitelikteki bilgi veya belgeler” için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebileceği hükmüne dayandırıldı. Bu yorum, kamu kurumlarının elinde hâlihazırda bulunan kayıtlardan cinsiyet kırılımı üretilmesi talebini de “yeni bir çalışma” sayarak reddetmeyi mümkün kılıyor ve araştırmacıların yapacakları çalışmaların var olan bilginin ötesine geçmesini fiilen engelliyor. Bu koşullarda TBMM’ye sunulan yazılı soru önergelerine verilen yanıtlar, bazı göstergeler için örneğin mesleki eğitim merkezlerine ilişkin öğrenci ve iş kazası verilerinde neredeyse tek erişilebilir kaynak hâline geldi. Veriye erişimin parlamento denetimi kanalına sıkışması, izlemenin sürekliliğini olumsuz etkileyen bir diğer husus.

8. Kurumsal istikrarsızlık ve yerel düzeyde veri kaybı.

İdari kayıtların belirli bir metodolojik çerçeveye dayanmadan toplanması, veri toplama sürecinde görevli kişilerin değişmesi veya kurumsal yapıda meydana gelen değişikliklerin, yıllar içerisinde verilerde önemli dalgalanmalara yol açtığı gözlemlendi. Bu kırılganlık yerel düzeyde daha da belirgin. 2024 yerel seçimlerinin ardından 13 belediyeye kayyum atanması, belediye başkanlarının görevden alınması ve tutuklanması, belediyelerde hizmet sunumunda belirsizlik ve kurumsal kaygı ortamı yarattı. Belediyelere ilişkin göstergelerin önemli bir bölümünün merkezi bir kaynaktan derlenemediği, doğrudan belediyelerden talep edilerek toplandığı düşünüldüğünde, kurumsal sürekliliğin kaybı doğrudan veri kaybına dönüşüyor. Sığınak sayısının 2022 yılında 149 iken 2025 yılında 141’e gerilemesi ve bu dönemde sığınak hizmetini sonlandıran belediyelerin olması, izlenmesi en gerekli değişimin tam da veri altyapısının en zayıfladığı alanda yaşandığını gösteriyor. Norm kadro uygulamasının belediyelerin kendi ihtiyaçlarına göre personel istihdam etmesini

sınırlandırması ise eşitlik birimlerinin kurulmasını ve dolayısıyla yerel eşitlik verisinin üretilmesini yapısal olarak güçleştiriyor.

Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Geri Tepmenin Hak Temelli İzleme Üzerindeki Etkisi

Yukarıda sıralanan sorunlar tek tek ele alındığında ilk bakışta teknik kapasite sorunları gibi görünüyor. Ancak bir arada değerlendirildiğinde ortaya çıkan tablo, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik geri tepmenin (backlash) yalnızca söylem ve hukuk alanında değil, veri altyapısında da karşılık bulduğunu gösteriyor. Eşitliğin izlenebilirliği, eşitlik politikalarının hesap verebilirliğinin önkoşulu olduğu için, veri üretiminin ve paylaşımının daralması geri tepmenin en az görünen ama en etkili biçimlerinden biri. Verinin olmadığı yerde geriye gidiş de belgelenemiyor; böylece veri açığı, geri tepmenin kendisini görünmez kılan bir mekanizmaya dönüşüyor.

Geri tepmenin ilk etkisi, kavramsal çerçevenin kaymasında görülüyor. 25 Aralık 2024 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde Aile Enstitüsü ve Nüfus Politikaları Kurulu’nun kurulması, 2025 yılının “Aile Yılı”, 2026-2035 döneminin “Aile ve Nüfus On Yılı” ilan edilmesi, veri ve gösterge üretiminin ağırlık merkezini kadınların bireysel haklarından aileye ve doğurganlığa kaydırıyor. Bu yapıların çalışmalarına ve ürettikleri veriye ilişkin şeffaf bir sürecin işletilmemesi ise izlemeyi ikinci kez zorlaştırıyor. Kavramsal çerçevenin kayması gösterge setine de yansıyor: cinsel sağlık ve üreme sağlığı alanında hak temelli göstergeler (karşılanmamış aile planlaması gereksinimi, gebeliği önleyici modern yöntemlere ve isteyerek düşük hizmetlerine erişim) güncellenemez durumdayken, doğurganlığın artırılmasını hedefleyen bir çerçevede tanımlanan göstergeler öne çıkıyor. Verinin hangi kavramla ve hangi amaçla toplandığı, hangi eşitsizliğin görünür olacağını da belirliyor: kadının demografik bir araç olarak ele alındığı bir çerçevede, kadının kendi bedeni üzerindeki karar hakkına ilişkin göstergeler kendiliğinden gündemden düşüyor.

İkinci etki, normatif çerçevenin ve onunla birlikte veri üretme yükümlülüğünün kaybı. Uluslararası sözleşmeler taraf devletlere yalnızca hak tanıma değil, düzenli veri üretme, raporlama ve izleme yükümlülüğü de getiriyor. Bu nedenle İstanbul Sözleşmesi’nin yürürlükte olmaması (KYŞ 13) ve ILO’nun 190 sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesi’nin onaylanmamış olması (İŞTM 3), hak kaybının ötesinde bir izleme çerçevesi kaybı anlamına geliyor. İşyerinde şiddet ve tacizle mücadele alanındaki göstergelerin neredeyse tamamının “evet/hayır” biçiminde göstergeler olarak kalması ve bunların da büyük bölümünün iki rapor boyunca “hayır” yanıtını koruması; kadınlara yönelik şiddete özel 7/24 hizmet sunan ulusal telefon hattının bulunmaması (KYŞ 12); iş müfettişlerinin bu konuda eğitim almaması (İŞTM 8) geri tepmenin gösterge tablolarındaki en yalın kaydı. Kadına yönelik şiddet araştırmasının önceki araştırmalarla karşılaştırma imkânı bulunmayan bir metodolojiyle yapılmış olması ise başka bir yönden aynı sonucu doğuruyor: bir alanın zaman serisinin sıfırlanması, o alanda on yıllık bir değişimi kanıtlama gücünün de kaybedilmesi demek.

Üçüncü etki, görünmezleştirme. 11. Yargı Paketi taslağında Türk Ceza Kanunu’nun 225. maddesinin kapsamının genişletilmesi ve Türk Medeni Kanunu’nda cinsiyet uyum sürecine ilişkin hakların sınırlandırılması yönündeki öneriler sivil toplumun mücadelesiyle geri çekilmiş olsa da benzer düzenlemelerin yeni yargı paketlerinde yeniden gündeme geleceği belirtiliyor. Bu iklimde LGBTİ+’lara ilişkin veri üretimi neredeyse tümüyle sivil topluma kalıyor; resmi araştırmalarda cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine ilişkin soruların yer almaması, ayrımcılığın ölçülememesi ve dolayısıyla politika gündemine girememesi sonucunu doğuruyor. Veri açığı burada yalnızca bir eksiklik değil, görünmezleştirmenin aracı işlevi görüyor. Benzer bir açık, Anayasa Mahkemesi’nin yoksulluk nafakasının süresiz olarak istenebilmesine imkân tanıyan ibareyi iptal eden kararı bakımından da geçerli: bu kararın kadınların ekonomik durumu üzerindeki etkisinin izlenebilmesi için nafaka taleplerine, verilen kararlara ve nafakanın tahsiline ilişkin cinsiyet kırılımlı veriye ihtiyaç var; böyle bir gösterge bugün üretilmiyor. Hak kaybının etkisini ölçecek verinin bulunmaması, hak kaybının tartışılmasını da güçleştiriyor.

Dördüncü etki, sivil alanın daralması ile sivil veri üretiminin aynı anda hem vazgeçilmez hem savunmasız hale gelmesi. Kamunun veri paylaşmaktan uzaklaşmasına karşılık kadın örgütleri kendi verisini üretmeye ve paylaşmaya devam ediyor. Kadın cinayetlerine ilişkin düzenli veri, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ile Bianet’in Erkek Şiddeti Çetelesi tarafından üretiliyor; İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi, SGK kayıtlarının kapsamadığı kayıt dışı çalışan kadınların iş cinayetlerini belgeliyor; sendikalar, FİSA Çocuk Hakları Merkezi gibi kuruluşlar ve akademik çalışmalar mesleki eğitim merkezleri ve çocuk emeği alanında veri üretiyor. Bu üretim olmasa izleme büyük ölçüde mümkün olmayacaktı. Ancak resmi verinin yokluğunda iki sivil kaynağın sayıları arasındaki fark 2025 yılı için 299 ile 591 arasındaki aralık tanım, kapsam ve yöntem farklılıklarından kaynaklanmasına rağmen, verinin güvenilirliğini sorgulamak için kullanılabiliyor. Resmi istatistiğin geri çekilmesi, sivil veriyi hem izlemenin tek dayanağı hem de tartışmaya en açık halkası yapıyor. Bu nedenle sivil veri üretiminin yöntem ve tanımlarını şeffaf biçimde belgelemesi, veri savunuculuğunun ayrılmaz bir parçası artık.

Beşinci ve belki en somut etki, hesap verebilirliğin zayıflaması. Bütçede hükümetin toplumsal cinsiyet eşitliği odağında bir beyanının ve yasal düzenlemesinin bulunmaması (Kamu Harcamaları 13 ve 14), 2026 yılı Bütçe Gerekçesi belgesinde toplumsal cinsiyet etki analizlerine yer verilmemesi ve performans göstergelerinin bağlı olduğu faaliyet maliyetlerinin paylaşılmaması, ayrılan kaynağın yeterli olup olmadığını değerlendirmeyi imkânsız kılıyor. Kadının Güçlenmesi Programı’nın merkezi yönetim bütçesindeki payının binde üç düzeyinde kalması ancak bütçe belgeleri üzerinden hesaplanabiliyor; bu payın hizmete ve sonuca dönüşüp dönüşmediğini gösterecek çıktı göstergeleri üretilmiyor. İzlenemeyen bir taahhüdün hesabı da sorulamıyor. Bu nedenle veri açığı teknik bir kapasite sorunu olmanın ötesinde, politik bir tercihin sonucu olarak değerlendirilmeyi gerektiriyor.

Veri açığı karşısında izleme stratejisi

Bu koşullarda izleme çalışması, veriyi hazır bulmaya değil, tek tek aramaya, derlemeye ve yeniden hesaplamaya dayanan bir sürece dönüştü; bu sürecin “iğneyle kuyu kazmak” olarak tanımlanması abartı değil. Raporun gösterge verileri güncellenirken izlenen yollar şöyle özetlenebilir: yayımlanmış gösterge bulunmadığında mikro veriden hesaplama; ulusal veri bulunmadığında Eurostat, Dünya Bankası ve benzeri uluslararası veri tabanlarındaki karşılaştırmalı değerlere başvurma; bilgi edinme başvuruları ve TBMM yazılı soru önergelerine verilen yanıtları kullanma; kurum faaliyet raporları, performans programları, stratejik planlar ve bütçe belgelerini tarama; sivil toplum verisini kaynağı ve yöntemi belirtilerek resmi veriyle birlikte sunma; nicel veriyle izlenemeyen alanlarda nitel bulgulara ve alan gözlemlerine başvurma. Nicel ve nitel verinin birbirini desteklemesi, veri açığının olduğu alanlarda tek başına bir tercih değil, bir zorunluluk.

Bu raporda, verisi bulunmayan göstergeleri gösterge setinden çıkarmak yerine tabloda boş bırakmayı ve nedenini dipnotla kaydetmeyi tercih ettik. Boş hücre, izleme çalışmasının başarısızlığı değil bulgusu: hangi alanda, hangi kurumun, hangi yıldan itibaren veri üretmediğini ya da paylaşmadığını gösteren bir kayıt niteliğinde. Gösterge setinin sürekliliğini korumak, veri yeniden üretilmeye başlandığı anda karşılaştırma yapılabilmesini de güvence altına alıyor. Nitekim bu raporda mevcut göstergeye dönüşen birkaç gösterge, önceki raporlarda “önerilen gösterge” olarak kayıt altında tutuldukları için izlenebilir hâle geldi.

Veri savunuculuğu gündemi

Yukarıdaki tespitler, toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenebilmesi için öncelikli görülen talepleri de ortaya koyuyor:

- Periyodik hanehalkı araştırmalarının (TNSA, TAYA, Zaman Kullanım Araştırması, kadına yönelik şiddet araştırması) Resmî İstatistik Programı kapsamında güvence

altına alınmış bir takvime bağlanması ve bu takvimin kamuoyuyla önceden paylaşılması;

- Kadına yönelik şiddet araştırmasının önceki araştırmalarla karşılaştırılabilir bir metodolojiyle tekrarlanması, tam analizinin ve mikro verisinin kamuya açılması;
- Mikro veri ve metaveri yayım takvimlerinin duyurulması, mikro veriye erişimin sivil toplum kuruluşları ve bağımsız araştırmacılar için kolaylaştırılması;
- İdari kayıtlarda cinsiyet, yaş ve İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması düzeyinde kırılımın standart hale getirilmesi; kurumların kayıt sistemlerini istatistik üretimine uygun biçimde tasarlaması ve bu konuda TÜİK’ten metodolojik destek almaları;
- Geriye dönük revizyonların, kapsam ve sınıflama değişikliklerinin revizyon notlarıyla birlikte ve zaman serileri geriye doğru yeniden hesaplanarak yayımlanması;
- Bir kez yayımlanmaya başlanan cinsiyet kırılımlarının yayından kaldırılmaması; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İstatistik Bülteni ve “Türkiye’de Kadın” gibi kurumsal yayınların düzenli olarak sürdürülmesi;
- 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 7. maddesinin, mevcut kayıtlardan cinsiyet kırılımlı veri talebini kapsamayacak biçimde yorumlanması;
- Yerel yönetimler için asgari eşitlik verisi setinin tanımlanması, düzenli olarak yayımlanması;
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kapsamında çıktı ve sonuç göstergelerinin bağlı oldukları faaliyet maliyetleriyle birlikte yayımlanması, bütçe belgelerinde toplumsal cinsiyet etki analizine yer verilmesi;
- Şiddet, adalet erişim ve sosyal koruma alanlarında kurumlar arası veri entegrasyonunun sağlanması ve mağdur odaklı, mükerrerlikten arındırılmış bütünlük kayıtlarının kurulması.

Aşağıda, tematik alanlara ilişkin mevcut ve önerilen göstergelere dair sayılar ve gösterge listeleri sunuluyor. Mevcut Gösterge Verilerinin yer aldığı bölümde yer alan tablolarda seçilen göstergelere ilişkin (mevcut verilerin bulunması durumunda) bir önceki raporda yer alan son yıl verisi ile güncel verileri karşılaştırmak için erişilebilen verileri içeriyor. Önerilen

göstergelerin tablolarının yer aldığı bölüm ise tematik alanlara göre önerilen göstergelerin listesini ve bu göstergelere ait veri kaynaklarını içeriyor.

Tablo 18. CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Gösterge Sayıları

Tematik Alan	Mevcut Gösterge Sayısı	Önerilen Gösterge Sayısı
CEİD-İstihdam	11	12
CEİD-Yoksulluğun Önlenmesi, Sosyal Koruma ve Sosyal Yardımlar	6	10
CEİD-Eğitim	11	7
CEİD-STEM	6	9
CEİD-Kentsel Haklar	13	13
CEİD-Kadın Mülteciler	5	9
CEİD-İnsan/Kadın Ticareti	14	5
CEİD-Sağlık Hizmetleri	14	13
CEİD-Spor	7	9
CEİD-Kadınlara Yönelik Şiddet	13	13
CEİD-Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler (ÇEZE)	11	12
CEİD-Medya	7	10
CEİD-Adalet Erişim	4	3
CEİD-Erkeklik	8	8
CEİD-Din Hizmetlerine Erişim	10	5
CEİD-Siyasal Kararlara Katılım	13	6
CEİD-Yaşlılık	12	7
CEİD-İşyerinde Şiddet ve Tacizle Mücadele	8	12
CEİD-İklim Değişikliği ve Kırsal Alanlar	7	5
CEİD-Kamu Harcamaları	15	19
CEİD-Afet	0	23
CEİD-Sanat	27	15
Toplam	222	225

Mevcut Gösterge Verileri - İstihdam

Mevcut Gösterge Verileri (İstihdam)												
CEİD-İstihdam 1 Cinsiyete göre işgücüne dâhil olmayanların sayısı ve oranı	2023						2025					
	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
	21 198	64,2	9 330	28,8	30 528	46,7	21 422	63,2	9 400	28,7	30 862	46,5
CEİD-İstihdam 2 Cinsiyete ve işgücüne dâhil olmama nedenine göre işgücüne dâhil olmayanların sayısı ve oranı	2023						2025					
	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
İş bulma ümidi olmayanlar	969	4,6	835	8,9	1 804	5,9	1 451	6,8	1 157	12,3	2 608	8,5
İş aramayıp çalışmaya hazır olan +iş arayıp işbaşı yapamayacak olanlar (diğer)	1 065	5,0	479	5,1	1 544	5,1	1 734	8,1	787	8,3	2 521	8,2
Ev işleriyle meşgul	9 093	42,9	-	-	9 093	29,8	5 844	27,3	-	-	5 844	18,9
Eğitim ve öğretime devam ediyor	2 465	11,6	1 972	21,1	4 437	14,5	2 204	10,3	1 591	16,9	3 795	12,3
Emekli	1 322	6,2	3 801	40,7	5 123	16,8	953	4,4	2 786	29,5	3 739	12,1
Çalışamaz halde	3 704	17,5	1 676	18,0	5 380	17,6	5 346	25,0	2 344	24,8	7 690	24,9
Diğer	2 580	12,2	567	6,1	3 147	10,3	3 891	18,2	775	8,2	4 665	15,1
CEİD-İstihdam 3 Cinsiyete göre istihdam edilenlerin sayısı ve istihdam oranı	2023						2025					
	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
	10 346	31,3	21 286	65,7	31 632	48,3	10 784	32,1	21 802	66,4	32 566	49,0
CEİD-İstihdam 4 Cinsiyete göre istihdam payı	2023						2025					
	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
Tarım	1 938	18,7	2 757	13,0	4 695	14,8	1 871	18,5	2 689	12,8	4 560	14,0
Tarım dışı	8 408	81,3	18 529	87,0	26 937	85,2	8 893	82,9	19 113	90,3	28 006	86,0
Tarımda kayıt dışı	1 755	94,2	2 027	77,7	3 783	84,6	1 719	90,6	2 016	73,4	3 735	80,5
Tarım dışı kayıt dışı	1 719	18,7	2 891	17,0	4 669	17,5	1 588	18,8	3 021	15,6	4 609	16,6
Ücretli-yevmiyeli	7 488	72,4	15 045	70,7	22 532	71,2	7 910	73,5	15 443	70,8	23 353	71,7
Kendi hesabına çalışan	970	9,4	4 147	19,5	5 117	16,2	1 052	9,8	4 182	19,2	5 234	16,1
Ücretsiz aile işçisi	1 712	16,5	802	3,8	2 514	7,9	1 625	15,1	839	3,8	2 464	7,6
İşveren	177	1,7	1 293	6,1	1 469	4,6	178	1,7	1 338	6,1	1 516	4,7
Yarı zamanlı çalışan (2025 yerine 2024)	1 663	16,1	1 553	7,3	3 216	10,2	1 970	18,3	1 962	9,0	3 940	12,1
CEİD-İstihdam 5 Cinsiyete göre sendikalaşma oranı	2023						2025					
	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
İşçi sendika üye sayısı ve üyelik oranı	556	11	1 861	16,4	1 859	14,7						
Memur sendika üye sayısı ve üyelik oranı	936	67,74	1 195	80,9	2 131	74,5						

Mevcut Gösterge Verileri (İstihdam)														
CEİD-İstihdam 6 Cinsiyete göre toplam çalışma süreleri	2015						2025							
	Kadın			Erkek			Kadın			Erkek				
	08:03			07:11			07:36			06:47				
	Çalışanların günlük istihdam süreleri			04:32			04:58			06:00				
Çalışanların günlük ödenmeyen çalışma süreleri			03:31			00:46			02:38			00:47		
CEİD-İstihdam 7 Cinsiyete göre ne eğitimde ne istihdamda olan genç nüfusun sayısı ve oranı	2023						2025							
	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)		
	(15-24 Yaş)	1 711	29,8	950	15,6	2 661	22,5	1 715	30,9	969	16,3	2 684	23,3	
	CEİD-İstihdam 8 Cinsiyete göre işsizlerin sayısı ve işsizlik oranı	2023						2025						
Kadın (Bin)		Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)		
		1 485	11,8	1 780	7,1	3 265	12,0	1 368	11,3	1 598	6,8	2 966	8,3	
Tarım dışı		1 434		1 653		3 089		1 308		1 528				
Geniş tanımlı		3 085	30,6	3 002	18,3	5 919	22,8		39,1		24,0		29,7	
Bir yıl ve daha uzun işsiz olanların sayısı ve oranı		417	27,8	288	16,3	705	21,6	308	22,5	229	14,3	537	18,1	
CEİD-İstihdam 9 Cinsiyete göre İŞKUR'a kayıtlı işsizlerden işe yerleştirilenlerin sayısı ve oranı	2023						2025							
	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)		
		488	25,3	1002	51,7	1490	38,5							
	CEİD-İstihdam 10 Cinsiyete ve eğitime göre yıllık ortalama esas iş geliri farkı	2023						2025						
Kadın (Bin TL)		Erkek (Bin TL)		Cinsiyete göre gelir oranı (%)		Kadın (Bin TL)		Erkek (Bin TL)		Cinsiyete göre gelir oranı (%)				
91 693		125 709		72,9		332 316		431 555		77,0				
Okur-yazar olmayanlar		38 574		54 886		70,3		126 794		229 118		55,3		
Bir okul bitirmeyenler		42 123		73 258		57,5		191 244		315 009		60,7		
Lise altı eğitimliler		61 845		95 710		64,6		253 199		414 809		61,0		
Lise ve dengi okul mezunları		74 188		126 147		58,8		465 848		634 988		73,4		
Yükseköğretim mezunları		124 372		179 521		69,3		332 316		431 555		77,0		
CEİD-İstihdam 11 Cinsiyete göre okul öncesi eğitimdeki net okullaşma oranı	2023						2025							
	Kız Çocuk		Oğlan Çocuk		Toplam		Kız Çocuk		Oğlan Çocuk		Toplam			
	3-5 yaş		51,91		51,87		51,89		48,97		48,97		48,97	
	4-5 yaş		69,3		70,3		69,8		60,79		60,87		60,83	
	5 yaş		83,99		83,5		84,3		82,25		82,8		82,53	

Mevcut Gösterge Verileri - Yoksulluk

Mevcut Gösterge Verileri (Yoksulluk)														
CEİD-Yoksulluk 1	2023						2025							
	Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)			
	Cinsiyete göre görece yoksul oranı ⁹¹ (%60 Medyan Altı)		22,6		20,8		21,7							
Cinsiyete göre görece yoksul oranı (%50 Medyan Altı)	14,4		13,3		13,9									
CEİD-Yoksulluk 2	2023						2025							
	Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)			
	Cinsiyete ve yaş grubuna göre yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olanların oranı (AROPE)		32,9		28,5		30,7		30,1		25,6		27,9	
0-17 yaş	40,9		39,4		40,1		37,8		36,0		36,8			
18-64 yaş	31,1		24,8		28,0		28,4		21,8		25,1			
65+ yaş	24,3		21,5		23,1		23,6		21,8		22,8			
CEİD-Yoksulluk 3	2023						2025							
	Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)			
	Cinsiyete ve eğitim düzeyine göre görece yoksulluk oranı		39,7		51,2		41,5							
Okur-yazar olmayanlar	37,5		46,1		39,4									
Bir okul bitirmeyenler	21,6		23,4		22,6									
Lise altı eğitimliler	13,3		12,0		12,6									
Lise ve dengi okul mezunları	5,4		5,0		5,2									
Yükseköğretim mezunları														
CEİD-Yoksulluk 4	2023						2024							
	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)		
	Cinsiyete ve maaş türüne göre engelli/malul maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	343	39,9	517	60,2	859	100	344	40,4	508	59,7	851	100	
Şartsız engelli/malul maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	23	16,3	118	83,7	141	100	23	16,2	118	83,1	142	100		
Şartlı engelli/malul maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	320	44,5	399	55,5	719	100	320	45,1	390	54,9	710	100		

⁹¹ Görece Yoksulluk Oranı - Gelir Esaslı - Eşdeğer Hane halkı Gelirinin %60 Medyan Altı

Mevcut Gösterge Verileri (Yoksulluk)												
CEİD-Yoksulluk 5	2023						2024					
	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
Cinsiyete göre emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	3 137	25,3	9 277	74,7	12 414	100	3 238	25,0	9 696	75,0	12 935	100
Şartsız emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	2 617	22,5	8 985	77,4	11 612	100	2 723	22,5	9 406	77,5	12 129	100
Şartlı emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	521	64,1	292	35,9	813	100	515	63,9	291	36,1	806	100
CEİD-Yoksulluk 6	2023						2024					
	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
Cinsiyete göre dul/yetim maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	3 768	92,9	287	7,1	4 054	100	3 923	92,9	298	7,1	4 221	100
Şartsız dul/yetim maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	3 641	93,0	274	7,0	3 915	100	3 817	93,0	286	7,0	4 103	100
Şartlı dul/yetim maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	127	91,2	12	8,8	139	100	106	89,8	12	10,2	118	100

Mevcut Gösterge Verileri - Eğitim

Mevcut Gösterge Verileri (Eğitim)													
CEİD-Eğitim 1 15 yaş ve üzeri nüfusta okur-yazar olmayanların cinsiyete göre dağılımı	2023						2025						
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	
	1 452 351	87,1	215 478	12,9	1 667 829	100	1 329 235	87,6	188 848	12,4	1 518 083	100	
CEİD-Eğitim 2 Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre net okullaşma oranı	2024						2025						
	Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		
	95,2		94,9		95,0		95,7		95,2		95,4		
Cinsiyete göre ortaokuldaki net okullaşma oranı	91,5		91,4		91,5		89,3		88,9		89,1		
Cinsiyete göre ortaöğretimdeki net okullaşma oranı	88,7		87,3		88,0		83,3		82,5		82,9		
CEİD-Eğitim 3 Cinsiyete, eğitim seviyesine ve okul türüne göre temel örgün eğitimde öğrenci dağılımı	2024						2025						
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	
	Cinsiyete göre resmi okul öncesi eğitimdeki öğrenci dağılımı	780 165	48,7	820 811	51,3	1 600 976	100	687 709	48,7	725 870	51,3	1 413 579	100
Cinsiyete göre özel okul öncesi eğitimdeki öğrenci dağılımı	164 917	46,7	188 309	53,3	353 226	100	153 975	47,0	173 760	53,0	327 735	100	
Cinsiyete göre resmi ilkokullardaki öğrenci dağılımı	2 576 053	48,7	2 718 418	51,3	5 294 471	100	2 605 037	48,6	2 753 012	51,4	5 358 049	100	
Cinsiyete göre özel ilkokullardaki öğrenci dağılımı	167 100	47,8	182 815	52,2	349 915	100	166 063	47,9	180 371	52,1	346 434	100	
Cinsiyete göre resmi ortaokullardaki öğrenci dağılımı	2 433 837	49,2	2 514 908	50,8	4 948 745	100	2 364 480	49,0	2 461 058	51,0	4 825 538	100	
Cinsiyete göre özel ortaokullardaki öğrenci dağılımı	173 131	47,3	192 920	52,7	366 051	100	169 128	47,5	187 248	52,5	356 376	100	
Cinsiyete göre resmi ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	2 571 603	49,1	2 663 278	50,9	5 234 881	100	2 379 207	49,4	2 440 571	50,6	4 819 778	100	
Cinsiyete göre özel ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	242 568	43,2	319 432	56,8	562 000	100	218 091	42,8	290 943	57,2	509 034	100	
CEİD-Eğitim 4 Cinsiyete ve program türüne göre ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	2024						2025						
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	
	Cinsiyete göre genel ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı ⁽⁹²⁾	1 891 420	53,6	1 636 682	46,4	3 528 102	100	1 716 122	54,3	1 444 327	45,7	3 160 449	100
Cinsiyete göre mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	618 002	35,4	1 125 388	64,6	1 743 390	100	596 232	35,5	1 084 868	64,5	1 681 100	100	
Cinsiyete göre İmam Hatip Liselerindeki öğrenci dağılımı	304 749	58,0	220 640	42,0	525 389	100	284 944	58,5	202 319	41,5	487 263	100	
CEİD-Eğitim 5 Cinsiyete ve okul türüne göre mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	2024						2025						
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	
	Cinsiyete göre resmi mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	577 537	36,2	1 017 842	63,8	1 595 379	100	556 610	36,2	979 632	63,8	1 536 242	100
Cinsiyete göre özel mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	40 465	27,3	107 546	72,7	148 011	100	39 622	27,4	105 236	72,6	144 858	100	

⁹² Bir önceki izleme raporunda "Cinsiyete göre genel ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı" verisi 2020/'21 yılına aitti, bu nedenle bu göstergenin bilgisi revize edilerek diğer göstergeler gibi 2021/'22 yılı bilgisi yazıldı.

Mevcut Gösterge Verileri (Eğitim)												
CEİD-Eğitim 6 Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre açık öğretimdeki öğrenci dağılımı	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre açık öğretim ortaokulundaki öğrenci dağılımı	95 935	62,2	58 317	37,8	154 252	100	58 976	61,4	37 048	38,6	96 024	100
Cinsiyete göre genel açık öğretim lisesindeki öğrenci dağılımı	458 172	48,1	493 410	51,9	951 582	100	403 912	48,2	434 015	51,8	837 927	100
Cinsiyete göre mesleki açık öğretim lisesindeki öğrenci dağılımı (İHL hariç)	17 578	39,3	27 191	60,7	44 769	100	15 263	40,1	22 763	59,9	38 026	100
Cinsiyete göre açık öğretim İmam Hatip Lisesindeki öğrenci dağılımı	41 831	52,8	37 368	47,2	79 199	100	41 975	53,3	36 849	46,7	78 824	100
Cinsiyete göre açık öğretim fakültesindeki lisans öğrencilerinin dağılımı	614 270	52,1	564 259	47,9	1 178 529	100	431 858	51,9	400 473	48,1	832 331	100
CEİD-Eğitim 7 Cinsiyete ve öğrenim düzeylerine göre yükseköğretimdeki öğrenci dağılımı (ön lisans, lisans, Y. lisans ve doktora ayrımında)	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre ön lisanstaki öğrenci dağılımı	1 494 714	53,0	1 327 912	47,0	2 822 626	100	1 382 947	54,6	1 149 822	45,4	2 532 769	100
Cinsiyete göre lisanstaki öğrenci dağılımı	1 936 660	51,8	1 803 511	48,2	3 740 171	100	1 767 254	52,8	1 581 282	47,2	3 348 536	100
Cinsiyete göre y. lisanstaki öğrenci dağılımı	199 286	48,7	210 273	51,3	409 559	100	169 923	51,4	160 541	48,6	330 464	100
Cinsiyete göre doktoradaki öğrenci dağılımı	54 862	50,4	54 071	49,6	108 933	100	46 725	52,1	42 940	47,9	89 665	100
CEİD- Eğitim 8 Cinsiyete ve yaygın eğitim kurumlarının türlerine göre kursiyer dağılımı	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre resmi yaygın eğitim kurumlarında kursiyer dağılımı	8 676 117	62,4	5 227 284	37,6	13 903 401	100	6 836 180	64,8	3 714 770	35,2	10 550 950	100
Cinsiyete göre Meslek Kursları kursiyer dağılımı ⁹³	29 461	49,5	30 067	50,5	59 528	100	21 001	35,3	38 486	64,7	59 487	100
Cinsiyete göre Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü kursiyer dağılımı	3 743	92,7	296	7,3	4 039	100	3 950	92,7	313	7,3	4 263	100
Cinsiyete göre Halk Eğitim Merkezi kursiyer dağılımı	8 443 813	63,2	4 907 485	36,8	13 351 298	100	6 754 366	65,1	3 615 304	34,9	10 369 670	100
Cinsiyete göre özel yaygın eğitim kurumlarında kursiyer dağılımı	1 338 369	36,8	2 294 905	63,2	3 633 274	100	1 290 644	35,4	2 354 956	64,6	3 645 600	100
CEİD- Eğitim 9 Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre temel örgün eğitimdeki öğretmen dağılımı	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Okul öncesindeki öğretmenler	79 603	94,7	4 464	5,3	84 067	100	75 734	93,2	5 529	6,8	81 263	100
İlkokuldaki öğretmenler	201 029	65,1	107 607	34,9	308 636	100	214 109	66,4	108 196	33,6	322 305	100
Ortaokuldaki öğretmenler	225 827	59,7	152 376	40,3	378 203	100	228 493	60,0	152 519	40,0	381 012	100
Ortaöğretimdeki öğretmenler	209 623	52,7	188 367	47,3	397 990	100	213 720	53,1	189 109	46,9	402 829	100
Genel ortaöğretimdeki öğretmenler	108 052	54,6	89 691	45,4	197 743	100	107 908	54,9	88 749	45,1	196 657	100
Mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğretmenler	101 571	50,7	98 676	49,3	200 247	100	105 812	51,3	100 360	48,7	206 172	100
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü öğretmenleri	27 524	53,1	24 344	46,9	51 868	100	29 465	54,2	24 941	45,8	54 406	100

⁹³ Bu gösterge bir önceki izleme raporunda “Cinsiyete göre Mesleki Eğitim Merkezi kursiyer dağılımı” olarak 2016 ve 2022 yılları için verilmiş, ancak 2015/16 öğretim yılında Mesleki eğitim merkezleri bağımsız olarak veriliyorken 2017 Ocak ayından itibaren Mesleki Eğitim Merkezleri zorunlu eğitim kapsamına alınmış ve aday çırak, çırak, kalfa ve ustaların genel mesleki eğitimleri Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. 2021/22 yılına dair bir önceki izleme raporuna bu gösterge için Meslek Kursları bilgisi girilmiş, karşılaştırılabilir olması nedeni ile göstergenin adı Cinsiyete göre Meslek Kursları kursiyer dağılımı olarak değiştirilmiştir.

Mevcut Gösterge Verileri (Eğitim)												
CEİD- Eğitim 10 Cinsiyete göre ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	196 048	55,2	159 078	44,8	355 126	100	185 810	53,9	158 960	46,1	344 770	100
Cinsiyete göre Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	55 049	51,1	52 674	48,9	107 723	100	50 797	49,7	51 394	50,3	102 191	100
Cinsiyete göre Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	113 187	56,9	85 880	43,1	199 067	100	107 005	55,9	84 320	44,1	191 325	100
Cinsiyete göre Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	2 884	46,3	3 349	53,7	6 233	100	3 103	40,5	4 554	59,5	7 657	100
Cinsiyete göre Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	24 705	59,4	16 878	40,6	41 583	100	23 933	57,8	17 481	42,2	41 414	100
Cinsiyete göre Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	223	42,9	297	57,1	520	100	206	41,7	288	58,3	494	100
CEİD- Eğitim 11 Cinsiyete göre Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı yurtların kapasiteleri	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	595 989	62,5	357 240	37,5	953 229	100	631 153	63,3	365 153	36,7	996 306	100

Mevcut Gösterge Verileri - STEM

Mevcut Gösterge Verileri (STEM)												
CEİD- STEM 1 Cinsiyete göre matematik okuryazarlığı ortalama puanı	2022						2026					
	Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)		Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)	
	450		456		453							
CEİD- STEM 2 Cinsiyete göre fen okuryazarlığı ortalama puanı	478		473		476							
CEİD- STEM 3 Cinsiyete göre okuma becerileri ortalama puanı	468		444		456							
CEİD- STEM 4 Cinsiyete ve okul türüne göre Fen Liselerinde öğrenci dağılımı (resmi ve özel okul ayrımında)	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre devlet okullarında Fen Liseleri öğrenci dağılımı	71 721	50,1	71 431	49,9	143 152	100	70 447	49,5	71 761	50,5	142 208	100
Cinsiyete göre özel okullarda Fen Liseleri öğrenci dağılımı	29 894	49,1	31 004	50,9	60 898	100	27 214	49,2	28 122	50,8	55 336	100
CEİD- STEM 5 Cinsiyete göre mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarının toplam ortaöğretim mezunları içindeki oranı	2023						2024					
	Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)	
	22,6		27,2		24,9		28,8		34,3		31,3	
CEİD- STEM 6 Cinsiyete göre Ar-Ge insan kaynağı (meslek grubu ve sektör bazında) dağılımı	2022						2024					
	Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		Erkek (%)		Kadın (%)		Toplam (%)	
	36,8		63,2		100		37,0		63,0		100	
Cinsiyete göre Araştırmacı Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	37,3		62,7		100		37,3		62,7		100	
Cinsiyete göre Teknisyen ve eşdeğeri Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	30,8		69,2		100		30,9		69,1		100	
Cinsiyete göre Diğer destek personeli Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	41,7		58,3		100		43,8		56,2		100	
Cinsiyete göre Mali ve mali olmayan şirketlerde Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	27,3		72,7		100		28,3		71,7		100	
Cinsiyete göre Genel devlette Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	31,2		68,8		100		30,9		69,1		100	
Cinsiyete göre Yükseköğretimde Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	47,4		52,6		100		48,0		52,0		100	

Mevcut Gösterge Verileri - Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişim

Mevcut Gösterge Verileri (Kentsel Haklar)				
	2024	2025		
CEİD- Kentsel-1 Türkiye Belediyeler Birliği personeline kadın oranı ⁹⁴ (%)	39	42		
CEİD- Kentsel-2 İl ve ilçe belediyelerinde var olan eşitlik birimi sayısı	35			
CEİD- Kentsel-3 CEMR Avrupa Yerel Yaşamda Kadın - Erkek Eşitliği Şartına İmzacı Belediyelerin Sayısı	83	92 (2026:93)		
	2024	2025		
	Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
CEİD- Kentsel-4 Cinsiyete göre bireylerin yaşadıkları çevrede gece kendini güvende hissetme oranı	47,8	69,7	57,6	75,7
CEİD- Kentsel-5 Cinsiyete göre bireylerin kendini evinde yalnızken güvende hissetme oranı	79,0	88,5	86,2	92,2
CEİD- Kentsel-6 Cinsiyete göre belediyenin engellilere yönelik hizmetinden memnuniyet oranı	44,4	45,8	45,7	46,8
CEİD- Kentsel-7 Cinsiyete göre belediyenin hasta ve yoksullara yardım hizmetinden memnuniyet oranı	48,1	48,1	47,7	49,0
CEİD- Kentsel-8 Cinsiyete göre belediyenin meslek edindirmeye yönelik hizmetinden memnuniyet oranı	49,6	47,4	52,3	49,2
CEİD- Kentsel-9 Cinsiyete göre belediyenin ışıklandırma hizmetlerinden memnuniyet oranı	69,0	68,7	68,9	67,7
CEİD- Kentsel-10 Cinsiyete göre güvenlik güçlerinin (polis veya jandarmanın) vatandaşlara davranışından duyulan memnuniyet oranı	68,0	69,8	67,8	71,8
CEİD- Kentsel-11 Cinsiyete göre kamunun asayiş hizmetlerinden memnuniyet oranı	71,5	72,8	73,0	75,2
CEİD- Kentsel-12 Cinsiyete göre belediyelere ait yeşil alanların miktarından memnuniyet oranı	55,5	55,3	55,9	55,6
CEİD- Kentsel-13 Cinsiyete göre belediyenin yol/kaldırım yapımı hizmetlerinden memnuniyet oranı	56,6	53,8	52,9	51,9

⁹⁴ TBB Yıllık Faaliyet Raporları (2022, 2023). Online erişim: https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_faaliyet-raporu_25 / (Erişim tarihi: 31.10.2024)

Mevcut Gösterge Verileri - Kadın Mülteciler

Mevcut Gösterge Verileri (Kadın Mülteciler)						
CEİD- Mülteci 1 Cinsiyete göre geçici koruma kapsamındaki nüfusun dağılımı	2024 ⁹⁵			2026 ⁹⁶		
	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)
	1 492 547	1 630 452	3 122 999	1 101 867	1 171 458	2 273 325
CEİD- Mülteci 2 Geçici koruma kapsamındaki nüfus içinde cinsiyete dayalı öğrenci sayıları ⁹⁷	2023			2025		
	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)
Cinsiyete göre okul öncesinde öğrencilerin dağılımı	-	-	56 050			25 759
Cinsiyete göre ilkokulda öğrencilerin dağılımı	-	-	365 000			325 511
Cinsiyete göre ortaokulda öğrencilerin dağılımı	-	-	278 593			225 237
Cinsiyete göre lisede öğrencilerin dağılımı			112 217			99 014
Cinsiyete göre yükseköğretimdeki Suriye vatandaşlarının dağılımı ⁹⁸	27 567	33 183	60 750			
CEİD- Mülteci 3 Eğitim düzeylerine göre geçici koruma kapsamındaki kadınların dağılımı ⁹⁹	2018					
Okur Yazar olmayanların oranı	21,9					
Hiç okula gitmemiş veya ilk veya ortaokula devam etmişlerin oranı	58,5					
Ortaokul üzeri eğitim görmüşlerin oranı	19,6					
Geçici koruma kapsamındaki kadınlar içinde çalışanların oranı	8,7					
Geçici koruma altındaki kadınların aile planlaması hizmetlerine erişim oranı	67,4					
Geçici koruma altındaki kadınların doğum öncesi bakım hizmetlerine erişim oranı	92,9					
Geçici koruma altındaki kadınların doğum sonrası bakım hizmetlerine erişim oranı	89,4					

⁹⁵ Temmuz 2024 itibarıyla.

⁹⁶ Mayıs 2026 itibarıyla.

⁹⁷ MEB Hayat Boyu Öğrenim GM İzleme ve Değerlendirme Raporu 2023 itibarıyla geçici koruma kapsamındaki öğrencilerin cinsiyet kırılımını vermemektedir.

⁹⁸ Yüksek öğretim istatistiklerinden elde edilmiştir. <https://istatistik.yok.gov.tr/> 2026 için veri yoktur.

⁹⁹ HÜNEE TNSA 2018 Araştırması.

Mevcut Gösterge Verileri (Kadın Mülteciler)						
CEİD- Mülteci 4 Suriyelilerden çalışma izni olanların cinsiyete göre dağılımı ¹⁰⁰	2023			2025		
	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)
	6 398	102 122	108 520	7 987	109 347	117 334
CEİD- Mülteci 5 Uluslararası koruma başvurusunda bulunan kişi sayısı ¹⁰¹	2023			2025		
	19 017			6 430		

¹⁰⁰ ÇSGB Çalışma İzin İstatistikleri, <https://www.csgeb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izin-istatistikleri/>

¹⁰¹ GIB GM uluslararası koruma başvurusunda bulunanların cinsiyet kırılımını vermemektedir.

Mevcut Gösterge Verileri - İnsan/Kadın Ticareti

Mevcut Gösterge Verileri (İnsan/Kadın Ticareti)				
	2021	2022	2023	2024
	Toplam (Sayı)	Toplam (Sayı)	Toplam (Sayı)	Toplam (Sayı)
CEİD-İnsan/Kadın Ticareti 1 Toplam tespit sayısı	402	343	223 ¹⁰²	179
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 2 Kadın sayısı	321	283		137
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 3 Çocuk mağdur sayısı	118	72	40	76
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 4 Cinsel sömürü amaçlı kadın/insan ticareti ¹⁰³	200	161		54
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 5 Cinsel sömürü amaçlı kadın/insan ticaretinin toplam tespitlere oranı (yüzde)	49,7	46,9		52,6
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 6 Emek sömürüsü amaçlı insan ticareti	111	107		49
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 7 Emek sömürüsü amaçlı kadın/insan ticaretinin toplam tespiti oranı (yüzde)	27,6	31,1		27,9
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 8 Zorla evlendirme aracılığıyla kadın/insan ticareti vakası	54	41		7
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 9 Zorla dilendirme aracılığıyla insan ticareti vakası	22	16		2
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 10¹⁰⁴ Suriye uyruklu mağdur oranı (yüzde)	39,3	33,3		
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 11 Gönüllü Geri Dönüş Desteğinden yararlananların sayısı	92	71		
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 12 Toplam sığınak sayısı / yatak kapasitesi	2	2 / (30+12)		
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 13 İyileşme süresi tanınan mağdur sayısı / Suriyeli Mülteci sayısı	144/85	98/43		
CEİD- İnsan/Kadın Ticareti 14 İkamet izni verilen mağdur sayısı	67	57		

¹⁰² Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) insan ticareti mağdurlarının cinsiyet kırılımını 2024 için vermemiştir.

¹⁰³ Bu ve izleyen beş göstergenin verileri TİHEK İnsan Ticaretiyle Türkiye Mücadele Ulusal Raporundan alınmıştır (2023:36)

¹⁰⁴ 10-14. gösterge verileri Coşkun E. (2024) İnsan/Kadın Ticareti ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması: 2021-2023 Güncellemesi, CEİD, s.26-27 <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2512>

Mevcut Gösterge Verileri - Sağlık

Mevcut Gösterge Verileri (Sağlık)						
CEİD- Sağlık 1	2021-2023 ¹⁰⁵			2023-2025		
	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)
	80,0	74,7	77,3	81,1	75,9	78,5
CEİD- Sağlık 2	2023			2025		
	Kadın (%)	Erkek (%)		Kadın (%)	Erkek (%)	
	63,7	74,8		64,1	73,2	
CEİD- Sağlık 3 ¹⁰⁶	2022			2025		
	Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam	Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam
	4,7	7,7	6,1	5,9	8,4	8,1
CEİD- Sağlık 4	2022			2025		
	Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam (%)	Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam (%)
	15,5	41,3	28,3	17,5	42,9	30,1
CEİD- Sağlık 5	23,6	16,8	20,2	24,8	18,7	21,8
CEİD- Sağlık 6	2019			2020		
	Kadın	Erkek		Kadın	Erkek	
	193,4	264,9		160,8	230,6	
CEİD- Sağlık 7	2022			2025		
	52,4			44,8		

¹⁰⁵ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayat-Tablolari-2021-2023-53678#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%202020%2D2022%20d%C3%B6neminde%20erkeklerde%2074%2C8%20y%C4%B1l,s%C3%BCresi%20fark%C4%B1%205%2C3%20y%C4%B1l%C4%B1r>

¹⁰⁶ Bu göstergenin verileri Türkiye Sağlık Araştırması 2022 ve 2025 yılı verileri kullanılarak güncellenmiştir.

Mevcut Gösterge Verileri (Sağlık)			
CEİD- Sağlık 8 15 yaş ve üzeri kadınlar arasında hiç servikal smear aldirmayanların oranı	2022		2025
	64,4		59,0
CEİD- Sağlık 9 Sezaryen doğumların tüm hastane doğumları içindeki oranı	2022		2024
	62,8		63,7
CEİD- Sağlık 10 Anne ölüm oranı (100 bin canlı doğumda)	2020	2022	2024
	13,1 ¹⁰⁷	12,6	11,5
CEİD- Sağlık 11 Gebeliğe bağlı ölümlerin nedenlerinin oranı	2015		
	Kadın (%)		
	<i>Doğrudan obstetrik nedenler</i>		
	41,1		
	<i>Dolaylı obstetrik nedenler</i>		
	51,5		
	<i>Nedeni bilinmeyenler</i>		
	6,6		
CEİD- Sağlık 11 Adolesan (15-19) annelik oranı	2018	2022	2024
	3,5	12	10
CEİD- Sağlık 12¹⁰⁸ Doğum öncesi dört veya daha fazla sayıda bakım hizmeti alanların oranı (15-49 yaş grubu evli ya da ilişkisi olan kadınlar)	2018		
	Kadın (%)		
	90		
CEİD- Sağlık-13 Doğum sonrası bakım alma oranı (15-49 yaş grubu evli ya da ilişkisi olan kadınlar)	96		
CEİD- Sağlık-14 Karşılammış doğum kontrolü gereksinimi oranı (15-49 yaş grubu evli ya da ilişkisi olan kadınlar)	12		

¹⁰⁷ Covid kaynaklı ölümler dâhil edildiğinde 2020 yılı için ilgili oran %19,9'a yükselmektedir.

¹⁰⁸ Sağlık 12, 13 ve 14 nolu göstergelerin verisi Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması verilerinden hesaplanmaktadır. 2025 yılı TNSA verisi henüz kullanıma açılmadığı için gösterge verileri güncellenememiştir.

Mevcut Gösterge Verileri - Spor

Mevcut Gösterge Verileri (Spor)												
CEİD- Spor 1 Cinsiyete göre lisanslı sporcuların dağılımı	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	3 984 668	44,6	4 959 029	55,4	8 943 697	100	4 120 316	45,4	4 951 706	54,6	9 072 022	100
CEİD-Spor 2 Cinsiyete göre faal sporcuların dağılımı	2 135 808	43,1	2 823 982	56,9	4 959 790	100	2 153 358	43,6	2 782 024	56,4	4 935 382	100
CEİD-Spor 3 Cinsiyete göre verilen antrenör belge dağılımı	14 038	48,2	15 107	51,8	29 145	100	16 100	51,7	15 067	48,3	31 167	100
CEİD-Spor 4 Cinsiyete göre spor müsabakalarında görev alan hakem dağılımı	23 944	41,2	34 169	58,8	58 113	100	24 436	41,2	34 907	58,8	59 343	100
CEİD-Spor 5 Cinsiyete göre dünya şampiyonalarında madalya kazanan sporcuların dağılımı	281	47,4	312	52,6	593	100	297	41,9	411	58,1	708	100
CEİD-Spor 6 Federasyonların karar alma mekanizmalarında (en fazla finanse edilen ilk sekiz spor türünün ¹⁰⁹) (başkan, genel sekreter) kadın ve erkek dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	6	5,2	109	94,8	115	100	-	-	-	-	-	-
CEİD-Spor 7 Federasyonların yönetim kurullarında (en fazla finanse edilen ilk sekiz spor türünün) kadın ve erkek üye dağılımı	2	25,0	6	75,0	8	100	-	-	-	-	-	-

¹⁰⁹ En fazla finanse edilen ilk sekiz spor türü: Türkiye Basketbol Federasyonu, Türkiye Güreş Federasyonu, Türkiye Yüzme Federasyonu, Türkiye Kayak Federasyonu, Türkiye Voleybol Federasyonu, Türkiye Tekvando Federasyonu, Türkiye Golf Federasyonu, Türkiye Bisiklet Federasyonu.

Mevcut Gösterge Verileri - Kadınlara Yönelik Şiddet

Mevcut Gösterge Verileri (Kadınlara Yönelik Şiddet)		
CEİD- KYŞ 1 Kadınların yakın ilişkide oldukları erkeklerden maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin oranı (15-59 yaş grubundaki kadınların fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet ayrımında)	2014¹¹⁰	
	Kadın (%)	
<i>Fiziksel şiddet yaygınlığı</i>	36	
<i>Cinsel şiddet yaygınlığı</i>	12	
<i>Fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı</i>	38	
<i>Duygusal şiddet yaygınlığı</i>	44	
<i>Gebelik döneminde fiziksel şiddet</i>	8,3	
CEİD- KYŞ 2 Israrlı takip yaygınlığı (15-59 yaş grubu)	27	
CEİD- KYŞ 3 Şiddet nedeniyle kurum/kuruluşlara başvuruda bulunan kadınların oranı (%)	11	
CEİD- KYŞ 4 Sığınma evi sayısı	2023¹¹¹	2025
<i>Bakanlığa bağlı Kadın Konukevi sayısı</i>	112	112
<i>Yerel yönetimlere bağlı kadın konukevi sayısı</i>	33	25
<i>İçişleri Bakanlığına bağlı kadın konukevi sayısı</i>	3	3
<i>Sivil toplum örgütlerine bağlı sığınmaevi sayısı</i>	1	1
CEİD- KYŞ 5 Kadın konukevlerinden yararlananların sayısı	2024¹¹²	2025
<i>Kadın konukevlerinden yararlanan kadınların sayısı</i>	-	-
<i>Kadın konukevlerinden yararlanan çocukların sayısı</i>	-	-
Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların sayısı	37 454	-
Kadın konukevlerinden hizmet alan çocukların sayısı	22 136	-
Kapasite	2 814	-
CEİD- KYŞ 6 ŞÖNİM sayısı	2024	2026
	84	85

¹¹⁰ Türkiye Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014. <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/135>

¹¹¹ KSGM (2023). Türkiye'de Kadın 2023. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2150>)

¹¹² Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İstatistik Bülteni Aralık 2024 Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/sghd/istatistik-sayfaları/aylik-istatistik-bulteni/> Erişim tarihi: 30.05.2026

Mevcut Gösterge Verileri (Kadınlara Yönelik Şiddet)		
CEİD- KYŞ 7 ŞÖNİM'lerden yararlananların sayısı	2024¹¹³	2025
<i>Toplam</i>	308 762	
<i>ŞÖNİM'lerden yararlanan kadınların sayısı</i>	270 642	*
<i>ŞÖNİM'lerden yararlanan çocukların sayısı</i>	10 092	*
<i>ŞÖNİM'lerden yararlanan erkeklerin sayısı</i>	28 023	*
CEİD- KYŞ 8	2023¹¹⁴	2025
<i>Adalet Bakanlığı- Cumhuriyet Başsavcılığı Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Bürosu sayısı</i>	225	
<i>Emniyet Genel Müdürlüğü- Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği sayısı</i>	1005	
<i>Jandarma Genel Komutanlığı- Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği sayısı</i>	242	
<i>Adalet Bakanlığı- Adli Görüşme Odası sayısı</i>	152	
CEİD- KYŞ 9 KYTCTŞ ile Mücadele İl Eylem Planı hazırlayan il sayısı	81	
CEİD- KYŞ 10 Üniversitelerdeki Cinsel Taciz ve Saldırı Merkezi sayısı	43 ¹¹⁵	
CEİD- KYŞ 11 Kadın cinayetlerinin sayısı	2023	2025
<i>BIANET¹¹⁶</i>	333	299
<i>Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu¹¹⁷</i>	565	591
CEİD- KYŞ 12 Kadınlara yönelik şiddete özel 7/24 hizmet sunan ulusal telefon hattının varlığı (evet/hayır)	Hayır	Hayır
CEİD- KYŞ 13 İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlükte olması (evet/hayır)	Hayır	Hayır

¹¹³ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İstatistik Bülteni Aralık 2024 Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/sgbd/istatistik-sayfaları/aylik-istatistik-bulteni/> Erişim tarihi: 30.05.2026

¹¹⁴ KSGM (2023). Türkiye'de Kadın 2023. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2150>)

¹¹⁵ XXI. Üniversitelerarası Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı İş Birliği, Destek ve İletişim Grubu Çalıştayı (2 Aralık, 2022) Çalıştay Özet Metni

¹¹⁶ Bianet Erkek Şiddeti Çetelesi. Erişim adresi: https://bianet.org/proje/erkek-siddeti-cetelesi-285345#google_vignette . Erişim tarihi: 30.05.2026

¹¹⁷ Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. Erişim adresi: <https://kadincinayetleriniurduracagiz.net/veriler/3162/2025-yili-kadin-cinayetleri-ve-supheli-kadin-olumleri-veri-raporu> Erişim tarihi: 30.05.2026

Mevcut Gösterge Verileri - ÇEZE

Mevcut Gösterge Verileri (ÇEZE)						
CEİD- ÇEZE 1 20-24 yaş grubunda olup 18 ve 15 yaşından önce evlenen kadınların oranı	2018					
20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenen kadınların oranı	14,7					
20-24 yaş grubunda olup 15 yaşından önce evlenen kadınların oranı	2,0					
CEİD- ÇEZE 2 Lanzarote sözleşmesinin yürürlükte olması (evet/hayır)	2018			2026		
	Evet			Evet		
CEİD- ÇEZE 3 ÇEZE ve kadınlar/kız çocuklarına yönelik zararlı geleneksel uygulamaların önlenmesine yönelik ulusal strateji ve eylem planlarının varlığı (evet/hayır)	Hayır			Hayır		
CEİD- ÇEZE 4 Cinsiyete göre 14-17 yaş grubunda açık öğretim lisesinde kayıtlı olan öğrencilerin oranı	2019					
	K (S)	K (%)	E (S)	E (%)	T (S)	T (%)
	108 453	43,7	139 927	56,3	248 280	100
CEİD- ÇEZE 5 Gebe kalınacak döneme ilişkin doğru bilgiye sahip olanların oranı	2018					
	Kadın (%)					
15-19 yaş grubundaki kadınlar arasında gebe kalınacak döneme dair doğru bilgiye sahip olanların oranı	17,8					
20-24 yaş grubundaki kadınlar arasında gebe kalınacak döneme dair doğru bilgiye sahip olanların oranı	27,9					
CEİD- ÇEZE 6 20-24 yaş grubundaki 18 yaşından önce evlenen kadınların evlilik kararlarının aileler tarafından alınma oranı	46					
CEİD- ÇEZE 7 20-24 yaş grubundaki 18 yaşından önce evlenen kadınların evliliklerinde akraba evliliği oranı	37					
CEİD- ÇEZE 8 20-24 yaş grubundaki 18 yaşından önce evlenen kadınların evliliklerinde başlık parası verilme oranı	38					
CEİD- ÇEZE 9 20-24 yaş grubundaki 18 yaşından önce evlenen kadınların evliliklerinde nikâh biçimi ve sırasının oranı						
Sadece dini nikâh ile yapılan evliliklerin oranı	7					
Her iki nikâhın olduğu, dini nikâhın önce yapıldığı evliliklerin oranı	64					
Her iki nikâhın olduğu, resmi nikâhın önce yapıldığı evliliklerin oranı	25					
Sadece resmi nikâh ile yapılan evliliklerin oranı	4					
CEİD- ÇEZE 10 20-24 yaş grubundaki 18 yaşından önce evlenen çiftler arasındaki yaş farkının oranı						
Erkeğin 10 ve yaş üzeri büyük olduğu evliliklerin oranı	16					
Erkeğin 5-9 yaş büyük olduğu evliliklerin oranı	50					
CEİD- ÇEZE 11 20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenmiş kadınların evlenmek istedikleri ortalama yaş	22,6					

Mevcut Gösterge Verileri - Medya

Mevcut Gösterge Verileri (Medya)												
CEİD- Medya 1 Cinsiyete göre yazılı medyada çalışanların dağılımı 2022 son yıl	2021						2022					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Yayın bölümü	10 405	38,6	16 548	61,4	26 953	100	9 143	38,2	14 762	61,8	23 905	100
Basım ve dağıtım bölümü	825	6,3	12 354	93,7	13 179	100	559	5,0	10 670	95,0	11 229	100
CEİD- Medya 2 Gazete/dergilerin çalışanların görevlerine göre cinsiyet dağılımı 2022 son yıl	2021						2022					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Genel Müdür/Müessese Müdürü	99	23,7	319	76,3	418	100	123	28,0	317	72,0	440	100
Genel Yayın Müdürü	321	22,1	1 130	77,9	1 451	100	236	19,6	966	80,4	1 202	100
Genel Yayın Yönetmeni	335	25,7	970	74,3	1 305	100	289	25,4	850	74,6	1 139	100
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	600	30,7	1 352	69,3	1 952	100	576	31,7	1 241	68,3	1 817	100
Sayfa editörü	1 714	45,0	2 097	55,0	3 811	100	1 572	46,0	1 846	54,0	3 418	100
CEİD- Medya 3 Düzenleyici kurullardaki ve devlete bağlı medya kuruluşlarındaki personelin cinsiyete göre dağılımı	2023						2024					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nda çalışanların sayısı ve dağılımı	267	42,6	360	57,4	627	100	281	44,4	352	55,6	633	100
Cinsiyete göre İletişim Başkanlığı'nda çalışanların sayısı ve dağılımı	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	710	45,5	851	54,5	1 561	100	717	45,4	862	54,6	1 579	100
CEİD- Medya 4 Cinsiyete göre İnternet kullanım oranı	2024						2025					
	Kadın (%)			Erkek (%)			Kadın (%)			Erkek (%)		
	85,4			92,2			88,2			93,6		
CEİD- Medya 5 Cinsiyete göre sosyal medya kullanımı ¹¹⁸	Kadın (%)			Erkek (%)			Kadın (%)			Erkek (%)		
	85,5			89,4			88,0			91,0		

¹¹⁸ Cinsiyete göre son 3 ayda İnternet kullanan bireylerin İnterneti özel amaçlı faaliyetler için kullanma oranı -Sosyal medya (Facebook, Twitter, Instagram vb.) üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşma. Bu gösterge, önceki raporda "Cinsiyete göre kendi kişisel sosyal medya hesabına sahip olma oranı" olarak gösterilmiştir.

Mevcut Gösterge Verileri (Medya)												
CEİD- Medya 6	2025						2026					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre YÖK'e bağlı İletişim Fakültelerinde okuyan öğrencilerin dağılımı ¹¹⁹	38 887	49,4	37 962	50,6	76 849	100	38 292	51,3	36 393	48,7	74 685	100
CEİD- Medya 7												
İletişim Fakültelerinde akademik personelin cinsiyete göre dağılımı	1 164	51,6	1 090	48,4	2 254	100	1 191	51,9	1 102	48,1	2 293	100

¹¹⁹ İletişim Fakültesi ve İletişim Bilimleri Fakültesi öğrenci sayıları dikkate alınarak hesaplanmıştır.

Mevcut Gösterge Verileri - Adalete Erişim

Mevcut Gösterge Verileri (Adalete Erişim)												
CEİD- Adalete Erişim 1	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	968 228	32,2	2 041 627	67,8	3 009 855	100	1 031 109	32,3	2 158 315	67,7	3 189 424	100
Cinsiyete ve uyuşuna göre ceza yargılamasında yer alan suçtan zarar görenler ve müştekilerin sayısı (Toplam) ve dağılımı												
Cinsiyete ve uyuşuna göre ceza yargılamasında yer alan suçtan zarar görenler ve müştekilerin sayısı (TC Uyraklu) ve dağılımı	909 984	32,2	1 913 543	67,8	2 823 527	100	969 841	32,3	2 027 767	67,7	2 997 608	100
Cinsiyete ve uyuşuna göre ceza yargılamasında yer alan suçtan zarar görenler ve müştekilerin sayısı (Yabancı Uyraklu) ve dağılımı	58 244	31,3	128 084	68,7	186 328	100	61 268	31,9	130 548	68,1	191 816	100
CEİD- Adalete Erişim 2	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	203 196	12,9	1 374 880	87,1	1 578 076	100	240 356	13,1	1 597 029	86,9	1 837 385	100
Cinsiyete ve yaş grubuna göre ceza yargılamasında yargılananların sayısı ve dağılımı												
Cinsiyete ve yaş grubuna göre (12-14 yaş) ceza yargılamasında yargılananların sayısı ve dağılımı	3 432	17,4	16 325	82,6	19 757	100	3 649	17,1	17 650	82,9	21 299	100
Cinsiyete ve yaş grubuna göre (15-17 yaş) ceza yargılamasında yargılananların sayısı ve dağılımı	7 033	11,1	56 589	88,9	63 622	100	7 953	11,0	64 035	89,0	71 988	100
Cinsiyete ve yaş grubuna göre (18+ yaş) ceza yargılamasında yargılananların sayısı ve dağılımı	192 731	12,9	1 301 966	87,1	1 494 697	100	228 754	13,1	1 515 344	86,9	1 744 098	100
CEİD- Adalete Erişim 3					2023			2025				
					Toplam (Sayı)			Toplam (Sayı)				
6284 sayılı Kanuna göre verilen kararların sayısı ¹²⁰												
Koruyucu tedbir kararı verilen tekil kişi sayısı (TC uyraklu)					12 190			13 952				
Koruyucu tedbir kararı verilen tekil kişi sayısı (Yabancı uyraklu)					575			497				
Önleyici tedbir kararı verilen tekil kişi sayısı (TC uyraklu)					295 033			323 191				
Önleyici tedbir kararı verilen tekil kişi sayısı (Yabancı uyraklu)					11 374			9 915				
Koruyucu tedbir kararı sayısı (TC uyraklu)					17 811			21 749				
Koruyucu tedbir kararı sayısı (Yabancı uyraklu)					789			757				
Önleyici tedbir kararı sayısı (TC uyraklu)					1 188 907			1 445 298				
Önleyici tedbir kararı sayısı (Yabancı uyraklu)					37 540			35 602				

¹²⁰ Adalet İstatistikleri 2025. T.C. Adalet Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2762>)

Mevcut Gösterge Verileri (Adalet Erişim)												
CEİD- Adalet Erişim 4 Cinsiyete göre yargıda görev yapanların sayısı ve dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre adli yargıda görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	8 430	37,7	13 909	62,3	22 359	100	9 844	39,7	14 965	60,3	24 809	100
Cinsiyete göre Bölge Adliye mahkemelerinde görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	5 209	51,8	4 838	48,2	10 047	100	5 924	52,4	5 390	47,6	11 314	100
Cinsiyete göre idari yargıda görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	599	49,7	606	50,3	1 205	100	654	53,0	581	47,0	1 235	100
Cinsiyete göre Bölge Adliye mahkemelerinde görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	903	37,8	1 484	62,2	2 387	100	1 098	37,9	1 796	62,1	2 894	100
Cinsiyete göre Bölge İdare mahkemelerinde görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	147	32,6	304	67,4	451	100	205	32,9	419	67,1	624	100
Cinsiyete göre Anayasa Mahkemesinde görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	34	24,6	104	75,4	138	100	29	24,4	90	75,6	119	100
Cinsiyete göre Danıştay'da görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	239	42,5	323	57,5	562	100	217	44,3	273	55,7	490	100
Cinsiyete göre adli yargıda görev yapan Cumhuriyet Savcısı sayısı ve dağılımı	1 208	17,9	5 540	82,1	6 748	100	1 601	21,2	5 940	78,8	7 541	100
Cinsiyete göre Bölge Adliye mahkemelerinde görev yapan Cumhuriyet Savcısı sayısı ve dağılımı	26	7,4	325	92,6	351	100	40	58,8	28	41,2	68	100
Cinsiyete göre adli yargıda görev yapan Cumhuriyet Başsavcısı sayısı ve dağılımı	7	3,0	224	97,0	231	100	9	3,6	240	96,4	249	100
Cinsiyete göre Yargıtay'da görev yapan savcı sayısı ve dağılımı	31	16,1	162	83,9	193	100	38	17,0	185	83,0	223	100
Cinsiyete göre Danıştay'da görev yapan savcı sayısı ve dağılımı	27	58,7	19	41,3	46	100	29	55,8	23	44,2	52	100

Mevcut Gösterge Verileri - Erkeklik

Mevcut Gösterge Verileri (Erkeklik)					
CEİD- Erkeklik 1		2019			
		Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)
Cinsiyete göre erkeklerin üstünlüğünü onaylayanların dağılımı ¹²¹					
Kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olması demokrasinin temel özelliklerinden birisidir		109	9,4	114	9,7
"Genelde erkekler kadınlardan daha iyi siyasi lider oluyorlar"		534	45,8	716	61,2
"Üniversite eğitimi, kız çocuktan çok erkek çocuk için önemlidir"		356	30,0	417	35,3
"Ülkede, eğer insanlar iş bulamıyorsa, çalışmak kadınlardan çok erkeklerin hakkıdır"		551	46,6	685	57,8
"Genel olarak, erkekler kadınlardan daha iyi şirket yöneticisi oluyor"		480	41,6	637	55,3
"Erkeğin karısını dövmesi bazen gerekir"		60	5,0	39	3,2
CEİD- Erkeklik 2		2021			
		Ortak Karar	Tek Bir Kişi		
Cinsiyete göre hanede karar alıcı olma oranı ¹²²		Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam (%)	
Taşınırken ev seçiminde		88,4	6,2	5,3	11,6
Evde ne pişirileceği/yeneceği konusunda		70,4	27,7	1,9	29,6
Çocukların eğitimi konusunda		90,6	6,3	3,0	9,4
Çocukların kılık kıyafet gibi ihtiyaçları konusunda		86,4	11,7	1,9	13,6
Akraba ilişkileri		93,3	3,4	3,3	6,7
Komşularla ilişkiler		93,1	4,4	2,6	6,9
Mobilya, beyaz eşya ve ev aletlerini satın alırken seçiminde		88,3	8,3	3,4	11,7
Günlük alışveriş konularında		81,2	14,7	4,1	18,8
Harcamaların önceliklendirilmesinde		85,4	6,4	8,2	14,6
Ailece ev dışında yapılan yeme içme ve eğlence gibi etkinliklerde		94,2	3,0	2,8	5,8
Tatil biçimi ve yeri konusunda		94,7	2,4	2,9	5,3

¹²¹ Dünya Değerler Araştırması 8. Dalgası Türkiye verisi henüz yayımlanmadığı için bu göstergelerin güncel verisi mevcut değil.

¹²²Erkeklik 2 ve Erkeklik 3 başlığı altındaki göstergelerin verisi TÜİK tarafından verisi toplanan Türkiye Aile Yapısı Araştırması 2021'in bulgularına dayanmaktadır ve bu araştırmanın henüz yenilenmediği için gösterge verileri de güncellenmemiştir. Diğer yandan Erkeklik 3 göstergesi için verisi üretilebilecek Resmi İstatistik Programında yer alan diğer bir hanehalkı araştırması olan Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2025 yılı verileri henüz kullanıma açılmamıştır.

Mevcut Gösterge Verileri (Erkeklik)							
CEİD- Erkeklik 3	2016			2021			
	Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam (%)	Hanehalkı Ferdi Değil ¹²³	Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam (%)
Cinsiyete göre ev içi iş bölümüne katılanların oranı							
Yemek yapma	91,2	8,8	96,9	3,8	85,4	10,8	96,2
Günlük yiyecek-içecek alışverişi	54,5	45,5	96,8	4,0	46,7	49,3	96,0
Aylık faturaların ödenmesi	22,3	77,7	95,1	4,7	21,2	74,1	95,3
Küçük bakım onarım tamir	11,1	88,9	80,6	25,2	9,6	65,2	74,8
Evin badanası boyası	19,6	80,4	49,0	54,3	8,1	37,6	45,7
Ütü	89,7	10,3	89,6	6,7	81,8	11,5	93,3
Çamaşır (çamaşır makinesini kullanmak dâhil)	91,3	8,8	97,0	3,4	85,6	11,0	96,6
Bulaşık (bulaşık makinesini kullanmak dâhil)	90,8	9,2	97,5	2,6	85,6	11,8	97,4
Basit dikiş, düğme dikme	92,4	7,6	93,7	8,1	83,0	9,0	91,9
Akşamları çay servisi	89,3	10,7	97,8	3,0	83,4	13,6	97,0
Sofranın kurulup kaldırılması	89,9	10,1	98,0	2,5	84,8	12,7	97,5
Evin günlük toplanması ve temizlenmesi	91,3	8,7	97,1	3,6	85,4	11,1	96,4
Evin haftalık aylık temizliği	92,0	8,0	90,9	8,8	80,9	10,3	91,2
Çocuk bakımı				3,3	94,4	2,3	96,7
CEİD- Erkeklik 4 ¹²⁴				2014			
Şiddet faili erkeklerin çalışma statüsüne göre oranı				Erkek (%)			
				Çalışıyor			
				36,9			
				Çalışmıyor			
				38,9			
CEİD- Erkeklik 5				2014			
Şiddet faili erkeklerin eğitim düzeylerine göre oranı				Erkek (%)			
				Eğitimi yok			
				43,3			
				İlkokul			
				40,9			
				Ortaokul			
				35,8			
				Lise			
				29,8			
				Lisans ve lisansüstü			
				20,5			

¹²³ 2016 ve 2021 yılları verileri hesaplamaya yeni katılan "hanehalkı ferdi değil" kategorisi sebebiyle farklıdır.

¹²⁴ Erkeklik 4 ve Erkeklik 5 göstergeleri Türkiye Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması 2015 mikro verisinden hesaplandı. Söz konusu araştırmanın 2025 yılında toplanan güncel mikro verisi henüz kamunun kullanımına açılmadığı için bu göstergelerin güncel verisi hesaplanamamıştır.

Mevcut Gösterge Verileri (Erkeklik)															
CEİD- Erkeklik 6				2016											
				Anne (%)		Baba (%)			Toplam (%)						
Cinsiyete göre çocuklarını cezalandıran ebeveynlerin oranı ¹²⁵															
Odaya kapatma				9,5		8,1			8,9						
Oyun oynamasına izin vermeme				38,1		40,2			39,0						
Harçlığını kesme				13,3		15,3			14,2						
TV izlemesine izin vermeme				40,5		41,2			40,8						
Azarlama				76,2		67,8			72,6						
Bir süre konuşmama				26,4		17,4			22,5						
Bir süre istediklerini almama				36,6		31,6			34,4						
Arkadaşları ile görüştürmeme				16,0		12,2			14,3						
Dövme				25,6		14,3			20,7						
Tokat atma				37,5		26,2			32,6						
İnterneti yasaklama				47,3		50,5			48,7						
Cep telefonunu yasaklama				30,0		30,8			30,3						
Diğer				0,2		0,5			0,3						
CEİD- Erkeklik 7		2023						2025							
		Anne (Sayı)	Anne (%)	Baba (Sayı)	Baba (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Anne (Sayı)	Anne (%)	Baba (Sayı)	Baba (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)		
		2 164 825	77,5	629 921	22,5	2 794 746	100	2 303 859	75,5	746 447	24,5	3 050 306	100		
Cinsiyete göre tek ebeveynli hanelerin dağılımı															
CEİD- Erkeklik 8				2020					2022						
Babaların çocuk bakımına ayırdıkları süre ¹²⁶				Baba (%)					Baba (%)						
Çocuklarla ilgilenme				51					44						
Beraber gezme				45					38						
Oyun oynama				36					33						
Kreş/okul sorunlarıyla ilgilenme				27					26						
Ders çalıştırma				29					25						
Kitap okuma				19					20						
Uyutma				13					19						
Yemek yedirme				13					21						
Yıkama				10					15						
Alt değiştirme				8											

¹²⁵ Erkeklik 6 göstergesinin verisi AÇEV tarafından yürütülen Babalık Araştırması bulgularına dayanmaktadır bu araştırma güncellenmediği için göstergenin güncel verisi mevcut değildir.

¹²⁶ Erkeklik 8 nolu göstergenin verisi Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi tarafından yürütülen ve en son verisinin 2022 yılında yayımlandığı Toplumsal Cinsiyet Algısı Araştırması bulgularına dayanmaktadır. Bu araştırma güncellenmediği için gösterge verisi de güncellenememiştir.

Mevcut Gösterge Verileri - Din Hizmetlerine Erişim

Mevcut Gösterge Verileri (Din Hizmetlerine Erişim)												
CEİD- Din Hizmetleri 1 Cinsiyete göre Din hizmetlerini yönetenlerin sayısı	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)
<i>Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) başkan</i>	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1
<i>Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) başkan yardımcıları</i>	1	4	5	1	4	5	1	4	5	1	4	5
<i>Din İşleri Yüksek Kurulu (DİYK) başkan</i>	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1
<i>Din İşleri Yüksek Kurulu (DİYK) üyeleri</i>	0	14	14	1	13	14	1	13	14	1	13	14
<i>Din İşleri Yüksek Kurulu (DİYK) uzmanları</i>	4	48	52	4	50	54	4	50	54	4	50	54
CEİD- Din Hizmetleri 2 Cinsiyete göre Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki Müftülerinin sayısı	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)
	0	81	81	0	81	81	0	81	81	0	81	81
CEİD- Din Hizmetleri 3 Cinsiyete göre Diyanet İşleri Başkanlığı'nda aile dini rehberlik bürolarında çalışanların sayısı ve dağılımı ¹²⁷	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	1457	66,9	721	33,1	2178	100						
CEİD- Din Hizmetleri 4 Cinsiyete göre Diyanet İşleri Başkanlığı'nda çalışan personelin sayısı ve dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	29 311	21	110 874	79	140 185	100	30.696	21	112.744	79	143.440	100
	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
<i>Merkez</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Taşra</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Eğitim merkezi müdürlükleri</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Yurtdışı teşkilatı</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Toplam</i>	25 063	23,8	105 445	80,8	130 508	100	30.696	21	112.744	79	143.440	100

¹²⁷ Bu göstergenin verisi Diyanet İşleri Başkanlığı Faaliyet raporları içerisinde üretilmekteydi. Kurum tarafından yayımlanan güncel faaliyet raporlarında bu veri artık paylaşılmadığı için gösterge verisi güncellenememiştir.

Mevcut Gösterge Verileri (Din Hizmetlerine Erişim)												
CEİD- Din Hizmetleri 5 Cinsiyete göre Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ndeki öğretmen dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	27 019	58,1	19 453	41,9	46 472	100	26382	58,9	18440	41,1	44822	100
CEİD- Din Hizmetleri 6 Cinsiyete göre YÖK İlahiyat fakülteleri öğretim üyelerinin sayısı ve dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	1 062	21,7	3 823	78,3	4 885	100	1154	22,5	3970	77,5	5124	100
CEİD- Din Hizmetleri 7 Cinsiyete göre hac ve umre ibadetini gerçekleştirenlerin sayısı ve dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	85 663	57,9	62 237	42,1	147 900	100	114.229	57,9	82.954	42,1	197.183	100
Hac	42 144	53,9	35 994	46,1	78 138	100	42.327	52,3	38.602	47,7	80.929	100
Umre	43 519	62,4	26 243	37,6	69 762	100	71.902	61,8	44.352	38,2	116.254	100
CEİD- Din Hizmetleri 8 Cinsiyete göre Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an kurslarına giden öğrencilerin sayısı ve dağılımı ¹²⁸	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	598563	80,1	148861	19,9	747 424	100	585.722	68,3	272201	31,7	857923	100
4-6 yaş grubu	54 425	43,5	70572	56,5	124 997	100	-	-	-	-	-	-
CEİD- Din Hizmetleri 9 ¹²⁹ Cinsiyete ve program türlerine göre YÖK'e bağlı üniversitelerde İlahiyat alanında eğitim gören öğrencilerin sayısı ve dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Önlisans+Lisans	149395	60,6	96928	39,4	246323	100	57848	60,0	38750	40,0	96598	100
Yüksek lisans	6300	43,0	8343	57,0	14643	100	5473	43,3	7174	56,7	12647	100
Doktora	1560	30,4	3566	69,6	5126	100	1465	32,3	3068	67,7	4533	100
CEİD- Din Hizmetleri 10 Kadınların eşit kullanımına/ katılımına (namaz yeri, tuvalet, abdest yeri, vb.) uygun cami/ibadet yerlerinin oranı ¹³⁰	2023						2025					
	Toplam (Sayı)			Toplam (%)			Toplam (Sayı)			Toplam (%)		
	12300			97								
Namaz yeri												
Abdest yeri												

¹²⁸ Toplam sayılar 4-6 yaş grubu Kur'an kursuna giden öğrencileri kapsamamaktadır. 4-6 yaş grubu Kur'an kursuna giden öğrencilerin güncel verisi Diyanet İşleri Başkanlığı İstatistikleri kapsamında paylaşılmadığı için bu göstergenin verisi güncellenememiştir.

¹²⁹ İlahiyat Fakülteleri, İlahiyat Bilimleri Fakülteleri ve İslami İlimler Fakültelerini içerir.

¹³⁰ 2019 ve 2021 yıllarının veri kaynakları farklıdır. Bu göstergenin verisinin güncel olarak hesaplandığı bir veri kaynağı bulunmamaktadır.

Mevcut Gösterge Verileri - Siyasete ve Karar Alma Mekanizmalarına Katılım

Mevcut Gösterge Verileri (Siyasete ve Karar Alma Mekanizmalarına Katılım)													
CEİD- Siyaset 1 Cinsiyete göre ulusal parlamentoya seçilen temsilcilerin sayısı ve dağılımı		2021					2023						
		Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
		101	17,4	481	82,6	582	100	118	19,9	475	80,1	593	100
CEİD- Siyaset 2 Cinsiyete göre belediye başkanlarının sayısı ve dağılımı ¹³¹		2019					2024						
		Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
		41	3,0	1 348	97,0	1 389	100	78	5,6	1 324	94,4	1 402	100
CEİD- Siyaset 3 Cinsiyete göre belediye meclis üyelerinin sayısı ve dağılımı		2019					2024						
		Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
		2 284	11,0	18 461	89,0	20 745	100	2 961	11,8	22 093	88,2	25 054	100
CEİD- Siyaset 4 Cinsiyete göre önde gelen siyasal partilerin merkez yönetim kurullarında yer alanların sayısı		2024					2025						
		Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)		Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)	
Adalet ve Kalkınma Partisi	Başkan	0		1		1		0		1		1	
	Başkanvekili ve yardımcıları	0		2		2		0		2		2	
	Merkez yürütme kurulu üyeleri	6		21		27		6		24		30	
Cumhuriyet Halk Partisi	Başkan	0		1		1		0		1		1	
	Başkanvekili ve yardımcıları	8		14		22		-		-		-	
	Merkez yürütme kurulu üyeleri	8		14		22		2		15		17	
Dem Parti	Başkan	1		1		2		1		1		2	
	Başkanvekili ve yardımcıları	4		6		10		4		6		10	
	Merkez yürütme kurulu üyeleri	19		23		42		20		22		42	
Milliyetçi Hareket Partisi	Başkan	0		1		1		0		1		1	
	Başkanvekili ve yardımcıları	1		11		12		1		11		12	
	Merkez yürütme kurulu üyeleri	7		86		93		7		85		92	
İyi Parti	Başkan	0		1		1		0		1		1	
	Başkanvekili ve yardımcıları	4		13		17		5		19		24	
	Merkez yürütme kurulu üyeleri	21		44		65		22		60		82	

¹³¹ Siyaset 3, 4 ve 5 göstergelerinin verileri son parlamento seçimleri için Yüksek Seçim Kurulu tarafından yayımlanan resmi verileridir. Seçim sonrası değişiklikler verilere yansıtılmamıştır.

Mevcut Gösterge Verileri (Siyasete ve Karar Alma Mekanizmalarına Katılım)													
CEİD- Siyaset 4 Cinsiyete göre önde gelen siyasal partilerin merkez yönetim kurullarında yer alanların sayısı		2024						2025					
		Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)		Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)	
Yeni Parti	Başkan	-		-		-		-		1		1	
	Başkanvekili ve yardımcılar	-		-		-		-		-		-	
	Merkez yürütme kurulu üyeleri	-		-		-		3		-6		9	
CEİD- Siyaset 5 Cinsiyete göre seçimlerde siyasal parti aday listelerinden aday olanların sayısı ve dağılımı		2019						2023					
		Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
		996	20,5	3.855	79,5	4 851	100	3 276	25,1	9 761	74,9	13 035	100
CEİD- Siyaset 6 Cinsiyete göre yerel seçimlerde kazanan adayların sayısı ve dağılımı		2024											
		Kadın (Sayı)		Kadın (%)		Erkek (Sayı)		Erkek (%)		Toplam (Sayı)		Toplam (%)	
Büyükşehir Belediye Başkanı		5		16,7		25		83,3		30		100	
Büyükşehir İlçe Belediye Başkanı		48		9,2		471		90,8		519		100	
Belediye Meclis Üyesi		2 961		11,8		22 093		88,2		25 054		100	
İl Belediye Başkanı		6		11,8		45		88,2		51		100	
İlçe ve Belde Belediye Başkanı		19		2,4		783		97,6		802		100	
İl Genel Meclis Üyesi		63		4,9		1 219		95,1		1 282		100	
Köy Muhtarı		162		0,9		18 041		99,1		18 203		100	
Mahalle Muhtarı		1 523		4,7		30 648		95,3		32 171		100	
Köy İhtiyar Meclis Üyesi		1 790		2,9		59 989		97,1		61 779		100	
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi		8 024		6,8		109 584		93,2		117 608		100	
CEİD- Siyaset 7 ¹³² Cinsiyete göre seçilmiş uzman meslek gruplarında çalışanların sayısı ve dağılımı		2023						2025					
		Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Büyükelçi		81	27,3	216	72,7	297	100	80	26,9	217	73,1	297	100
Vali		3	3,7	78	96,3	81	100	2	2,5	79	97,5	81	100
Kaymakam		38	4,1	884	95,9	922	100	-	5,0	-	95,0	-	100
Polis		-	10,3	-	89,7	-	100	34858	11,4	269934	88,6	304792	100

¹³² 2021-2022 İzleme raporundan farklı olarak cinsiyete göre başkonsolos sayıları verisine erişilemediği için tablodan çıkarılmıştır. Büyükkelçi verileri 2024 yılına aittir. TÜİK tarafından paylaşılan Kaymakam verilerin de sadece oran paylaşılmaktadır.

Mevcut Gösterge Verileri (Siyasete ve Karar Alma Mekanizmalarına Katılım)												
CEİD- Siyaset 8 ¹³³ Bürokrasinin yönetiminde cinsiyet dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Kamu çalışanları		42,1		57,9		100	1484852	49,2	1531643	50,8	3016495	100
Bakan	1	-	16	-	17	100	1	-	16	-	17	100
Üst Düzey yönetici ¹³⁴	834	13,5	5499	86,5	6183	100		19,7		80,3		100
Genel Müdür	22	10,1	195	89,9	217	100	-	-	-	-	-	-
Genel Müdür Yardımcısı	52	12,9	351	87,1	403	100	-	-	-	-	-	-
Daire Başkanı	539	18,5	2 619	81,5	3212	100						
CEİD- Siyaset 9 Cinsiyete göre TMMOB yönetim Kurulu üyelerinin sayısı ve dağılımı	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	4	-	20	-	24	-	3	-	21	-	24	-
CEİD- Siyaset 10 Cinsiyete göre Türk Tabipler Birliği (TTB) Merkez konseyi üyelerinin sayısı ve dağılımı	2024						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	4	-	7	-	11	-	4	-	7	-	11	-
CEİD- Siyaset 11 Cinsiyete göre YÖK'e bağlı üniversitelerde rektör olarak görev yapanların sayısı ve dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	19	9,3	185	90,7	204	100	17	8,4	185	91,6	202	100
CEİD- Siyaset 12 Cinsiyete göre Merkez Bankası yönetiminde yer alanların sayısı ve dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	3	-	4	-	7	-	2	-	4	-	6	-
CEİD- Siyaset 13 Cinsiyete göre Borsa İstanbul'da (BIST) işlem yapabilen şirket yöneticilerinin sayısı ve dağılımı	2023						2025					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	617	17,9	2.832	82,1	3449	100	760	19,4	3150	79,6	3910	100

¹³³ Siyaset 8 göstergesi için Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcısının güncel verileri TÜİK tarafından paylaşılmamıştır.

¹³⁴ Bu verilere büyükşehir belediyeleri, kuruluşları ve belediyelerin üst düzey unvanları, TBMM, Askeri Personel, Merkez Bankası ve MİT çalışanları dâhil değildir. TÜİK Hanehalkı İlgücü Araştırmāsından hesaplanan bu gösterge için sayılar veride yer almamaktadır.

Mevcut Gösterge Verileri - Yaşlılık

Mevcut Gösterge Verileri (Yaşlılık)					
		2022		2025	
		Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
CEİD- Yaşlılık 1					
Cinsiyete göre Yaşlı Nüfusta Okuma Yazma Bilmeyenlerin Oranı ¹³⁵		21,2	26,0	18,5	2,96
CEİD- Yaşlılık 2					
Cinsiyete göre Yaşlı Nüfusun Bitirilen Eğitim Düzeyi Oranları ¹³⁶		Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen ¹³⁷		18,5	7,1	17,0	5,8
İlkokul mezunu		43,3	50,7	45	48,7
Ortaokul veya dengi mezunu		5,9	13,1	6,8	14,8
Lise veya dengi mezunu		6,4	12,5	7,4	14,2
Yükseköğretim Mezunu		4,7	12,9	5,3	13,6
CEİD- Yaşlılık 3					
Cinsiyete göre doğumda beklenen yaşam süresi (yıl)		2023		2025	
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
		80	74,7	81,1	75,9
CEİD- Yaşlılık 4					
Cinsiyete göre 65 yaşında beklenen yaşam süresi (yıl)		19	15,7	20	16,7
CEİD- Yaşlılık -5					
Yaş grubu ve cinsiyete göre kişisel bakım faaliyetlerini gerçekleştirirken zorluk çeken yaşlıların oranı ¹³⁸		Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
Kendi kendine beslenme	65-74 yaş	8,9	5,5	-	-
	75+ yaş	27,2	19,4	-	-
Yatağa girme/kalkma ve sandalyeye oturma/kalkma	65-74 yaş	13,9	7,0	-	-
	75+ yaş	37,6	22,3	-	-
Giyinme ve elbiselerini çıkarma	65-74 yaş	12,9	6,7	-	-
	75+ yaş	37,5	22,1	-	-
Tuvalet kullanımı	65-74 yaş	12,6	5,9	-	-
	75+ yaş	35,9	22,0	-	-
Banyo yapma/duş alma	65-74 yaş	13,7	6,3	-	-
	75+ yaş	41,7	24,5	-	-

¹³⁵ 2019 yılı verisi Ulusal Eğitim Veri Tabanı verisinden kontrol edilerek revize edilmiştir.

¹³⁶ 2019 yılı verisi Ulusal Eğitim Veri Tabanı verisinden kontrol edilerek revize edilmiştir.

¹³⁷ Bir önceki raporda "Okuma yazma bilenler" olarak yer alan bu kategori "Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen" olarak değiştirilmiştir.

¹³⁸ 2019 yılı verisi revize edilmiştir. Türkiye Yaşlılık Araştırma verisi güncellenmediği için gösterge verileri güncellenmemiştir.

Mevcut Gösterge Verileri (Yaşlılık)							
CEİD- Yaşlılık 6 Yaşlı nüfusun cinsiyete göre obezite oranı ¹³⁹				2022		2025	
				Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
				36,4	18,3	-	-
CEİD- Yaşlılık 7 Ölen yaşlıların ölüm nedenlerine ve cinsiyete göre oranı				Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
Dolaşım sistemi hastalıkları				42,6	35,7	43,2	36,7
İyi huylu ve kötü huylu tümörler				9,0	16,3	10,1	18,1
Solunum sistemi hastalıkları				14,3	16,7	15,9	18,5
Endokrin, beslenme ve metabolizmayla ilgili hastalıklar				5,9	4,1	6,3	4,3
Sinir sistemi ve duyu organları hastalıkları				4,8	3,1	4,6	3,0
Dışsal yaralanma nedenleri ve zehirlenmeler				1,2	1,6	1,4	1,8
CEİD- Yaşlılık 8 Yaşlı nüfusun genel sağlık durumu		2022				2025	
		Kadın		Erkek		Kadın	
		Çok iyi/İyi	Kötü/Çok kötü	Çok iyi/İyi	Kötü/Çok kötü	Çok iyi/İyi	Kötü/Çok kötü
65-74 yaş		22,1	16,4	35,9	24,3	23,1	21,5
75+ yaş		11,6	42,2	25,6	28,6	37,6	19,5
CEİD- Yaşlılık 9 Yaşlı nüfusun cinsiyete göre yoksulluk oranı				2023		2025	
				Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
				22,4	20,7	23,6	21,8
CEİD- Yaşlılık 10 Cinsiyete göre yaşlı nüfusun istihdam oranı				6,0	19,3	6,4	20,6
CEİD- Yaşlılık 11 Cinsiyete göre sosyal koruma kapsamında yardım ve maaş alan 65+ kişi sayısı				2022		2024	
				Kadın (Bin)	Erkek (Bin)	Kadın (Bin)	Erkek (Bin)
				2756	7647	3238	9696
CEİD- Yaşlılık 12 Son üç ay içerisinde yaşlıların cinsiyete göre internet kullanımı oranı				2024		2025	
				Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
				39,3	55,3	46,1	61,3

¹³⁹ Gösterge verisi Türkiye Sağlık Araştırması 2025 mikro verisinden hesaplanmaktadır. Henüz bu veri paylaşılmadığı için veri güncellenmemiştir.

Mevcut Gösterge Verileri - İşyerinde Şiddet ve Tacizle Mücadele

Mevcut Gösterge Verileri (İşyerinde Şiddet ve Tacizle Mücadele)		
CEİD-İŞTM 1 “Çalışma ortamı kadınlar için yeterince güvenli değildir” önermesini destekleyenlerin oranı	2021	
	Kadın (%)	Erkek (%)
	37,3	41,7
2025		
CEİD-İŞTM 2 Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı’nın onaylanıp onaylanmadığı (evet/hayır)	Evet	
CEİD-İŞTM 3 ILO 190 Sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesi’nin onaylanıp onaylanmadığı (evet/hayır)	Hayır	
CEİD-İŞTM 4 İşyerinde şiddet ve tacizi düzenleyen özel bir kanun olup olmaması (evet/hayır)	Hayır	
CEİD-İŞTM 5 İş Kanunu’nda işyerinde şiddet ve tacizle ilgili düzenlemelerin ve tazminatların yer alıp almadığı (evet/ hayır)	Evet	
CEİD-İŞTM 6 İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda işyerinde şiddet ve tacizle ilgili düzenlemelerin yer alıp almadığı (evet/hayır)	Hayır	
CEİD-İŞTM 7 İşyerinde şiddet ve taciz ile mücadelede, ilgili bakanlıklarla (Ör. Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı) eşgüdümü sağlayacak koordinasyon biriminin varlığı (evet/hayır)	Evet ¹⁴⁰	
CEİD-İŞTM 8 ÇSGB iş müfettişlerinin işyerinde şiddet ve tacizle mücadele konusunda eğitim alıp almadığı	Hayır	

¹⁴⁰ İş Yerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi ile İlgili 2025/3 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi.
<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2592>

Mevcut Gösterge Verileri - İklim Değişikliği ve Kırsal Alanlar

Mevcut Gösterge Verileri (İklim Değişikliği ve Kırsal Alanlar)				
CEİD İDKA 1 Türkiye’de sıcaklık değerlerinin yıllar itibarıyla karşılaştırılması (°C)	1991-2020		2024	
	21,8		25,4	
CEİD İDKA 2 Türkiye’de alansal yağış durumlarının mevsim normalleri ile karşılaştırılması (mm)	Mevsim Normalleri		2024 Haziran	
	33,6		11,9	
CEİD İDKA 3 Türkiye’de yıllık sera gazı emisyonu salımı (Milyon ton CO ₂ eşdeğeri)	2010		2021	
	398		564	
CEİD İDKA 4 Tarım sektöründe istihdam edilenlerin cinsiyete göre ayrıştırılmış iş durumu <i>Ücretli veya yevmiyeli</i> <i>İşveren</i> <i>Kendi hesabına</i> <i>Ücretsiz aile işçisi</i>	2023			
	Kadın (Bin)		Erkek (Bin)	
	225		374	
	4		42	
	264		1 786	
	1 371		427	
	2023			
	Kadın		Erkek	Kadın
CEİD İDKA-5 Mevsimlik tarım işçilerinin günlük ücretleri (TL)	479		545	
	890		1 007	
CEİD İDKA-6 Tarım işçilerinin ortalama aylık ücretleri (TL)	10 146		14 266	
	19 328		27 788	
CEİD İDKA-7 Cinsiyete göre arazi sahibi olan yetişkin nüfus oranı (%)	2022			
	Kadın		Erkek	
	40,7		55,8	

Mevcut Gösterge Verileri - Kamu Harcamaları

Mevcut Gösterge Verileri (Kamu Harcamaları)		
	2025	2026
CEİD-Kamu Harcamaları 1 Merkezi yönetim kamu harcamaları toplamı ilgili politika programının alt kaleminin payı ¹⁴¹ (%)	Kadının Güçlenmesi Programı: 5.941.000.000 Toplam Merkezi Bütçe: 21.505.200.000.000 Pay: 0,028%	Kadının Güçlenmesi Programı: 7.998.000.000 Toplam Merkezi Bütçe: 27.987.700.000.000 Pay: 0,029%
CEİD-Kamu Harcamaları 2 Kamu kurumu harcamaları toplamı içinde ilgili harcamanın payı (%)	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı: 1,460% Adalet Bakanlığı: 0,31% Milli Eğitim Bakanlığı (2024): 5,7%	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı: 1,504% Adalet Bakanlığı: 0,28% Milli Eğitim Bakanlığı: 5,14%
CEİD-Kamu Harcamaları 3 Merkezi yönetim bütçesi hazırlanma ve uygulanma süreçlerinde paydaş katılımına ilişkin kurumsal düzenlemelerin varlığı (Evet/Hayır)	Evet (Tavsiye niteliğinde: 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu madde 9)	Evet (Tavsiye niteliğinde: 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu madde 9)
CEİD-Kamu Harcamaları 4 Merkezi yönetim bütçesinde ana amacın cinsiyet eşitliği sağlamak olan programların varlığı (Evet/Hayır)	Evet (On ikinci Kalkınma Planı (2024-2028): Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum Başlığı altında Kadın alt başlığı 2024 Yılı Bütçe Gerekçesi: 1. Kadının Güçlenmesi Programı 2. Özel Politika Gerektiren Gruplar: Kadınlara Yönelik Politikalar a. sağlık b. istihdam (girişimcilik) c. aile içi şiddet)	Evet (On ikinci Kalkınma Planı (2024-2028): Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum Başlığı altında Kadın alt başlığı 2026-2028 Bütçe Hazırlama Rehberi Kadının Güçlenmesi Programı)
CEİD-Kamu Harcamaları 5 Merkezi yönetim bütçesinde ana faaliyet alanıyla ilgili cinsiyet eşitliğine hizmet edecek programların varlığı (Evet/Hayır)	Evet (2024-2026 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi: -Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma - Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması)	Evet (2026-2028 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi: -Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma - Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması)

¹⁴¹ Politika önceliklerinin bileşimi izlenir: örneğin kadının güçlenmesi programı. Alt politika önceliklerinin bileşimi izlenir: örneğin, kadının güçlenmesi programı içinde şiddet ile mücadele. Toplam Merkezi Bütçe 2024-2026 Orta Vadeli Bütçe Ödenek Tavanlarına Göre I Sayılı Cetvel.

Mevcut Gösterge Verileri (Kamu Harcamaları)		
	2025	2026
CEİD-Kamu Harcamaları 6 Merkezi yönetim bütçesinde ana faaliyet alanıyla ilgili cinsiyet eşitsizliğini gidermek için politika belgelerinin varlığı (Evet/Hayır)	Hayır - Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2021-2025)	Hayır - Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2026-2030)
CEİD-Kamu Harcamaları 7 İlgili kamu kurumu bütçesinde ana amacın cinsiyet eşitliği sağlamak olan programların varlığı (Evet/Hayır)	Evet (3 Bakanlık için)	Evet (3 Bakanlık için)
CEİD-Kamu Harcamaları 8 İlgili kamu kurumu bütçesinde ana faaliyet alanıyla ilgili cinsiyet eşitliğine hizmet edecek programların varlığı (Evet/Hayır)	Evet (3 Bakanlık için)	Evet (3 Bakanlık için)
CEİD-Kamu Harcamaları 9 İlgili kamu kurumu bütçesinde ana faaliyet alanıyla ilgili cinsiyet eşitliği için öncelikleri ve amaçları kapsayan politika belgelerinin varlığı (Evet/Hayır)	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028, tüm bakanlıkları sorumlu tutan politikalar içermektedir. Bu belge dışında bakanlıkların kendilerine ait politika belgeleri bulunmamaktadır.	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028, tüm bakanlıkları sorumlu tutan politikalar içermektedir. Bu belge dışında bakanlıkların kendilerine ait politika belgeleri bulunmamaktadır.
CEİD-Kamu Harcamaları 10 İlgili kamu kurumu bütçesinde ana faaliyet alanıyla ilgili cinsiyet eşitsizliğini gidermek için politika belgelerinin varlığı (Evet/Hayır)	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028, tüm bakanlıkları sorumlu tutan politikalar içermektedir. Bu belge dışında bakanlıkların kendilerine ait politika belgeleri bulunmamaktadır.	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028, tüm bakanlıkları sorumlu tutan politikalar içermektedir. Bu belge dışında bakanlıkların kendilerine ait politika belgeleri bulunmamaktadır.
CEİD-Kamu Harcamaları 11 Strateji Bütçe Başkanlığı'nın cinsiyet eşitliğine duyarlı kaynak tahsisi konusunda bütçe hazırlık yönergesinin varlığı	Evet (2024-2026 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi (s. 120))	Evet (2026-2028 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi (s. 120))
CEİD-Kamu Harcamaları 12 İlgili faaliyet alanında kaynak tahsisinde cinsiyet kırılımlı göstergelerin kullanılması	Evet (On ikinci Kalkınma Planı (2024-2028))	Evet (On ikinci Kalkınma Planı (2024-2028))

Mevcut Gösterge Verileri (Kamu Harcamaları)		
	2025	2026
CEİD-Kamu Harcamaları 13 Bütçede hükümetin cinsiyet eşitliği odağında beyanının varlığı	Hayır	Hayır
CEİD-Kamu Harcamaları 14 Bütçede hükümetin cinsiyet eşitliği odağında yasal düzenlemesinin varlığı	Hayır	Hayır
CEİD-Kamu Harcamaları 15 İlgili kamu kurumunun cinsiyet eşitliğine ilişkin yönergesinin varlığı	Hayır / Analiz edilen Bakanlıklar için yönerge yok fakat merkezi yönetim Bütçe hazırlama rehberinde Kadın Erkek eşitliğine duyarlı bütçelemeye ilişkin uygulama önerileri var.	Hayır / Analiz edilen Bakanlıklar için yönerge yok fakat merkezi yönetim Bütçe hazırlama rehberinde Kadın Erkek eşitliğine duyarlı bütçelemeye ilişkin uygulama önerileri var.

Mevcut Gösterge Verileri - Sanat

Mevcut Gösterge Verileri (Sanat)				
	2023		2024	
	Kadın (Bin)	Erkek (Bin)	Kadın (Bin)	Erkek (Bin)
CEİD-Sanat 1 Cinsiyete göre kültürel istihdam	392	438	440	453
CEİD-Sanat 2 Yaratıcı sanatçılar ve sahne sanatçılarının cinsiyete göre dağılımı	20	53	21	43
CEİD-Sanat 3 Sinema filmi, video ve televizyon programları yapımıcılığı alanında cinsiyete göre kültürel istihdam	8	17	13	24
CEİD-Sanat 4 Cinsiyete göre kişi başına dakika bazında ortalama faaliyet süresi (Sosyal yaşam ve eğlence)	2015		2025	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
	114	106		
CEİD-Sanat 5 Cinsiyete göre hobi olarak sanatsal faaliyetler ile uğraşma sıklığı	2022			
	Kadın	Erkek		
Her gün	3,3	2,5		
Her hafta	11,3	10,3		
Hiç	75,3	78,2		
CEİD-Sanat 6 Cinsiyete göre Kültür ve Turizm Bakanı sayısı	2024		2026	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
	-	1	-	1
Bakan yardımcısı sayısı	-	4	-	4
CEİD-Sanat 7 Cinsiyete göre Kültür ve Turizm Bakanlığı üst düzey yöneticilerinin sayısı	2024		2026	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Daire başkanı/Vekili	32	55		
Müdür Yardımcısı Vekili	11	23		
Genel Müdür	1	13		
CEİD-Sanat 8 Cinsiyete ve istihdam türüne göre DOB personeli sayısı	2014-2024			
	Kadın	Erkek		
Sanat Kurulu üyeleri	116	141		
Teknik Kurul üyeleri	33	82		
Tüm sanatçı kadrosu	1108	1047		
Üst düzey yöneticiler	4	8		
CEİD-Sanat 9 Cinsiyete göre opera ve bale sanatçıları	2022-2023		2024-2025	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
	840	809	804	747

Mevcut Gösterge Verileri (Sanat)				
	2022-2023		2024-2025	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
CEİD-Sanat 10 Cinsiyete göre opera ve bale uzmanları	125	426	118	385
CEİD-Sanat 11 Orkestra şeflerinin cinsiyete göre dağılımı	-	4	-	4
Orkestra şef yardımcılarının cinsiyete göre dağılımı	-	2	-	2
CEİD-Sanat 12 Cinsiyete ve kadro türüne göre orkestra sanatçısı sayısı	2024			
	Kadın		Erkek	
Yaylı çalgılar	314		261	
Üflemeli çalgılar	86		237	
Vurmali çalgılar	6		51	
Orkestra ve yönetim	13		19	
CEİD-Sanat 13 Cinsiyete göre film yönetmenleri, yapımcılar, senaristler ve oyuncuların dağılımı	2024			
	Kadın		Erkek	
Film yönetmeni	40		283	
Yapımcı	171		450	
Senarist	75		296	
Oyuncu	1000		1794	
CEİD-Sanat 14 Cinsiyete ve yıllara göre yönetmenlere verilen sinema ödülleri dağılımı (Antalya Altın Portakal Film Festivali)	Kadın		Erkek	
1995-2004	1		9	
2005-2014	1		9	
2015-2024	1		8	
CEİD-Sanat 15 Cinsiyete, yıllara ve alanına göre sinema ödülleri dağılımı (Antalya Altın Portakal Film Festivali)	1964-2024			
	Kadın		Erkek	
En iyi kostüm	7		-	
En iyi kurgu	7		27	
En iyi makyaj ve saç	6		1	
En iyi müzik ve ses	6		54	
En iyi senaryo	12		47	
CEİD-Sanat 16 Altın Portakal jüri üyelerinin yıllara ve cinsiyete göre dağılımı	1997-2024			
	Kadın		Erkek	
1997-2007	60		122	
2008-2024	74		82	

Mevcut Gösterge Verileri (Sanat)		
CEİD-Sanat 17 Afife Jale Tiyatro Ödül kazananlarının cinsiyete ve ödül türüne göre dağılımı	1997-2024	
	Kadın	Erkek
Yönetmen	18	85
Sahne tasarımı	27	76
Giysi tasarımı	95	8
Sahne müziği	12	91
Işık tasarımı	5	98
En başarılı genç kuşak sanatçısı	15	25
Koreografi	12	8
CEİD-Sanat 18 Cinsiyete göre üniversitelerin sanat ile ilgili bölümlerinde okuyan öğrencilerin sayısı	2023-2024	
	Kadın	Erkek
Lisans programlarında okuyan öğrenci sayısı	24 407	13 657
Lisansüstü programlarında okuyan öğrenci sayısı	1 309	1 349
CEİD-Sanat 19 Cinsiyete ve akademik unvana göre üniversitelerin sahne sanatları bölümlerinde akademisyen dağılımı	2024	
	Kadın	Erkek
Doçent	60	45
Profesör	46	40
CEİD-Sanat 20 Cinsiyete ve akademik unvana göre üniversitelerin sinema bölümlerinde akademisyen dağılımı	2024	
	Kadın	Erkek
Doçent	12	16
Profesör	10	12
CEİD-Sanat 21 Cinsiyete ve faaliyet alanına göre sanatsal özgürlüğü ihlal edilen sanatçı sayısı	Ocak 2023- Mayıs 2024	
	Kadın	Erkek
Sinema	17	6
Tiyatro	4	4
Niteliksel Göstergeler		
		2024
		2026
CEİD-Sanat 22 Kültürel/Sanatsal alanda TCE'yi garanti eden yasal çerçevenin varlığı (Evet/Hayır)	Hayır	Hayır
CEİD-Sanat 23 Kültürel/Sanatsal ürün ve hizmetlerin yaratıcıları ve üreticileri olarak kadınları/LGBTİ+'ları tanıyan ve destekleyen politika ve önlemlerin varlığı (Evet/Hayır)	Hayır	Hayır
CEİD-Sanat 24 Sanatta toplumsal cinsiyet eşitliği ulusal eylem planının varlığı (Evet/Hayır)	Hayır	Hayır
CEİD-Sanat 25 Sanat kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planının varlığı (Evet/Hayır)	Hayır	Hayır
CEİD-Sanat 26 Sanat kurumlarında toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme varlığı (Evet/Hayır)	Hayır	Hayır
CEİD-Sanat 27 Kamu kurum ve kuruluşlarının toplumsal cinsiyet eşitliği politika belgelerinde sanatsal hakların içerilmesi (Evet/Hayır)	Hayır	Hayır

Önerilen Göstergeler - İstihdam

Önerilen Göstergeler Listesi - İstihdam			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-İstihdam-Öneri 1	25-64 yaş cinsiyete göre işgücüne dahil olmayanların oranı (%) (göçmenlik ve engellilik durumuna göre)	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi	Yıllık
CEİD-İstihdam- Öneri 2	25-64 yaş grubunun cinsiyete göre istihdam oranı (%) (göçmenlik ve engellilik durumuna göre)	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi	Yıllık
CEİD-İstihdam- Öneri 3	25-64 yaş grubunun cinsiyete, işin türüne ve iş yerine göre toplam istihdam edilenler içindeki oranı (işyeri ev olanlar/ev içi hizmetlerde çalışanlar/ mevsimlik işlerde çalışanlar)	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi	Yıllık
CEİD-İstihdam- Öneri 4	Sektörlere göre segregasyon endeksi	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi	Yıllık
CEİD-İstihdam- Öneri 5	Mesleklere göre segregasyon endeksi	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi	Yıllık
CEİD-İstihdam- Öneri 6	İşkollarındaki sendikalarda cinsiyete göre üye sayısı ve oranı	ÇSGB Çalışma Hayatı İstatistikleri	Yıllık
CEİD-İstihdam- Öneri 7	Cinsiyete göre sendika yöneticisi sayısı ve oranı	ÇSGB Çalışma Hayatı İstatistikleri	Yıllık
CEİD-İstihdam- Öneri 8	Cinsiyete göre toplu iş sözleşmesinden yararlananların sayısı ve oranı	ÇSGB Çalışma Hayatı İstatistikleri	Yıllık
CEİD-İstihdam- Öneri 9	3 yaş öncesi kurumsal bakım hizmetlerinden yararlanan çocuk oranı	Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-İstihdam- Öneri 10	Geçici koruma ve uluslararası koruma kapsamında yer alan nüfusun cinsiyete göre işgücü durumu	Araştırma	Araştırma Periyodu
CEİD-İstihdam- Öneri 11	Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri tarafından sonuçlandırılan işçi şikâyet başvuruları ve şikâyet konuları içinde cinsel tacize ilişkin olanların sayısı ve oranı	Araştırma	Araştırma Periyodu
CEİD-İstihdam- Öneri 12	İşyerlerinde cinsel tacizle mücadeleyi işyeri disiplin düzenlemelerine koymuş işyeri sayısı ve oranı	Araştırma	Araştırma Periyodu

Önerilen Göstergeler - Yoksulluk

Önerilen Göstergeler Listesi - Yoksulluk			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Yoksulluk-Öneri 1	Cinsiyete ve hanehalkı tipine göre görelî yoksul oranı (%) (%60 medyan eşdeğer fert gelirine göre)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 2	Cinsiyete ve yardım türüne göre görelî yoksul oranı (%)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri2.1	Cinsiyete göre fert düzeyinde nakdi-aynî yardım alanlar içerisinde yoksulluk oranı (%)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri2.2	Cinsiyete göre hanehalkı düzeyinde nakdi-aynî yardım alanlar içerisinde yoksulluk oranı (%)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 3	Görelî yoksul nüfusun cinsiyete ve işgücü durumuna göre dağılımı	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 4	Görelî yoksul nüfusun cinsiyete ve işgücü dışında kalma nedenine göre dağılımı (iş bulma ümidi olmayanlar / mevsimlik çalışanlar / emeklîler / eğitim/öğretime devam edenler / ev işleriyle meşgul olanlar hastalık-engellîlik/ yaşlılık)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 5	Görelî yoksul nüfusun cinsiyete ve işteki duruma göre dağılımı (ücretli veya maaşlı / yevmiyeli / kendi hesabına / ücretsiz aile işçisi)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 6	Görelî yoksul nüfusun cinsiyete ve kayıtlılık durumuna göre dağılımı (kayıtlı / kayıt dışı)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 7	Görelî yoksul nüfusun cinsiyete ve sektöre göre dağılımı (tarım /sanayi / hizmet)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 8	Cinsiyete ve hanehalkı tipine göre maddî yoksunluk oranı (%)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 9	Cinsiyete ve hanehalkı tipine göre yoksulluk veya sosyal dışlanma riski (AROPE) %	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 10	Cinsiyete ve yardım türüne göre yoksulluk veya sosyal dışlanma riski (AROPE) %	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık

Önerilen Göstergeler - Eğitim

Önerilen Göstergeler Listesi - Eğitim			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Eğitim-Öneri 1	Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre tek cinse özgü okullarda öğrenci dağılımı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-Eğitim Öneri 2	Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre 20 gün ve üzeri devamsızlık yapan öğrencilerin dağılımı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-Eğitim Öneri 3	Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre okul terk oranı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-Eğitim Öneri 4	Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre okullarda yönetici oranı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-Eğitim Öneri 5	Engelli çocuklara uyarlanmış altyapı ve malzemelerin bulunduğu okul sayısı	MEB	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Eğitim Öneri 6	Eğitim seviyesine ve okul türüne göre eğitim programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun dâhil edildiği okul sayısı	Araştırma	Araştırma Periyodu
CEİD-Eğitim Öneri 7	Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan öğretmen sayısı	Araştırma	Araştırma Periyodu

Önerilen Göstergeler - STEM

Önerilen Göstergeler Listesi - STEM			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-STEM-Öneri 1	Cinsiyete ve seçilen alana göre ortaöğretimde öğrenci sayısı	MEB	Yıllık
CEİD-STEM- Öneri 2	Cinsiyete göre STEM alanı ortaokul öğretmeni oranı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-STEM- Öneri 3	Cinsiyete göre STEM alanı ortaöğretim öğretmeni oranı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-STEM- Öneri 4	Cinsiyete göre Fen Liselerinden mezun olan öğrenci sayısı	MEB	Yıllık
CEİD-STEM- Öneri 5	Cinsiyete göre STEM alanlarında yükseköğretimde öğrenim gören öğrenci oranı (%) (lisans, yüksek lisans, doktora ayrımında)	YÖK	Yıllık
CEİD-STEM- Öneri 6	Cinsiyete göre STEM alanlarındaki öğretim elemanlarının dağılımı (araştırma görevlisi, Dr. Öğretim üyesi, doçent ve profesör ayrımında)	YÖK	Yıllık
CEİD-STEM- Öneri 7	Cinsiyete göre yükseköğretimde STEM alanlarında verilen YÖK/MEB/TÜBİTAK bursu oranı (%)	YÖK/MEB/TÜBİTAK	Yıllık
CEİD-STEM- Öneri 8	Cinsiyete göre STEM istihdam oranı (%)	TÜİK Hanehalkı İşgücü İstatistikleri	Yıllık
CEİD-STEM- Öneri 9	Cinsiyete göre mühendis sayısı	TMMOB	Yıllık

Önerilen Göstergeler - Kentsel Haklar

Önerilen Göstergeler Listesi - Kentsel Haklar			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 1	İller itibarıyla kadın Sığınma evi kapasitesi, % (kadın sığınmaevi kapasitesi-kişi/18+yaş grubundaki kadın sayısı)	ASHB KSGM, İl Müdürlüğü, STK'lar, Belediyeler	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 2	Kadın yararlanıcılardan gelen barınma ile ilgili dilekçe ve taleplerin sayısı ve oranı, (%)	Belediyelerin ilgili birimlerinden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 3	Yasal tapularına erişen gecekondü alanlarında tapu sahibi kadın oranı, (%)	Belediye İmar ve Şehircilik birimi, Tapu ve Kadastro İl Müdürlüğü	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 4	Cinsel saldırı ve taciz eğitimi verilen toplu ulaşımda görevli personel oranı, (%)	Belediye Ulaştırma Biriminden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 5	Yeterli aydınlatma ve kamera donanımına sahip altgeçitlerin oranı (%)	Belediye Fen İşleri biriminden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 6	Toplu ulaşımda TSE duraklar arası mesafe standardına ¹⁴² uyan durak oranı (%)	Belediye Toplu Taşımadan sorumlu birimden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 7	Toplam 65 yaş üstü indirimli taşıma kartı sahipleri içinde kadın oranı (%)	Belediye Ulaştırma Biriminden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 8	Panik butonu bulunan park, otobüs durağı ve metro-tren istasyonlarının oranı, (%)	Belediye Parklar ve Bahçeler Biriminden ve Toplu Taşımadan sorumlu birimden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 9	Toplu ulaşımda, sokak-cadde-meydanlarda ve parklarda güvenlikle ilgili sorun yaşadığını bildiren kadınların oranı (%)	Belediye Parklar ve Bahçeler Birimi ve Toplu Taşımadan sorumlu birimden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 10	Kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik bilgilendirme amacıyla kullanılan belediyeye ait billboardların oranı (%)	Belediye ilgili biriminden veri talebi	Aylık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 11	Kent Konseyi Genel Kurulu'nda kadın oranı (%)	Kent Konseyi	Yerel seçim periyodu
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 12	Stratejik Plan Hazırlığından sorumlu ekibin içinde kadın oranı (%)	Belediye Stratejik Plan hazırlıklarından sorumlu birimden bilgi talebi	Stratejik plan revizyon periyodu
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 13	Belediye meclis kararları içinde Eşitlik Komisyonu'nun önerdiği kararların oranı (%)	Belediye Özel Kaleminden bilgi talebi	Yerel seçim periyodu

¹⁴² Türk Standartları Enstitüsü (TSE)'nin 02.01.2014 tarihinde kabul ettiği 11783 sayılı Şehir içi yollar - Otobüs durakları yer seçimi kuralları standardına göre; durak yerleri, otobüs güzergahı ile çıkışan yaya arterlerine yakın yerlerde seçilerek, yolcular için erişme kolaylığı sağlanmalıdır. Mevcut trafiğin işletme hızının azalmaması için ise iki durak arası, 400-500 metre olmalıdır. Birinci derecedeki yollarda ise bu mesafe, 600-700 metre olabilir. Yolcu yoğunluğunun çok olduğu yol kesimlerinde bu mesafeler 100'er metre azaltılabilir.

Önerilen Göstergeler - Kadın Mülteciler

Önerilen Göstergeler Listesi - Kadın Mülteciler			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri-1	Cinsiyete ve uyruğa göre Türkiye sınırlarına düzensiz yollardan gelen sığınmacıların (havalimanı, deniz ve transit alanlar dahil) iltica başvurusu dağılımı	GİB İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri-2	Türkiye'de uluslararası koruma başvurusu reddedilen kadın sığınmacı sayısı	GİB İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri-3	İkili iltica sisteminden kaydı silinen kadın başvuranların sayısı ve toplam kayıttan düşülen dosyaya oranı (%)	GİB İstatistikleri	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri -4	Türkiye'de uluslararası koruma başvurusu reddedilen kadın sığınmacıların dosyalarındaki ret gerekçeleri	JGK, Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın sınırdaki durdurulan ve yakalananlara dair istatistikler, GİB istatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri -5	Toplumsal cinsiyet temelli şiddet nedeniyle sığınma başvurusunda bulunan kadın sayısı	GİB istatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri -5.1.	İltica başvurusunda bulunan kadınların toplumsal cinsiyete duyarlı kabul usullerinden yararlandırılma oranı (%)	GİB istatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 5.2	TCE ve CTCDŞ ve mülteci hukuku konusunda verilen eğitimlerin sayısı (Sınırdaki görevli personel, Mülteci statü belirleme ve iltica sistemi içerisinde çalışan personel, Geri Gönderme Merkezleri ile sığınmacı ve mültecilerin kapalı tutulduğu diğer mekânlarda çalışan personel)	GİB istatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri-6	Türkiye'deki sığınmacı ve mülteci kadınların iltica süreci boyunca ülke içinde devlet ve özel kişiler tarafından maruz kaldıkları her türlü şiddet vakasının kaydının tutulması - Kayda alınan şikayet sayısı - Şiddet vakaları için açılan dava sayısı - İnsan ticareti - Tecavüz - Çocuk yaşta zorla ve/veya para karşılığı evlendirme - Seks işçiliğine zorlama	TÜİK İstatistikleri	Yıllık

Önerilen Göstergeler Listesi - Kadın Mülteciler			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri- 7	Türkiye’de CTCDŞ mağduru kadın sığınmacı ve mültecilerin; - Şikayetlerinin kayda alınma oranı - Kayı alınanlardan koruma için talepte bulunanların sığınaklara yerleştirilme oranları - Şikayet sonrası adli yardımdan yararlanma oranı - Mağdur sığınmacı veya mülteci kadınların dava açma oranları - Davalarda suç türüne göre kadınlar lehine ceza çıkma oranları	ASHB KSGM İzleme ve Değerlendirme Raporları TÜİK İstatistikleri STK Raporları Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik GM	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri-8	Sığınmacı ve mülteci kız çocuklarının nedenlerine göre okul terk oranları	MEB, TÜİK	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri-9	Sığınmacı ve mülteci kadınların istihdama katılımı için farklı meslek edindirme ve eğitim programlarının sayısı	ÇSGB, İŞKUR, SUMAF (AB İzleme Projesi)	Yıllık

Önerilen Göstergeler - İnsan/Kadın Ticareti

Önerilen Göstergeler Listesi - İnsan/Kadın Ticareti			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Kadın Ticareti-Öneri-1	Cinsiyete ve yaşa göre insan ticareti mağdurlarının sayısı ve oranları (%)	GİB İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Ticareti-Öneri-2	Cinsiyete ve uyruklarına göre insan ticareti mağdurlarının sayısı ve oranı (%)	GİB İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Ticareti-Öneri-3	Cinsiyete ve uyruklarına göre insan ticareti mağdurlarının maruz kaldıkları insan ticareti biçimleri (cinsel ya da emek sömürüsü amaçlı, zorla evlendirilme, dilendirilme ya da evlatlık verme vs.)	GİB İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Ticareti-Öneri-4	157 Yardım hattı ile kaydedilmiş çağrılar içinde insan ticareti ile ilgili olanların sayısı ve oranı	GİB İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Ticareti-Öneri-5	İnsan ticareti suçu ile ilgili ceza davalarının sayısı, cinsiyete göre sanık sayısı ve mağdur sayısı	Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik GM	Yıllık

Önerilen Göstergeler - Sağlık

Önerilen Göstergeler Listesi - Sağlık			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Sağlık -Öneri-1	Cinsiyete göre birinci basamak sağlık kuruluşlarına başvuranların oranı (%)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık Öneri-2	Sağlık kuruluşlarında karar verici ve yönetici pozisyonunda çalışanların cinsiyete göre dağılımı	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık- Öneri-3	Rahim ve rahim ağzı kanseri yaygınlığı / prevalansı (erişkin yaş gruplarına göre yüz bin kadında)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık - Öneri-4	Meme kanseri yaygınlığı/prevalansı (yaş gruplarına göre, yüz bin kadında)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık - Öneri-5	15-49 yaş arası sifiliz/frenji taraması yapılan gebe kadınların oranı (%)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık - Öneri-6	Cinsiyete göre AIDS vaka sayısı (100.000 nüfusta, yıllara göre)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık - Öneri-7	15-49 yaş arası kadınlarda anoreksiya, bulimia ve doğum sonrası depresyon insidansı/ sıklığı (%)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Sağlık - Öneri-8	Gençlerin gizlilik ve mahremiyetleri korunarak cinsel sağlıkla ilgili hizmet alabileceği birinci basamak kuruluşların oranı (%)	Araştırma	Yıllık
CEİD-Sağlık - Öneri-9	Eş veya ebeveyn/vasiye yetki verilmeksizin/ bildirim yapılmaksızın ve yaş sınırlaması olmaksızın kontraseptif hizmetlere ve bilgilere erişim oranı (%)	Araştırma	Yıllık
CEİD-Sağlık - Öneri-10	İsteyerek düşük hizmeti veren sağlık kuruluşu sayısı ve oranı	Araştırma	Yıllık
CEİD-Sağlık - Öneri-11	Sağlıksız düşüklerin anne ölümleri içindeki oranı (%)	Araştırma	Yıllık
CEİD-Sağlık - Öneri-12	Sağlık kuruluşu çalışanlarına yönelik hizmet-içi eğitimlerde kadınların insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği konularına yer veren sağlık kuruluşu yüzdesi (%)	Araştırma	Yıllık
CEİD-Sağlık - Öneri-13	Cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitimi verilen eğitim kurumu oranı (Yaş grubu, eğitim düzeyine göre) (%)	Araştırma	Yıllık

Önerilen Göstergeler - Spor

Önerilen Göstergeler Listesi - Spor			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Spor-Öneri-1	Cinsiyete göre spor ile ilgili alanlarda (beden eğitimi öğretmenliği, spor yönetimi, rekreasyon, antrenörlük) eğitim veren fakültelere kayıtlı öğrenci oranı (%)	YÖK	Yıllık
CEİD-Spor-Öneri-2	Cinsiyete göre sporcuların kazandığı olimpiyat madalya sayısı (altın, gümüş, bronz)	Milli Olimpiyat Komitesi	Yıllık
CEİD-Spor-Öneri-3	Cinsiyete göre uluslararası spor organizasyonlarına katılım sağlayanların oranı (%)	Spor Hizmetleri GM	Yıllık
CEİD-Spor-Öneri-4	Cinsiyete ve spor dallarına göre sporcu oranı (%)	Spor Hizmetleri GM	Yıllık
CEİD-Spor-Öneri-5	Cinsiyete göre hakem sayısı/ oranı	Spor Hizmetleri GM	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Spor-Öneri-6	Cinsiyete göre lisanslı engelli sporcu oranı (%)	Spor Hizmetleri GM	Araştırma Periyodu
CEİD-Spor-Öneri-7	Cinsiyete göre faal engelli sporcu oranı (%)	Spor Hizmetleri GM	Araştırma Periyodu
CEİD-Spor-Öneri-8	Cinsiyete göre sporda istihdam oranı (%)	TÜİK (Ücretli Çalışan İstatistikleri)	Yıllık
CEİD-Spor-Öneri-9	Cinsiyete göre spor ile ilgili alanlarda (beden eğitimi öğretmenliği, spor yönetimi, rekreasyon, antrenörlük) eğitim veren fakülte ve yüksekokullardaki kadın ve erkek öğrenci kontenjanları (Sayı)	ÖSYM	Araştırma Periyodu

Önerilen Göstergeler - Kadınlara Yönelik Şiddet

Önerilen Göstergeler Listesi - Kadınlara Yönelik Şiddet			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-KYŞ-Öneri-1	Kadın danışma merkezleri sayısı (kadın örgütleri, STK, belediyeler)	ASHB-KSGM	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-2	EGM'lerdeki Aile İçi Şiddet Bürosu sayısı	ASHB-KSGM, İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-3	Barolara bağlı olarak hizmet veren Kadın Danışma ve Şiddet Önleme Merkezi sayısı	ASHB-KSGM, Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-4	Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde hizmet veren Çocuk ve Kadın Kısmi Amirliği sayısı	ASHB-KSGM, İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-5	Cinsiyete ve yıllara göre KADES uygulamasından yararlananların başvuranlar içindeki oranı	ASHB-KSGM, İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-6	Kadın cinayeti sonucunda yaşamını yitirmiş kadın sayısı (yaş grupları, medeni durum, fail ile ilişkin ayrımında)	ASHB-KSGM, İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-7	Tedbir kararı alınan ve öldürülen kadın sayısı (yaş, medeni durumu, fail ile ilişki ayrımında)	ASHB-KSGM, Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-8	Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konusunda eğitimlere katılan şiddet faillerinin oranı	ASHB-KSGM	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-9	Şiddet uygulamış erkekler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği ve Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet konusundaki eğitimleri yarıda bırakanların sayısı	ASHB-KSGM	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-KYŞ-Öneri-10	Annesi babası tarafından öldürülen çocuk sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-11	Nefret cinayeti sonucunda öldürülenlerin sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-12	Dijital şiddet yaygınlığı (yaş, eğitim, medeni durum ayrımında)	ASHB-KSGM	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri-13	Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakalarına dair protokol ve yol haritası olan sağlık kuruluşu yüzdesi (%)	ASHB-KSGM, Sağlık Bakanlığı	Yıllık

Önerilen Göstergeler - ÇEZE

Önerilen Göstergeler Listesi - ÇEZE			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-ÇEZE-Öneri-1	On altı yaşını doldurmuş kişiler arasında resmi evlilik izni almak üzere Aile Mahkemesine yapılan başvuru sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD- ÇEZE -Öneri-2	On altı yaşını doldurmuş kişiler arasında Aile Mahkemesi kararına göre yapılan evlilik sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD- ÇEZE -Öneri-3	On altı yaşında Aile Mahkemesi hâkiminin kararına göre gerçekleşen evlilik sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD- ÇEZE -Öneri-4	Çocuk istismarı nedeniyle mahkemeye sevk edildikten sonra iptal edilen evlilik sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD- ÇEZE -Öneri-5	18 yaşından önce evlilik ve cinsel istismar nedeniyle hapis cezası alan oğlan çocuk sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD- ÇEZE -Öneri-6	Kolluk kuvvetlerine bildirilen çocuk evlilik sayısı	İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD- ÇEZE -Öneri-7	18 yaşından önce Müftülükte yapılan resmi nikâhla evlenenlerin oranı (cinsiyet ve geçici/uluslararası koruma kapsamındaki nüfus ayrımında) %	İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD- ÇEZE -Öneri-8	Şartlı Nakit Transferinden yararlanan çocuk sayısı (Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık yardımı, yaş grubu ve cinsiyet ayrımında)	Milli Eğitim Bakanlığı	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD- ÇEZE -Öneri-9	20-24 yaş grubunda olup 18 ve 15 yaşından önce evlenen erkeklerin oranı (%)	Araştırma	Araştırma periyodu
CEİD- ÇEZE -Öneri-10	Geçici ve uluslararası koruma kapsamındaki nüfus arasında 18 yaşından önce evlenenlerin oranı (yaş ve cinsiyet ayrımında) (%)	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	Yıllık
CEİD- ÇEZE -Öneri-11	18 yaşından önce evlendiğinde yoksul/düşük gelir grubundaki hanelerde yaşayan kadınların oranı (%)	Araştırma	Araştırma periyodu
CEİD- ÇEZE -Öneri-12	18 yaşından önce evlendirilen kadınların evlendikleri zaman birlikte yaşadıkları kardeş sayısı	Araştırma	Araştırma periyodu

Önerilen Göstergeler - Medya

Önerilen Göstergeler Listesi - Medya			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Medya-Öneri-1	Gazetecilerin haber ürettikleri alana göre cinsiyet dağılımı (Ekonomi haberciliği, sağlık haberciliği, toplumsal ve yasal konulara ilişkin habercilik, magazin haberciliği, suç ve şiddet haberciliği ayrımında)	STK Raporları, BiANET, Akademik araştırmalar	Araştırma periyodu
CEİD- Medya -Öneri-2	Medyada Kadınlarla İlişkili Haber/Yazı Sayısı (Kadın cinayeti, kadın hakları, kadın-erkek eşitliği, kadın sığınma evleri, kadın dernekleri ve kadın statüsü ile ilgili haber/yazı sayısı)	ASHB KSGM, Medya alanındaki düzenleyici kurullar/RTÜK, Anadolu Ajansı, TRT, Medya kuruluşları, medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Konu ile ilgili akademik ve bilimsel yayınlar, TİHEK	Araştırma periyodu
CEİD- Medya -Öneri-3	Kadına yönelik ayrımcılık ve nefret söylemi içeren, kadına yönelik şiddeti teşvik eden haberlerin sayısı/oranı	ASHB KSGM, Medya alanındaki düzenleyici kurullar/RTÜK, Anadolu Ajansı, TRT, Medya kuruluşları, medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Konu ile ilgili akademik ve bilimsel yayınlar, TİHEK	Araştırma periyodu
CEİD- Medya -Öneri-4	Medya kuruluşlarında çalışan ve ayrımcılık konusunda şikâyet başvurusu yapan kadın sayısı	KEFEK, AÇSHB Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri, Medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Medya kuruluşlarını izleyen STK'la ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu
CEİD- Medya -Öneri-5	İletişim Fakültelerinde lisans düzeyinde verilen TCE ve/veya hak temelli dersler	YÖK, İletişim Fakülteleri	Araştırma periyodu
CEİD- Medya -Öneri-6	TCE hakkında yazılı belge ve/veya eylem planı hazırlayan kuruluş/örgüt sayısı (Medya kuruluşu, meslek örgütü ve sendika)	Medya kuruluşları ve bu kuruluşların insan kaynakları birimleri, Medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Medya kuruluşlarını izleyen STK'lar ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu
CEİD- Medya -Öneri-7	TCE farkındalığının yaygınlaşmasına yönelik kampanya ve/veya çalışmalara paydaş olarak katılan medya kuruluşu sayısı	Medya kuruluşları, medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Medya kuruluşlarını izleyen STK'lar ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu

Önerilen Göstergeler Listesi - Medya			
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD- Medya -Öneri-8	Yönetici düzeyinde kota uygulaması yapan medya kuruluşu sayısı	Medya kuruluşları ve bu kuruluşların insan kaynakları birimleri, Medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Medya kuruluşlarını izleyen STK'lar ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu
CEİD- Medya -Öneri-9	Karar mekanizmalarına katılımda kota uygulaması öneren meslek örgütü ve/veya sendika sayısı	Medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, medya kuruluşlarını izleyen STK'lar ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu
CEİD- Medya -Öneri-10	Kurum içinde cinsiyet temelli şiddeti önleyecek mekanizmalara/birimlere sahip olan medya kuruluşu sayısı	Medya kuruluşları ve bu kuruluşların insan kaynakları birimleri, Medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Medya kuruluşlarını izleyen STK'lar ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu

Önerilen Göstergeler - Adalete Erişim

Önerilen Göstergeler Listesi - Adalete Erişim			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Adalet-Öneri 1	Dava konularının dağılımına göre hukuk davası açanların cinsiyete, engelliliğe, yaşa göre sayısı ve dağılımı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Adalet-Öneri 2	Hâkim ve savcılara yönelik toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımı içeren düzenli eğitim sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Adalet-Öneri 3 ¹⁴³	6284 sayılı Kanuna göre verilen kararların sayısı	Adalet Bakanlığı & KSGM	Yıllık
CEİD-Adalet-Öneri 3.1	6284 sayılı Kanuna göre koruma kararı talebi toplam sayısı	Adalet Bakanlığı & KSGM	Yıllık
CEİD-Adalet-Öneri 3.2	6284 sayılı Kanuna göre koruma kararıyla taleplerin reddi sayısı	Adalet Bakanlığı & KSGM	Yıllık
CEİD-Adalet-Öneri 3.3	6284 sayılı Kanuna göre koruma kararıyla taleplerin tam kabul sayısı	Adalet Bakanlığı & KSGM	Yıllık
CEİD-Adalet-Öneri 3.4	6284 sayılı Kanuna göre koruma kararıyla ilgili verilen kararların toplam sayısı	Adalet Bakanlığı & KSGM	Yıllık
CEİD-Adalet-Öneri 3.5	6284 sayılı Kanunla ilgili zorlama hapsi kararına itiraz edenlerin toplam sayısı	Adalet Bakanlığı & KSGM	Yıllık
CEİD-Adalet-Öneri 3.6	6284 sayılı Kanunla ilgili zorlama hapsi kararına itirazların reddine ilişkin sayı	Adalet Bakanlığı & KSGM	Yıllık
CEİD-Adalet-Öneri 3.7	6284 sayılı Kanunla ilgili zorlama hapsi kararına itirazların kabulüne ilişkin toplam sayı	Adalet Bakanlığı & KSGM	Yıllık

¹⁴³ 2021 Yılından sonra KSGM tarafında yayımlanan Türkiye’de Kadın raporundan ilgili veriler çıkarılmış, 2023 yılından sonra Türkiye’de Kadın raporu hiç yayımlanmamıştır.

Önerilen Göstergeler - Erkeklik

Önerilen Göstergeler Listesi - Erkeklik			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Erkeklik-Öneri-1	Zorunlu askerlik görevi yapan erkek sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
CEİD- Erkeklik -Öneri-2	Askere gitmemiş bakaya sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
CEİD- Erkeklik -Öneri-3	Asker kaçağı sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
CEİD- Erkeklik -Öneri-4	Bedelli askerlik yapanların sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
CEİD- Erkeklik -Öneri-5	Sözleşmeli er ve erbaş sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
CEİD- Erkeklik -Öneri-6	Askerdeyken görevi sırasında ölenlerin (şehit) sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD- Erkeklik -Öneri-7	Ebeveyn izni kullanan erkeklerin oranı	ASHB	Araştırma periyodu
CEİD- Erkeklik -Öneri-8	Boşanma durumunda nafaka kararı	Adalet Bakanlığı	Araştırma periyodu

Önerilen Göstergeler - Din

Önerilen Göstergeler Listesi - Din			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Din-Öneri-1	Cinsiyete göre MEB zorunlu din derslerini yürüten din dersi öğretmenlerinin tüm öğretmenler içindeki oranı	MEB-DÖGM idari kayıt verisi	Veri talebi (yıllık)
CEİD-Din-Öneri-2	Cinsiyete göre YÖK İlahiyat Fakülteleri dekanlarının oranı (%)	YÖK idari kayıt verisi	Veri talebi (yıllık)
CEİD-Din-Öneri-3	Cinsiyete göre DİB'de görevli vaiz/vaize oranı (%)	DİB idari kayıt verisi	Veri talebi (yıllık)
CEİD-Din-Öneri-4	Cinsiyete göre DİB- Yatılı Kur'an kurslarına giden öğrencilerin oranı (%)	DİB idari kayıt verisi	Veri talebi (yıllık)
CEİD-Din-Öneri-5	Cinsiyete göre MEB'e bağlı ilköğretim okullarında zorunlu haftalık din dersinden muaf olmak için başvuran öğrenci sayısı	MEB-DÖGM idari kayıt verisi	Veri talebi (yıllık)

Önerilen Göstergeler - Siyasete ve Karar Alma Mekanizmalarına Katılım

Önerilen Göstergeler Listesi - Siyaset			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri- 1	Cinsiyete göre Cumhurbaşkanlığı Politika Kurullarına atananların oranı (%)	Cumhurbaşkanlığı	Yıllık
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri -2	Cinsiyete göre kamu hizmeti niteliğinde görev yapan üst kurulların yönetimlerinde yer alanların oranı (%) (Türkiye Belediyeler Birliği, Rekabet Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu , Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamu İhale Kurumu, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Üst Kurulu, Yüksek Seçim Kurulu, Yüksek Öğrenim Kurumu, Basın İlan Kurumu ayrımında)	İlgili kurumlar	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri -3	Cinsiyete göre Parlamentoda grubu olan siyasal partilerin yönetimlerinde yer alanların oranı (%) (il, ilçe, gençlik kolları başkan ve yönetim kurulları ayrımında)	Siyasal Partilerin idari kayıt verileri	Veri talebi (yıllık)
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri-4	Parlamentoda grubu bulunan siyasal partilerin kadın kollarının/biriminin kadın politikası saptamada etkin görevi ve yetkisinin varlığı	Hedef gruba yönelik araştırma	Araştırma periyodu
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri-5	Cinsiyete göre kamu hizmeti niteliğinde görev yapan kurumlar ve meslek örgütleri yönetimlerinde yer alanların oranı (TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) ve ona bağlı meslek odaları, Türkiye Barolar Birliği, Türk Tabipleri Birliği, Türkiye Bankalar Birliği, Türk Eczacılar Birliği, TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği), Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ayrımında)	İlgili kurumlar	Yıllık
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri-6	Cinsiyete göre sanayi ve işveren meslek örgütleri yönetiminde yer alanların oranı (%) (TÜSİAD, TOBB, TESK, TİSK, MÜSİAD, TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) ayrımında)	İlgili kurumlar	Yıllık

Önerilen Göstergeler - Yaşlılık

Önerilen Göstergeler Listesi - Yaşlılık			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Yaşlılık -Öneri-1	Yaşlı Kadınların Örgün ve Yaygın Eğitim-Öğretime Katılma Oranı	MEB, Eğitim İstatistikleri	Yıllık
CEİD- Yaşlılık -Öneri-2	Birinci Basamak Sağlık Kuruluşlarının Yaş, Cinsiyet ve Engelliliğe Göre Kullanım Oranları	Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, TÜİK	Yıllık
CEİD- Yaşlılık -Öneri-3	Yaş Gruplarına Göre Cinsiyete Dayalı Emeklilik Maaşı Açığı	TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması	Yıllık
CEİD- Yaşlılık -Öneri-4	Tek Başına Yaşayan 65+ Nüfusun Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altında Olma Oranı	TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması	Yıllık
CEİD- Yaşlılık -Öneri-5	Huzurevlerinde Bakım Alan Kişilerin Yaş, Engellilik ve Cinsiyete Göre Dağılımı	ASHB, EYHGM	Yıllık
CEİD- Yaşlılık -Öneri-6	Gündüz Bakım Merkezlerinde Bakım Alan Kişilerin Yaş, Engellilik ve Cinsiyete Göre Dağılımı	ASHB, EYHGM	Yıllık
CEİD- Yaşlılık -Öneri-7	Evde Bakım Hizmeti Alan Kişilerin Yaş, Engellilik ve Cinsiyete Göre Dağılımı	ASHB, EYHGM	Yıllık

Önerilen Göstergeler - İşyerinde Şiddet ve Tacizle Mücadele

Önerilen Göstergeler Listesi - İŞTM			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-İŞTM-Öneri-1	İşyerinde şiddet ve taciz nedeniyle ALO 170 başvurusu yapan kadın ve erkek sayısı	ÇSGB ALO 170 Başvuruları	Sürekli
CEİD-İŞTM-Öneri-2	Sağlık kurumlarında gördükleri şiddet nedeniyle beyaz kod veren kadın ve erkek sağlık çalışanı sayısı	Sağlık Bakanlığı Beyaz Kod başvuruları	Sürekli
CEİD-İŞTM-Öneri-3	İşyerinde şiddet ve taciz nedeniyle ALO 183 başvurusu yapan kadın sayısı	ASHB ALO 183 Başvuruları	Sürekli
CEİD-İŞTM-Öneri-4	İşyerinde şiddet ve taciz nedeniyle KADES'e başvuru yapan kadın sayısı	EGM KADES Başvuruları	Sürekli
CEİD-İŞTM-Öneri-5	İşyerinde şiddet nedeniyle SGK'ya bildirilen cinsiyet bazında ayrıştırılmış iş kazası ve meslek hastalığı sayısı	SGK İstatistik Yıllıkları	Yıllık
CEİD-İŞTM-Öneri-6	İşyerinde şiddet ve tacize ilişkin ÇSGB İş Teftiş Kurulu denetim ve raporlarının sayısı	ÇSGB İş Teftiş Kurulu Başkanlığı	Yıllık
CEİD-İŞTM-Öneri-7	ÇSGB iş müfettişlerinin işyerinde şiddet ve tacizle mücadele konusunda eğitim alıp almadığı (evet/hayır)	ÇSGB İş Teftiş Kurulu Başkanlığı	Yıllık
CEİD-İŞTM-Öneri-8	İşyerinde şiddet ve taciz konusunda periyodik olarak Türkiye'deki işgücünü temsil edecek bir örnekleme gerçekleştirilen (etik kurallar ve verinin korunması konusunu da dikkate alan) nicel araştırmaların varlığı (evet/hayır)	TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırmasına modül eklenmesi ÇSGB KSGM	Yıllık
CEİD-İŞTM-Öneri-9	İşyerinde şiddet ve tacizle mücadele politika ve prosedür belgesi olan işyeri sayısı	İŞKUR İşgücü Piyasası Araştırmasına soru eklenmesi	Yıllık
CEİD-İŞTM-Öneri-10	Karakola işyerinde şiddet ve taciz şikayeti ile başvuran kişilerin cinsiyet ve uyuşma göre ayrıştırılmış sayısı	EGM Verileri	Yıllık
CEİD-İŞTM-Öneri-11	TCK uyarınca ceza mahkemelerine gelen dosyalar arasında işyerinde şiddet ve taciz dosyalarının sayısı	Adalet İstatistikleri İlgili dava dosyalarının incelenmesi	Yıllık
CEİD-İŞTM-Öneri-12	TCK uyarınca ceza mahkemelerine gelen işyerinde şiddet ve taciz dosyalarındaki şikayetçi/katılan/mağdur ve sanıkların cinsiyetleri, işyerindeki pozisyonları (amir, şef, çalışan vb.) ve uyrukları	Adalet İstatistikleri İlgili dava dosyalarının incelenmesi	Yıllık

Önerilen Göstergeler - Afet

Önerilen Göstergeler Listesi - Afet			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-1	Ulusal Afet Risk Azaltma Strateji Belgesi ve Yönetim Planının hazırlanması ve izleme çalışmalarının yapılması (Evet/Hayır)	AFAD	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-2	Ulusal Afet Risk Azaltma Strateji Belgesi ve Yönetim Planının hazırlanmasında çalışan toplumsal cinsiyet uzmanı sayısı (ve oranı)	SBB, TBMM, AFAD, ASHB	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-3	Ulusal düzeyde afet riskinin azaltılması, afet yönetimi ve sağlık, güvenlik, eğitim, temel ihtiyaçlar, hukuk, veri alanında işbirliği yapılacak Bakanlıklar ve kurumlarla çalışma planlarının/ protokollerin yapılması (Evet/Hayır)	AFAD, SBB, ASHB, İB, SB, MEB, TSK, Adalet Bakanlığı, TÜİK; belediye, STK	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-4	Afet Risk Azaltma Strateji Belgesi ve Yönetim Planı hazırlayan il/ilçe ve belediye sayısı (ve oranı)	AFAD, Valilik	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-5	Kapsayıcı afet erken uyarı bilgi sistemi kurulmuş il (ilçe, il/ilçe belediyesi) sayısı (oranı)	AFAD, Valilik	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-6	Afet müdahale ekiplerinde çalışacak personelin cinsiyet dengesinin gözetilmesi durumu (Evet/Hayır)	AFAD	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-7	Afet sırasında ve sonrasında afetten etkilenenlere yönelik psiko-sosyal destek hizmetlerinin kadınlar, kız ve oğlan çocuklar ve LGBTİ+’lar açısından önceliklendirilmesi (Evet/Hayır)	AFAD	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-8	Ulusal ve yerel düzeyde afet sonrası kurulan geçici barınma alanlarında çamaşır yıkamak için bölüm oluşturulması, mutfak ve kreşlerin oluşturulması, çadır ve konteynerlerin temizliğinin yapılmasına yönelik planlama yapılması (Evet/Hayır)	AFAD	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-9	Ulusal (ve yerel) düzeyde afet sonrası kurulan geçici barınma alanlarında cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerini sunmak üzere özelleşmiş birim kurulma durumu (Evet/Hayır)	AFAD Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-10	Ulusal düzeyde afet ve kriz durumlarında şiddete ve cinsel istismara maruz bırakılanların yaşadıkları şiddet olaylarını bildirebilecekleri acil bir sistem oluşturulmasına ilişkin hazırlıkların (yasal mevzuat ve uygulama açısından) varlığı (Evet/Hayır)	AFAD, TBB, İl belediyeleri, Büyükşehir Belediyeleri	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-11	Toplumsal cinsiyete duyarlı afet riskinin azaltılmasıyla ilgili kapasite oluşturmaya yönelik ilgili tüm kurumların çalışanlarına yönelik eğitim programının hazırlanması (Evet/Hayır)	AFAD, ASHB	Yıllık
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-12	Toplumsal cinsiyete duyarlı afet risk azaltılmasıyla ilgili kapasite oluşturmaya yönelik kurum çalışanlarına yönelik eğitimlerin hazırlanması aşamasında afet ve toplumsal cinsiyet alanında çalışan hak temelli STK’lar ile işbirliği yapılması (Evet/Hayır)	AFAD, STK	Yıllık

Önerilen Göstergeler Listesi - Afet			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Afet Öncesi-Öneri-13	Ulusal (ve yerel) düzeyde acil servis çalışanları, 112 ambulans hizmetlerinde çalışanlar da dahil olmak üzere afetlerden sonra görev alacak sağlık personelinin kadına yönelik şiddetle mücadelede içerene toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında afetlerde sağlık hizmetleri eğitim programının hazırlanması (Evet/Hayır)	AFAD Sağlık Bakanlığı, ASHB	Yıllık
CEİD-Afet Sırasında-Öneri -14	100.000 kişi başına afetlerden doğrudan etkilenen kadın ve erkek sayısı	AFAD	Afet dönemi
CEİD-Afet Sırasında -Öneri -15	100.000 kişi başına düşen afet kaynaklı kadın ve erkek ölüm sayısı	AFAD, TBB, il ve büyükşehir belediye	Afet dönemi
CEİD-Afet Sırasında-Öneri -16	100.000 kişi başına afet kaynaklı kayıp kadın ve erkek sayısı	AFAD, TBB, il/ilçe/büyükşehir belediyeleri	Afet dönemi
CEİD-Afet Sırasında-Öneri -17	100.000 kişi başına afet kaynaklı kayıp kız ve oğlan çocuk sayısı	AFAD, Valilik	Afet dönemi
CEİD-Afet Sırasında-Öneri -18	Ulusal (ve yerel) düzeyde afet müdahale ekiplerinde çalışan kadın/erkek görevli oranı (%)	AFAD	Afet dönemi
CEİD-Afet Sonrası-Öneri 19	Ulusal (ve yerel) düzeyde oluşturulan geçici barınma alanlarında kurulan hijyen birimleri (tuvalet, banyo, emzirme odası, giyinme soyunma odası, kuaför) sayısı	AFAD	Yıllık
CEİD-Afet Sonrası-Öneri 20	Ulusal (ve yerel) düzeyde afet sonrası barınma olanağı sağlanan yalnız ve tek ebeveyn olan kadın sayısı (yaşlı kadınlar, tek ebeveyn olan anneler ve yalnız yaşayan kadınlar ayrımında)	AFAD	Yıllık
CEİD-Afet Sonrası-Öneri-21	Ulusal (ve yerel) düzeyde afet sonrası sağlanan acil doğum kontrol yöntemleri dahil olmak üzere doğum kontrol yöntemi sunulan kadın sayısı	AFAD, SB	Yıllık
CEİD-Afet Sonrası-Öneri-22	100.000 kişi başına afetler nedeniyle yaralanan veya hasta olan kadın ve erkek sayısı	AFAD, SB	Yıllık
CEİD-Afet Sonrası-Öneri-23	Ulusal (ve yerel) düzeyde afet sonrasında eğitimine devam etmeyen kadın ve kız çocuklarının sayısı	AFAD, MEB, YÖK	Yıllık

Önerilen Göstergeler - İklim Değişikliği ve Kırsal Alanlar

Önerilen Göstergeler Listesi - İDKA			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD İDKA-Öneri-1	Sel, kuraklık, fırtına gibi afetlere maruz kalma oranlarının cinsiyete göre dağılımı	TÜİK AFAD Sağlık Bakanlığı	6 ayda 1
CEİD İDKA-Öneri-2	Kadın ve erkeklerin iklim değişikliği ile ilgili eğitim ve bilinçlendirme programlarına erişim oranları (%)	TÜİK Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Yıllık
CEİD İDKA-Öneri-3	Kadın girişimciler tarafından yürütülen yenilenebilir enerji projelerinin sayısı	TÜİK Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Yıllık
CEİD İDKA-Öneri-4	İklim değişikliği farkındalığı yaratmak için çevre eğitiminin müfredatta yer alma oranı - İlköğretim - Ortaöğretim	TÜİK Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)	Yıllık
CEİD İDKA-Öneri-5	Çevre dersi sonrasında öğrencilerin iklim değişikliği konusundaki bilgi ve farkındalık seviyelerinde değişim oranı (%)	TÜİK MEB	Yıllık

Önerilen Göstergeler - Kamu Harcamaları

Önerilen Göstergeler Listesi - Kamu Harcamaları			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 1	Merkezi yönetim kamu harcamaları toplamı içinde izlenen harcamanın yararlanıcı başına düşen miktarı	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 2	Politika programına kişi başına ilgili harcama ^[1] (ödenek, gerçek) (TL)	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 3	Politika programının alt kalemine kişi başına harcama (ödenek, gerçek) (TL)	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 4	Kamu kurumu harcamaları toplamı içinde ilgili harcamanın yararlanıcı başına düşen miktarı	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 5	Politika programına kişi başına ilgili harcama (ödenek, gerçek) (TL)	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 6	Politika programının alt kalemine kişi başına harcama (ödenek, gerçek) (TL)	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 7	Merkezi yönetim bütçesinde yer alan ana faaliyet alanıyla ilgili cinsiyet eşitsizliğine ilişkin araştırma yapılması (Evet/Hayır)	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 8	İlgili kamu kurumu bütçesinde yer alan ana faaliyet alanıyla ilgili cinsiyet eşitsizliğine ilişkin araştırma yapılması (Evet/Hayır)	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 9	Merkezi yönetim bütçesinde yer alan ana faaliyet alanıyla ilgili cinsiyet eşitliğini içeren programlar varsa tahsis edilen kaynakların yeterliliği	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 10	İlgili kamu kurumu bütçesinde yer alan ana faaliyet alanıyla ilgili cinsiyet eşitliğini içeren programlar varsa tahsis edilen kaynakların yeterliliği	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 11	Belirlenen bir yöntemle bütçe tahsisinde cinsiyet eşitliği işaretlemesi	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 12	Bütçenin cinsiyete duyarlı politikaların performansı üzerindeki etkisini değerlendirecek bağımsız denetim mekanizmasının varlığı	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 13	Cinsiyet eşitliğine ilişkin bütçe tahsislerinin yayımlanması	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 14	Cinsiyet eşitliğine ilişkin bütçe tahsislerine ait bilgiye açık erişim olanağı	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 15	Bütçe kaynaklarının dağılımında belirli grupların aleyhine değişim	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 16	Bütçede kapsanan programların cinsiyet eşitliği üzerindeki etkisinin öncül analizi	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 17	Bütçede kapsanan programların cinsiyet eşitliği üzerindeki etkisinin ardıl analizi	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 18	Bütçede kapsanan programların cinsiyet eşitsizliğini gidermeye yönelik katkılarının analizi	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık
CEİD-Kamu Harcamaları Öneri 19	Politikanın cinsiyet eşitliği üzerindeki etkisi konusunda paydaşların değerlendirmesi	Merkezi Kamu Kurumunun Faaliyet Raporları	Yıllık

Önerilen Göstergeler - Sanat

Önerilen Göstergeler Listesi - Sanat			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri toplama sıklığı
CEİD-Sanat-Öneri-1	Cinsiyete ve kültürel faaliyet türüne göre referans ayında ev dışı kültürel faaliyetlere katılımda cinsiyet oranı (sinemaya gitmek; tiyatro, bale, opera vb gitmek)	TÜİK ZKA	Araştırma Periyodu
CEİD- Sanat -Öneri-2	Cinsiyet, çalışma durumu ve faaliyet türüne göre kişi başına ortalama faaliyet süresi	TÜİK ZKA	Araştırma Periyodu
CEİD- Sanat -Öneri-3	Cinsiyet, eğitim durumu ve faaliyet türüne, göre kişi başına ortalama faaliyet süresi	TÜİK ZKA	Araştırma Periyodu
CEİD- Sanat -Öneri-4	Sosyal yaşam, eğlence, spor, hobi, oyun ve kitle iletişim araçlarına ayrılan faaliyetlerde zamanın cinsiyete ve çalışma durumuna göre dağılımı	TÜİK ZKA	Araştırma Periyodu
CEİD- Sanat -Öneri-5	Cinsiyet, yaş grubu, yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olma durumuna göre hobi olarak sanatsal faaliyetler ile uğraşma sıklığı	TÜİK GYK Araştırması	Araştırma Periyodu
CEİD- Sanat -Öneri-6	Cinsiyet, yaş grubu, yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olma durumuna göre son 12 ay içerisinde sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma veya kitap okuma sıklığı	TÜİK GYK Araştırması	Araştırma Periyodu
CEİD- Sanat -Öneri-7	Kişi başı kültürel ve doğal miras devlet harcaması (satın alma gücü paritesi cinsinden) (ABD Dolar/Kişi)	TÜİK SDG	Yıllık
CEİD- Sanat -Öneri-8	Cinsiyete göre Kültür ve Turizm Bakanı ve Bakan yardımcısı sayısı/oranı	KTB, web siteleri Web sitesi inceleme	Yıllık
CEİD- Sanat -Öneri-9	Cinsiyete göre Kültür ve Turizm Bakanlığı üst düzey yöneticilerinin sayısı/oranı	KTB, web siteleri	Yıllık
CEİD- Sanat -Öneri-10	Cinsiyete ve Genel Müdürlüğe göre üst düzey yöneticilerin sayısı/oranı	DT, DOB Veri talebi	Yıllık
CEİD- Sanat -Öneri-11	Cinsiyete göre sanatçı kadrosu dağılımı	DT, DOB Veri talebi	Yıllık
CEİD- Sanat -Öneri-12	Cinsiyete ve illere göre belediyelerde kültür birimlerinin karar alma mekanizmalarındaki bireylerin sayısı/oranı	Belediyeler Veri talebi	Yıllık
CEİD- Sanat -Öneri-13	Cinsiyete ve istihdam türüne göre DT personeli sayısı/oranı	DT Veri talebi	Yıllık
CEİD- Sanat -Öneri-14	Cinsiyete ve istihdam türüne göre DOB personeli sayısı/oranı	DOB Veri talebi	Yıllık
CEİD- Sanat -Öneri-15	Cinsiyete ve kadro türüne göre orkestra sanatçı sayısı	DOB Veri talebi	Yıllık

Kaynakça

Kaynakça

- 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu, Erişim Tarihi 14 Ocak 2025,
<https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2985&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Erişim Tarihi 1 Kasım 2024,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Erişim Tarihi 1 Kasım 2024,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>
- 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Hakkında Kanun, Erişim tarihi 1 Kasım 2024,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6360&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Adalet Bakanlığı. (2026). Adalet İstatistikleri 2025. T.C. Adalet Bakanlığı.
(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2762>)
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı web sitesi (2022), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadın Konukevlerini Yaygınlaştırıyor, Erişim Tarihi 14 Ekim 2024,
<https://www.aile.gov.tr/ksgm/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-kadin-konukevlerini-yayginlastiriyor/>
- Akın, A. ve Türkçelik, E. (2020). Sağlık Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2017-2020 Güncellemesi. CEİD Yayınları.
<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1080>
- ASHB (2026). 2024-2028 Stratejik Planı - Güncellenmiş Versiyon (2026). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2797>)

- Başbakkal, Z., Şen, N., & Conk, Z. (2005). İzmir Mesleki Eğitim Merkezinde eğitim gören çocuk işçilerin sağlık, sosyal ve kültürel durumlarının belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 21(1), 91-101.
- Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartları Dair Yönetmelik, Erişim Tarihi 6 Kasım 2024,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=11125&MevzuatTur=7&MevzuatTip=5>
- Cansız Kösesoy, B., & Oğuzöncül, A. F. (2020). Çocuk işçiliği üzerine bir değerlendirme: Elazığ Mesleki Eğitim Merkezi örneği. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5(1), 96-103.
- Coşkun, E. (2024). İnsan/Kadın Ticareti ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması: 2021-2023 Güncellemesi. CEİD Yayınları.
(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2512>)
- Cumhurbaşkanlığı. (2025). İş Yerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi ile İlgili 2025/3 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi. T.C. Cumhurbaşkanlığı.
(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2592>)
- DİSK-AR (2025). Türkiye’de Emeklilerin Durumu: Emekli Aylıkları, Emekli Sayıları ve Ayrılan Kaynaklar. DİSK Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2794>)
- EIGE: European Institute for Gender Equality (Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü).<https://eige.europa.eu/>
- Erder, S., & Lordoğlu, K. (1993). Geleneksel çıraklıktan çocuk emeğine: Bir alan araştırması. *Friedrich Ebert Vakfı, İstanbul*, 19-21.
- Günlük-Şenesen, G. & Karababa, R. (2025). Kamu Harcamaları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması. CEİD Yayınları.
(<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2618>)

HSGM (2021). Türkiye Anne Ölümleri Raporu (2015-2019). Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2798>)

HÜNEE (2019). 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/323>)

İçli, G., & Bağış, R. C. (2018). Çocuk emeğine ve çıraklık eğitime sosyolojik bir yaklaşım: Denizli kent örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 145-152.

İzdeş Terkoğlu, Ö. (2025). Gender Equality and Green Transformation in Türkiye (Project Paper No. 9). United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD).

Kadın İşçi, Depremden Etkilenen Kentlerde Kadınların Ücretli-Ücretsiz Emeği, (Araştırma Özgür Genç), Aralık 2023. <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2579>)

Kaya-Bahçe, S. & Memiş, E. (2025). Yoksulluğun Önlenmesi, Sosyal Koruma ve Sosyal Yardımlarda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2021-2024 Güncellemesi. CEİD Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2600>)

Kovancı, E. (2024). İklim Değişikliği, Kırsal Alanlar ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması. CEİD Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2599>)

KSGM (2023). Türkiye'de Kadın 2023. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2150>)

KSGM (2025). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı (2026- 2030). T. C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2691>)

Özar, Ş. ve Memiş, E. (2024). Feministler İçin Yeni Bir Mücadele Alanı: Yaşlı Kadın Yoksulluğu. *Kültür ve Sanatta Feminist Yaklaşımlar Sayı:45*. <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2590>

Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2019. <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/1591>

Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2020. <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2159>

Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021. <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2162>

Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2022. <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2473>

Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2023. <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2575>

Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2024. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2707>)

SBB (2023). On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2318>)

Şener, Ü., İnanç, B. ve Tuncer, S. (2024). Belediyelerde Mevcut Durum Analizi: 30 Büyükşehir Belediyesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dair Bize Ne Söylüyor?. CEİD Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2376>)

T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu Mart 2023. <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2589>)

TC Anayasa, Erişim Tarihi 14 Ocak 2025, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/>

TC Resmi Gazete “Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi hakkında Yönetmelik” Erişim Tarihi 14 Ekim 2024.

<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=17002&mevzuatTur=KurulmVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>

Toksöz, G., Memiş, E., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Kızılırmak, B., Şener, Ü., Arslan, H., Kabadayı, A., Akcan, H. K., Tuncer, S. & İnanç, B. (2025). Gender Equality Monitoring Report of Türkiye 2023-2024. CEİD Publications. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2597>)

TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anket Araştırması, 2021, 2023. www.tuik.gov.tr

TÜİK İşgücü İstatistikleri, Yıllık Sonuçlar/Bölgesel Sonuçlar /Nüfusun İşgücü Durumu,
www.tuik.gov.tr

Türkçelik-Türkel, E. & Akın, A. (2024). Sağlık Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması: 2021-2023 Güncellemesi. CEİD Yayınları. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2606>)

WHO. Türkiye earthquake. External situation report no.7:3-16 April 2023.
<https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/367105/WHO-EURO-2023-7145-46911-69105-eng.pdf?sequence=1>

Yüksek Seçim Kurulu, Erişim Tarihi 10 Ocak 2025, <https://acikveri.ysk.gov.tr/aday-istatistik/secilen-parti-cinsiyet>

Ekler

 Ek-1 Parti Değiştiren Belediye Başkanları (Mart 2024 - Haziran 2026)

	İl/ilçe	Belediye Başkanı	Seçildiği parti	Geçtiği Parti
1.	Afyonkarahisar	Burcu Köksal	CHP	AKP
2.	Afyonkarahisar/Dinar	Veysel Topçu	CHP	AKP
3.	Ankara / Keçiören	Mesut Özarslan	CHP	AKP
4.	Ankara/Haymana	Levent Koç	CHP	AKP
5.	Antalya/Aksu	İsa Yıldırım	CHP	AKP
6.	Antalya/Serik	Kadir Kumbul	CHP	AKP
7.	Ardahan/Göle	Gökhan Budak	CHP	AKP
8.	Aydın	Özlem Çerçioğlu	CHP	AKP
9.	Aydın/Söke	Mustafa İberya Arıkan	CHP	AKP
10.	Aydın/Sultanhisar	Osman Yıldırımkaya	CHP	AKP
11.	Aydın/Yenipazar	Malik Ercan	CHP	AKP
12.	Batman/Hasankeyf	Hamit Tutuş	CHP	AKP
13.	Çorum/Ortaköy/Aşdağul	Şenol Öncül	CHP	AKP
14.	Edirne/Keşan	Mehmet Özcan	CHP	AKP
15.	Gaziantep/Karkamış	Mustafa Güzel	CHP	AKP

	İl/ilçe	Belediye Başkanı	Seçildiği parti	Geçtiği Parti
16.	Gaziantep/Şehitkamil	Umut Yılmaz	CHP	AKP
17.	İstanbul/Beykoz	Özlem Vural Gürzel	CHP	AKP
18.	Konya /Seydişehir	Hasan Ustaoglu	CHP	AKP
19.	Niğde/Çiftlik/Bozköy	Muammer Çelikbaş	CHP	AKP
20.	Şırnak/İdil/Karalar	Hasan Turgut	CHP	AKP
21.	Yalova/Altınova	Yasemin Fazlaca	CHP	AKP
22.	Tekirdağ / Hayrabolu	Tuncer Başoğlu	CHP	İstifa
23.	İzmir	Cemil Tugay	CHP	İstifa
24.	Bolu	Tanju Özcan	CHP	İstifa
25.	Adana/Saimbeyli	Mahmut Dal	Bağımsız	AKP
26.	Isparta/Yalvaç	Mustafa Kodal	Bağımsız	AKP
27.	Aksaray/ Merkez /Yeşiltepe	İsmail Akpınar	İYİ Parti	AKP
28.	Bingöl/Yedisu	Sedat Uçar	İYİ Parti	AKP
29.	Bursa / Karacabey	Fatih Karabatı	İYİ Parti	AKP
30.	Bursa / Yenişehir	Ercan Özel	İYİ Parti	AKP
31.	Erzurum / Horasan	Hayrettin Özdemir	İYİ Parti	AKP
32.	Kütahya/Gediz/Yenşkent	Cumali Öztürk	İYİ Parti	AKP

	İl/ilçe	Belediye Başkanı	Seçildiği parti	Geçtiği Parti
33.	Nevşehir	Rasim Arı	İYİ Parti	AKP
34.	Samsun/Yakakent	Şerafettin Aydoğdu	İYİ Parti	AKP
35.	Adıyaman/Besni/Suvarlı	Haydar Sert	DEVA Partisi	AKP
36.	Muş/Bulanık/Rüstemgedik	Abit Özdemir	DEVA Partisi	AKP
37.	Muş/Bulanık/Sarıpınar	Maşuk Ataş	DEVA Partisi	AKP
38.	Kırşehir/Çiçekdağı/Köseli	Mustafa Duran	Demokrat Parti	AKP
39.	Gümüşhane / Şiran	Abdülbaki Kara	Demokrat Parti	AKP
40.	Bitlis Adilcevaz Aydınlar	İbrahim Ergün	Yeniden Refah Partisi	AKP
41.	Konya Çumra	Mehmet Aydın	Yeniden Refah Partisi	AKP
42.	Trabzon Arsin	Hamza Bilgin	Yeniden Refah Partisi	AKP
43.	Adana/Feke	Cömert Özen	Yeniden Refah Partisi	AKP
44.	Ağrı/Eleşkirt/Yayladüzü	Selahattin Aysu	Yeniden Refah Partisi	AKP
45.	Ağrı/Eleşkirt/Yücekapı	İlhami Zeyrek	Yeniden Refah Partisi	AKP

	İl/ilçe	Belediye Başkanı	Seçildiği parti	Geçtiği Parti
46.	Ağrı/Hamur	İsmet Aslan	Yeniden Refah Partisi	AKP
47.	Batman/Beşiri	Alpaslan Karabulut	Yeniden Refah Partisi	AKP
48.	Batman/Merkez/Balıpınar	İmadeddin Ekmiş	Yeniden Refah Partisi	AKP
49.	Bingöl / Merkez / Ilıcalar	Eşref Varol	Yeniden Refah Partisi	AKP
50.	Bingöl / Merkez / Sancak	Hayrettin Çiçek	Yeniden Refah Partisi	AKP
51.	Çankırı Orta Yaylakent	Ayhan Çavuş	Yeniden Refah Partisi	AKP
52.	Elazığ Sivrice	Ebubekir Irmak	Yeniden Refah Partisi	AKP
53.	Erzincan Tercan Kargın	Adem Güneş	Yeniden Refah Partisi	AKP
54.	Erzurum Aziziye	Emrullah Akpunar	Yeniden Refah Partisi	AKP
55.	Erzurum Köprüköy	Nevzat Karasu	Yeniden Refah Partisi	AKP
56.	Giresun / Eynesil / Ören	Soner Erkan	Yeniden Refah Partisi	AKP

	İl/ilçe	Belediye Başkanı	Seçildiği parti	Geçtiği Parti
57.	Konya Altınekin	Fatih Orhan	Yeniden Refah Partisi	AKP
58.	Konya Emirgazi	Mesut Ercan	Yeniden Refah Partisi	AKP
59.	Konya Yalıhüyük	Mehmet Ali Yılmaz	Yeniden Refah Partisi	AKP
60.	Manisa Selendi	Murat Daban	Yeniden Refah Partisi	AKP
61.	Muş Bulanık Yoncalı	Fehim Kaya	Yeniden Refah Partisi	AKP
62.	Muş Merkez Karaağaç	Mehmet Sıddık Salur	Yeniden Refah Partisi	AKP
63.	Muş Merkez Yeşilova	Ömer Faruk Yenilmez	Yeniden Refah Partisi	AKP
64.	Ordu Çaybaşı	Mesut Karayığit	Yeniden Refah Partisi	AKP
65.	Samsun Ayvacık	Refahattin Sencan	Yeniden Refah Partisi	AKP
66.	Samsun Ladik	Adnan Topal	Yeniden Refah Partisi	AKP
67.	Sivas Gemerek	Sezai Çelikten	Yeniden Refah Partisi	AKP

	İl/ilçe	Belediye Başkanı	Seçildiği parti	Geçtiği Parti
68.	Sivas Merkez Yıldız	Ali Aydemir	Yeniden Refah Partisi	AKP
69.	Tokat Merkez Çat	Ali Pelit	Yeniden Refah Partisi	AKP
70.	Yozgat Kadışehri	Davut Karadavut	Yeniden Refah Partisi	AKP
71.	Yozgat Sorgun Araplı	Abdullah Büyükkaradoğan	Yeniden Refah Partisi	AKP
72.	Muş Merkez Yaygın	Selahattin Yalçın	SP	AKP
73.	Elazığ Karakoçan Sarıcan	Ramazan Aydın	SP	AKP
74.	Batman Beşiri İkiköprü	Halil İbrahim Karabulut	DEM Parti	AKP
75.	Şanlıurfa Birecik	Mehmet Begit	DEM Parti	AKP

Ek-2 Kayyum Atanan Belediyeler (Mart 2024- Temmuz 2026)

	Belediye Adı	Kayyum Atanmasına Gerekçe Gösterilen Suçlama ¹⁴⁴	Tarih
1	Hakkari Belediyesi	Silahlı terör örgütünü yönetmek / Silahlı terör örgütü üyeliği / Örgüt propagandası yapmak	3 Haziran 2024
2	Esenyurt Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği / Kent uzlaşısı soruşturması	31 Ekim 2024
3	Mardin Büyükşehir Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği	4 Kasım 2024
4	Batman Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği	4 Kasım 2024
5	Halfeti Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği	4 Kasım 2024
6	Tunceli Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği / Örgüt propagandası yapmak	22 Kasım 2024
7	Ovacık Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği	22 Kasım 2024
8	Bahçesaray Belediyesi	Silahlı terör örgütü propagandası yapmak	22 Kasım 2024
9	Akdeniz Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği / Örgüt propagandası yapmak	13 Ocak 2025
10	Siirt Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği	29 Ocak 2025
11	Van Büyükşehir Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği / Silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme	15 Şubat 2025
12	Kağızman Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği	23 Şubat 2025
13	Şişli Belediyesi	Silahlı terör örgütü üyeliği / Kent uzlaşısı soruşturması	23 Mart 2025

¹⁴⁴ Tabloda yer alan gerekçeler, kayyum atamalarına dayanak olarak kamuoyuna açıklanan adli süreçlerdeki suç isnatlarıdır; kesinleşmiş yargı kararı niteliğinde değildir.

Ek-3 Tutuklanan Belediye Başkanları

	Belediye Adı	Başkan	Tutuklamaya Gerekçe Gösterilen Suçlamalar ¹⁴⁵	Güncel Durum	Not
1.	Hakkari Belediyesi	Mehmet Sıddık Akış	Silahlı terör örgütünü yönetme / Silahlı terör örgütüne üye olma / Örgüt propagandası yapma	Halen tutuklu	20 Kasım 2024'te 19 yıl 6 ay hapis cezası verildi
2.	Esenyurt Belediyesi	Ahmet Özer	Silahlı terör örgütüne üye olma / Kent uzlaşısı soruşturması / İhaleye fesat karıştırma	Her iki dosya kapsamında tahliye edildi	30 Ekim 2024 tarihinde kent uzlaşısı soruşturması kapsamında tutuklandı. 21 Ocak 2025 tarihinde ihaleye fesat karıştırma suçlamasıyla ikinci kez tutuklandı. İlk dosyadan 14 Temmuz 2025, ikinci dosyadan 11 Kasım 2025 tarihinde tahliye edildi.
3.	Tunceli Ovacık Belediyesi	Mustafa Sarıgül	Silahlı terör örgütüne üye olma	Halen tutuklu	22 Kasım 2024'te tutuklandı.
4.	Akdeniz Belediyesi	Hoşyar Sarıyıldız ve Nuriye Arslan	Silahlı terör örgütüne üye olma / Örgüt propagandası yapma / 2911 sayılı Kanun'a muhalefet	Kasım 2025'te tahliye edildiler.	10 Ocak 2025 tarihinde tutuklandılar.

¹⁴⁵ Bu sütunda yer alan ifadeler, ilgili kişiler hakkında kamuoyuna yansıyan soruşturma ve kovuşturma süreçlerinde tutuklamaya dayanak gösterilen suç isnatlarını ifade etmektedir. Kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunan durumlar ayrıca belirtilmiştir. Diğer ifadeler kesinleşmiş bir yargı kararı veya mahkûmiyet anlamına gelmemektedir.

Not: Güncel durum bilgileri, tablonun hazırlandığı tarih itibarıyla erişilebilen bilgilere dayanmaktadır. Devam eden yargısal süreçler nedeniyle tahliye, yeniden tutuklama veya hüküm kararlarında değişiklik yaşanabilir.

	Belediye Adı	Başkan	Tutuklamaya Gerekçe Gösterilen Suçlamalar ¹⁴⁵	Güncel Durum	Not
5.	Şişli Belediyesi	Resul Emrah Şahan	Kent uzlaşısı soruşturması / Silahlı terör örgütüne üye olma veya yardım etme / Yolsuzluk soruşturması	Bir dosyadan tahliye edildi; diğer dosya kapsamında hâlen tutuklu	23 Mart 2025 tarihinde kent uzlaşısı soruşturması kapsamında tutuklandı. 12 Eylül 2025 tarihinde yolsuzluk soruşturması kapsamında ikinci tutuklama kararı verildi. Kent uzlaşısı dosyasından 11 Şubat 2026 tarihinde tahliye edildi.
6.	Beşiktaş Belediyesi	Rıza Akpolat	Suç örgütü kurma, yönetme veya örgüte üye olma / Rüşvet / İhaleye ve edimin ifasına fesat karıştırma / Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama	Halen tutuklu	17 Ocak 2025 tarihinde tutuklandı. 9 Ocak 2026 tarihinde rüşvet alma suçlamasıyla hakkında ikinci tutuklama kararı verildi.
7.	Beykoz Belediyesi	Alaattin Köşeler	İhaleye fesat karıştırma / Suç işlemek amacıyla örgüt kurma, örgüte üye olma veya yardım etme	Halen tutuklu	3 Mart 2025 tarihinde tutuklandı. 2 Eylül 2025 tarihinde tahliye edilmesinin ardından savcılığın itirazı üzerine yeniden tutuklandı.
8.	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	Ekrem İmamoğlu	Yolsuzluk	Halen tutuklu	23 Mart 2025'te tutuklandı.
9.	Beylikdüzü Belediyesi	Murat Çalık	Suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma / İrtikap	Halen tutuklu	23 Mart 2025 tarihinde tutuklandı.
10.	Avcılar Belediyesi	Utku Caner Çaykara	İhaleye fesat karıştırma / Rüşvet alma	Halen tutuklu	4 Haziran 2025 tarihinde tutuklandı.
11.	Büyükkçekmece Belediyesi	Hasan Akgün	İhaleye fesat karıştırma / Rüşvet alma	Halen tutuklu	4 Haziran 2025 tarihinde tutuklandı.

	Belediye Adı	Başkan	Tutuklamaya Gerekçe Gösterilen Suçlamalar ¹⁴⁵	Güncel Durum	Not
12.	Gaziosman-paşa Belediyesi	Hakan Bahçetepe	İhaleye fesat karıştırma / Rüşvet alma	Halen tutuklu	4 Haziran 2025 tarihinde tutuklandı.
13.	Ceyhan Belediyesi	Kadir Aydar	İhaleye fesat karıştırma / Rüşvet alma	Tahliye edildi.	İstanbul Büyükşehir Belediyesi soruşturması kapsamında 4 Haziran 2025 tarihinde tutuklandı.
14.	Seyhan Belediyesi	Oya Tekin	İhaleye fesat karıştırma / Rüşvet alma	Halen tutuklu	İstanbul Büyükşehir Belediyesi soruşturması kapsamında 4 Haziran 2025 tarihinde tutuklandı.
15.	Adana Büyükşehir Belediyesi	Zeydan Karalar	Yolsuzluk	5 Şubat 2026'da tahliye edildi	İBB Soruşturması kapsamında 8 Temmuz 2025'te tutuklandı
16.	Antalya Büyükşehir Belediyesi	Muhittin Böcek	İcbar suretiyle irtikap / Haksız mal edinme / Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama	Halen tutuklu	Rüşvet soruşturması kapsamında 5 Temmuz 2025 tarihinde tutuklandı.
17.	Şile Belediyesi	Özgür Kabadayı	Suç işlemek amacıyla örgüt kurma / İrtikap / Rüşvet / İhaleye fesat karıştırma	Halen tutuklu	10 Temmuz 2025 tarihinde tutuklandı.
18.	Beyoğlu Belediyesi	İnan Güney	Yolsuzluk	8 Temmuz 2026 tarihinde tahliye edildi	İstanbul Büyükşehir Belediyesi soruşturması kapsamında 19 Ağustos 2025 tarihinde tutuklandı.

	Belediye Adı	Başkan	Tutuklamaya Gerekçe Gösterilen Suçlamalar ¹⁴⁵	Güncel Durum	Not
19.	Bayrampaşa Belediyesi	Hasan Mutlu	Zimmet / İrtikap / Rüşvet alma veya verme / İhaleye fesat karıştırma	Halen tutuklu	16 Eylül 2025 tarihinde tutuklandı.
20.	Yahşıhan Belediyesi, Kırıkkale	Ahmet Sungur	İrtikap	2 Şubat 2026'da tahliye edildi.	
21.	Manavgat Belediyesi	Niyazi Nefi Kara	İcbar suretiyle irtikap / Haksız mal edinme / Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama	Halen tutuklu	Rüşvet soruşturması kapsamında 8 Temmuz 2025 tarihinde tutuklandı.
22.	Görece Belediyesi	Hasbi Dede	Cinsel Taciz	Halen tutuklu	12 Şubat 2026'da tutuklandı.
23.	Bolu Büyükşehir Belediyesi	Tanju Özcan	İcbar suretiyle irtikap	Halen tutuklu	2 Mart 2026 tarihinde tutuklandı.
24.	Kuşadası Belediyesi	Ömer Günel	İcbar suretiyle irtikap / Rüşvet	Halen tutuklu	16 Mart 2026 tarihinde tutuklandı.
25.	Uşak Belediyesi	Özkan Yalım	Suç işlemek amacıyla örgüt kurma / İhaleye fesat karıştırma / İrtikap / Rüşvet	Halen tutuklu	30 Mart 2026 tarihinde tutuklandı.
26.	Bursa Büyükşehir Belediyesi	Mustafa Bozbey	Suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme / Rüşvet / Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama / İmar kirliliğine neden olma	Halen tutuklu	4 Nisan 2026 tarihinde tutuklandı.
27.	Eşme Belediyesi	Yılmaz Tozan	Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya yönetme / İrtikap	Halen tutuklu	21 Nisan 2026 tarihinde tutuklandı.

	Belediye Adı	Başkan	Tutuklamaya Gerekçe Gösterilen Suçlamalar ¹⁴⁵	Güncel Durum	Not
28.	Ataşehir Belediyesi	Onursal Adıgüzel	Rüşvet / Suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme veya örgüte üye olma / İhaleye fesat karıştırma	Halen tutuklu	22 Nisan 2026 tarihinde tutuklandı.
29.	Akçakoca Belediyesi	Fikret Albayrak	İrtikap	Halen tutuklu	23 Mayıs 2026 tarihinde tutuklandı. 17 Temmuz 2026 tarihinde ev hapsi ve adli kontrol tedbiriyle tahliye edilmesinin ardından, savcılığın itirazı üzerine aynı gün yeniden tutuklandı.
30.	Güzelbahçe Belediyesi	Mustafa Günay	Suç işlemek amacıyla örgüt kurma veya örgüte üye olma / Rüşvet / Görevi kötüye kullanma / İmar kirliliğine neden olma	Halen tutuklu	26 Mayıs 2026 tarihinde tutuklandı.
31.	Buca Belediyesi	Görkem Duman	Suç işlemek amacıyla örgüt kurma / Rüşvet / İrtikap	Halen tutuklu	6 Haziran 2026 tarihinde tutuklandı.
32.	Silivri Belediyesi	Bora Balcıoğlu	Suç işlemek amacıyla örgüt kurma / Rüşvet / İhaleye fesat karıştırma	Halen tutuklu	16 Haziran 2026 tarihinde tutuklandı.
33.	Silifke Belediyesi	Mustafa Turgut	İhaleye fesat karıştırma / Rüşvet / İrtikap	Halen tutuklu	23 Haziran 2026 tarihinde tutuklandı.
34.	Adalar Belediyesi	Ali Ercan Akpolat	Rüşvet / Suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme veya örgüte üye olma	Halen tutuklu	23 Haziran 2026 tarihinde tutuklandı.

	Belediye Adı	Başkan	Tutuklamaya Gerekçe Gösterilen Suçlamalar ¹⁴⁵	Güncel Durum	Not
35.	Seferihisar Belediyesi	İsmail Yetişkin	Rüşvet/Yolsuzluk	Halen tutuklu	30 Haziran 2026 tarihinde tutuklandı.
36.	Çankaya Belediyesi	Hüseyin Can Güner	Kamu kurum ve kuruluşlarının ihalesine fesat karıştırma / Suç işlemek amacıyla örgüt kurma / Rüşvet alma	Halen tutuklu	15 Temmuz 2026 tarihinde tutuklandı.
37.	İzmit Belediyesi	Fatma Kaplan Hürriyet	Suç işlemek amacıyla örgüt kurma / Kamu kurum ve kuruluşlarının ihalesine fesat karıştırma / Rüşvet alma	Halen tutuklu	23 Temmuz 2026 tarihinde tutuklandı
38.	Üsküdar Belediyesi	Sinem Dedetaş	İrtikap / Suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme / Rüşvet	Halen tutuklu	31 Temmuz 2026 tarihinde tutuklandı.

Not:

- **Abdurrahman Tutdere (Adıyaman Büyükşehir Belediye Başkanı):** Temmuz 2025'te yolsuzluk soruşturması kapsamında gözaltına alındı. Hakkında ev hapsi kararı verildi; aynı ay ev hapsi kaldırılarak görevine döndü.
- **Ali Demirçalı (Yüreğir Belediye Başkanı):** Rüşvet verme suçundan 5 yıl 3 ay 10 gün hapis cezasına mahkûm edildi. 21 Nisan 2026 tarihinde görevden uzaklaştırıldı. Tutuklu bulunmamaktadır.
- **Ömer Eşki (Bornova Belediye Başkanı):** Nitelikli dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlamalarıyla gözaltına alındı; adli kontrol tedbiri uygulanarak serbest bırakıldı.
- **Onur Yiğit (Balçova Belediye Başkanı):** Haziran 2026'da gözaltına alındı. Hakkında ev hapsi kararı verildi ve görevden uzaklaştırıldı.

- **Ekmel Cönger (Keskin Belediye Başkanı):** Rüşvet alma suçundan hapis cezasına mahkûm edilmesinin ardından Haziran 2026'da görevden uzaklaştırıldı. Tutuklu bulunmamaktadır.
- **Erdal Beşikçioğlu (Etimesgut Belediye Başkanı):** Suç işlemek amacıyla örgüt kurma, zimmet, rüşvet ve ihaleye fesat karıştırma suçlamaları kapsamında 30 Temmuz 2026 tarihinde gözaltına alındı.

Ek-4 Belediyelerin Engellilere, Yaşlılara ve Çocuklara Yönelik Hizmetleri

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEEP
1	Adana	Var. 1 Kadın Yaşam Merkezi ve 5 Kadın Danışma Merkezi/Birimi bulunmaktadır.	Yok. Açılması planlanmak- tadır.	Yok. Aile danışmanlığı hizmeti sunan 1 Psikolojik Danışmanlık ve Eğitim Merkezi bulunmaktadır.	Var. 8 Gündüz Bakımevi, 5 Oyun Odası ve 5 Etüt Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Evde bakım ve evde sağlık hizmetleri sunulmaktadır.	Var. 1 Otizm Destek Merkezi bulunmaktadır.	Yok. 24 Ocak 2020 tarihinde açılan Mola Evi, 6 Şubat 2022 tarihinde kapatılmış; 21 Temmuz 2022 tarihinde Otizm Merkezi hizmete açılmıştır.	Var. 2023-2024 YEEP uygulanmış 2025-2029 YEEP hazırlan- mıştır.
2	Ankara	Var. 1 Kadın Danışma Merkezi, 4 Kadın Danışma Birimi ve 25 Kadınlar Lokali bulunmaktadır.	Var. 1 Kadın Sığınmaevi bulunmakta- dır.	Var. 16 Aile Yaşam Merkezi hizmet vermektedir. Şereflikoçhisar Aile Yaşam Merkezi'nin yapımı tamamlanmış olup hizmete açılması planlanmaktadır.	Var. 36 Çocuk Etkinlik Merkezi, 9 Çocuk Kulübü ve 24 Oyun Odası bulunmaktadır.	Var. 11 Emekli Lokali, 2 Emekli Etkinlik Merkezi ve 1 Emekliler ve Gençler Gelişim Merkezi hizmet vermektedir.	Var. 1 Engelsiz Çocuklar Gündüz Bakımevi, 1 Uygulama Evi, 4 Engelli Lokali, 1 Görme Engelliler Eğitim ve Teknoloji Merkezi ve 1 Engelsiz Spor ve Oyun Merkezi bulunmaktadır.	Var. 4 Mola Evi bulunmaktadır.	Var. 2025-2028 YEEP uygulan- maktadır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
3	Antalya	Var. 1 Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Kadın Sığınmaevi bulunmakta- dır.	Var. 4 Aile Eğitim ve Sosyal Hizmet Merkezi bulunmaktadır.	Var. 3-6 yaş grubuna hizmet veren 19 Kreş ve Gündüz Bakımevi bulunmaktadır.	Var. 2 Aktif Yaşlı Merkezi ve 3 Emekliler Kahvesi bulunmaktadır.	Var. 7 Engelli Hizmet Merkezi, 1 Büyükşehir Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezi, 1 Alzheimer Hasta ve Hasta Yakınları Buluşma Merkezi (Mavi Ev) ile 2 Hasta ve Hasta Yakınları Sosyal Tesisleri bulunmaktadır.	Var. 3 Mola Evi bulunmaktadır.	2023-2025 YEOP yayımlan- mıştır. 2026 ve sonrasına ilişkin bilgiye ulaşılamamıştır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEPP
4	Aydın	Yok. 1 Kadın Yaşam Atölyesi bulunmaktadır.	Var. 1 Kadın Konukevi bulunmaktadı r.	Yok. Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde ailelere yönelik psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunulmaktadır.	Var. 7 Çocuk Gelişim Merkezi bulunmaktadır.	Yok.	Var. 3 Otizm Destek Merkezi, 1 Otizm Sanat ve Gelişim Merkezi, 1 Disleksi Merkezi ve 1 Otizm Spor Salonu bulunmaktadır.	Yok. Mola Evi bulunmamaktadır.	Yok. Bilgi paylaşılmamış tır.
5	Balıkesir	Var. Manyas Kadın Yaşam Merkezi ile Karesi Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır. Karesi Kadın Danışma Merkezi, Karesi Belediyesine destek kapsamında hizmet vermektedir.	Yok. Bilgi paylaşılmamış tır.	Var. 7 Aile Destek Merkezi bulunmaktadır.	Bilgi paylaşılmamış tır.	Bilgi paylaşılmamış tır.	Var. 2 Engelsiz Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Var. 2 Mola Evi bulunmaktadır.	Bilgi paylaşılmamış tır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEEP
6	Bursa	Var. 2 Kadın Dayanışma Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Kadın Sığınmaevi bulunmaktadı r.	Var. 5 adet Bursa Aile Danışmanlık Merkezi (BADEM) bulunmaktadı	Var. 3-6 yaş arası personel çocuklarına yönelik 190 kişi kapasitesine sahip tam gün hizmet veren 1 adet Personel Kreşi, 48-68 aylık çocuklara hizmet veren 31 Bursa Yuvam Çocuk Etkinlik Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Engelsiz Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Engelsiz Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Mola Evi hizmeti bulunmamaktadır.	Var. 2024-2026 YEEP uygulan- maktadır.
7	Denizli	Yok. Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi kurulmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.	Yok.	Yok. Bilgi paylaşılmamıştır.	Var. 36-72 ay grubuna hizmet veren 6 Çocuk Gelişim Merkezi ile 9 Sosyal Etkinlik Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Emekli Evi bulunmaktadır.	Var. 1 Engelsiz Spor ve Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Mola Evi hizmeti bulunmamaktadır.	Var. 2023-2026 YEEP uygulan- maktadır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
8	Diyarbakır	Var. Yeniköy, Lalebey, Ahmet Arif ve Benusen’de 4 Kadın Yaşam Merkezi, Çermik’te 1 Kadın Lokali ve 1 Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır. DİKASUM yeniden hizmete açılmıştır.	Var. 1 Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır.	Yok. Belediye bünyesinde ailelere yönelik Psikososyal Destek Birimi hizmet vermektedir.	Var. 3 Kreş ve Gündüz Bakımevi ile Akademi Sur bünyesinde 1 Etüt Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Yaşlı Hizmetleri Lokali ile 1 Yaşlı Masal Evi (Mala Çiökbêjan) bulunmaktadır.	Var. 1 Engelli Destek Merkezi (Sümerpark) bulunmaktadır.	Var. 1 Mola Evi bulunmaktadır.	Yok. Kadının İnsan Hakları ve Kadın Dostu Kentler Projesi kapsamın- da çalışmalar sürdürül- mektedir. Faaliyet raporunda “Belediye Yerel Eşitlik Eylem Planı ve İzleme Planının Hazırlanma- sı” faaliyeti yer almaktadır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
9	Erzurum	Yok.	Yok.	Var. 2 Aile Danışmanlık Merkezi, 1 Psikolojik Danışmanlık Merkezi ve Olimpiyat Parkı Aile ve Engelli Hizmetleri Koordinasyon Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Bilgiye ulaşılamamıştır. Yeni kreş projelerinin yapım çalışmaları devam etmektedir.	Var. 1 Yaşayan Değerler Koordinasyon Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Engelli Koordinasyon Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Mola Evi hizmeti bulunmamaktadır.	Kadın Dostu Kentler Projesi kapsamın- da çalışmalar sürdürül- mektedir.
10	Eskişehir	Var. 1 Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Uygun bina bulunama- dığı için henüz hizmete açılamamıştır. Bina arayışı devam etmektedir.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Var. 3 Gündüz Bakımevi, 3 Sosyal Kütüphane, 14 Kurs Merkezi ve 12 Oyun Evi bulunmaktadır.	Yok. Alzheimerlı bireylere yönelik 1 merkez bulunmaktadır.	Var. 1 Zihinsel Engelliler Gündüz Bakım Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Daha önce açılan Mola Evi, talep olmadığı için kapatılmıştır.	Var. 2. Yerel Eşitlik Eylem Planı uygulanma ktadır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
11	Gaziantep	Yok. 1 Kadın Girişimci Destekleme Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Konukevi bulunmaktadır.	Var. Aile Akademisi bulunmaktadır.	Var. 5 Gündüz Bakımevi ve Anaokulu ile 7 Mahalle Kreşi bulunmaktadır.	Var. 1 Aktif Yaşam ve Eğitim Merkezi ile 1 Yaşlı Koordinasyon Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Engelsiz Yaşam Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi ile Alzheimer hastaları ve yakınlarına hizmet veren 1 Moral Evi bulunmaktadır.	Yok.	Yok. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu bulunmak- tadır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
12	Hatay	Yok. Sağlıklı Yaşam Merkezlerinde kadınlara yönelik psikolojik danışmanlık ve destek hizmetleri sunulmaktadır.	Yok.	Yok. Sağlıklı Yaşam Merkezlerinde ailelere yönelik psikolojik danışmanlık ve destek hizmetleri sunulmaktadır.	Var. Antakya'da SYM Kreş ile UNICEF iş birliği kapsamında yürütülen Kiptaş Kreş hizmet vermektedir. Ayrıca Altınözü, Defne, Dört Yol, Erzin, Hassa, Kırıkhan, Kumlu, Payas, Reyhanlı ve Samandağ'da toplam 10 kreşin yapım çalışmaları devam etmektedir. 5 etüt merkezi için projelendirme çalışmaları sürdürülmekte- dir.	Yok.	Yok.	Yok.	Yok.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
13	İstanbul	Var. 15 Kadın Hizmet Merkezi, 2 Kadın Danışma Birimi, 3 Cinsel Şiddetle Mücadele Birimi ve 4 Kadın Emeği Üretim Atölyesi bulunmaktadır.	Var. 1 Kadın Konukevi bulunmaktadır.	Var. 19 İstanbul Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezi bulunmaktadır.	Var. 127 Çocuk Etkinlik Merkezi bulunmaktadır.	Var. 2 Sosyal Yaşamevi bulunmaktadır.	Var. 21 Özel Gereksinimli Bireyler Eğitim Merkezi, 7 engelli irtibat bürosu ve 2 engelli kampı bulunmaktadır.	Var. 6 Kısa Mola Merkezi bulunmaktadır.	Var. 2026-2029 dönemi YEOP hazırlan- mıştır.
14	İzmir	Var. 4 Kadın Dayanışma Merkezi bulunmaktadır.	Var. 2 Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Var. 22 Yuvam İzmir Çocuk Etkinlik Merkezi ve 8 Çocuk Faaliyet Merkezi bulunmaktadır.	Yok.. Yaşlılara hizmet veren 1 yatılı bakım evi bulunmaktadır.	Yok. Gündüzlü bakım merkezi bulunmamak- tadır. 5 Engelli Eğitim Destek Merkezi bulunmaktadır.	Yok	Var. 2025-2027 Yerel Eşitlik Eylem Planı bulunmak- tadır.
15	Kahraman- maraş	Yok. 7 Kurs Merkezinde kadınlara yönelik mesleki eğitimler verilmektedir.	Yok.	Yok. Kadın ve aile birimleri aracılığıyla ailelere yönelik çalışmalar yürütülmektedir.	Yok.	Var. 9 Yaşlılar Dinlenme ve Okuma Salonu bulunmaktadır.	Yok.	Yok.	Yok.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
16	Kayseri	Yok. Kadın ve Gençlik Merkezi bulunmaktadır. KADEM ile iş birliği içinde çalışmalar yürütülmektedir.	Yok.	Var. 1 Aile Akademisi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Merkezi bulunmaktadır. Ayrıca Sosyal Yaşam Merkezlerinde çeşitli destek hizmetleri sunulmaktadır.	Var. 16 Sosyal Yaşam Merkezinde kreş bulunmaktadır.	Var. 1 Yaşlı Yaşam ve Dayanışma Merkezi ile 1 Alzheimer Aktif Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Engelsiz Yaşam Merkezi ile 1 Engelsiz Çocuk Evi bulunmaktadır.	Yok.	Yok.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
17	Kocaeli	Var. 12 Anne Şehir Kadın ve Aile Yaşam Merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerde kadınlara yönelik psikolojik danışmanlık, sağlıklı beslenme danışmanlığı, fiziksel aktivite ve sosyal-kültürel etkinlik hizmetleri sunulmaktadır.	Var. 1 Kadın Konukevi bulunmaktadır.	Var. 12 Kadın ve Aile Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Var. 4 Lokomotif Çocuk Köyü hizmet vermektedir.	Var. 1 Alzheimer Merkezi ve 65 yaş ve üstü öz bakımını sağlayabilen vatandaşların aktif yaşlanmasına destek sağlamak amacıyla 2 adet Saygılar Kulübü hizmet vermektedir. 10 ilçede daha açılması planlanmaktadır.	Var. 1 Gonca Engelsiz Yaşam Merkezi aktiftir; Gebze’de bir merkezin inşaatı devam etmektedir.	Yok. 2026 yılı içerisinde 5 ilçede Mola Evi açılması planlanmaktadır.	Hazırlık aşamasındadır. Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlık çalışmaları sürmektedir.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
18	Konya	Yok. Aile Sanat ve Eğitim Merkezleri (ASEM) ile Aile Koruma ve Destek Merkezlerinde (AKDEM) kadınlara yönelik profesyonel danışmanlık hizmetleri ve meslek edindirme kursları sunulmaktadır.	Yok.	Var. 27 Aile Sanat ve Eğitim Merkezi (ASEM) ile Aile Koruma ve Destek Merkezi (AKDEM) bulunmaktadır.	Var. 37 Konya Meslek Edindirme Kursu (KOMEK) ve ASEM binasında oyun odaları bulunmaktadır. Bu alanlarda çocukların sosyal ve motor becerilerini geliştirmeye yönelik çocuk gelişim programları uygulanmaktadır.	Var. 1 Yaş Almışlara Destek Merkezi (YADEM) bulunmaktadır.	Var. 1 Engelli Destek Merkezi (ENDEM) bulunmaktadır.	Yok. Mola Evi hizmeti bulunmamaktadır.	Yok.
19	Malatya	Var. 5 Kadın Danışma/Kadın Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Yok.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Var. 10 eğitim biriminin 18 şubesinde 4-6 yaş grubuna okul öncesi eğitim verilmektedir.	Var. 1 Vefa Konağı hizmet vermektedir. İkinci Vefa Konağı’nın yapımı devam etmektedir.	Var. 1 Engelliler Koordinasyon Merkezi, 1 Yüzme Havuzu ve Fitness Salonu ile 1 Özel Eğitim Merkezi bulunmaktadır.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Hazırlık aşamasındadır. Yerel Eşitlik Eylem Planına yönelik planlama ve hazırlık çalışmaları sürmektedir.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
20	Manisa	Var. 1 Kadın ve Aile Danışma Merkezi bulunmaktadır.	Yok	Var. 1 Kadın ve Aile Danışma Merkezi bulunmaktadır.	Var. 4 kreş ve 20 Çocuk Kültür Sanat Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Gündüzlü bakım merkezine ilişkin bilgi paylaşılmamıştır. Huzurevi bulunduğu belirtilmiştir.	Hazırlık aşamasındadır. Daha önce yürütülen proje tamamlanmış olup mart ayının ikinci haftasında yeni görüşmelerin başlaması planlanmaktadır.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Var. Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlıkları devam etmekte, yerel eşitlik mekaniz- maları oluşturul- maktadır.
21	Mardin	Var. 10 Kadın ve Aile Destek Merkezi bulunmaktadır.	Yok.	Var. 10 Kadın ve Aile Destek Merkezi bulunmaktadır.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Var. 1 Yaşlı Hizmet Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Engelli Hizmet Merkezi bulunmaktadır.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Bilgi paylaşılma- mıştır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEEP
22	Mersin	Var. 3 Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır	Var. 1 Kadın Konukevi bulunmaktadır.	Var. Otizm Aile Danışma Merkezi hizmet vermektedir.	Var. 9 çocuk atölyesi bulunmaktadır.	Yok. Yaşlılara yönelik müstakil bir gündüzlü bakım merkezi bulunmamaktadır. Evde bakım, yaşlı destek ve sosyal hizmetler sunulmaktadır.	Var. Engelsiz Yaşam Merkezi ile Otizm Aile Danışma Merkezi hizmet vermektedir.	Var. 2 Mola Evi bulunmaktadır.	Var. 2021-2023 ve 2024- 2026 dönemleri- ni kapsayan iki Yerel Eşitlik Eylem Planı uygulan- mıştır. 2027-2030 dönemi için hazırlık çalışmaları başlamıştır.
23	Muğla	Var. 6 Kadın Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Var. 1 Sığınmaevi bulunmakta- dır	Var. 6 Kadın Yaşam Merkezinde psikolojik danışmanlık hizmeti ile aile ve çift terapisi hizmetleri sunulmaktadır.	Var. 7 Gündüz Bakımevi ve 1 anaokulu bulunmaktadır.	Yok. Hasan Özcan Yaşam Merkezi adlı huzurevi bulunmaktadır.	Yok. Engelli Destek ve Gündüz Yaşam Merkezi için protokol imzalanmıştır.	Var. 9 Kısa Mola Merkezi bulunmaktadır.	Var. 2026-2029 YEEP hazırlanmış tır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
24	Ordu	Yok. Kadınlara yönelik hizmetler kapsamında Altınordu ve Ünye’de El Emeği Çarşıları ile Üreten Kadınlar Atölyesi bulunmaktadır.	Yok.	Var. 1 Aile Destek Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Yapım aşamasında 3 Gündüz Bakımevi projesi bulunmaktadır. Ayrıca ortaokul öğrencilerine yönelik Altınordu, Fatsa ve Ünye’de 3 Bilgi Evi hizmet vermektedir.	Yok. Faaliyet raporunda 2025 yılı içerisinde 1 Yaşlı Yaşam Merkezi açılması hedeflenmiş olmakla birlikte, merkezin rapor döneminde hizmete açılmadığı belirtilmektedir.	Yok. Engelli Gündüz Bakım, Aile Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Merkezi için ihale sürecinin tamamlandığı ve inşaat çalışmalarının başlatılmasının planlandığı belirtilmektedir.	Yok. Mola Evi hizmeti bulunmamaktadır.	Yok.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
25	Sakarya	Yok. Sosyal Gelişim Merkezlerinde “Kadın Kadına” projesi kapsamında kadınlara yönelik hizmetler sunulmaktadır.	Yok.	Var. 1 Aile Danışma Birimi bulunmaktadır.	Yok. Sosyal Gelişim Merkezlerinde Erken Çocukluk Eğitim Birimi kapsamında 3-6 yaş grubuna yönelik eğitim faaliyetleri yürütülmektedir. Ayrıca Sapanca, Akyazı ve Karasu Sosyal Gelişim Merkezlerinde kreş yapılmasına yönelik projeler bulunmaktadır.	Var. 1 Yaşlı Destek Merkezi (YADEM) bulunmaktadır. Ayrıca Yaşlı Bakım ve Yaşam Evi Projesi planlanmaktadır.	Yok. Özel gereksinimli çocuklar ve aileleri için eğitim, sosyal destek ve istihdam hizmetleri sunacak Sakarya Farkındalık Merkezi Projesi’nin 2026 yılında etkin hâle getirilmesi planlanmaktadır.	Yok.	Yok.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
26	Samsun	Yok. 3 Aile Yaşam Merkezi ve 1 Hanımlar Lokalinde kadınlara yönelik atölye çalışmaları yürütülmektedir.	Yok. Belediye bünyesinde faaliyet gösteren Kadın Sığınma evi/Konukevi Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü- ne devredilmiş- tir.	Var. 3 Aile Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Yapım projeleri devam etmektedir.	Var. Yaşlı Koordinasyon ve Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Var. Mavi Işıklar Eğitim, Dinlenme ve Rehabilitasyon Merkezinde engellilere yönelik hizmet verilmektedir.	Yok. Mola Evi hizmeti bulunmamaktadır.	Yok.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
27	Şanlıurfa	Var. 1 Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi, 20 Kadın Destek Merkezi ve 2 Kadın Kültür ve Eğitim Merkezi bulunmaktadır.	Yok.	Var. 3 Aile Destek Merkezi bulunmaktadır.	Yok. UNICEF iş birliğiyle Erken Çocukluk Eğitimi, aile katılımı ve akademik destek sınıfları kapsamında çocuklara yönelik eğitim ve ödev desteği sunulmaktadır.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Var. 1 Engelliler Koordinasyon ve Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Yok.	Yok. Yerel Eşitlik Eylem Planı'nın hazırlanma- sı ve uygulanma- sına yönelik ve Kadın Dostu Kentler Projesi kapsamın- da protokoller imzalanmış- tır. Bu kapsamda Yerel Eşitlik Birimi ile Yerel Eşitlik Kurulu'nun oluşturul- ması planlanmak- tadır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
28	Tekirdağ	Var. 3 Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	Yok. Belediye bünyesinde kadın sığınmaevi bulunmamak -la birlikte, mevcut konukevinin kira ve fatura giderleri belediye tarafından karşılanmak- tadır.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Yok. Kreş veya gündüz bakımevine ilişkin bilgi paylaşılmamıştır. 3-6 yaş grubu çocuklara yönelik atölye çalışmaları yürütülmektedir.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Bilgi paylaşılmamıştır.	Var. 1 Mola Evi hizmet vermektedir. 2025 yılı içerisinde 70 kişiyne hizmet sunulmuştur.	Hazırlık aşamasın- dadır. Yerel Eşitlik Eylem Planının 2026 yılı içerisinde hazırlan- ması planlan- maktadır.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
29	Trabzon	Var. Kadın Yaşam ve İstihdam Merkezi bünyesinde 1 Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	Yok	Yok.	Var. 42-70 ay aralığındaki çocuklara yönelik hizmet veren Bizim Çocuk Yaşam Merkezi ile anaokulu ve ilkokul öğrencilerine yönelik kurs ve atölye hizmetleri sunan Çilekli Düşler Köy Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Yok. 2025 yılında faaliyeti duran Alzheimer Gündüz Bakımevinin 2026 yılı sonunda yeniden hizmete başlaması planlanmaktadır.	Var. Engelsiz Akademi adı altında engellilere yönelik hizmetler verilmektedir.	Yok. Mola Evi hizmeti bulunmamaktadır.	Yok.

	İl	Kadın Danışma/ Yaşam Merkezi	Kadın Sığınmaevi/ Konukevi	Aile Danışma/ Yaşam Merkezi	Kreş/ Gündüz Bakımevi	Yaşlılara Yönelik Gündüzlü Bakım Merkezi	Engellilere Yönelik Gündüzlü Bakım Hizmeti	Engellilere Yönelik Mola Evi	YEOP
30	Van	Var. Kadın Yaşam Merkezleri hizmet vermektedir.	Var. 1 Kadın Sığınmaevi hizmet vermektedir.	Var. 31 Aile Destek Merkezi (ADEM) bulunmaktadır.	Var. 3-6 yaş grubuna hizmet veren Kreş ve Gündüz Bakımevi bulunmaktadır. 8 kreş daha yapım aşamasındadır. Ayrıca 1 Çocuk Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Yok.	Yok.	Yok.	Yok.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

#DeğıştirmekElimizde